

**SAKİN ŞEHİRLERDE
SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM ÜZERİNE
BİR ÖLÇEK GELİŞTİRME ÇALIŞMASI**

İbrahim Taner AKKOÇ

(Doktora Tezi)

Eskişehir 2020

**SAKİN ŞEHİRLERDE SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM ÜZERİNE BİR ÖLÇEK
GELİŞTİRME ÇALIŞMASI**

İbrahim Taner AKKOÇ

DOKTORA TEZİ

Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Nezihe Figen ERSOY ARCA

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Ekim 2020

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

ÖZET

SAKİN ŞEHİRLERDE SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM ÜZERİNE BİR ÖLÇEK GELİŞTİRME ÇALIŞMASI

İbrahim Taner AKKOÇ

Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ekim 2020

Danışman: Prof. Dr. Nezihe Figen ERSOY ARCA

Ağustos 2020 itibariyle Dünyadaki sayısı 266'ya ulaşan sakin şehirlerin 18 tanesi Türkiye'de yer almakta olup toplam sayı her geçen yıl artmaktadır. Bu büyüme dikkate alındığında Sakin Şehir Hareketinin etkilerini sürdürülebilir turizm açısından ortaya çıkarmak önem arz etmektedir. Mevcut tez çalışmasında, sosyal girişimciler tarafından hayata geçirilen ve bir tür sosyal inovasyon olan Sakin Şehir Hareketinin, bu şehirlerde yaşayan halka yansıyan etkilerini çevresel, sosyal ve ekonomik açıdan ölçebilmek için bir ölçek geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca tezin kavramsal çerçevesini oluşturan sosyal girişimcilik ve sosyal inovasyon arasındaki ilişki, sosyal girişimcilerin özellikleri, motivasyonları, geleneksel girişimciden farklılıkları ve kâr beklentileri gibi literatürdeki tartışmalı konulara da katkı sunulması amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda ilgili tez araştırmasında sırasıyla nitel ve nicel araştırma süreçlerinin bir arada yürütüldüğü karma yöntem yaklaşımlarından keşfedici sıralı desen kullanılmıştır. Buna göre araştırmanın nitel aşamasında yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak 8 katılımcıyla derinlemesine görüşmeler yapılmış ve elde edilen verilere içerik analizi uygulanmıştır. Nitel veri analizi sonucu elde edilen kodlardan yola çıkarak oluşturulan anket formu aracılığıyla 9 farklı sakin şehirden veri toplanmıştır. Elde edilen veriler sırasıyla açıklayıcı faktör analizi ve doğrulayıcı faktör analizine tabi tutulmuştur. Araştırma sonunda geçerliği ve güvenilirliği sağlanmış, 40 ifade ve 8 faktörlü yapıdan oluşan bir ölçek geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Girişimcilik, Sosyal İnovasyon, Sakin Şehir Hareketi, Sürdürülebilir Turizm

ABSTRACT

A SCALE DEVELOPMENT STUDY ON SUSTAINABLE TOURISM IN CITTASLOWS

İbrahim Taner AKKOÇ

Department of Tourism

Anadolu University, Graduate School of Social Sciences, October 2020

Advisor: Prof. Dr. Nezihe Figen ERSOY ARCA

As of August 2020 the number of Cittaslows in the world has reached 266. These cities on 18 of them are located in Turkey. And the total number is increasing every year. Considering this growth, it is important to reveal the effects of the Cittaslow Movement in terms of sustainable tourism. In this thesis work, it is aimed to develop a scale in order to measure the environmental, social and economic impacts of the Cittaslow Movement, which is a kind of social innovation implemented by social entrepreneurs, reflected on the people living in these cities. In addition, it is aimed to contribute to the controversial issues in the literature such as the relationship between social entrepreneurship and social innovation, the characteristics and motivations of social entrepreneurs, differences from traditional entrepreneurs and profit expectations, which form the conceptual framework of the thesis. In this direction, the exploratory sequential design, one of the mixed method approaches, where qualitative and quantitative research processes are respectively carried out together, was used. Accordingly, in the qualitative phase of the research, in-depth interviews were made with 8 participants using a semi-structured interview form and content analysis was applied to the data obtained. Data were collected from 9 different Cittaslow by a questionnaire form based on the codes obtained as a result of qualitative data analysis. The data obtained were subjected to exploratory factor analysis and confirmatory factor analysis, respectively. At the end of the study, a scale consisting of 40 statements and 8 factors was developed by providing validity and reliability.

Keywords: Social Entrepreneurship, Social Innovation, Cittaslow Movement, Sustainable Tourism

ÖNSÖZ

Akademik hayatımın en zorlu ve kritik aşaması olan doktora yeterlilik sürecinden başlayarak doktora tezimi tamamladığım ana kadar değerli zamanını ve bilgilerini benden esirgemeyen, her daim beni motive ederek en doğru şekilde yönlendiren ve çalışmalarına değer katan tez danışmanım Prof. Dr. Nezihe Figen ERSOY ARCA'ya en samimi duygularıyla teşekkür ederim.

Tez İzleme Komitesinde yer alarak çok değerli önerileriyle doktora tezimin şekillenmesini ve olgunlaşmasını sağlayan Doç. Dr. Emre Ozan AKSÖZ ve Doç. Dr. Ahmet Emre DEMİRCİ'ye katkılarından dolayı çok teşekkür ederim.

Tez araştırmasının uygulama aşamasında en çok ihtiyaç duyduğum bilgileri benimle paylaşarak sürece dair tecrübeleriyle beni aydınlatan Cittaslow Türkiye Organizasyonunda görevli; Prof. Dr. Murat BARKAN, Prof. Dr. Hüseyin Rıdvan YURTSEVEN, Prof. Dr. İrfan ARIKAN, Prof. Dr. Tayfun ÖZKAYA, İlker ÜNSEVER, Bülent KÖSTEM, Candaş BALTA ve Samet AKBOĞA'ya yürekten teşekkür ederim.

Veri toplama aracında yer alan soruların hazırlanması, veri toplama ve verilerin analizi süreçlerinde uzman görüşüne başvurduğum Prof. Dr. Yavuz AKBULUT, Prof. Dr. Oğuz TÜRKEY, Doç. Dr. Evrim GENÇ KUMTEPE ve Dr. Öğr. Üyesi Ozan AĞLARGÖZ'e değerli düşünce ve önerilerinden dolayı çok teşekkür ederim.

Tez Savunma Jürisinde yer alarak değerli katkılarıyla doktora tezimin son halini almasında emeği geçen Prof. Dr. Erdoğan KOÇ ve Prof. Dr. Çağatay ÜNÜSAN'a en samimi duygularıyla teşekkür ederim.

Son olarak bu günlere gelmemi sağlayan, ilgi ve desteğini daima arkamda hissettiğim canım aileme yürekten teşekkür ediyorum.

26/10/2020

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tez çalışmasının bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmanın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumunda bilimsel etik ilke ve kurallarına uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan bilimsel intihal tespit programıyla tarandığını ve hiçbir şekilde intihal içermediğini beyan ederim.

Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

İbrahim Taner AKKOÇ

İÇİNDEKİLER

BAŞLIK SAYFASI	i
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ	v
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ	vi
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Problemi	3
1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.3. Araştırmanın Önemi.....	4
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	6
2. ALANYAZIN.....	7
2.1. Sosyal Terimi ve İlişkili Kavramlar	7
2.2. Sosyal Girişimcilik Kavramı.....	10
2.2.1. Girişimciliğin kapsamı	10
2.2.1.1. Girişimci.....	10
2.2.1.2. Girişimcilik	11
2.2.1.3. Girişimcilik süreci	11
2.2.1.4. Girişimciliğin önemi.....	12
2.2.1.5. Girişimciliğin türleri	13
2.2.2. Sosyal girişimciliğin kapsamı	13
2.2.2.1. Sosyal girişimci	13
2.2.2.2. Sosyal girişim	15
2.2.2.3. Sosyal girişimcilik.....	15
2.2.3. Sosyal girişimciliğin önemi	17
2.3. Sosyal İnovasyon Kavramı.....	19

2.3.1.	İnovasyonun kapsamı.....	20
2.3.1.1.	İnovasyonun tanımı.....	20
2.3.1.2.	İnovasyon süreci.....	21
2.3.1.3.	İnovasyonun önemi	21
2.3.1.4.	İnovasyon türleri	22
2.3.2.	Sosyal inovasyonun tanımı.....	22
2.3.3.	Sosyal inovasyonun önemi	26
2.3.4.	Sosyal inovasyon süreci.....	29
2.4.	Sosyal Girişimcilik ve Sosyal İnovasyon Arasındaki İlişki	32
2.5.	İlgili Araştırmalar	38
2.6.	Sakin Şehir Hareketinin Ortaya Çıkışı, Amacı ve Kapsamı	44
2.6.1.	Yavaş hareketi	44
2.6.2.	Yavaş yemek hareketi	45
2.6.3.	Sakin şehir (Cittaslow) hareketi ve amacı.....	48
2.6.4.	Sakin şehir yönetim organı	51
2.6.5.	Sakin şehir mükemmeliyet koşulları	53
2.6.6.	Sakin şehir üyelik süreci	56
2.7.	Sürdürülebilir Turizm ve Sakin Şehir Hareketi.....	58
2.8.	İlgili Araştırmalar	70
3.	YÖNTEM.....	77
3.1.	Araştırmanın Deseni.....	77
3.2.	Çalışma 1: Nitel Araştırma Süreci	78
3.2.1.	Yarı yapılandırılmış görüşme formunun oluşturulması.....	78
3.2.2.	Nitel veri toplama süreci	80
3.2.3.	Nitel verilerin analizi	81
3.2.4.	Nitel verilerin geçerliği ve güvenirliği.....	82
3.3.	Çalışma 2: Nicel Araştırma Süreci.....	85

3.3.1.	Evren ve örnekleme süreci.....	85
3.3.2.	Nicel veri toplama aracının oluşturulması	88
3.3.3.	Nicel veri toplama süreci.....	89
3.3.4.	Nicel veri analizi	90
3.3.4.1.	Açımlayıcı faktör analizi (AFA).....	92
3.3.4.2.	Doğrulayıcı faktör analizi (DFA)	92
4.	BULGULAR ve YORUM.....	93
4.1.	Nitel Araştırma Bulguları	93
4.1.1.	Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bulgular	93
4.1.2.	Sosyal girişimcilik ve sosyal inovasyon arasındaki ilişkiye yönelik bulgular	97
4.1.3.	Sosyal girişimcilik ve sosyal inovasyonun sürdürülebilir turizm üzerindeki etkilerine yönelik bulgular	110
4.1.3.1.	Ekonomi temasına ilişkin bulgular	110
4.1.3.2.	Çevre temasına ilişkin bulgular	118
4.1.3.3.	Sosyal temasına ilişkin bulgular	122
4.2.	Nicel Araştırma Bulguları.....	129
4.2.1.	Cittaslow sürdürülebilir turizm ölçeği güvenilirlik analizi bulguları.	129
4.2.2.	Cittaslow sürdürülebilir turizm ölçeğinin yapı geçerliği	130
4.2.2.1.	Cittaslow sürdürülebilir turizm ölçeğine ilişkin AFA bulguları	130
4.2.2.2.	Cittaslow sürdürülebilir turizm ölçeğine ilişkin DFA bulguları	135
5.	SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	144
5.1.	Öneriler	154
	KAYNAKÇA.....	158
	EKLER	
	ÖZGEÇMİŞ	

TABLÖLAR DİZİNİ

Sayfa

Tablo 1. Girişimsel Süreç Aşamaları	12
Tablo 2. Girişimci ile Sosyal Girişimci Arasındaki Farklılıklar.....	14
Tablo 3. Sakin Şehir Kriterlerinin GSTC, UNEP ve UNWTO Tarafından Belirlenen Sürdürülebilir Turizm Kriterleriyle Karşılaştırılması.....	64
Tablo 4. Görüşme Yer ve Tarihlerine İlişkin Bilgiler	80
Tablo 5. Belirli Evrenler İçin Kabul Edilebilir Örneklem Büyüklükleri.....	87
Tablo 6. Veri Toplama Sürecine İlişkin Bilgiler	90
Tablo 7. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bilgiler	93
Tablo 8. Ekonomi Temasına İlişkin Kodlar ve Doğrudan Alıntılar	111
Tablo 9. Çevre Temasına İlişkin Kodlar ve Doğrudan Alıntılar	119
Tablo 10. Sosyal Temasına İlişkin Kodlar ve Doğrudan Alıntılar	123
Tablo 11. Cittaslow Sürdürülebilir Turizm Ölçeğine İlişkin AFA Bulguları.....	133
Tablo 12. Cittaslow Sürdürülebilir Turizm Ölçeğine İlişkin DFA Bulguları.....	137
Tablo 13. Cittaslow Sürdürülebilir Turizm Ölçeğine İlişkin Uyum İyiliği Değerleri ..	141

ŞEKİLLER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 1. Sosyal İnovasyon Süreci	29
Şekil 2. Yavaş Yemek Logosu	47
Şekil 3. Sakin Şehir Sloganı ve Logosu	51
Şekil 4. Sakin Şehir Üyelik Kriterleri ve Sürdürülebilir Kalkınmanın Ekonomik, Sosyal ve Çevresel” Boyutlarıyla İlişkisi.....	60
Şekil 5. Cittaslow Sürdürülebilir Turizm Ölçeğine İlişkin Faktör Yapısı.....	142

1. GİRİŞ

Endüstri devrimiyle birlikte insan hayatına giren ve yaşam tarzına ciddi ölçüde yön veren olgulardan bir tanesi de küreselleşmedir. Bu durum tek tipleşmeyi beraberinde getirmiş ve böylece yerele özgü değerlerin yerini yenileri almaya başlamıştır. Buna bağlı olarak mevcut değerler ortadan kaybolmaya başlamıştır (Şahin, 2017, s. 5). Teknoloji ve bu kapsamda yer alan kitle iletişim araçlarında yaşanan gelişmelere bağlı olarak ekonomik ve kültürel unsurlar sınır tanımadan serbest bir şekilde dünyaya yayılmaya başlamıştır. Bu süreç hız dünyasını da beraberinde getirmiş ve ürünlerini tüm dünyaya sunabilen Starbucks ve McDonald's gibi küresel işletmeler ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu işletmeler hızlı yaşamı yansıtan ürünlerini yerel pazarlara sunarak yerel ürünler ve kültürel değerler için bir tehdit unsuru haline gelmiştir (Yurtseven, 2010). Küreselleşme insanlar arasındaki iletişimi veya değişimi kolaylaştırırsa da farklılıkları ortadan kaldırarak tek tip bir yaşam tarzı ortaya koymaktadır. Dahası şehirleri de tek tipleştirerek homojen bir yapıya büründürmektedir (Sırım, 2012, s. 120).

Küreselleşmenin yarattığı olumsuz etkileri ortadan kaldırmanın yolu; sürdürülebilir gelişimi sağlayabilen, çekicilik unsurlarını çeşitlendiren, kaynaklarını en iyi şekilde değerlendiren, yenilik ve yaratıcılığı faaliyetlerine yansıtabilen destinasyonlar yaratmak (Ekincek, 2014, s. 2) ya da mevcut destinasyonları özgün değerlerini koruyacak şekilde dönüştürebilmektir. Bu amaca yönelik uluslararası düzeyde ilk tepki gastronomi yazarı Carlo Petrini önderliğinde gerçekleşmiştir. McDonal's'ın tarihi İspanyol Merdivenlerinde restoran açma girişimini İtalyan mutfağına karşı bir tehdit olarak gören Carlo Petrini ve arkadaşları bu durumu protesto ederek uluslararası bir hareketin temellerini atmıştır. Bu hareketin adı Yavaş Yemek Hareketidir (Sander-Regier, 2004). Bu etki dünyanın birçok bölgesinde kabul görmüş ve Yavaş Yemek Hareketi, Yavaş Hareketi'nin (Slow Movement) ortaya çıkmasını sağlamıştır (Güven, 2011, s. 116). Böylece yerel değerlerin önemsenmediği, düşük kalitede, sürdürülebilir olmayan ve birbirine benzeyen yaşam tarzlarını öngören hızlı yaşama bir tepki olarak, sakin yaşamı savunan Yavaş Hareketi (Slow Movement) benimsenmiştir (Kement ve Göral, 2015, s. 13). Daha sonra bu anlayışın eğitim, sağlık ve turizm gibi hayatın her alanına uygulanabileceği fikri gelişmiş ve yeni yavaş akımları gündeme gelmeye başlamıştır. Bunlardan bir tanesi de Sakin Şehir (CittaSlow) hareketidir.

Sakin Şehir Hareketi; küreselleşmeye karşı sürdürülebilir, adil ve özgün kentsel gelişimi teşvik ederek (Semmens Freeman, 2012, s. 357) modernleşme yolunda kentlerin özlerini kaybetmeden ilerlemesini hedefleyen alternatif bir akımdır (Dogrusoy ve Dalgakiran, 2011, s. 127). Bu akım sayesinde yerel ve geleneksel kültürü koruyan, yaşamın rahat ve keyifli bir tempoda devam etmesini savunan, çevresel değerlere sahip çıkan bir anlayış gelişir (Tranter, 2010, s. 158)

Yenilik ve yaratıcılığı içinde barındıran, kaynakları en iyi şekilde değerlendiren, çekiciliklerini çeşitlendirebilen ve her boyutuyla sürdürülebilirliği içinde barındıran bu alternatif yaşam modeli sosyal girişimcilerin ortaya çıkardığı ve yaygınlaştırdığı bir tür sosyal inovasyondur (Manzini, 2006; Kazançoğlu ve Dirsehan 2016). Sosyal inovasyon toplumsal ihtiyaçların inovatif bir yolla karşılanması sürecidir. Bu süreç, misyonu ve amaçları sosyal değerler üzerine kurulu olan ve bu değerleri topluma ulaştıran sosyal girişimciler tarafından yürütülmektedir (Şekerdil, 2016, s. 82). Sakin Şehir Hareketi de bir sosyal girişimcilik örneği olarak, toplumun sorunlarına odaklanan ve bu sorunlara inovatif çözümler üreten sürdürülebilir bir sistem olarak karşımıza çıkmaktadır (Manzini, 2013, s. 3; Dumitru, vd., 2016, s. 6-13; Kazançoğlu ve Dirsehan, 2016, s. 141). Sürdürülebilirlik çevresel, ekonomik ve sosyal açıdan Sakin Şehir anlayışına uyarlandığında bu hareket sürdürülebilir kalkınma, sürdürülebilir şehircilik ve sürdürülebilir turizm anlamına gelmektedir. Çünkü Sakin Şehir uygulamasıyla ekonomik kaynakları koruyan, sosyal açıdan güçlü ve çevreye duyarlı bir şehircilik ve turizm anlayışının hayata geçirilmesi planlanmaktadır (Karadeniz, 2014, s. 85).

Her geçen yıl artış göstermekle birlikte, Şubat 2020 itibariyle Dünyadaki sayısı 262'ye ulaşan sakin şehirlerin 17 tanesi Türkiye'de yer almaktadır. Küreselleşmenin olumsuz etkilerine karşı sürdürülebilirlik anlayışıyla ortaya çıkan Sakin Şehir Hareketinin çevresel, sosyal ve ekonomik açıdan gerek Sakin Şehirlerde yaşayan halka gerekse Türkiye'nin kalkınmasına olan yansımalarının ortaya çıkarılması büyük önem arz etmektedir. Ancak literatür incelendiğinde Sakin Şehir Hareketinin ne yöre halkına ne de topluma olan olumlu veya olumsuz etkilerini ortaya çıkarmaya yönelik kapsamlı bir araştırma yapılmadığı görülmüştür. Daha da önemlisi bu etkilerin ortaya çıkarılmasını sağlayacak olan Sakin Şehirlere özgü bir ölçeğin geliştirilmediği tespit edilmiştir.

Uygulamada her geçen yıl artış gösteren Sakin Şehir Hareketinin etkilerini ortaya çıkarmaya yönelik geliştirilen bir ölçek, Sakin Şehir unvanı alındıktan sonra gerek yöre

halkının gerekse toplumun geldiği noktayı ortaya çıkarması açısından önemli bir işlevi yerine getirecektir.

1.1.Araştırmanın Problemi

Mevcut ekonomik sistemin yarattığı küreselleşme olgusunun olumsuz etkilerine bağlı olarak artık küçük yerleşim yerleri özgün değerlerini kaybetmeye başlamıştır. Bu durum, yerele özgü değerler sayesinde farklılaşan birçok yerleşim yeri ve kasabanın özgün kimliğini yitirmesine neden olabilmektedir. Sakin Şehir Hareketiyle ortaya çıkan yerellik, sakinlik ve yöreye özgün değerler, bölge ziyaretçileri için birer çekicilik unsuru olup aynı zamanda sosyal, çevresel ve ekonomik açıdan önemli etkiler yaratabilmektedir. Bu açıdan turizm faaliyetlerinin yarattığı olumlu etkiler ile olumsuz etkiler arasında denge kurulması önem arz etmektedir (Jung, vd., 2014, s. 433-442). Bu bağlamda, sosyal girişimciler tarafından alternatif bir kalkınma modeli olarak ortaya çıkan ve bir sosyal inovasyon örneği olan sakin şehirlerin en temel amacı, kaybolmaya yüz tutan değerlerin korunmasını sağlayarak yerelin farklılıklarını ön plana çıkarmak ve ekonomik, sosyal ve çevresel açıdan sürdürülebilirliğe katkı sunmaktır. Ancak, sakin şehir uygulamasını hayata geçiren sosyal girişimcilerin hedef ve beklentileri ile sürecin sonunda ortaya çıkan gerçek etkileri karşılaştıran bir çalışmaya rastlanmamıştır. Söz konusu bu etkilerin tespit edilebilmesi için sakin şehirlerde yaşayan halkın düşüncelerini ortaya çıkaran bir ölçme aracına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bağlamda, araştırmanın en temel problemi, bir sosyal inovasyon örneği olan Sakin Şehir Hareketinin etkilerini yöre halkının düşünceleri doğrultusunda ortaya çıkaran bir ölçme aracının eksikliğidir.

Tez çalışmasının giriş bölümünde aktarıldığı üzere Sakin Şehir Hareketi sosyal girişimciler tarafından hayata geçirilen bir sosyal inovasyon örneğidir. Buradan hareketle tez çalışmasının kavramsal kısmını sosyal girişimcilik ve sosyal inovasyon konuları oluşturmaktadır. Sosyal girişimcilik ve sosyal inovasyon kavramları arasındaki ilişkiye yönelik literatür incelemesi yapıldığında özellikle sosyal girişimcilerin motivasyonları, geleneksel girişimciden farklılıkları ve kâr beklentileri gibi konuların halâ tartışmalı olduğu görülmüştür. Sosyal girişimcilerin özelliklerini yansıtan bu konuların netlik kazanmaması yeni kavramsal çalışmalara ihtiyaç duyulduğunun önemli bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Tez araştırmasında kavramsal bir çalışmayı da gerekli kılan bu eksiklik, araştırmanın diğer bir problemini ortaya koymaktadır.

1.2.Araştırmanın Amacı

Mevcut ekonomik sistemin olumsuz yansımalarına karşı sosyal girişimciler tarafından hayata geçirilen Sakin Şehir Hareketi, sosyo-kültürel, çevresel ve ekonomik değerlere korumacı ve sürdürülebilirlik ilkesiyle yaklaşılması gerektiğini savunmaktadır. İlk olarak 2009 yılında Seferihisar'ın Sakin Şehir unvanına sahip olmasının ardından günümüzde Türkiye'deki sakin şehir sayısı 17'ye ulaşmıştır. Buradan hareketle tez çalışmasında, sakin şehir uygulamasının ilgili şehirlerdeki halka yansıyan etkilerini ölçebilmek adına bir ölçek geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Böylece sakin şehir uygulamasını hayata geçiren sosyal girişimcilerin sürecin en başındaki hedef ve beklentileri ile sürecin sonunda ortaya çıkan gerçek etkilerin karşılaştırılması mümkün olacaktır. Bu sayede sakin şehir unvanı almış bir yörenin söz konusu etkiler üzerinden hangi alanlarda ilerleme kaydettiğini veya geri kaldığını belirleyerek, turizm faaliyetlerinin sürdürülebilirliğini ölçen bir ölçek literatüre kazandırılmış olacaktır.

Tez çalışmasının kavramsal çerçevesinde aktarılan sosyal girişimcilik ve sosyal inovasyon arasındaki ilişki, sosyal girişimcilerin özellikleri, motivasyonları, geleneksel girişimciden farklılıkları ve kâr beklentileri gibi literatürde tartışmalı olarak ele alınan konulara katkı sunulması amaçlanmaktadır. Bu bağlamda sosyal girişimcilerle yapılan görüşmeler sonunda elde edilen bilgiler sayesinde sözü geçen tartışmalı konulara ışık tutulmuş olacaktır.

1.3.Araştırmanın Önemi

Ekonomik ve kültürel değerlerin serbest bir şekilde dolaşabildiği günümüz koşullarında; doğal kaynaklar, yöreye özgü öğeler, tarihi ve kültürel değerler kısaca yerellik kavramı olumsuz yönde etkilenebilmektedir. Bu dönemle birlikte dünya genelinde yaygınlaşmaya başlayan kitlesel turizm faaliyetleri ülkemizde de aynı şekilde sürdürülmektedir. Bu durum mevsimsellik, çevresel sorunlar, düşük ekonomik fayda gibi pek çok sorunu da beraberinde getirmektedir. Bununla birlikte gerek kent yaşamının yarattığı karmaşa gerekse iş hayatının ortaya çıkardığı rutinlik ve zaman baskısı insanlar için bir kaçış güdüsü halini almıştır. Kitle turizminin yarattığı bu olumsuz etkilere karşı alternatif turizm türlerine yönelme ve buna yönelik ürün ve destinasyonların yaratılma gerekliliği yaygın bir görüş haline gelmeye başlamıştır.

Hızlı yaşamın olumsuzluklarına karşı yavaşlık anlayışının ortaya çıkardığı sakin şehirler, önemli bir destinasyon olarak cazibe merkezi haline gelmeye başlamıştır. Sakin Şehirler Birliği'nin verilerine göre her sene artan sakin şehir sayısı bu dönüşümü kanıtlar niteliktedir (www.cittaslow.org, 2020). Bu durum ülkemiz için de geçerli olup 2009 yılında Seferihisar'da ilk adımı atılan bu harekete 11 yılda 16 şehir daha katılmıştır. Bu gelişmeler ışığında sakin şehirlerin ülkemizde alternatif turizm destinasyonları olarak görülmeye başlandığı ileri sürülebilir. Sakin şehirlerin ortaya çıktığı destinasyonlarda, bölgeler kendi çevresel ve kültürel koşulları doğrultusunda faaliyetlerini gerçekleştirdiklerinden çevresel açıdan bir farkındalık oluşur. Ekonomik açıdan yöre insanı yetiştirdiği ürünleri satma fırsatı bulur, ürün kalitesi yükselir, gelir artar, istihdam elverişli hale gelir, çarpan etkisiyle yeni iş kolları ortaya çıkar, adil gelir dağılımı belirginleşir, yerel üretim zinciri ve yerel örgütlenme teşvik edilir. Sosyal açıdan yöredeki insanlar gelişim kaydeder ve organizasyon becerileri artar. Bölge insanı yerel kimliğini koruyup geliştirerek yaşadığı yeri tanıtmaya fırsatı yakalar (Acuner, 2014, s. 17-18).

Bölgesel kalkınma adına sosyal girişimciler eliyle ortaya çıkan bu inovasyonun birçok faydayı beraberinde getirdiği alanyazında dile getirilse de ülkemizde bu hareketin gerçek yansımalarını ortaya çıkaran kapsamlı bir araştırmaya şuana dek rastlanmamıştır. Bu bölgeler çevresel, ekonomik ve sosyal alanda bir gelişim kaydetmiş midir? Bir gelişim söz konusu olmuş ise bu gelişimden sadece yerel işletmeler mi yararlanmış yoksa halk da faydalanmış mıdır? Bir başka ifade ile sosyal girişimciler bu hareketin bir pazarlama aracı olmasına yol açarak bu durumdan sadece geleneksel girişimcilerin istifade etmesine mi neden olmuştur? Kısaca Sakin Şehir Hareketinin yarattığı gelişmelerin halka olumlu ya da olumsuz yansımaları nelerdir? Tüm bu sorulara karşılık gerçek etkiler daha çok halktan toplanan veriler yoluyla ortaya çıkarılabileceği için bu durum bir ölçme aracını da gerekli hale getirmektedir. Mevcut tez araştırmasında geçerliliği ve güvenilirliği kanıtlanmış bir ölçeğin geliştirilmesiyle bu gereklilik yerine getirilmiş olacaktır. Buna göre turizm literatüründe yer alan bu eksiliğin giderilerek bir araştırma ölçeğinin geliştirilmesi tez çalışmasının literatüre sağlayacağı en önemli katkıdır. Ayrıca sakin şehir hareketine katılmak için yerine getirilmesi gereken kriterler tüm dünyada aynı olduğu için geliştirilen bu ölçek tüm dünyadaki sakin şehirlerde uygulanabilir bir özelliğe sahip olacaktır. Bu özelliğin gerek uygulamaya gerekse gelecekteki ulusal ve uluslararası yayınlara katkı sunacak olması tez araştırmasını önemli noktaya taşıyan bir diğer unsurdur.

Tez çalışmasının kavramsal kısmını oluşturan sosyal girişimcilik ve sosyal inovasyon arasındaki ilişki, sosyal girişimcilerin özelliğini yansıtan motivasyonları, geleneksel girişimciden farklılıkları ve kâr beklentileri gibi konuların literatürde tartışmalı olarak ele alındığı görülmüştür. Sosyal inovasyon yaratmada sosyal girişimciliğin etkilerinin ortaya çıkarılması sosyal girişimcilerin profillerine yönelik çok önemli bulguları alanyazına kazandıracaktır. Bu bakımdan sosyal girişimcileri geleneksel girişimcilerden ayıran özellikleri ortaya koymak bu araştırmanın literatüre sağlayacağı önemli katkılardan biri olacaktır. Ayrıca sosyal girişimcilik ve sosyal inovasyonun yarattığı çevresel, ekonomik ve sosyal etkilerin sakin şehirler bağlamında literatüre kazandırılması ve elde edilen sonuçların alan uygulayıcılarının da yararlanabileceği nitelikte olması bu araştırmayı önemli kılan bir diğer unsurdur.

1.4.Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu tez araştırmasının en temel sınırlılığı veri toplama sürecinde ortaya çıkmıştır. Buna göre çalışma kapsamında belirlenen örneklem gereği Türkiye’de yer alan dokuz sakin şehirden veri toplanmasına karar verilmiştir. Bu kapsamda araştırma verilerinin bir kısmı, sakin şehirler Gökçeada, Vize, Perşembe ve Halfeti’den elde edilmiştir. Bu ilçeler coğrafi olarak Türkiye’nin uç noktalarında yer almakta ve bu durum araştırmacı için zaman ve maliyet açısından önem arz etmektedir. Bu duruma bağlı olarak adı geçen şehirlerde veri toplanması için araştırma şirketinden hizmet satın alımı yapılmıştır. Bunların dışında kalan Sakin Şehirlerden ise araştırma verileri araştırmacı tarafından toplanmıştır.

2. ALANYAZIN

2.1.Sosyal Terimi ve İlişkili Kavramlar

Sosyal inovasyon ve sosyal girişimcilik süreçlerinde adı geçen bazı kavramların daha iyi anlaşılması için öncelikle “sosyal” terimine açıklık getirmekte yarar görülmüştür. Sosyal kavramı toplumdaki savunmasız kesimlere yönelik olan ve geleneksel piyasa koşulları ya da kurumları tarafından göz ardı edilen veya karşılanmayan toplumsal taleplerle ilgilidir (Franz, 2012, s. 6). Başka bir tanıma göre sosyal kavramı “ortak faydayı amaçlayan kavramın normatif anlamda kullanılmasıdır” (Howaldt ve Schwarz, 2010, s. 26). Sosyal terimi günümüzde toplumu ilgilendiren eğitim ve sağlık hizmetleri, çevre temelli önlemler, adaletin sağlanması gibi temel ihtiyaç ve problemleri tanımlarken kullanılmaktadır (Ateş, 2017, s. 32). Konuyu girişimcilik ve inovasyon açısından ele alan Phills, vd. (2008, s. 38) sosyal kavramını açıklamak için birden fazla noktaya temas etmiştir. Bunlardan bir tanesi girişimcileri inovasyon yapmaya iten güdüdür. Bu güdü, kar amacıyla hareket eden geleneksel girişimciyle, topluma fayda sağlama amacıyla hareket eden sosyal girişimciyi ayırt etmeye yarar. Sosyal kavramının odaklandığı diğer bir nokta ise ihtiyaç ve problemleri sınıflandırmaya yarar. Bu sayede sosyal bir ihtiyaç veya problemi nelerin oluşturduğu ve ne tür sosyal amaçların daha değerli olduğu açıklık kazanmaktadır. Son olarak sosyal kavramı “değer” çeşitlerini ekonomik ve finansal değerden ayırt etmek için kullanılır. Bu bakımdan sosyal değer, toplumun yararına olacak ve topluma maliyetini azaltacak türden bir değer üretimini ifade etmektedir. Geleneksel girişimcinin ticari faaliyetlerinde başarı gösterebilmesi için kar elde etmesi gerekirken, sosyal girişimci örgütler ise hayatta kalabilmek için ticari başarının yanı sıra sosyal amaçlarını da gerçekleştirmesi gerekir (Mort, vd. 2003, s. 80). Temel amacı sosyal refahın artırılması olan bu süreçte kazanılmış gelir biçiminde ortaya çıkan ekonomik değer, girişimin ve mali yeterliliğin sürdürülebilmesi için gereklidir (Mair ve Marti, 2006, s. 39). Sosyallik olgusu, sosyal girişim faaliyetleri sonucu ihtiyaçların karşılanarak toplumsal dönüşümün nasıl kolaylaştırıldığını ortaya koyan bir kavramdır. Bu süreçte hem ekonomik hem de sosyal etkiler ortaya çıksa da odak noktasında sosyal değer yaratma vardır. Ortaya çıkan ekonomik değer ise sürecin finansal açıdan devamlılığını sağlamak adına gerekli bir koşul olarak görülmektedir (Mair ve Marti, 2006, s. 38; Ercan, 2016, s. 8).

Geleneksel piyasa koşullarında faaliyet gösteren girişimciler faaliyetlerine devam edebilmek için “ekonomik değer” üretmesi gerekirken sosyal girişimcilerin toplum yararına olacak şekilde “sosyal değer” üretmesi gerektiği ileri sürülebilir. Geleneksel piyasa koşullarında karlı görülmediği için karşılanmayan sosyal ihtiyaçları karşılayarak yarattığı sosyal değerle toplumsal dönüşüme katkı sağlayan sosyal girişimcilik ve sosyal inovasyon sürecinde yer alan bir takım kavramlar vardır. Bu kavramlar tezin ilerleyen kısımlarında yer alacağından daha iyi anlaşılması adına burada kısaca tanımlanması daha faydalı olacaktır.

- *Sosyal Sorun*

Bireysel, sosyolojik ve/veya sosyo-psikolojik nedenlere bağlı olarak insanları etkileyen ve bu koşullar altında yaşamını sürdüren bireyler tarafından sorun olarak ileri sürülen bir durum “sosyal sorun” olarak değerlendirilmektedir. Diğer bireyler tarafından görülmeyen ya da görmezden gelinen temel sosyal sorunlar dışında kalan ve toplu eylem gerektirmeyecek biçimde daha küçük bir kesime hitap edecek türden bireysel çabaları gerektiren durumlar da sosyal sorun olarak ele alınabilir (Güler, 2008, s. 99). Küresel ölçekten daha küçük gruplara kadar etkisi olabilecek bu tür durumlar iklim değişikliğinden yaşlanan nüfusa, yoksulluktan sosyal dışlanmaya, göç ve toplumsal çatışmalara kadar birçok zorluğu içerebilmektedir (Anderson, vd., 2014, s. 28).

- *Sosyal Misyon*

Misyon, bireyleri amaçları doğrultusunda güdüleyen bir faktördür. Sosyal bir değer yaratılması ve sürdürülmesi için ortaya çıkan sosyal misyon, yürütücüsü olan organizasyonu ticari amaçla faaliyet gösteren organizasyondan farklı bir noktaya taşımaktadır (Kırılmaz, 2014, s. 63). Bu durum hem sosyal sorunların ele alınış biçimini hem de fırsatların algılanması ve değerlendirilme biçimini etkilemektedir (Ercan, 2016, s. 27). Bu bakımdan sosyal misyon, sosyal girişimcinin faaliyetlerinde çok belirgin ve merkezi bir rol üstlenmektedir. Çünkü sürdürülebilir sosyal değer yaratmak için sosyal misyonun varlığı, sosyal girişimcilik ve sosyal inovasyonun tanımlanmasında çok önemli bir işlevi yerine getirir (Anderson, vd., 2014, s. 22).

- *Sosyal Değer*

Sosyal girişimciliği, ticari girişimden ve kurumsal sosyal sorumluluk projelerinden ayıran temel unsurlardan biri de sosyal değer kavramıdır (Dees, 1998, s. 4). Bu süreçte

yaratılan değerin belirleyicisi müşteri memnuniyeti ya da ele geçen kar değil, sosyal etkidir (Özdevecioğlu ve Cingöz, 2009, s. 88). Çünkü bir inovasyonun sosyal inovasyon olarak tanımlanabilmesi için bir etkisinin olması ve bu etkinin adalet, eşitlik ve güç katma gibi kriterlerle toplum yararına olacak şekilde yayılması gerekmektedir (Anderson, vd., 2014, s. 29). Sosyal sorunlar toplumun genelini etkileyebileceği veya küresel bir gündem oluşturabileceği için daha geniş bir anlayışla ele alınır. Bu açıdan sosyal inovasyon çabaları toplum üzerinde doğrudan etki yaratabilmektedir (Fujisawa ve Ishida, 2015, s. 5). Bununla birlikte sosyal girişimciler hızlı bir etkiden çok, kalıcı iyileştirmeler yaratmak ve etkisini sürdürmek isterler (Dees, 1998, s. 4). Sosyal girişimcilerin, sosyal misyonla hareket ederek ihtiyaçları karşılanmasıyla elde edilen faydanın topluma yansıyan etkileri, sosyal değeri ortaya çıkarmaktadır (Ercan, 2016, s. 31).

- *Sosyal Sermaye*

Bu kavram, “ilişkiler önemlidir” düşüncesinden hareketle ortaya çıkmış olup sosyal iletişim ağlarının yarattığı değeri ifade etmektedir (Field, 2006’dan akt. Ağcasulu, 2017, s. 115). Sosyal sermaye, sosyal işbirliği davranışının yaygınlaşmasıyla oluşan güven, normlar ve ağlar gibi sosyal üretkenliğin artmasına katkı sağlayan sosyal yapının özellikleri ile ilişkilidir. Başka bir ifadeyle sosyal sermaye belirli sosyal ağlar üzerinden bireyleri çevreleyen insan ilişkilerini içermektedir (Fujisawa ve Ishida, 2015, s. 6). Benzer bir tanıma göre sosyal sermaye, toplumun verimliliğini artırmak amacıyla bireyler, sivil toplum kuruluşları, devlet kurumları arasındaki koordinasyonu kolaylaştıran güven, norm ve iletişim ağının özelliklerini ifade etmektedir (Karagül ve Masca, 2005, s. 38). Sosyal girişimciler oluşan bu ağdan yararlanarak en kısa sürede kaynaklara ulaşabilmekte ve toplumun hafızasındaki saklı bilgiyi ortaya çıkarabilmektedirler (Ercan, 2016, s. 30).

- *Sivil Toplum Kuruluşu (STK)*

“Kar amacı gütmeyen kuruluş”, “üçüncü sektör”, “gönüllü kuruluş”, “hükümet-dışı kuruluş”, vb. kullanım şekilleri de olan (Özdemir, vd. 2009; Acar, 2016) STK’lar toplum yararına çalışan ve bu amaçla kamuoyu oluşturan, kar amacı gütmeyen sorunların çözümüne katkı sunarak çoğulculuk ve katılımcılık kültürünü geliştiren, bürokratik anlayıştan uzak, demokratik işleyişe sahip ve gönüllülük esasıyla bir araya gelen bireylerin oluşturduğu örgütlenmelerdir (Köse, 2013, s. 14). STK’lar sosyal, kültürel, çevresel ve siyasal amaçlar doğrultusunda lobi çalışmaları, ikna ve eylemlerle kar amacı

gütmeden gönüllü çalışanlarıyla faaliyetlerini sürdüren, gelirlerini bağışlar ve/veya üyelik ödemeleriyle toplayan kuruluşlardır. Ayrıca bu kuruluşlar, devlet organlarının erişemedikleri sosyal ve siyasal sorunlara çözüm üreterek sosyal denge ve refah seviyesinin artırılmasına katkı sağlayan sivil kurumlardır (Kurt ve Taş, 2015, s. 201).

2.2.Sosyal Girişimcilik Kavramı

Sosyal girişimciliği tanımlayabilmek için öncelikle girişimcilik kavramının ne anlama geldiğine ve neleri kapsadığına ilişkin bilgiler vermek daha faydalı olacaktır. Bu nedenle aşağıdaki bölümde sosyal girişimcilik kavramından önce girişimciliğin kapsamını oluşturan unsurlar anlatılmıştır.

2.2.1. Girişimciliğin kapsamı

Sanayi ekonomisinden bilgi ekonomisine geçişle birlikte bilgiye dayalı dayalı üretimin, insan gücüne dayalı üretime kıyasla önemi artmıştır. Bu bakımdan girişimcilik, inovasyon, yaratıcılık ve yönetim faaliyetlerinin tamamlayıcısı olarak daha da önem kazanmıştır (Özkul, 2007, s. 344). Günümüzde yaşanan teknolojik, ekonomik ve sosyal alandaki dönüşüme uyum sağlamak ve refah seviyesini yükseltmek için önemi giderek artan girişimcilik sürecinin (Yalçıntaş, 2010, s. 95) teorik açıdan tarihsel gelişimi ortaçağ dönemine kadar dayandırılabilir (Döm, 2006: 9). Yıllar boyunca yeni anlamlar katılarak gelişimini sürdüren girişimcilik kavramı (Austin, vd. 2006, s. 4) girişimcinin kendisini, yarattığı örügütü ve bu girişimin içinde yer aldığı sosyal, fiziki, ekonomik, vb. çevreyi ilgilendiren kapsamlı bir süreçtir (Gül, 2012, s. 9). Bu süreçte yeri olan girişimci ve girişimcilik kavramları, girişimcilik süreci, girişimciliğin önemi ve girişimciliğin türlerine dair açıklamalar aşağıda aktarılmıştır.

2.2.1.1.Girişimci

Girişimci terimi Latin kökenli olup “intare” şeklinde ifade edilir. İngilizce’de enter (giriş) ve pre (ilk) kelimelerinin birleşiminden “entrepreneur” ortaya çıkmış ve sözlükte “girişen” anlamında kullanılmıştır (Şahbaz, 2017, s. 28). Ekonominin gelişimi için temel itici güç olarak görülen girişimci kavramının ilk bilimsel tanımını 1755 yılında Fransız asıllı İrlandalı ekonomist R. Cantillon yapmıştır. Buna göre girişimci, “kar elde etmek amacıyla işi organize eden ve riskini üstlenen kişidir” (Kozak ve Yılmaz, 2010, s. 85). Girişimci kavramı bir başka Fransız iktisatçı olan J. B. Say’la birlikte dördüncü üretim faktörü olarak kabul görmüştür. Böylece klasik üretim faktörleri olan emek, sermaye ve

doğa faktörlerine girişimci kavramı da eklenmiş (Durukan, 2007, s. 28) ve girişimci diğer üç üretim faktörünü bir araya getirerek üretimi gerçekleştiren kişi olarak tanımlanmıştır (Genç, 2017, s. 20).

2.2.1.2. Girişimcilik

J. Baptise Say'a göre girişimcilik verimliliği düşük olan bir alanda ekonomik kaynakları harekete geçirerek daha yüksek verimliliğe ve getiriye dönüştürme bir başka ifadeyle değer yaratma faaliyetidir (Dees, 1998, s. 2). Shumpeter'e (1961) göre girişimcilik sadece üretim faktörlerini bir araya getirme ve risk üstlenme süreci değil, keşif ve yenilik yapma sürecini de bünyesinde taşıyan bir olgudur. Araştırmacıya göre girişimcilikten ancak yeniliği içinde barındırdığı sürece bahsedilebilir (aktaran Özer, 2011, s. 10). Ekonomik fırsatların yeni değerlere dönüştürüldüğü girişimcilik, araştırmacılar tarafından farklı boyutlar öne çıkarılarak tanımlansa da kavramla ilgili öne çıkan ortak nokta girişimciliğin bir süreç olmasıdır (Ağca ve Yörük, 2006, s. 160).

2.2.1.3. Girişimcilik süreci

Girişimcilik, zaman içerisinde çeşitli uygulamalarla iş fikrinin işe dönüşmesini sağlayan süreçler bütünüdür. İş fikrinin bulunmasıyla başlayıp, fikrin karlı bir şekilde ekonomik getiriye dönüşmesine kadar devam ettiği için bu süreç sistematik olup kritik kararları içinde barındırır (Ürper, 2015, s. 42). Girişimcilik sürecinin başlaması için bir girişimcinin bu süreçte önüne çıkan engellerin üstesinden gelerek gördüğü fırsatı değerlendirmesi ve geliştirmesi gerekmektedir. Girişime konu olan faktörlerin bir araya getirilmesiyle ortaya çıkan bu süreç “fırsatların tanımlanması ve değerlendirilmesi”, “iş planının geliştirilmesi”, “ihtiyaç duyulan kaynakların temini” ve “işletmenin yönetilmesi” şeklindeki dört temel aşamadan oluşmaktadır. Bu aşamalara ilişkin alt faaliyetlerin yer aldığı Tablo 1. aşağıda görüldüğü şekildedir (Maviş, 2006, s. 24):

Tablo 1. *Girişimsel Süreç Aşamaları (Maviş, 2006, s. 24)*

Fırsatın Tanımlanması ve Değerlendirilmesi	İş Planının Geliştirilmesi	Gereksinim Duyulan Kaynaklar	İşletmenin Yönetilmesi
Fırsatın yaratılması ve büyüklüğü Fırsatın gerçek ve algılanan değeri Fırsatın getirdiği risk ve avantajlar Fırsata karşı kişisel yetenekler ve amaçlar Rekabet durumu	Pazarın özellikleri ve büyüklüğü Pazarlama planı Üretim gereksinimleri Finansal planlama Organizasyon biçimi Pazara giriş stratejisi	Girişimcinin mevcut kaynakları Kaynak boşlukları ve kullanım için hazır olanlar Gerekli kaynaklara erişim	Yönetim tarzı ve yapısı Başarının kilit unsurları Mevcut ve potansiyel sorunların tanımlanması Kontrol sistemlerinin yerleştirilmesi

2.2.1.4. Girişimciliğin önemi

Girişimcilik, bireysel düzeyden ülkelerin kalkınmasına kadar çok geniş bir alanda refahın kaynağı olarak büyük bir önem arz etmektedir. Bu önem özellikle küçük ve orta ölçekli işletmelerin ülke ekonomisine olan katkısının ortaya çıkmasıyla anlaşılmış ve girişimcilik hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkeler için vazgeçilmez bir konu haline gelmiştir (Top, 2006, s. 36). Küresel ekonominin hâkim olduğu günümüz koşullarında işletmelerin rekabet avantajı elde edebilmeleri için girişimciliğe dair potansiyellerini hayata geçirmesi gerekir. İşletmelerin yaşamlarını sürdürmesi belli oranda inovasyon yapabilmelerine bağlı olsa da bu inovasyonun ortaya çıkması girişimcilik sürecine bağlıdır (Atar, 2015, s. 50). Girişimcilik ülkelerin sadece ekonomik büyümesi için değil aynı zamanda toplumun sosyal, kültürel, psikolojik, teknolojik gelişimleri açısından da önemli bir göstergedir. Ülkenin refahı ve büyümesi konusunda hayati derecede katkıları olan girişimcilik: yoksulluğu önleme (refah), iş yaratma (istihdam), değer yaratma (yeni mal ve hizmet), yeni girişim yaratma (değişim), bireylerin kendilerini gerçekleştirmesi için imkan yaratma (öz güven), teknoloji yaratma (güç), sosyalliği yaratma (demokrasi), stratejik uyumu ve yeniden yapılanmayı sağlama (toplumsal özgürlük) gibi birçok açıdan işlevi olan bir olgudur (Top, 2006, s. 37-39).

2.2.1.5. Girişimciliğin türleri

Girişimcilik türleri, girişimcilik sürecini başlatan kişi veya grubun niteliğini ayrıca hangi alanlarda başlatıldığını ifade eden bir değerlendirmedir (Gül, 2012, s. 35). Literatürde daha çok düşünsel, durumsal, eylemsel ve organize olma esasına göre sınıflandırılan ve yaygın olarak bilinen girişimcilik türleri; bağımsız girişimcilik, i  girişimcilik, kurumsal girişimcilik, profesyonel (yönetici) girişimcilik, teknik girişimcilik ve girişimci girişimcilik şeklinde sıralanabilir (Top, 2006, s. 8). Yukarıda sözü geçen türlerin yanı sıra günümüzde ön plana çıkan ve mevcut yaklaşımların yetersiz kaldığı sosyal ve çevresel sorunlara yönelik sistematik, geniş ölçekli ve inovatif çözümler üreten ve uygulayan bir diğer girişimcilik türü ise sosyal girişimciliktir ( rhan, 2016, s. 77).

2.2.2. Sosyal girişimciliğin kapsamı

Bu başlık, sosyal girişimci, sosyal girişim ve sosyal girişimciliğe dair açıklamaların yapıldığı alt başlıkları içermektedir.

2.2.2.1. Sosyal girişimci

Sosyal girişimcilik yeni kullanılmaya başlanan bir kavram olsa da etrafımızda her zaman sosyal girişimciler olmuştur ancak bu kişiler “sosyal girişimci” olarak nitelendirilmemiştir (Dees, 1998, s. 1). Bu kavram, 1980’lerde Bill Drayton’un sosyal girişimcilere fon sağlamak amacıyla kurduğu Ashoka; Ed Skloot’ın yeni girişimler için kaynak arayanlara yardım etmek amacıyla kurduğu kar amaçsız New Ventures gibi kuruluşlarla bilinir olmaya başlamıştır (Dees, 2007, s. 24). Örneğin Ashoka sosyal girişimcileri finanse etmek için kurulan ve sosyal girişimcilik özelliği taşıyan ilk girişimdir. Ashoka’nın amacı sosyal girişimciler için fikir ve çözüm önerilerini tartışıp yayabilecekleri profesyonel bir iletişim ağı oluşturmak ve bu girişimcilere finansal destek sağlamaktır (Barendsen ve Gardner, 2004, s. 44). Sosyal girişimciler mevcut sistemin farkında olmadığı ya da göz ardı ettiği alanları keşfederek, karşılanmamış ihtiyaçlara cevap vermek amacıyla, kaynakları bir araya getiren, düzenleyen ve bu oluşumdan ilgili hedef kitlenin faydalanmasını sağlayan kişilerdir (Budak, 2015, s. 38). Geleneksel girişimcilerden farklı olarak sosyal girişimcilerin odak noktasının; “sosyal misyon”, “sosyal değer” ve “sosyal fayda” olduğunu belirten Özdevecioğlu ve Cingöz (2009) iki girişimci türü arasındaki farkları Tablo 2.’de aktarmıştır:

Tablo 2. *Girişimci ile Sosyal Girişimci Arasındaki Farklılıklar* (Özdevecioğlu ve Cingöz, 2009, s. 91)

Girişimci	Sosyal Girişimci
Yeni yaklaşımlara odaklanma eğilimindedirler.	Yeni yaklaşımlar vasıtasıyla uzun vadeli amaçlara daha etkili bir şekilde hizmet etmeye odaklanırlar.
Kendi adına veya hisse sahipleri adına risk alırlar.	Paydaşlar adına risk alırlar.
İş veya işletme yaratmaya çalışırlar.	Değişim yaratmaya çalışırlar.
Girişimciyi motive eden faktör yeni bir iş kurma, kendi işine başlama ve finansal kazanç sağlama düşüncesidir.	Temel amacı kâr sağlamak yerine sosyal değişim yaratarak hedef kitlesinin gelişmesini sağlamaktır.
Girişimcilerin risk tercihi para ve saygınlık kazanmaya dönüktür.	Sosyal girişimciler sivil toplum ihtiyaçları için sorumluluk ve risk alan kişilerdir.
Girişimcilerin temel amacı kâr elde etmektir.	Kâr amaçlı bir etkinliğe katılabilirler ancak elde edilen kâr, amaca ulaşmak için gerekli olan bir araç olarak görülür.

Sosyal girişimciler sosyal değer yaratma amacıyla yatırım yaptıkları için kaynak yaratma açısından inovatif bir arayış içinde olurlar. Bu arayış onları motive eden çalışma biçimlerini ortaya koymaktadır. Bu açıdan sosyal girişimciler, sürekli olarak yeni modelleri hayata geçirip yeni yaklaşımlara liderlik ettikleri için yenilikçi olarak bilinirler (Budak, 2015, s. 39). Dees (1998, s. 4), geleneksel girişimciyi tanımlayanlar arasında Say’dan “değer yaratma”; Shumpeter’den “inovasyon ve değişim”; Drucker ve Stevenson’dan “fırsatları görme ve beceriklilik” kavramlarını alarak sosyal girişimci için daha geniş bir tanım yapmıştır. Buna tanıma göre sosyal girişimciler, girişimcilik faaliyeti süresince yarattıkları değişimin bir temsilcisi ve öznesi olarak:

1. Sosyal değer yaratmayı ve bu değeri sürdürülebilir kılmayı kendilerine misyon edinir,
2. Bu misyona hizmet etmek için sürekli olarak yeni fırsatlar peşinde koşarlar,
3. Sürekli olarak bir öğrenme, uyum ve yenilik süreci içinde olurlar,
4. Eldeki sınırlı kaynakların kendilerine engel olmasına izin vermezler,

5. Hizmet edilen alan ve elde edilen çıktılar için fazlasıyla sorumluluk sergilerler.

Bu çerçevede sosyal girişimciler: “toplumsal sorunlara çözüm arayan, amaçları kar sağlamak olmayan, kar sağlamanın aksine toplum içerisinde gizli durumda bulunan potansiyelleri ortaya çıkararak işsizliğin azalmasına, yoksulluğun gerilemesine, kişisel gelir düzeyinin artmasına dolayısıyla da sosyal dengenin pozitif yönde gelişmesine katkıda bulunmaya çalışan kişilerdir.” (Adaçay, 2013, s. 44).

2.2.2.2.Sosyal girişim

Terminolojik olarak “sosyal” kavramı, ekonomik olmayan çıktılar üretme sürecini ifade ederken; “girişim” kavramı ise karşılanmamış ihtiyaçlara cevap vermek için mal ve hizmet üreten, kendi kendini finanse edebilen bağımsız yapıları ifade eder. Bu açıdan sosyal girişim, sosyal amaçlar ile girişimci ruhu bir araya getiren melez örgütler tarafından ortaya çıkarılan sosyal girişim yaratma süreci olarak tanımlanabilir (Haugh, 2005, s. 3-4). Gönüllülük esasıyla ortaya çıkan, ekonomi, çevre ve kültür gibi önemli alanlarda bir ülkenin gelişmesine katkı sunan sosyal girişimler, kamu veya özel sektörün bu amaçla meydana getirdiği kuruluşların bir alternatifi olarak değil, tamamlayıcısı olarak görülmelidir (Işık, 2017, s. 39). Sosyal girişimciliğin temel varsayımı girişimcilik sürecinin kâr misyonu olmadan toplum yararına olacak şekilde işletilmesidir. Sosyal girişimcilikte kâr bir misyon değil ancak sosyal amaçlar için gerekli olan bir motivasyon aracı olabilir (Reyhanoğlu ve Akın, 2012, s. 10). Sosyal girişimlerin öncelikli amacı kâr elde etmek değildir ancak ortaya çıkan ekonomik güç, sosyal bir sorunu gidermek ve sosyal ihtiyaçları karşılamak için bir araç olarak kullanılabilir. Bu açıdan, sosyal girişimcilikte başarının ölçütü kâr değil, sosyal sorunlar için üretilen çözüm, yaratılan değişim ve faydadır (Kaygusuz, 2018, s. 44-45). Geleneksel işletme girişimciliği organizasyonun yaşamasını ve büyümesini hedeflerken, sosyal girişimciliği yürüten organizasyon toplumsal dönüşümü sağladıkça küçülebilmekte veya daha az uygulanabilir hale gelmektedir (Alvord, vd., 2004, s. 260). Bu durum, sosyal fayda sağlamak adına ortaya çıkan sosyal girişimlerin, edindikleri sosyal misyonu başarıyla tamamladıklarının ve öncelikli amaçlarının kâr elde etmek olmadığının bir kanıtı olarak değerlendirilebilir.

2.2.2.3.Sosyal girişimcilik

Sosyal girişimcilik, sosyal fayda sağlayan ve varlığını sürdürebilen ekonomik yapıların, ilişkilerin, kurumların, örgütlerin ve uygulamaların yaratılmasıdır (Fowler,

2000, s. 649). Sosyal girişimcilik faaliyetleri, yapısal bir dönüşüm sağlamak için bir araya gelen bireylerin oluşturduğu küçük bir gruba, örgütlerden çeşitli ağlara hatta topluma kadar genişleyen bir oluşumu ilgilendirebilir (Light, 2006, s. 50). Sosyal girişimciliğin kapsamı, yeni girişimler yaratarak veya mevcut organizasyonları inovatif bir şekilde yöneterek sosyal refahı artırmak amacıyla fırsatları keşfetmek, tanımlamak ve kullanmak için yürütülen faaliyetler ve süreçlerdir (Zahra, vd., 2009, s. 519). Mair ve Marti (2006, s. 37) sosyal girişimcilik için yapılan tanımlara bakarak resmin bütününe görmenin çok zor olduğuna dikkat çekmiş ve kendi yaptıkları tanımda bu olguya ilişkin yer alması gereken bazı temel varsayımları dile getirmiştir. Buna göre sosyal girişimcilik öncelikle yeni yöntemler ve kaynakları bir araya getiren ve bu yolla değer yaratan bir süreçtir. İkinci olarak; sosyal değişim yaratarak ya da sosyal ihtiyaçlara cevap vererek sosyal değer üretmek için fırsatların keşfi ve değerlendirilmesi amacı güdülmelidir. Son olarak, bir süreç olan sosyal girişimciliğin yeni bir organizasyon yoluyla hizmet ve ürünlerin sunumunu içermesi gerekir.

Karmaşık olan sosyal ihtiyaçlara çözüm aradığı için yenilikçi bir yaklaşım olarak görülen sosyal girişimcilik, fırsatları bulmak ve değerlendirmek için kaynakları bir araya getirmeye ve bunları somut çıktılara dönüştürmeye yönelik gerçekleştirilen faaliyetleri kapsamaktadır (Özdevecioğlu ve Cingöz, 2009, s. 84). Sosyal girişimcilik bireyin çevresindeki toplumsal bir problemi veya gereksinimi belirleyerek, bu problemin çözüme kavuşturulması için girişimcilik ilkeleriyle kalıcı çözümler üretmesidir (Kazançoğlu ve Dirsehan, 2016, s. 141). İş dünyasının genel kurallarının sosyal amaçlar için kullanılması olarak ifade edilen sosyal girişimcilikte temel nokta; sosyal sorunlara çözüm bularak toplumsal bir değişim yaratmak ve bunun için girişimci bir yaklaşımla yenilikçi fikirler ve sosyal işletmeler meydana getirmektir (Ercan, 2016, s. 9). Başka bir ifadeyle, bireyler tarafından sosyal problemlere gelişmiş çözümler bulmak için yeni örgütlerin ortaya çıkarılması ya da var olanların dönüştürülmesi sürecidir (Bornstein Davis, 2010, s. 10). Sosyal girişimcilik daha geniş bir ifadeyle “hemen hemen her sektörde sosyal değer veya değişim yaratmak ve/veya sosyal ihtiyaçları karşılamak için fırsatların peşinden gidildiği, bu fırsatları kullanmak için belli ölçüde riskin alındığı kaynakların yaratıcı bir şekilde kullanıldığı sürdürülebilir, yenilikçi ve sosyal bir süreçtir” (Besler, 2010, s. 16). Kâr amacı güden girişimcilikte olduğu gibi sosyal girişimcilikte de inovasyon ön plandadır. Ancak toplumsal dönüşümü sağlayan sosyal inovasyonun patenti yoktur. Çünkü sosyal sorunlara

özüm üreten bu inovasyon türünün toplumsal dönüşümü sağlayabilmesi için daha geniş bir etki yaratacak şekilde taklit edilerek yaygınlaşması istenmektedir (Ürper, 2015, s. 11).

2.2.3. Sosyal girişimciliğin önemi

Sosyo-ekonomik yapı içinde sürdürülebilir sosyal fayda ile karşılanmamış toplumsal ihtiyaçlara cevap vermek üzere sosyal dönüşüm ve sosyal değer yaratma amacı güden sosyal girişimcilik anlayışı her geçen gün gelişmektedir. Bunun nedenleri; örgütlerin artan rolü, kaynak edinme yarışı, işsizlik ve serbest piyasa anlayışı karşısında devletin çekimser kalması, sosyal hareketlilikteki ivmelenme, devletlerin demokratikleşmesi, eğitim seviyesindeki yükseliş ve iletişim olanaklarının artması şeklinde sıralanabilir (İrhan, 2016, s. 78). Güçlü bir ülke ekonomisi için geleneksel girişimcilik kadar sosyal girişimcilik faaliyetlerini yürüten kar amacı gütmeyen örgütlere de ihtiyaç duyulmaktadır. Son yıllarda ortaya çıkan kar amacı gütmeyen bu örgütlerin sayısındaki artış böyle bir ihtiyacın varlığına işaret etmektedir (Gül, 2012, s. 40). Sosyal girişime yönelik ortaya çıkan bu tür örgütlerin etki alanlarını genişletmesi toplumların ekonomik ve sosyal gelişimlerine önemli katkılar sağlamaktadır. Bu katkılar, toplumsal hassasiyetin ve sosyal sermayenin artması ve toplumda ciddi dönüşümlerin ortaya çıkması şeklinde görülmektedir (Sarıkaya, 2010, s. 49). Sosyal girişimcilikte amaçlanan uzun vadeli sosyal yatırım getirisidir. Bu sebeple sosyal girişimciler hızlı bir etkiden çok, sürdürülebilir bir etki ve kalıcı iyileştirmeler sağlayacak türden girişimleri hedefler (Dees, 1998, s. 4). Bu bakımdan sosyal girişimcilik; çevre, ekonomi ve sosyal açıdan topluma katkı sağlayan ayrıca kültürel ve çevresel refahın kaynağı olan önemli bir faktör olarak değerlendirilebilir (Arasti, vd., 2014, s. 453). Sosyal girişimcilik örgütsel etkinliği artırmaya ve uzun vadede sürdürülebilirliği teşvik etmeye yönelik inovatif faaliyetleri ortaya koymaktadır (Hasan, 2005, s. 4). Sosyal girişimciliği inovatif yapan nokta ise ekonomik bir değer elde etmek yerine sosyal gereksinimlere doğrudan cevap verecek ürün ve hizmetlerin sunulması için yeni modeller geliştirmeyi hedeflemesidir. Böylece temel insan ihtiyaçları karşılanarak toplumun hayat standartlarını yükseltmeye yönelik sosyal yatırımlar yapılmış olur (Reyhanoğlu ve Akın, 2012, s. 12). Sonuçta sosyal değer yaratma süreciyle ortaya çıkan ürün ve hizmetlerin sunulmasını sağlayan yeni organizasyonlar (Mair ve Marti, 2006, s. 37); misyon destekli, gelir getirici, iş yaratan inovatif girişimler ortaya çıkar (Peredo ve McLean, 2006, s. 60).

Sosyal girişimcilik ekonomik bir çıktı yerine sosyal çıktılar elde etme amacıyla girişimsel adımların hayata geçmesini, bununla birlikte ortada bir kârlılık varsa bunu dezavantajlı gruplar yararına kullanılmasını sağlamaktadır (Hibbert, 2002, s. 288). Sosyal girişimcilik gelişmekte olan ülkelerde dezavantajlı kesimler için istihdam yaratarak bu kesimi yetkinleştirecek bir araç olarak görmektedir. Başka bir ifadeyle sosyal girişimcilik toplumdaki dezavantajlı gruplara, iş hayatında yer almaları için fırsat tanımaktadır (Ağca ve Büyükaslan, 2013, s. 207). Böylece sosyal girişimlerle yapılan yenilikler sayesinde ihtiyaç sahiplerinin faaliyet gösterdiği piyasalar güçlenmekte ve bunun sonucunda sürdürülebilir sosyo-ekonomik bir gelişim sağlanmaktadır (Nga ve Shamuganathan, 2010, s. 265). Çeşitli sebeplerle istihdam imkânı sunulamayan dezavantajlı kesimler sosyal girişimler sayesinde istihdam edilmekte ve işsizliğe doğrudan çözüm üretilmektedir. Sosyal girişimcilik, istihdama dolaylı olarak da katkı sağlar. Bu duruma, dezavantajlı bireylerin kendilerini geliştirmesi ve böylece daha kolay iş bulmalarını sağlamak amacıyla oluşturulan eğitim programları örnek gösterilebilir (Biçerli, 2010, s. 84-85). Bu bakımdan sosyal girişimcilik, gönüllü eğitim ya da eğitimin mali açıdan desteklenmesine; topluma yönelik kişi ya da örgütlere danışmanlık ve destek hizmetlerine; sosyal amaçlar için kullanılmak üzere kârlılık sağlayan uygulamalara; sosyal faaliyetlere yönelik kendi kendini finanse eden yardım gruplarına ihtiyaç duymaktadır (Reyhanoğlu ve Akın, 2012, s. 10).

Yoksulluğun giderek arttığı bir ortamda; çeşitli sebeplerle ekonomide dengelerin bozulması, sosyal çalkantılar sebebiyle zengin-fakir arasındaki mesafenin artması taraflar arasında düşmanlığa sebep olabilmektedir. Sosyal girişimcilik bu noktada, dezavantajlı kesimleri sürdürülebilir gelir seviyesine ulaştırmakta ve taraflar arasında refah seviyesi açısından sosyo-ekonomik dengeyi sağlamaktadır (Budak, 2015, s. 33). Sosyal vizyon, sürdürülebilirlik, sosyal ağ oluşumu, inovasyon ve finansal getiriler gibi alanlarda ciddi katkılar sunan sosyal girişimcilik, ekonomik çıkarlarla sosyal değerleri entegre etmede sürdürülebilir bir çözüm aracı olarak karşımıza çıkar (Nga ve Shamuganathan, 2010, s. 263-277). Yoksulluk gibi uzun süredir var olan toplumsal sorunlar için çözüm üretmek politik, ekonomik ve sosyal alanda köklü dönüşümleri gerektirmektedir. Sosyal girişimcilik bu tür sorunların ortaya çıktığı ve devam ettiği toplumları dönüştürmektedir (Alvord, vd., 2004, s. 260).

Sosyal girişimcilik, misyonu dezavantajlı kesimlerin gelişimine yardım etmek olan kuruluşlar; uyuşturucu kullanımı ve şiddet gibi riskli davranış sergileyen gruplar; kadın

ve çocuklar gibi savunmasız olarak görülen bireyler gibi öncelikli alanlarda faaliyet göstermektedir (Hamby, vd., 2010, s. 172). Böylece, sosyal girişim faaliyetleri sayesinde azalan suç ve kolluk harcamasına bağlı oluşan maliyet tasarrufu, yaratılan iş olanaklarına bağlı vergi geliri ve katma değer, çocuk refahında görülen iyileşmeler gibi toplum üzerinde kalıcı etkiler yaratılabilmektedir (Arogyaswamy, 2017, s. 610). Ekonomik kalkınmada önemli bir figür olarak rol alan bireylerin verimli olabilmesi için sağlıkla ilgili konularda ve sosyal alanlarda ihtiyaçlarının karşılanmış olması gerekmektedir. Sürdürülebilir kalkınma, kaynakların sorumlu bir şekilde paylaşıldığı, kişi haklarının korunduğu, kurumlarına güven duyulan ve girişimci insiyatiflerin oluşumunda riskin paylaşıldığı toplumlarda görülmektedir (Özdemir, 2010, s. 102). Bu noktada sosyal girişimcilik, sosyal gereksinimleri dile getirerek toplumsal sorunları ele almak ve sosyal değer yaratarak toplumun refahını artırmak gibi önemli misyonları yerine getirmektedir (Choi ve Majumdar, 2014, s. 367). Bununla birlikte sosya girişimcilik, sosyal etki, girişimcilik, inovasyon, sürdürülebilirlik ve gelişim üzerine, yoksulluktan sağlığa, çevreden insan haklarına geniş bir yelpazede temel sorunlar üzerine uzun vadeli, çözümleyici ve algılanabilir projeler üretmek gibi birçok işlevi yerine getirmektedir (Gül, 2012, s. 40).

Anlaşılabacağı üzere ekonomik çıktı amacıyla hareket eden geleneksel girişimcilikten farklı olarak sosyal girişimcilik kar amacı gütmeyen, sosyal güdüyle hareket eden, etkileri bireyden çok toplumun geneline olacak şekilde ortaya çıkan ve sonuçta toplumun kesimleri arasında oluşan sosyal adaletsizliği dengeleyen çok önemli bir süreçtir. Bu bakımdan sosyal girişimcilik faaliyetlerinin artmasını sağlayacak politikalar geliştirilmesi, gönüllülük esasıyla hareket eden sosyal girişimcilerin gerek sermaye gerekse bilgiye hızlı ulaşmasını sağlayacak sosyal ağların kurulması yukarıda bahsedilen etki alanını toplumun refahı adına daha da genişletecektir.

2.3.Sosyal İnovasyon Kavramı

Sosyal inovasyonu tanımlayabilmek için öncelikle inovasyon kavramının ne anlama geldiğini ve neleri kapsadığını aktarmak daha doğru olacaktır. Bu bakımdan aşağıdaki bölümde öncelikle inovasyonun kapsamını oluşturan unsurlara yer verilmiş daha sonra sosyal inovasyonun kapsamına değinilmiştir.

2.3.1. İnovasyonun kapsamı

1950 ve 1960'lardaki "verimlilik", 1970'ler ve 1980'lerdeki "kalite", 1990'lardaki "esneklik" anlayışı yerini günümüzde küresel rekabetin odak noktası olan "inovasyon" anlayışına bırakmıştır. Yalın üretim, altı sigma, toplam kalite yönetimi gibi yeni yönetim teknikleri sayesinde verimlilik konusunda ciddi bir ilerleme kaydedilmişse de artık maliyet ve kalitenin asgari seviyede olması gerektiği, sürdürülebilir rekabet avantajı elde etmek için ise yeterli olmadığı kabul edilmektedir (Özçalışkan, 2012, s. 58). Yoğun rekabet koşullarının söz konusu olduğu bu belirsiz pazar koşullarında sürdürülebilir rekabet avantajı elde etmenin yolu inovasyon yapmaktan geçer (Naktiyok, 2007, s. 214). Ülkelerin küresel alanda rekabet etmelerine katkı sağlarken verimlilik artışı, ekonomik büyüme, refah artışı ve yaşam kalitesinin yükselmesi gibi gelişmelerde etkin rol oynayan inovasyon olgusu (Işık ve Kılınç, 2011, s. 14) yeni bir fikirle başlayan ve ortaya çıkan buluşun ticarileşmesine kadar devam eden teknik, sosyal ve ekonomik bir süreçtir (Öztürk, 2012, s. 26). Aşağıda bu sürecin kapsamına giren inovasyon kavramı, inovasyon süreci, inovasyonun önemi ve inovasyon türlerine dair gerekli bilgiler kısaca aktarılmıştır.

2.3.1.1. İnovasyonun tanımı

İnovasyon, Latin kökenli bir kelime olup "innovatus" sözcüğünden türetilmiştir (Çelik, 2011, s. 3). Türkçe 'de "yenilik", "yenilenme", "yenilikçilik" gibi sözcüklerle ifade edilse de bu sözcükler inovasyon kavramını tam olarak açıklayamaz. Bu sebeple "inovasyon" teknik bir terim olarak kabul görmüş ve dilimize de bu haliyle yerleşmiştir (Eraslan, vd., 2008, s. 18). En eski tanımlarından birini yapan Schumpeter'e (1934) göre inovasyon yeni ürünlerin geliştirilmesi, yeni üretim yöntemlerinin uygulanmaya başlanması, yeni pazarların açılması, hammadde ve diğer girdiler için yeni tedarik kaynaklarının geliştirilmesi, işletmelerin yeniden örgütlenmesi ve/veya yeniden tasarlanmasıdır (Peters ve Pikkemaat, 2006, s. 2; Croitoru, 2012, s. 142). Avrupa Birliği ve OECD, inovasyonu hem sürece hem de sonuca etki eden iki yönlü bir kavram olarak ele almıştır. Buna göre; süreç olarak "bir fikri pazarlanabilir ürün ya da hizmete, yeni ya da geliştirilmiş bir imalata, dağıtım yöntemine, toplumsal bir hizmet yöntemine dönüştürmek"; sonuç olarak ise "pazarlanabilir, yeni ya da geliştirilmiş ürün, yöntem ya da hizmet" şeklinde ifade edilmektedir (TÜSİAD, 2003, s. 1). Başka bir çalışmada inovasyon, yeni veya önemli ölçüde geliştirilmiş bir ürün veya süreç, yeni bir pazarlama

yöntemi, işletmenin iç ve dış ilişkilerini kapsayan ticari uygulamalar için yeni bir organizasyon yöntemi olarak tanımlanmıştır (Oslo Kılavuzu, 2005, s. 46).

2.3.1.2.İnovasyon süreci

İnovasyon, niteliksel açıdan farklı bir şekilde ele alınmış ve gerçekliğe aktarılmış yeni bir fikrin bir süreçten geçerek değere dönüşmesini ifade etmektedir. Bu açıdan yeni bir fikrin ortaya çıktığı andan tüketiciler için değer ifade eden bir olguya dönüştüğü ana kadar geçen süreç inovasyon süreci olarak tanımlanabilir (Biçkes, 2011, s. 97). İnovasyon süreci; iç ve dış unsurlardan etkilenen, fırsatları görerek pazar payını artırmak isteyen işletmenin tüm birimlerini ilgilendiren faaliyetler bütünüdür. İşletme bu süreçleri başarıyla yönettiği takdirde mal ve hizmetlerini daha üstün özelliklerde üretip pazarlama şansına sahip olacaktır (Elçi, 2006, s. 159). İnovasyon süreci bir ihtiyacın ya da problemin tespiti, inovasyona ilişkin araştırma, geliştirme ve ticarileşme aşamaları, inovasyonun yayılımı, kullanıcılar tarafından kabulü ve sonuçları ile ortaya çıkan tüm bu etkileri, kararları ve faaliyetleri içermektedir (Fruhling ve Siau, 2016, s. 136).

2.3.1.3.İnovasyonun önemi

İşletmeler inovasyonu pazar paylarını artırmada temel araçlardan biri olarak ele almakta, ülkeler ise ekonomilerinin itici gücü olarak değerlendirmektedir (Ayhan, 2002, s. 259). İnovasyon sayesinde ülkeler, kaynaklarını mal ve hizmete dönüştürür ve böylece ekonomik ve toplumsal bir değer yaratılmış olur. Dolayısıyla inovasyon sadece ekonomiyi değil aynı zamanda toplumu ilgilendiren bir süreç olup ülkeler için artan istihdamın, yaşam kalitesinin ve ekonomik büyümenin anahtarıdır (Elçi, 2006, s. 32). Makro açıdan inovasyon ülke ekonomisinin gelişmesi, rekabet gücünün artması, yaşam kalitesinin yükselmesi ile sonuçlanırken (Yılmaz, 2004, s. 52) faaliyet gösterilen endüstriyle ilgili pazar yapısında, bilim ve teknolojiye de önemli gelişmelerin ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Mikro açıdan ise firmaların mevcut pazarlama kaynaklarını, teknolojisini, bilgi, beceri ve yeteneklerini ya da stratejilerini etkileyebilmektedir (Garcia ve Calantone, 2002, s. 113). İşletmeler inovasyon yaparak hem gelişen teknolojiyi takip etmekte hem de değişen müşteri ihtiyaçlarını karşılayabilmektedir. Böylece işletmeler sürdürülebilir rekabet avantajı sağlamak ve pazar paylarını artırabilmektedir (Demirel, 2015, s. 17).

2.3.1.4.İnovasyon türleri

İnovasyon sürecinin bazı sonuçları somut ürünlerde değişime neden olurken bazı sonuçları ise hizmetlerde veya örgüt performansında değişimler yaratabilmektedir. Başka bir ifadeyle inovasyon türleri, etkileri ve çıktıları bakımından bir işletme için farklı sonuçlar ortaya koyar (Ayazlar, 2012, s. 16). Bilgiyi ekonomik ve toplumsal faydaya dönüştüren inovasyon için ürün, hizmet, süreç, organizasyonel, pazarlama, toplumsal, artımsal ve radikal inovasyon şeklinde sınıflandırmalar yapılmaktadır (Elçi, 2006, s. 3).

Radikal inovasyon: Köklü bir değişikliği gerektiren radikal inovasyon (Dewar ve Dutton, 1986, s. 1432) mevcut olmayan bir uygulamayla, bir öncekinin yerini alan yani var olanı pazardan kaldıran bir süreçtir (Luecke, 2008, s. 4). *Artımsal inovasyon:* Ürün, hizmet veya pazarda köklü bir değişim yaratmayan artımsal inovasyon (Ailin ve Lindgren, 2008, s. 90) daha çok mevcut teknoloji ve formlardan yola çıkarak var olanın geliştirilmesi ya da yeniden yapılandırılarak başka bir amaca hizmet eder hale getirilmesidir (Luecke, 2008, s. 3). *Ürün inovasyonu:* Pazara tamamen yeni bir ürünün sunulması ya da mevcut üründe özellikleri ve kullanım amaçları bakımından önemli sayılabilecek bir iyileştirmenin yapılması ürün inovasyonu olarak tanımlanmaktadır (Oslo Kılavuzu, 2005). *Süreç inovasyonu:* Süreç dış çevreden girdilerin alınıp işlendikten sonra yine çevreye çıktı olarak aktarılan sistemlerdir. Süreç inovasyonu girdinin alınarak değer katmak suretiyle müşteriye çıktı olarak sunulmasını sağlayan faaliyetler kümesinde çeşitli yeniliklerin yapılması şeklinde tanımlanabilir (Kurt, 2010, s. 67). *Pazarlama inovasyonu:* ürünün tasarımında ve paketlenmesinde, dağıtımında, tutundurma faaliyetlerinde ya da fiyatlandırılmasında önemli sayılabilecek değişiklikleri içeren yeni pazarlama tekniklerinin uygulanmasıdır. *Organizasyonel inovasyon:* işletmenin ticari etkinliklerinde, işyeri organizasyonunda veya dış ilişkilerinde yeni yöntemlerin uygulanması sürecidir (Oslo Kılavuzu, 2005, s. 49-51). Literatürde ele alınan başlıca inovasyon türlerinden bir diğeri de bu tez çalışmasının ana konularından biri olan *sosyal inovasyondur*.

2.3.2. Sosyal inovasyonun tanımı

İnovasyon, ortaya koyduğu yeniliklere bağlı olarak farklı başlıklar altında sınıflandırılrsa da en fazla üzerinde durulan inovasyon çeşidi, ekonomik artış ve istihdam yaratmasıyla daha çok katkı sağladığı düşünüldüğü için teknolojik inovasyon olmuştur (Halaç, vd., 2014, s. 167). Ancak Drucker (1985) inovasyonun yalnızca teknik bir süreç

olarak değerlendirilmemesi, yarattığı ekonominin yanında sosyal bir süreç olarak ele alınması gerektiğini savunmakta; aynı şekilde Zurbano (2006) ile Moulert vd., (2005) toplumsal gelişimin sadece teknolojik inovasyona bağlı olmadığı bu gelişime sosyal inovasyonun da alternatif olabileceğini ileri sürmektedirler (aktaran Halaç, vd., 2014, s. 167). Sosyal değişim ve reformları içeren ve kapsamlı bir alanda ele alınması gereken sosyal inovasyon, toplumun ilerlemesi için pazar odaklı gelişme anlayışına bir alternatif sunmaktadır. Çünkü toplumun ilerlemesine yeterince katkı sağlamak adına diğer inovasyon türleri kadar sosyal inovasyona da ihtiyaç duyulmaktadır (Eren, 2010, s. 22). Sosyal inovasyonun çıkış noktası, doğası gereği çözülmesi zor, karmaşık ve çok yönlü olan ve de giderek büyüyen sosyal, ekonomik, çevresel ve demografik sorunlara cevap aramaktır (Caulier-Grice, vd., 2012, s. 5). Bir başka çalışmada sosyal inovasyonun hizmet sağlayıcılar veya devlet tarafından çözülmeyen ya da düşük kalitede sunulan ve geleneksel pazar koşullarında ihmal edilip görmezden gelinen sosyal ihtiyaçların karşılanması arzusuyla ortaya çıktığı ileri sürülmüştür (Hubert, 2011, s. 37). Sosyal inovasyon kavramının aşağıda sıralandığı şekliyle dört farklı kullanım alanı ön plana çıkmaktadır:

- Sosyal sorunları çözmek ve ihtiyaçları karşılamak için geliştirilen yeni mal ve hizmetler aracılığıyla yeni sistemlerin geliştirilmesi,
- Piyasa tarafından karşılanamayan ihtiyaçların piyasa dışında yer alan aktörler tarafından karşılanması ve toplumda iyileştirmelerin oluşturulması,
- Sosyal sermayenin oluşmasına yönelik yöntemler geliştirmek ve buna bağlı olarak üretkenliğin artması,
- Teknolojik inovasyonların ortaya çıkmasıyla toplumun bu yeniliklere karşı uyum sağlaması için yapılan çalışmaları içermektedir (Eren, 2010, s. 26).

Sosyal inovasyon; kamu, özel sektör ve STK'ların da dâhil olabileceği bir ortaklık sonucu tamamen yeni ya da var olandan daha iyisine dönüştürülebilen ürün, süreç ya da fikirle özellikle dezavantajlı grupların yaşadığı eşitsizliklerin giderilmesi, toplumsal faydanın artırılması için sürdürülebilir çözümler üretilmesini amaçlamaktadır (Yurdagel, 2016, s. 14). Sosyal inovasyon yalnızca bireyleri ve kar amacı gütmeyen kuruluşları ilgilendiren bir kavram değildir. Örneğin; toplum sağlığı için yeni metotlar geliştiren politikacıları, organik gıda üretimi yapan pazarları, adil ticaret anlayışıyla üretim başlatmak için atılan adımları, düşük gelirli için mikro kredi modelleri geliştiren sosyal organizasyonları, çocuklar için pedagojik modeller geliştiren akademik çevreler gibi

alanları da ilgilendiren bir kavramdır (Halaç, vd., 2014, s. 172). Sosyal inovasyon; toplumsal dönüşümü, yeni ürün, hizmet, program, örgüt modeli, sosyal girişimcilik, yönetim ve güçlendirme modellerini ilgilendiren bir konudur (Bund, vd., 2015, s. 51). Sosyal inovasyon toplumu ilgilendiren belirli faaliyet alanlarında ihtiyaç ve sorunların daha iyi karşılanması için sosyal uygulamaların belirli aktörler tarafından yeniden yapılandırılmasıdır (Howaldt ve Schwarz, 2010, s. 65). Bu durum temel rutinleri, kaynak ve yetki akışlarını, inovasyonun gerçekleştiği toplumun inançlarını değiştirebilen yeni ürün, süreç ya da programların hayata geçirilmesiyle oluşan karmaşık bir süreçtir (Westley ve Antadze, 2010, s. 2).

Sosyal inovasyon son otuz yıldır; sosyal ekonomi, hizmet sektörü, sosyal sorumluluk uygulamaları, sosyal girişimcilik gibi kar amacı gütmeyen kuruluşları kapsayan ve toplumun bütün kesimini ilgilendiren bir kavram haline gelmiştir (Edwards-Schachter, 2012, s. 672). Sosyal olarak belirlenmiş hedeflere ulaşmak için sosyal sermayeden tarihi mirasa geleneksel el işlemlerinden ileri teknolojiye eldeki tüm imkânların yeni ve yaratıcı bir yöntemle değerlendirilmesi süreci sosyal inovasyonun konusudur (Manzini, 2013, s. 1). Mevcut çözümlerden daha etkili, verimli, sürdürülebilir ve adil çözümler üreten sosyal inovasyon, araştırma kurumları, şirketler veya bağımsız kuruluşlar da dâhil olmak üzere farklı aktörler tarafından uygulanabilir. Ayrıca her ne şekilde ortaya çıkarsa çıksın etkileri bireylerden çok bir bütün olarak topluma yansımaktadır (Lin ve Chen, 2016, s. 12). Sosyal inovasyon sadece fikirlerin ve yeni çözümlerin geliştirilmesini değil aynı zamanda bu çözümlerin yaygınlaştırılmasını da içerir (Halaç, vd., 2014, s. 170).

Sosyal inovasyon kavramı üzerine yapılan tanımlarda her ne kadar farklılar görülse de çoğu araştırmacının hem fikir olduğu nokta sosyal inovasyonla birlikte arzu edilen çıktının toplumun yararına olmasıdır (Jacobsen ve Jostmeier, 2012, s. 114). Sosyal inovasyon toplumu ya da belirli bir kesimi ilgilendiren uygulamaların toplumun yararına olacak şekilde geliştirilmesidir. Bu gelişim tamamen yeni bir şeyin ortaya çıkarılmasıyla olabileceği gibi yürürlükteki uygulamalarda yapılacak iyileştirmelerle de oluşabilmektedir (Uzkurt, 2008, s. 43). Kapsamı bağlamında ele alınan sosyal inovasyon Halaç, vd. (2014, s. 168)'ne göre “çalışma koşullarından eğitim hayatına, bireysel düzeyden toplumsal gelişime, sağlığa ve çevre gözetiminden iklim değişikliği sorunlarına karşı sürdürülebilir fayda sağlayan yeni sosyal mal ve hizmetlerin geliştirilmesidir”. Sosyal inovasyon temel amacı toplumsal ihtiyaçları karşılayarak sosyal fayda sağlamak

olan kuruluşların geliştirerek toplum adına yaygınlaştırdığı inovatif uygulamalar ve hizmetlerdir (Mulgan, 2007, s. 8).

Sosyal inovasyon Goldernberg (2004, s. 1) tarafından bireylerin ve toplumun karşı karşıya kaldığı ekonomik, kültürel ve sosyal problemleri ortadan kaldırmaya yönelik yeni ve iyileştirilmiş yaklaşımlar, uygulamalar, girişimler, hizmetler, süreçler ve ürünler şeklinde tanımlanmıştır. Phills vd. (2008, s. 36)’ne göre sosyal inovasyon “sosyal bir problem için daha etkili, daha verimli, sürdürülebilir yeni bir çözüm üretmek ya da özellikle bazı bireyler için üretilmiş olan çözümleri toplumun tamamına etki edecek şekilde sosyal bir değere dönüştürmektir”. Bu kapsamda sosyal inovasyon toplumu ilgilendiren sorunların çözümü için geliştirilen yeni yaklaşım, uygulama, örgütlenme, iş modelleri ve süreçleri ifade etmektedir. Sosyal inovasyonun temel işlevini ortaya koyan unsur nerede ve nasıl üretildiği değil hangi sorunun çözümü ve toplumun hangi kesimi için üretildiğidir (Koç, 2010, s. 206). Etkin, verimli ve sürdürülebilir yöntemlerle toplumsal problemlerin çözümünü amaçlayan sosyal inovasyon yarattığı değerle bireysel tüketiciden çok toplumun bütününe hedeflemektedir. Bu süreçte mal, hizmet ve süreç gibi bileşenlere yönelik yeni çözümlerle ağ ve kaynakların daha verimli kullanılması amaçlanmaktadır (Kazançoğlu ve Dirsehan, 2016, s. 136). Sosyal inovasyon; toplumun eyleme geçmesiyle mevcut durumun iyileştirilmesi için değişime yol açan öğrenme, duyarlı olma, birlik olma gibi eylemlerin ve sosyal değişimler yaratan modellerin ortaya çıkmasını sağlayan bir süreçtir (Ionescu, 2015, s. 60). Toplumsal sorun ve ihtiyaçlara inovatif çözümler üreten sosyal inovasyon; toplumun tüm paydaşlarının dâhil olabileceği, katılımcıların iş birliği içerisinde hareket ettiği, kavramsal ve örgütsel becerilerin birlikte öğrenildiği süreçte yeni bir uygulama modelinin ortaya çıkarılmasıdır (Şekerdil, 2016, s. 75). Sosyal inovasyonu tanımlamak adına bugüne kadar yapılan çalışmaları inceleyen Rüede ve Lurtz (2012, s. 17) sosyal inovasyonun yedi temel fikir etrafında tanımlandığını belirlemiştir. Bunlar, toplum için faydalı şeyler yapmak; sosyal uygulamaları ve/veya yapıyı değiştirmek; kent ve toplum gelişimine katkı sağlamak; iş süreçlerini yeniden organize etmek; teknolojik gelişmeleri kültürel bağlarla ilişkilendirmek; sosyal hizmet alanında değişimler yaratmak; dijitalleşen dünyayla uyumlu bir dönüşüm yaratmak şeklinde sıralanabilir.

Yapılan tanımlar ve örneklerden de anlaşılacağı üzere sosyal inovasyon, kar amacı güden işletmelerin ticari fayda sağlamak amacıyla geliştirdiği inovasyon türlerinden farklıdır. Buna göre sosyal inovasyon, sosyal sorunları yenilikçi uygulamalarla ortadan

kaldırarak yarattığı sosyal faydayı toplumun tamamına yayacak şekilde bir etki yaratırken; diğer inovasyon türlerinin odak noktası ise ticari bir başarı elde etmektir. Sosyal inovasyonu diğer inovasyon türlerinden ayıran diğer bir özellik ise inovasyonun dezavantajlı kesimler için hayata geçirilmesi ve ortak faydayı sağlayacak türden bir etki yaratmasıdır.

2.3.3. Sosyal inovasyonun önemi

Toplumlar dinamik bir yapıya sahiptir. Bu yüzden o toplumda yeni sosyal sorunlar ve ihtiyaçlar gündeme gelebilir. Bu sorunların üstesinden gelmek, ihtiyaçları karşılamak ve yaşam kalitesini artırmak için sosyal inovasyon uygulamaları gün geçtikçe daha önemli ve yaygın bir hale gelmektedir (Yıldırım, 2016, s. 53-55). Cristopher Freeman, teknoloji alanında Japonların sağladığı başarının ardında toplum ve işgücünün eğitilmesiyle oluşan sosyal değişimler olduğunu ayrıca sosyal inovasyona yönelik yapılan çalışmalar olmadan Japonların gelişim sağlayamayacağını ileri sürmüştür (aktaran Eren, 2010, s. 23). Sosyal inovasyonun diğer inovasyon türleriyle iç içe olması gerektiğine dikkat çeken Elçi, (2006, s. 14) inovasyon uygulamalarının ekonomik ve toplumsal şartların iyileşmesinde yeteri kadar katkı sağlayabilmesi için sosyal inovasyonun da aynı düzeyde önemsenmesi gerektiğini vurgulamıştır. Devlet otoriteleri, özel sektör ve toplum gibi artık geniş bir kesimin dikkate almaya başladığı sosyal inovasyon, üstesinden gelinemeyen küresel ısınma, eşitsizlik, yaygın hastalıklar gibi sorunların çözümü için bir çıkış yolu olarak görülmektedir. En önemlisi söz konusu bu problemlerin çözümü için ortaya çıkan sosyal inovasyon süreci devlet, özel sektör, hane halkı gibi devletin bütün unsurları arasındaki sınırları ortadan kaldırmaktadır (Murray, 2008, s. 3). Güç ilişkileri de dâhil toplumsal ilişkilerdeki değişim ve yeniliği ifade eden sosyal inovasyon birtakım nedenlerle toplumdan dışlanmış bireylerin tekrar sisteme kazandırılmasını ifade eden “sosyal içirme” olgusunu da hayata geçirmektedir. Topluma refah ve esenliğin, sosyal adaletin kazandırılması açısından sosyal inovasyon büyük önem arz etmektedir (Ateş, 2017, s. 52). Kişilerin veya toplumların sorunlarını; sürdürülebilir, tekrarlanabilir ve paylaşılabilen yöntemlerle çözmeleri için yeteneklerini ve yaratıcılıklarını kullanmalarına imkân verilmesi sosyal inovasyonun değerini ön plana çıkaran en temel noktalardan biridir. Vitulli ve Montemurro sosyal inovasyonun önemini ortaya koyan diğer unsurları da şu şekilde sıralamıştır (2013, s. 241):

- Sosyal sorunlar için yeni ve alternatif çözümler üretmesi,

- Yeni bir kültür, yeni istihdam alanı, yeni işletmeler, sürdürülebilir proje toplulukları kurması,
- Daha fazla mutlu olmaları için insanlara yardım etmesi,
- Toplulukların hayat tarzını geliştirmesi,
- Dünyada meydana gelen birçok olumsuzluğa karşı insanoğlunun farkındalığını artırması,
- İnsanların harekete geçmesi için davranışlarını olumlu yönde etkilemesi,
- Farklı düşünme ve diğerleriyle ilişki kurma konusunda insanlarda farkındalık yaratması,
- İnsanlara egolarını kontrol altına almaları konusunda yardımcı olmasıdır.

Yukarıda sözü geçen uygulamalar özel sektör için de oldukça önemlidir. Çünkü toplumun ekonomik, sosyal ve kültürel olarak gelişip yaşam kalitesinin artması özel sektör için daha nitelikli işgücü ve artan gelire bağlı yeni pazarların oluşması gibi faydalı dönüşümler sağlar (Uzkurt, 2008, s. 44). Bunun yanı sıra toplumun ve bireylerin yaşam kalitesinin artmasını sağlayan yeni hizmetlere daha fazla erişimin sağlanması iş gücü piyasasına yeni katılım şekillerinin, mesleklerin, süreçlerin ve yeterliliklerin entegrasyonuna yol açar. Böylece yeni modeller oluşturulabilir, uygulanabilir ve bireylerin bulunduğu konumun gelişmesi sağlanabilir (Chiklyaukova, 2015, s. 12). Sosyal inovasyon teknolojik inovasyondan farklı olarak pazar ekonomisi tarafından sağlanmayan ihtiyaçları karşılamakta ya da bireylere üretim sürecinde rol vermek için yeni ve daha tatmin edici yöntemler yaratmaktadır. Görüldüğü üzere sosyal inovasyon yeni süreçlerin başlangıcı olmakta ve hem tüketici hem üretici olmak üzere bireylerin ve toplulukların refah seviyesinin artırılması için çözümler üretmektedir (Noya, 2010, s. 214). Günümüzde toplumların refah seviyesinin nasıl ölçülmesi gerektiği ve şu anki göstergelerin de yetersiz olduğu görüşü literatürdeki tartışma konuları arasında yerini almaktadır. Eurich ve Langer (2015) toplumun tutum ve davranışlarında meydana gelen değişimin gözlenmesinde sosyal inovasyonun, toplum refahını ortaya koyan yeni bir gösterge olarak dikkate alınması gerektiğini ileri sürmektedir (aktaran Chiklyaukova, 2015, s. 11). Çünkü sosyal inovasyonlar toplumsal bir gereksinimi karşılamak üzere geliştirilen ve pratikte yeri olup uygulamaya sokulabilen yeni fikirler ve olgulardır (Yıldırım, 2016, s. 53). Bu bağlamda sosyal inovasyondan beklenen önceki çözümlere kıyasla daha etkin çözüm üretmesi, toplumun hareket kabiliyetini artırması ve toplumsal bir ihtiyacı gidermesidir. Örneğin inovasyonun hayata geçmesiyle birlikte o toplumda yeni roller, ilişkiler ve işbirlikleri

oluşur, daha verimli kullanmak üzere yeni kaynak ve imkânlar yaratılır ve toplumsal gereksinimler daha etkili bir şekilde karşılanır (Ateş, 2017, s. 63).

Sosyal inovasyon sosyal bir ihtiyacı karşılayan yeni veya geliştirilmiş bir beceri ve ilişki yöntemiyle kaynakların daha iyi kullanılmasını sağlayan yeni çözümlerdir. Bu bakımdan sosyal inovasyon toplumun eyleme geçme kapasitesini artırmakta ve ciddi faydalar sağlamaktadır (Caulier-Grice, vd., 2012, s. 18). Sosyal inovasyon amaçlara ulaşmanın yeni bir yöntemi olup toplumsal dönüşüme yön vermekte, ihtiyaçlara cevap vermede geleneksel metotlara göre daha etkin örgüt yapılarını, yaşam tarzlarını ve sosyal kuralları düzenleyen unsurları hayatımıza kazandırmaktadır (Halaç, vd., 2014, s. 169). İnovasyonun başarıya ulaşmasında sosyal inovasyonun en az teknolojik inovasyon kadar önemli olduğunu vurgulayan Pot ve Vass (2008, s. 468 - 469) sosyal inovasyona bu denli önem verilmesinin nedenlerini aşağıda sıralamıştır. Buna göre:

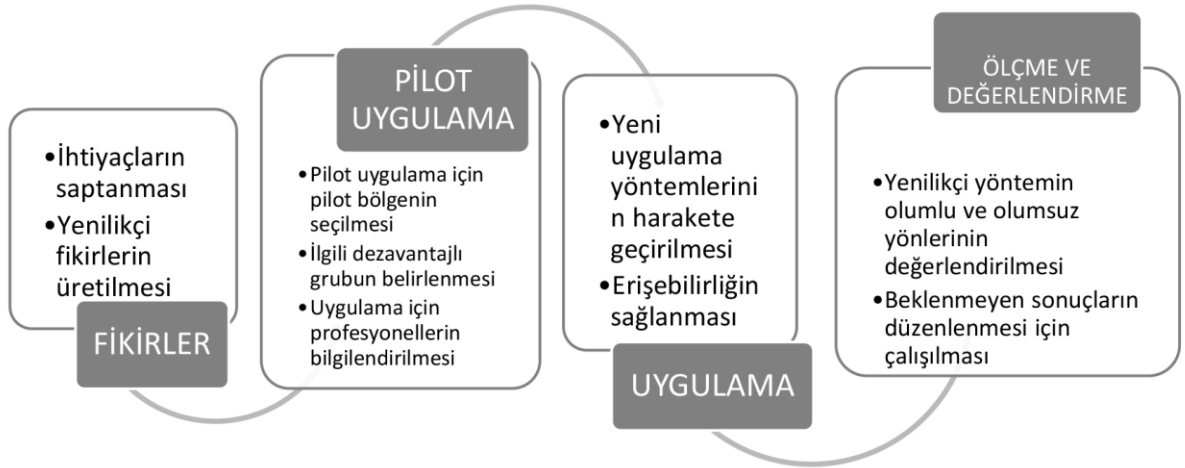
1. Gelecekte yaşlı nüfusun artmasına bağlı olarak çalışan sayısı azalacağı için sosyal güvenlik uygulamalarının ve refah seviyesinin devamlılığı için işgücünde verimliliğin artırılması gerekmektedir. Böylece azalan istihdama karşılık toplumun ihtiyaçları karşılanmaya devam edebilir. Bu durum inovatif fikirlerin sosyal açıdan yarattığı önemi ortaya koyar.
2. Bilgi ekonomisinde önemli bir yeri olan katma değer artırılması için potansiyel işgücünde var olan yeterliliklerin ve fayda sağlayacak becerilerin geliştirilmesi gerekmektedir. Sosyal inovasyon aracılığıyla yerine getirilen bu gereklilik sayesinde rekabete dayalı ekonomik sistemde önemli gelişmeler kaydedilebilir.
3. Teknolojik olarak inovasyon gerçekleştiren bir kurum, çalışanlarını da bu yönde eğitmeli, onları sürece dâhil etmeli ve organizasyonu inovasyona uygun hale getirmelidir. Kısaca, kurum ve kuruluşların teknolojik inovasyondan fayda sağlayabilmesi için bu sürece sosyal inovasyon uygulamalarını da dâhil etmesi gerekmektedir.

Görüldüğü üzere toplumda sosyal, çevresel veya ekonomik açıdan bir takım ihtiyaçların doğmasına neden olan ancak geleneksel piyasa koşullarında kârlı görülmediği için göz ardı edilen ve çözilemeyen birçok sorun sosyal inovasyon sayesinde çözüme kavuşabilmektedir. Daha önemlisi kâr amacıyla hareket ederek kaynakları kendi çıkarları için kullanan ve bu yüzden toplumun diğer kesimlerinin kaynaklara erişmesine engel olan örgütlerin sebep olduğu sosyal adaletsizlik ve kesimler arasındaki uçurum sosyal inovasyon uygulamalarıyla ortadan kaldırılabilir. Birçok açıdan toplumun

gelişmesine katkı sağlayan sosyal inovasyon uygulamalarının artırılması, kalkınmanın önünü tıkayan birçok yolu da açacaktır.

2.3.4. Sosyal inovasyon süreci

Sosyal inovasyonda sosyal sorunlar için üretilen çözümlerin yanı sıra inovasyon süreci de dikkatle takip edilmesi gereken bir konudur. Sosyal inovasyon sürecinde yararlanıcılar inovasyonun geliştirilmesi ve yönetilmesi süreçlerinde yer alabilmektedir (Yıldırım, 2016, s. 54). Sosyal bir sistem içerisinde oluşup yayılan ve toplumun temel inanışlarını, yaşam tarzını, kaynak ve yetki akışını büyük ölçüde değiştiren sosyal inovasyon farklı alanlarda ortaya çıkabilmektedir (Eren, 2010, s. 34). Yaşlı nüfusun gereksinimleri, depresyon, diyabet gibi kronik hastalıklar, uyuşturucu, alkol ve kumar gibi bağımlılıklardan kaynaklı davranış bozuklukları, suç ve cezaların artması, refah düzeyinin düşmesi, iklim değişikliği gibi toplumun genelini ilgilendiren tüm bu alanlarda ihtiyaçların karşılanması ve sorunların giderilmesi için yeni fikirlerin oluşması bir inovasyon sürecini gerektirir (Özmete ve Gök, 2015, s. 135). Bu süreç Şekil 1.'de görüldüğü üzere yeni fikirlerin ortaya çıkarılması, hedef kitle üzerine uygulanacak pilot çalışmanın yapılması, yeni yöntemlerin uygulamaya sokulması ve son olarak olumlu ve olumsuz yönlerin ortaya çıkarıldığı ölçme ve değerlendirmenin yapılması şeklinde dört aşamadan oluşur.

Şekil 1. Sosyal İnovasyon Süreci (Şekerdil, 2016, s. 88)

1. Belirlenen İhtiyaçlara Yönelik Yeni Fikirlerin Ortaya Çıkarılması

Bu aşama sosyal inovasyonun başlangıç noktası olan karşılanmamış ihtiyaçların nasıl karşılanacağına ilişkin fikirlerin ortaya çıkarıldığı aşamadır. Söz konusu bu

ihtiyaçlar açlık, salgın hastalık, evsizlik gibi göze çarpacak türden ihtiyaçlar olabileceği gibi rklilik, aile içi Şiddet gibi toplumda daha az fark edilebilen ihtiyaçlar da olabilmektedir (Mulgan, 2006, s. 149). Sosyal bir ihtiyacın ortaya çıkmasına neden olan problem tanımlanırken o toplumun kaynakları, sosyal ilişki ve inanıŐları, düşünce yapıları göz önünde bulundurulmalıdır. Çünkü bir toplumda sosyal bir sorunun nasıl algılandığı o toplumun değer yargılarına göre Őekillenmekte ve bu ihtiyaçların çözümünde yine o toplumun tarihi geçmiŐi, fiziki imkanları ve sosyal ağları etkili olabilmektedir (Ateş, 2017, s. 69). İhtiyaçların belirlenenerek yeni fikirlerin ortaya çıkarılmasında yeni yöntemler geliştirmek için fikir üretme konusunda bireyleri motive ettiği için insanların tecrübeleri de önem arz etmektedir. Çünkü bireyin eğitim hayatı ve iş tecrübesi gibi unsurlar başarılı fikirlerin ortaya çıkmasında oldukça etkilidir. Sosyal inovasyon için gerekli olan bir diğer önemli unsur ise yaratıcı düşünme eylemidir. Bu bakımdan yaratıcı çabalara ve fikirlerin değerlendirilmesi sürecine önem verilmesi gerekmektedir (Eren, 2010, s. 37). Yaratıcı fikirlerin ortaya çıkarıldığı süreçte fikrin tasarlanması, farklı yaklaŐımların ve uygulanacak yöntemlerin belirlenmesi gerekir. Bir fikir hedeflenen amaca göre önem arz edebilecek düzeyde bir etki yaratabildiği sürece inovasyona dönüŐebilmektedir (Ateş, 2017, s. 68).

2. Pilot Uygulama

Ortaya çıkan fikrin denenmesi sosyal inovasyon sürecinin ikinci aŐamasını oluşturmaktadır. Bu süreçte fikrin denenmesi için pilot çalışma yapılması sonuca ilişkin çabuk ve doğru sonuçlar verebilmektedir (Mulgan, 2006, s. 23). Bu aşamada daha somut uygulamalarla fikirler denenir (Murray, vd., 2010, s. 12) ve pilot proje uygulamasıyla kullanıcılardan veya uzmanlardan elde edilen geri bildirimlerle geliştirilen fikirler izlenir (Hubert, 2011, s. 53). Bu Şekilde gözden geçirilen ve test edilen fikirler sosyal ekonomi açısından çok önemlidir. Çünkü hem süreçte yer alan uzmanlarla yararlanıcıların arasında bir bağ kurar ve bu etkileşimin g kazanmasını sağlar hem de tüm çıkarların korunmasını sağlayarak oluşabilecek çatıŐmaları engeller (Murray, vd., 2010, s. 12). Tucker (2006) yaşam Őeklimizin deėiŐmesine etki eden sosyal inovasyonun tıpkı teknolojik inovasyon gibi pazara sunulmadan önce test aŐamasından geçmesi gerektiğini vurgulamakta Mumford (2000) ise sosyal problemlerin sebeplerini ortaya koymanın yeterli olmayacağını aynı zamanda uygulanma aşamasına geçmeden çözüme ait sonuçların etkilerini de analiz etmek gerektiğinin altını çizmektedir (aktaran Eren, 2010, s. 37). Geçmiş deneyimler göz önüne alındığında uygulama aşamasına geçilmeden yapılan

denemelerin ilk çıktıları genellikle başarısızlıkla sonuçlanmaktadır. Ancak günümüzde her ortamda yeni fikirler için deneme, pilot ve prototip uygulamalara yönelik çok daha zengin yöntemler geliştirilmiştir. Bununla birlikte devlet organları bu konularda üretilen bilgilerin kullanımı açısından daha yetkin hale gelmiştir (Mulgan, 2006, s. 23).

3. Fikrin Hayata Geçirilerek Erişimin Artırılması

Yeni fikirlerin artık uygulamada kendisine yer bulduğu bu aşamada genellikle sosyal hareketler, iş modelleri, yasal düzenlemeler, alt yapı çalışmaları gibi unsurlar ve özel sektör, kamu, STK gibi aktörler sürece dahil olur (Hubert, 2011, s. 53). Fikirlerin hayata geçtiği bu aşamada hem mali hem de diğer kaynakların kullanımı, sürdürülebilirlik, inovasyonu geleceğe taşıyacak sosyal değerlerin üretimi kesinlik kazanır. Bununla birlikte bu süreçte artık ihtiyaçlar karşılanmaya başlanmış, paydaşlar arası işbirliği ve rollerin çerçevesi çizilmiş ve fikirler hayata geçirilmiştir (Ateş, 2017, s. 68). Bu aşamada süreci destekleyen topluluklara ait bir desteğin olması açısından iletişim büyük önem arz eder. Özellikle devlet organlarının oynadığı rol oldukça kritiktir (Mulgan, 2006, s. 24). Devlet organları ve politikacılar aracılığıyla yürürlüğe giren yasal düzenlemeler ve kurallar, yeni hizmetler gibi gelişmelerin etkisi sosyal inovasyonun yayılmasına olumlu anlamada etki edebilmektedir (Hubert, 2011, s. 53). Sosyal inovasyon sürecinin bu aşamasında, fikrin kendini uygulama sürecince kanıtlanması ve daha sonra uyum sağlayarak doğal yollarla büyümesi beklenir. Bu sürece iyi bir isim, marka, kimlik ve hikaye önemli katkılar sağlayabilir. Uygulamada olan iyi bir fikrin yayılması için kaynakların, desteklerin ve inovasyona karşı çıkanların zayıflıklarının tespit edilmesi bunun yanı sıra iyi bir strateji ve tutarlı bir vizyon gereklidir (Mulgan, 2006, s. 24).

4. Fikirlerin Etkisinin Ölçülmesi ve Değerlendirilmesi

Fikirlerin etkisinin ölçüldüğü bu aşama, sosyal inovasyonun ve onu hayata geçiren organizasyonun büyümesi, ortaya çıkan sosyal faydanın giderek yayılması anlamına gelir. Çünkü bu aşamada sosyal bir etki ve değişime neden olan sosyal inovasyonunun etkisinin ulusal hatta uluslararası bir ölçeğe erişmesi beklenir. Sonuçta sosyal inovasyon tüm insanlığı etkileyen küresel sorunlara çözüm aradığı gibi ihtiyaç sahibi olan mahalle gibi küçük bölgeler için de çözüm üretmektedir (Ateş, 2017, s. 69). Sosyal inovasyon sürecinin başarısını ölçmek çok zor olsa da her hangi bir sosyal inovasyon öncelikle kısa vadede performansına etki eden engellerin üzerinden gelebilmeli ve sistem yerleşene kadar ayakta kalabilmelidir (Yurdagel, 2016, s. 20). Sosyal inovasyon genellikle eski sistemin mevcut

bariyer ve karşı duruşuna bir alternatif olarak ortaya çıkar. Bu noktada sosyal inovasyonun ekonomik olarak hedefine ulaşabilmesi için bu tür bariyerlerin ortadan kaldırılarak yeni koşulların yaratılması gerekir (Murray, vd., 2010, s. 13). Sosyal inovasyon sürecinde insanların algılarının ve çıkarlarının üstesinden gelebilmek ve mevcut ilişkileri yeniden konumlandırmak çok önemlidir. Bu süreçte yer alan her türlü organizasyon arasında güçlü bir farkındalık ve karşılıklı güven oluşturulmalıdır (Yurdagel, 2016, s. 20). Bu çerçevede sosyal inovasyon sürecinin başarıya ulaşabilmesi için ihtiyaçları karşılamada yeni veya diğerlerinden daha iyi bir çözüm üretmesi, inovasyon sürecine hedef kitlenin dahil edilmesi ve kullanıcılara fayda sağlaması, etkin, sürdürülebilir, tekrarlanabilir ve yaygınlaştırılabilir olması gerekmektedir (Ateş, 2017, s. 69). Bu aşamada dikkat edilmesi gereken diğer bir nokta ise süreçte yer alan paydaşlar arası etkileşime bağlı olarak sosyal inovasyon süreci zamanla değişime uğrayabilmekte ve başlangıç aşamasında arzu edilen çıktılar farklı bir noktaya taşınabilmektedir (Mulgan, 2006, s. 154; Yurdagel, 2016, s. 20). Sosyal inovasyonun kabul görmesi genellikle kültürel uyum, sosyal ihtiyaçlar ve mevcut değerlere bağlı olabilmektedir. Bunun yanı sıra teknolojik inovasyon sürecine benzer şekilde hızlı bir gelişim sağlayamadığı gibi toplum tarafından benimsenmesi uzun bir zaman alabilmektedir (Csikszentmihalyi, 1999'dan aktaran Eren, 2010, s. 37).

Süreç dikkatle incelendiğinde sosyal inovasyon uygulamaları kuralsız bir şekilde değil aksine sistematik bir şekilde ilerlemektedir. Bu sebeple hayata geçirecekleri bir fikri olan sosyal girişimcilerin sosyal ağlara dahil edilmesi ve bu sistematik süreç hakkında gerekli bilgilendirmelerin yapılması oldukça önemlidir. Aksi takdirde çok etkili ve faydalı olabilecek bir fikir yanlış bir uygulamadan dolayı ortadan kalkabilir. Sosyal inovasyon sürecinde dikkati çeken bir diğer konu ise ilgili hedef kitlenin kültürel değerleridir. Bu süreçte uygulamada başarı sağlanması için sosyal sorunu çözecek fikrin ihtiyaç sahiplerinin değerlerine göre tasarlanması ve geliştirilmesi gerekir.

2.4.Sosyal Girişimcilik ve Sosyal İnovasyon Arasındaki İlişki

Girişimcilik, yaratıcılık ve inovasyon kapsamında ele alınan bir konudur. Schumpeter, girişimcilerin inovasyon yaparak ekonominin büyümesine katkı sunduğunu ileri sürmüştür (Şahbaz, 2017, s. 30). İnovasyonun girişimciliğin özü olduğunu ifade eden Schumpeter (1934)'in bu düşüncesinden hareketle sosyal inovasyonun da aynı sebepten sosyal girişimcilikle bağlantısı olduğu ileri sürülebilir (Groot ve Dankbaar, 2014, s. 19). İnovasyon, girişimcilere mevcut değişimi yeni bir mal ve hizmete veya yeni bir

organizasyona dönüştürmek için fırsat tanıyan bir özelliktir (Bento, 2015, s. 10). Bu sebeple inovasyon, girişimcilik faaliyetlerinin vazgeçilmez bir unsurudur. Başarılı olmak isteyen bir girişimci de bu sebeple inovasyon yapmalıdır. Bu inovasyonun biçimi; pazar ve ürün gereksinimlerine, örgütün yaşam döngüsündeki evresine veya girişimci türüne göre değişkenlik gösterebilir (Hine ve Kapeleris, 2006, s. 13). Bu açıdan birçok inovasyon türü sosyal sorunları ve ihtiyaçları karşılayabilirken sosyal inovasyon finansal ve sosyal değerin tamamını topluma aktarmaktadır (Phills, vd., 2008, s. 38). Toplumun en çok ihtiyaç duyduğu sosyal sorunlara çözüm üreten sosyal girişimciler bu süreçte inovatif fikirler sunarak geniş çaplı bir değişim yaratmak için mücadele ederler. Bu anlamda büyük ölçekli sosyal inovasyonların üstlenicisi sosyal girişimcilerdir (Horsnell, 2018). Sosyal amaçlı kurulan örgütler ile sosyal inovasyon arasındaki temel ilişki sosyal girişimcilik kavramıyla açıklanabilir. Çünkü sosyal girişimcilerin temel özelliği; sosyal amaçlar için inovasyon yapmak, proaktif bir anlayışa sahip olmak ve risk üstlenmektir. Bu açıdan sosyal inovasyon sosyal girişimciliğin merkezinde yer almaktadır (Schmitz, 2015, s. 21). Sosyal inovasyon ve sosyal girişimcilik tatmin edilmemiş sosyal ihtiyaçları karşılamayı ve sosyal meselelere çözüm üretmeyi amaçlamaktadır. Bu süreçte sosyal inovasyonun yürütücüsü ve temsilcisi genellikle sosyal girişimciliktir. Bu sebeple her iki alan arasında sıkı bir bağ bulunmaktadır (OECD, 2010, s. 205). Toplumun sosyal ihtiyaçlarını inovatif bir yolla karşılama çabası sosyal inovasyonu ortaya çıkarmıştır. Bu süreci yürüten aktörler ise geleneksel girişimcilik özelliklerine sahip olmakla birlikte misyonu ve amaçları sosyal değerler üzerine kurulu olan ve bu değerleri topluma ulaştıran sosyal girişimcilerdir. Kısaca sosyal inovasyonun ortaya çıkmasını sağlayan özne sosyal girişimcilerdir (Şekerdil, 2016, s. 82). Sosyal inovasyon belirli bir gruba yönelik olmayıp toplumun genelini ilgilendiren sosyal sorunlara etkili, verimli ve sürdürülebilir yeni çözümler üretmeyi amaçlar. Bu bakımdan sosyal inovasyon sosyal girişimcilikten daha kapsamlı bir kavram olup sosyal girişimcilik bu sürecin yürütülmesini sağlayan bir araçtır (Horsnell, 2018). Sosyal girişimcilik ve sosyal inovasyon sosyal sorunlara inovatif çözümler sunarak toplumun refahını artırmayı ve sosyal değer yaratmayı amaçlamaktadır. Bu süreçte her iki alan da beraber hareket ettiği için çözümün bir parçası olmaktadır. Sonuç olarak inovasyon, bir ülkede sürdürülebilir büyümenin, artan toplumsal refahın, artan hayat kalitesi ve istihdamın kaynağı; girişimcilik ise bu sürecin tetikleyicisi olarak görülmektedir (İrmiş ve Özdemir, 2011).

Sosyal inovasyon, fırsatları kullanarak dezavantajlı bireylere yeni hizmetler sunmak amacıyla bir değer oluşturma faaliyetidir. Sosyal girişimciler bu faaliyetleri piyasadaki yeni yönelimleri, devlet organlarına etki eden inovatif politikaları ve topluma hizmet ulaştıran inovatif yolları izleyerek gerçekleştirirler (Ağca ve Büyükaslan, 2016, s. 206). Bu süreçte sosyal girişimciler sosyal bir misyondan ilham alarak yaratıcı fikirlerle yeni kaynaklar yaratıp yeni bir iş ortaya koyarlar. Ancak sosyal girişimciler; kaynak, fikir ve yönetim becerileri gibi bazı sosyal meselelerin üstesinden gelmek için yereldeki paydaşlarla hareket edebilirler. Bu da sosyal inovasyonun sadece tek bir girişimciyi değil aynı zamanda ortak amaçlar taşıyan paydaşları da ilgilendiren bir konu olduğu anlamına gelir (Tanimoto, 2012, s. 277-278). Örneğin sivil toplum kuruluşları da kamu ve özel sektör tarafından giderilemeyen ihtiyaçların ve sorunların çözümünde rol almaktadır. Böylece yoksullukla mücadele için geliştirilen eylemlere katkı sunarak ekonomik ve sosyal büyümede devletin veya uluslararası organizasyonların tamamlayıcı olabilmektedirler (Bento, 2015, s. 6). Bu süreçte her şeyden önce sosyal sorunlara çözüm üreten koşulların iyi anlaşılması ve geliştirilmesi gerekmektedir. Bu sebeple, daha fazla sosyal girişimcinin varlığına ve eğitilmesine ihtiyaç duyulabilir. Bununla birlikte oluşturdukları örgütün ve sosyal girişimin de desteklenmesi gerekebilir (Phills, vd., 2008, s. 37).

Girişimciler, elde ettikleri fırsatları inovasyon yoluyla değerlendirirler. Demografik değişim, küreselleşme, kültürel değişim, teknolojik gelişmeler şeklindeki bir takım etkenler girişimcilere yeni fırsatlar sunmaktadır (Şahbaz, 2017, s. 31). Sürdürülebilirlik anlayışıyla yakından ilişkili olan çevre sorunları da sosyal girişimcilerin dikkatini çeken önemli bir alan haline gelmiştir. İki kavramın kesiştiği noktanın çevre olması sürdürülebilirliği ön plana çıkarmakta ve sosyal girişimcilik projeleriyle çevresel sorunların çözümünde yaratıcı fikirlerin ortaya çıkması sağlanmaktadır (Kantur, 2017, s. 177). Sürdürülebilirlik noktasında çözüme muhtaç olan tek alan çevre değildir. Birçok ülkenin karşı karşıya kaldığı mali yetersizlikler, toplumun yaşadığı sosyal ve ekonomik sorunlara da sürdürülebilir çözümler üretme noktasında engel olabilmektedir. Bu sebeple sosyal inovasyon yoluyla tanımlanan ve yeni sosyal ihtiyaçlara cevap veren her türlü girişim ilgi görmektedir (Petrella ve Richez-Battesti, 2014, s. 143).

Sosyal girişimcilik ve sosyal inovasyon arasındaki ilişkiye yönelik yapılan açıklamalar incelendiğinde, sosyal inovasyon sürecinin genellikle sosyal girişimciler tarafından başlatıldığı ileri sürülmektedir. Ancak sosyal inovasyon sürecinin esas

öznesinin genellikle sosyal girişimciler olduğu ileri sürülse de çeşitli kurum ve kuruluşların da sosyal ihtiyaçları karşılamaya yönelik inovatif süreçleri hayata geçirebileceği ileri sürülebilir. Çünkü sosyal inovasyonun tanımına dikkat edildiğinde bu sürecin kamu otoriteleri ve STK'lar hatta özel sektör tarafından da başlatılabileceği ifade edilmiştir. Ayrıca, hayata geçen yenilikten fayda sağlayacak olan hedef kitlenin de süreçte yer alabileceği dikkate alınırsa, sosyal inovasyon süreci tüm paydaşların dâhil olabileceği ve katkı sunabileceği bir oluşumdur denebilir.

Uluslararası arenada ve Türkiye’de hayata geçirilmiş sosyal inovasyon ve sosyal girişimcilik uygulamalarından bir kaç örnek olarak aşağıda aktarılmıştır.

Toplum Gönüllüleri Vakfı (TOG) GençBank Projesi:

GençBank, yerel gençlik STK'ları, gençlik merkezleri, belediye ve kaymakamlık gibi yereldeki kurumların ev sahipliğinde gerçekleşen ve Toplum Gönüllüleri Vakfının yürüttüğü bir gençlik çalışması modeli ve gençlik hibe programıdır. 2011 yılında küresel çapta faaliyet gösteren YouthBank Ağı'nın desteğiyle oluşturulan proje; gençlerin güçlendirilmesini, yerel hayata katılımın artırılmasını, kişisel gelişimlerini destekleyerek yaşadıkları yerele pozitif katkı sağlamalarını amaçlamaktadır. Hibe programının yürütücüsü olan gençler yereldeki kurum ortaklarının çatısı altında örgütlenmekte ve yaşatlarının sosyal sorumluluk, gençlik ve eğitim gibi proje fikirlerine hibe sağlayarak destek olmaktadır. Bu proje sayesinde gençler, yurttaşlık bilinciyle hayata aktif katılım sağlamak; sosyal girişimlerde bulunarak sosyal sorunlara çözüm üretmekte; proje yönetimi, kaynak geliştirme gibi beceriler edinerek gelecek istihdamlarına yatırım yapmaktadırlar (TOG, 2018).

Bostan Sosyal İnovasyon Enstitüsü – Güç Bende! Hareketi:

2014 yılında Ankara’da kurulan örgüt; yeryüzü kütüphanesi, güç bende hareketi, şehir dedektifi, vb. projeler aracılığıyla toplumsal bir dönüşümü ve gelişimi amaçlamaktadır. Temel önceliği sosyal inovasyon alanında bilimsel çalışmalar yürütmek olan dernek bu amaçla; sosyal inovasyon atölyesi, aksiyoner araştırma atölyesi ve danışmanlık atölyesi gibi uygulama alanları oluşturmuştur. Örneğin enstitü *Güç Bende! Hareketi* projesiyle çocuklar ve gençlerin çevrelerini değiştirebilecek projeler geliştirmelerine yardımcı olmaktadır. Tasarım odaklı düşünme modellerini kullanarak

gençlerin yaratıcılık, empati ve işbirliği gibi becerilerle gelişmesi, etraflarında gördükleri problemlere yaratıcı çözümler üretmesi ve bu sayede toplumun proaktif bireylerden oluşması amaçlanmaktadır. Örgüte yürüttüğü projelerde, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, Harvard Üniversitesi, Stanford Üniversitesi, Boston Sosyal İnovasyon Enstitüsü, Sosyal Akıl Derneği gibi birçok kurum ve kuruluş destek vermektedir (GüçBendeEkibi!, 2018).

Baksı Kültür Sanat Vakfı – Baksı Müzesi:

Türkiye'nin en yoğun göç veren bölgelerinden biri olan Bayburt'ta nüfus hareketliliğini yeniden sağlamak, kültürel mirasın sürdürülebilirliğine katkı sağlamak, bölgeyi ekonomik açıdan canlandırmak adına 2005 yılında Baksı Kültür Sanat Vakfı bünyesinde Baksı Müzesi kurulmuştur. Müzeyle iş birliği halinde çalışan dokuma atölyeleri ve ehram tezgâhları sayesinde hem bölgenin kadınlarına istihdam yaratılması hem de geleneksel ehram dokumacılığının kadınların becerileriyle yeniden hayat bulması amaçlanmıştır. Böylece klasik müze anlayışından farklı bir şekilde tasarlanan bu müze; istihdam, sürdürülebilirlik, geleneklerin yaşatılması, vb. bölgesel ihtiyaçlara etkili bir çözüm üreterek sosyal inovasyonun güzel örneklerinden biri olarak hayata geçmiştir (Ateş, 2017, s. 154).

Sağlık ve Sosyal Bakım Kooperatifi (Wonju, Kore):

Sağlık ve Sosyal Bakım Kooperatifi 2002 yılında Kore'nin Wonju şehrinde kurulmuştur. Yaşlılar, yoksullar, engelliler ve konut sıkıntısı yaşayan düşük gelirli bireylerin oluşturduğu sosyal dışlanmışlığa maruz kalan ve bu tür sorunlara karşı savunmasız olan insanlarla çalışarak sağlıklı ve güvenli bir yerel topluluk oluşturmak için kurulmuştur. Kooperatif yerel topluluğa sadece sağlık hizmeti değil aynı zamanda barınma ve beslenme gibi daha geniş sorunları gündemine almaktadır. Kooperatifin bu alanda dikkate aldığı diğer bir öncelik ise dezavantajlı işgücünün hizmet sektöründe istihdam edilmesine yönelik çalışmalar yapmaktır. Yerel kredi kooperatifleri, destek kuruluşları ve yerel halkın katkılarıyla finansal açıdan desteklenen Sağlık ve Sosyal Bakım Kooperatifi yerel topluluğun gönüllü hizmeti, yerel yönetim ve kar amacı gütmeyen kuruluşların ortak hizmet sunumu sayesinde faaliyetlerini sürdürmektedir.

Demokratik bir yapı olduğunu ileri süren topluluk yerel halkın katılımının önemine özellikle dikkati çekmektedir (OECD, 2010, s. 192).

Bank for the Poor: Grameen Bank, Muhammad Yunnus

Sosyal sorunlar için geliştirilen çözümler arasında öne çıkan örneklerden biri de 2006 Nobel Ödüllü Muhammad Yunnus'un yoksullara kredi verilmesi için geliştirdiği bankacılık sistemidir (Dees, 2007, s. 24). Grameen Bank, Bangladeş'teki yoksulları girişimci yapmak için Muhammad Yunnus tarafından 1976 yılında kurulan bir bankadır. Geleneksel bankacılık uygulamasındaki teminat koşulunu ortadan kaldırarak karşılıklı güvene, hesap verilebilirliğe, katılım ve yaratıcılığa dayalı bir bankacılık sistemi olan Grameen Bank ekonomik açıdan dezavantajlı kesimlere teminatsız kredi vermektedir. Yoksullukla mücadelede etkin bir araç olarak kullanılan bu kredi yoksul oldukları için bankacılık sisteminin dışında kalan bireylerin sosyo-ekonomik koşullarını geliştirmeye hizmet etmektedir. Aralık 2017 verilerine göre, Grameen Bank'ın 2568 şubesiyle Bangladeş'teki köy sayısının %97'sinden fazlasını oluşturan 81 bin 400 köyde, %97'si kadın olan 8,93 milyon yararlanıcısı bulunmaktadır (Grameen, 2018).

Silai for Skills (İngiltere)

Silai for Skills İngiltere'nin Bristol kentinde yoksul bir bölge olan Easton'daki kadınların uzun dönemli eğitimi ve istihdamını konu alan bir projedir. Bu inovatif sosyal girişim, kadınların becerilerinin geliştirilmesi yoluyla kendi iş yerlerini kurmasını ya da sadece eğitimlerinin ilerletilmesini ve aynı zamanda özgüvenlerinin artırılmasını amaçlamaktadır. Bu süreçte kadınlara moda ve sanat tasarımı, el emeğine dayalı üretim, matematik ve İngilizce gibi temel becerileri kazandıracak oldukça geniş bir yelpazede kurslar verilmektedir. Eğitimlerin sonunda kendi işine sahip olma arzusunda olan kadınlar kendi atölyelerini açabilmekte ve bu süreçte eğitim merkezinden danışmalık hizmeti de almaya devam edebilir. Bristol genelinde projenin olumlu bir etki yaratması 19 yıldır projenin devam etmesini sağladı (OECD, 2010, s. 194).

Spice, Time Credits

İnsan hakları avukatı olan Edgar Cahn tarafından 1986 yılında geliştirilen ve değişim birimi olarak zamanı kullanan Zaman Bankacılığı sistemi üzerine inşa edilen bir

modeldir. Model zaman kredileri kullanarak sistemle bağlantısı kopan toplulukların desteklenmesi ve güçlendirilmesi amacını taşımaktadır (Wearetempo, 2018). Zaman Bankacılığı sisteminin inovatif bir formu olan bu model, halkın ve topluluğun kullandığı hizmetlerin tasarımı ve ulaştırılmasında insanların rol almasını sağlayarak ortak üretim için bir araç olarak hareket eder. Toplulukta rol alan bir birey, topluluk ve hizmetler için harcadığı zaman kadar zaman kredisi kazanır ve ihtiyacı olduğu eğitim, etkinlik, boş zaman aktiviteleri gibi hizmetleri karşılayabilmek için de para yerine sahip olduğu bu zaman kredisini kullanır. Zaman kredisi, sağlık, sosyal bakım, konut, eğitim ve topluluk organizasyonları gibi birçok hizmeti karşılamaya yönelik kullanılabilir (Luckett, 2018).

Yukarıda sıralanan ön plana çıkmış uygulamaların yanı sıra Sakin Şehir Hareketi de sosyal girişimcilik örneği olarak değerlendirilmekte, toplumun sorunlarına odaklanan ve bu sorunlara çözüm üreten sürdürülebilir bir sistem olduğu ileri sürülmektedir (Manzini, 2013, s. 3; Dumitru, vd., 2016, s. 6-13; Kazançoğlu ve Dirsehan, 2016, s. 141). Sakin Şehir Hareketi “sosyal inovasyon olarak ortaya çıkan yerel bir kalkınma hareketidir. Bu yapı içerisinde sosyal girişimciler, sosyal inovasyon için mutlaka gereklidirler” (Kazançoğlu ve Dirsehan, 2016, s. 135).

2.5.İlgili Araştırmalar

Sosyal girişimcilik ve sosyal inovasyonla ilgili alanyazın incelendiğinde yapılan çalışmaların daha çok ilgili kavramları tanımlamaya yönelik teorik yayınlar olduğu görülmüştür. Bu bölümde, sosyal girişimcilik veya sosyal inovasyonun sürdürülebilirliğin boyutlarına ilişkin sonuçlar ortaya koyan çalışmalar aktarılmıştır.

Alvord vd. (2004), yoksul ve toplumun dışında kalan gruplar için sosyal, politik ve ekonomik alanda geliştirilmiş ve dünya genelinde kabul görmüş yedi başarılı sosyal girişimcilik örneğini karşılaştıran bir araştırma yapmıştır. Araştırma sonucu göstermiştir ki hayata geçirilen bu tür sosyal girişimler milyonlarca insanı etkileyebilmekte ve kültürel, politik ve ekonomik alanlarda yüksek düzeyde sosyal dönüşümü kolaylaştıran potansiyeli içinde taşımaktadır. Yerel, ulusal ve uluslararası düzeyde kayıt dışı çalışan kadınları yasal şartlar altında istihdam edebilecek oluşumların ortaya çıkması, etkileri giderek artan ve gelişmiş sivil toplum örgütlerinin ortaya çıkması, politik ve kültürel değişimlere destek vermek için güçlü ve gelişmiş sosyal ağların kurulması gibi gelişmeler bu araştırmada tespit edilen diğer önemli sonuçlardır.

Maruyama, vd. (2007), yenilenebilir enerji kaynaklarının getirdiği sosyo-ekonomik dinamikleri bir örnek olay üzerinden irdelemiştir. Yazarlar, fayda-maliyet dağılımı anlayışı ve sosyal aktörlerin rollerini değiştirdiği için bu dinamikleri sosyal inovasyon olarak tanımlamıştır. Yerel halkın maddi destekleriyle kurulan rüzgar enerjisinin konu edildiği bu çalışmada halkın bu girişimin yarattığı sosyal değişim ve yenilenebilir enerjinin kabulü üzerindeki etkileri ortaya çıkarılmıştır. Karma yöntemin uygulandığı çalışmanın sonuçlarına göre karmaşık bir ağda yürütülen rüzgar enerjisi projesinde yer alan aktörlerin ilgi ve alaka açısından davranışlarında kaydadeğer bir değişim görülmüş ve bu aktörler gerek ekonomik çıkarları gerekse katılım, katkı ve sosyal sorumluluk duygusu gibi konuları paylaşmışlardır. Bu açıdan sürdürülebilir bir toplumun yaratılmasında sadece sürdürülebilirliğin çevresel, ekonomik ve sosyal yönlerinin değil aynı zamanda farkındalık, katılım, şevkat ve işbirliği gibi zihinsel ve ahlaki değerlerin de önemli katkıları vardır.

Güler (2011), yaptığı kavramsal çalışmada farklı stratejiler ve inovatif yaklaşımlar benimseyen sosyal girişimciliğin yoksullukla mücadeledeki rolünü incelemiştir. Bununla birlikte, dünya genelinde sosyal girişimcilere fon sağlayan bir örgüt olan Ashoka'nın üyelerinin profilleri üzerinden sosyal girişimcilerin yoksulluk sorununu nasıl algıladıkları ve sorunların çözümü için uyguladıkları yenilikçi stratejileri ortaya çıkarmıştır. Araştırmada ortaya çıkan bir sonuca göre sosyal girişimci olmak isteyen sivil toplum liderlerinin başarılı olabilmesi için sosyal girişim uygulamalarında yeri olan yenilikçi bakış açısını kazanmaları gerekmektedir. Çünkü sosyal girişimciler yenilikçi bakış açısıyla hareket ettikleri takdirde gelir elde etme, işgücü sağlama ve fiziksel ortam gibi önemli kaynaklara ulaşabilir veya kapasitesinin altında kullanılan kaynakları değerlendirebilir. Kaynakları ancak bu şekilde kullanabilen sivil toplum örgüt lideri bir hayırseverden farklı olarak her sosyal girişimci gibi hedef kitlenin sorunlarına daha etkin ve sürdürülebilir bir şekilde çözüm üretebilir. Araştırmada ortaya çıkan diğer bir sonuç ise yoksullukla mücadele konusunda sadece devlet organlarının bir çözüm üretmesini beklemek yerine sosyal girişimcilik faaliyetleriyle de bu tür sorunlara çözüm bulunabileceği dile getirilmiştir.

Situmoranga ve Mirzantia (2012), bir bölgede ekoturizm faaliyetlerinin gelişmesinde sosyal girişimciliğin rolünü araştıran bir çalışma yapmışlardır. Odak grup görüşmesiyle elde edilen verilere göre ekoturizm alanlarının gelişimi, yerel toplulukların eğitim, sosyal girişimcilik ve kültürel koruma programları ile güçlendirilmesine dayalı

şekilde olmalıdır. Diğer önemli bir sonuca göre ekoturizmin gelişimi için yukarıda sıralanan unsurlar arasında en doğru yaklaşım ise sosyal girişimcilik uygulamalarıdır. Çünkü sosyal girişimcilik, toplumu eğitim ve refah seviyesinin artması için sosyal bir değişime yönlendirir. Buna göre sosyal girişimcilik bireyleri, yaşamlarını iyileştirme ve çevrelerini koruma sorumluluğuna sahip sosyal varlıklar olarak eğitmektedir.

Köse (2013), yoksulluk sorununa sosyal inovasyon yoluyla çözüm üretilebileceğini ileri sürmüş ve bu amaçla yaptığı tez çalışmasında bir model önerisinde bulunmuştur. Bu model sürdürülebilirlik anlayışıyla hayata geçen girişimcilik uygulamalarını bir araya getiren bir ağı ifade etmektedir. Böylece iş gücüne sahip potansiyel bir yoksul girişimci herhangi bir kişi ya da kuruluşa ihtiyaç duymadan geçimini sağlayabilecek ve yoksulluğa kalıcı çözüm üretilebilecektir. Çalışmanın sonunda yoksulların da diğer fertler gibi yeteneklerinin olduğunu bu sebeple onların verimli iş alanlarına yönlendirilerek topluma kazandırılabilirliği ifade edilmiştir. Bununla birlikte bağımsız, kendine yetebilen ve ülke ekonomisine katkıda bulunan bireylerin yetiştirilmesinde sivil toplum kuruluşları ve devletin yaklaşımının önemli olduğu da vurgulanmıştır. Yoksul girişimci adaylarına verilen desteğin sadece sermaye ile sınırlı kalmaması aynı zamanda pazarlama desteğinin de verilmesi gerektiği araştırmada önemle vurgulanmıştır.

Mottiar (2014), İrlanda'nın yaşadığı ekonomik durgunluk olayına karşı ülkenin yeniden canlanması adına yerel halkı etkinlikler düzenlemeye ve Diaspora'yı İrlanda'yı ziyaret etmeye yönelten "*İrlanda'yı Bir Araya Getirme*" girişimini irdelemiştir. Bununla birlikte yıl boyunca düzenlenen 5000 etkinliği hayata geçiren girişimler üzerinden sosyal girişimcilerin motivasyonlarını ve ülke ekonomisine olan etkilerini ortaya çıkarmıştır. Ampirik bir çalışma olan bu araştırmanın ortaya koyduğu sonuçlara göre hayata geçirilen bu ulusal girişim beraberinde birçok sosyal girişimin de doğmasını sağlamıştır. Bununla birlikte söz konusu bu ulusal girişim organize bir süreç olduğu için etkinliklerini planlayarak ve stratejik bir şekilde yürüterek hareket etmeyi öğrenmelerinden dolayı daha önce hayata geçmiş girişimlerin üzerinde de olumlu etkiler yaratmıştır. Araştırmada orta çıkan diğer bir sonuca göre halk için yeni becerilen kazanılması adına önemli bir fırsat olan sosyal girişimciliğin turizm destinasyonunun gelişiminde önemli bir rol üstlenebileceği ve bu sebeple araştırmacılar tarafından değerlendirilmesi gerektiği dile getirilmiştir. Son olarak problemleri farklı bir şekilde tanımlayan sosyal girişimcilerin içsel bir motivasyondan ziyade ulusal bir stratejiyle de yönlendirilebileceği araştırmada ortaya çıkan bir başka sonuçtur.

Malek ve Costa (2014), turizm destinasyonlarının planlamasında yerel toplulukların sosyal invasyon aracılığıyla entegrasyonunu araştıran bir çalışma yapmıştır. Araştırmacıya göre yerel toplulukların yaşam kalitesinin artması ve turizm faaliyetlerine olumlu bir tutum geliştirmesi için inovatif ve doğru gelişim strajilerinin yerel toplulukları karar alma süreçlerine dahil ederek uygulanması gerekir. Portekiz'in Guimarães kasabasında derinlemesine mülakatlar yapılarak elde edilen verilere göre bölgedeki yönetim uygulamalarında operasyonel kısıtlamaların ve yerel topluluğun katılımında kusurların olduğu görülmüştür. Bu durum bölgede işbirlikçi girişimlere ve yerel topluluğun sürdürülebilir katılımını sağlayan bir bakış açısına ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir. Çünkü destinasyon üzerinde stratejik etkileri olabilecek sosyal inovasyon, turizm planlaması ve yerel topluluğun katılımı arasındaki ilişki önem arz etmektedir. Bu bakımdan destinasyonların sosyal sermaye için yaptıkları yatırımın boşa gitmemesi adına sürdürülebilir toplum odaklı turizm gelişimi için gerekli şartların yerine getirilmesi gerekmektedir.

Gowreesunkar, vd. (2015), destinasyon yönetiminde sosyal girişimciliğin toplum yanlısı davranış ve değerleri taşıyan küresel vatandaşlığı teşvik etmedeki rolünü incelemiştir. İki farklı turizm destinasyonu olan Haiti ve Mauritius'daki girişimcilerle görüşmeler yapılarak elde edilen sonuçlara göre sosyal girişimcilik uygulamalarına turizm sektöründe yer verilirse, sadece bölgedeki turistik ürünler pazarlanabilir kılmakla kalınmaz aynı zamanda turistlerin ve tüm paydaşların sorumlu bir yaklaşımla hareket etmesi sağlanır. Bu durum dünya genelinde hayata geçen diğer sürdürülebilirlik girişimleriyle önemli bir bağ kurar.

Özmete ve Akgül Gök (2015), sürdürülebilir kalkınma için sosyal refah hizmetleri bağlamında sosyal inovasyon ve sosyal hizmet ilişkisini değerlendirmiştir. Uluslararası çapta hayata geçen sosyal inovasyon örneklerini inceleyerek ortaya çıkardığı sonuçlara göre makro düzeydeki sorunların insan hayatına yansımaları sonucu sosyal hizmet sektörü her geçen gün daha fazla sosyal sorunlar ile karşı karşıya kalmaktadır. Bu nedenle, söz konusu sosyal sorunların çözümü için sosyal hizmet uygulamalarında inovatif yöntemlere daha fazla ihtiyaç duyulmaktadır. Ayrıca hayata geçirilen inovatif yöntemler hizmetlerin kalitesini ve kapsamını da doğrudan belirleyecektir. Sürdürülebilir kalkınma çabalarında etkin rol oynayan sosyal hizmetlerin mesleki açıdan gelişebilmesi için de inovatif stratejilerin önemi oldukça fazladır. Araştırmada çıkan bir başka önemli sonuç ise eğitim, koruyucu-önleyici müdahaleler ve politika geliştirme alanlarının öncelikli olarak gözden

geçirilmesine ve özellikle ülkemizde kadın, engelli, yoksul, vb. dezavantajlı gruplar için yeni müdahale yöntemlerinin geliştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Chiklyaukova (2015), toplumun gelişimini sağlayan faktörlerin belirlenmesinde Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYİH)'nın tek başına yeterli olmayacağını ifade eden GSYİH Ötesi Yaklaşımı ile sosyal inovasyon arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bununla birlikte sırasıyla Türkiye ve Rusya'da hayata geçen engellilerin istihdamına yönelik ve yoksul bölgelerde oyun alanlarından mahrum çocuklara yönelik iki farklı sosyal inovasyon girişimleri ele alınmış ve GSYİH Ötesi Yaklaşımının sosyal inovasyon üzerindeki potansiyel etkileri ortaya çıkarılmıştır. Çalışmanın sonunda her iki proje sayesinde çok önemli sosyal ihtiyaçların karşılanabildiği ortaya çıkmıştır. Örneğin Türkiye'de hayata geçirilen proje sayesinde engellilerin hem eğitim hayatına ve sosyal hayata katılımı sağlanmış hem de işsizlik gibi oldukça önemli bir problemle mücadele de önemli katkılar sunulmuştur. Araştırmacının aktardığı diğer bir sonuç ise söz konusu bu projelerin gönüllülük esasına dayalı yürütüldüğü ve önemli başarıların elde edildiği ancak bu başarıya rağmen bu tür projeler için merkezi bir planlama ve devlet desteğine de ihtiyaç duyulmaktadır.

Özdemir ve Ar (2015) sosyal inovasyon üzerine bir saha çalışması yaparak sosyal inovasyonun unsurları ve sosyal inovasyonu etkileyen faktörleri ortaya çıkarmıştır. Kalkınma Bakanlığı birimlerindeki uzmanlara uygulanan anket formu ile ortaya çıkan araştırma sonuçlarına göre sosyal inovasyonun en çok ilişkili olduğu boyut sosyal girişimcilik olup sosyal inovasyonun ortaya çıkmasını sağlayan en önemli faktör ise sosyal beklentilerdir. Uzmanlar, sosyal inovasyon için sürdürülebilir kalkınma ve büyümede önemli bir rol oynadığını; en çok kadınlar ve gençleri kapsayacak şekilde eğitim konusunda sosyal inovasyon uygulamalarının geliştirilmesi gerektiğini; sosyal inovasyon sürecinde belediyelerin rol almaları gerektiğini dile getirmiştir.

Kazançoğlu ve Dirsehan (2016), Sakin Şehir Hareketini sosyal inovasyon olarak değerlendirmiş ve bu hareketin yeni sosyal girişimciler yaratmasındaki rolün önemine değinmiştir. Bir sosyal girişimci olarak dönemin Seferihisar belediye başkanı ile yapılan derinlemesine görüşmede bu inovasyon sayesinde engelli vatandaşların topluma kazandırılması, sosyal yaşam olanaklarının artırılması, kadınların ekonomiye katkı sağlaması gibi kalkınmaya etki edecek türden sosyal girişimcilik örneklerinin hayata geçirildiği ortaya çıkmıştır. Araştırmacılar, Sakin Şehir Hareketiyle ortaya çıkan sosyal girişim konseptini bir ürün yaşam eğrisi olarak ele almışlar ve bu girişimin gelişim

aşamasında olduğunu ileri sürmüştür. Yazarlar belediye başkanıyla yapılan görüşmeye dayanarak bu süreçte ortaya çıkan ekonomik gelişmeler sayesinde yerel halkın ek gelir elde ettiğini ve yaşam kalitesinin arttığını belirtmiştir. Son olarak Seferihisar örneğinden yola çıkarak sosyal inovasyonda en önemli rolün belediyelerde olduğunu vurgulamışlardır.

Ercan (2016), Türkiye’de hayata geçmiş 54 adet sosyal girişim üzerinden yaptığı bir çalışmayla sosyal girişimciliğin etkilerini ele alan bir değerlendirme yapmıştır. Başka bir ifadeyle, sosyal etki ve sosyal değer bağlamında değişimin bir aracı olarak görülen sosyal girişimlerin kalkınma üzerindeki etkileri ortaya çıkarılmıştır. Anket formuyla elde edilen verilere göre çalışmanın ortaya çıkardığı en önemli sonuç Tükiyede hayata geçen sosyal girişimler en çok sosyal katılım ve farkındalık konusunda bir değişim yaratmaktadır. Hayata geçen uygulamalarla birlikte toplumdaki sorunlara karşı bir farkındalık oluşmakta ve bu uygulamalardan faydalanan bireylerin de topluma katılımı sağlanmaktadır. Bu gelişim ilerleyen dönemlerde toplumda sosyal sorumluluk bilincinin oluşmasını sağlayacak ve sosyal katılımın artmasına bağlı olarak toplumsal kalkınma yolunda önemli bir zemin oluşturacaktır.

Kök ve Mert (2016), geleneksel girişimcilikten daha fazla sosyal ve ekonomik etki yarattığını ileri sürerek sosyal girişimcilik konusunu, Türkiye’de hayata geçen iki farklı sosyal girişim örneği üzerinden ele almıştır. Araştırmacı çalışmasının sonunda söz konusu bu iki sosyal girişim örneğini, sosyal sorunlara çözüm üreterek toplum üzerinde olumlu etkileri olan yaratıcı projeler olarak nitelendirmiştir. Ayrıca çalışmada bu tür sosyal girişimlerin yerelin sosyal değer odaklı kültürel, sanatsal ve sağlık alanındaki ihtiyaçlarını karşıladığı belirtilmiştir. Ek olarak araştırmacı sosyal girişimciliği daha sağlıklı ve güçlü bir toplumun oluşması, kalkınmanın başlangıcı için sosyal değer ve fark yaratarak birçok soruna çözüm üreten bir araç olarak görmektedir.

Ateş (2017), sosyal sorunların çözümünde ve ihtiyaçların karşılanmasında yeni bir yöntem olan sosyal inovasyonun Türkiye’deki durumunu, bilinirliğini, dinamiklerini ve potansiyelini analiz eden ve devletin bu süreçte üstlenebileceği rolleri ortaya koyan bir çalışma yapmıştır. Çeşitli bakanlıklarda 25 kişi ile yarı yapılandırılmış mülakat yapılarak elde edilen sonuçlara göre sosyal inovasyon kavramı büyük ölçüde bilinmemekte gelişmiş ülkelere kıyasla bu alan daha yavaş gelişmektedir. Ayrıca araştırmacı toplumsal sorun ve ihtiyaçların karşılanmasında sosyal inovasyonun önemli bir araç olarak görülebileceğini, kalkınmanın ilerlemesinde sosyal inovasyon bakış açısının yaygınlaşması ve bu alanın kurumsallaşmasıyla önemli bir potansiyelin ortaya çıkacağını dile getirmiştir. Türkiye’de

devletin sosyal inovasyonun gelişmesine yönelik çeşitli roller üstlenmesi gerektiğini vurgulayan araştırmacı sosyal inovasyon kümelerinin kurulması, inovatif finans modellerinin geliştirilmesi, maddi olmayan kaynakların alternatif kullanımının bulunması ve kamusal alanda sosyal inovasyon atölyelerinin kurulması gibi öneriler getirmiştir.

2.6.Sakin Şehir Hareketinin Ortaya Çıkışı, Amacı ve Kapsamı

Sakin Şehir Hareketinin temelinde Yavaş Yemek Hareketi (Slow Food Movement) bulunmaktadır (Çakıcı, 2014, s. 27). Günümüzde yüz binden fazla üyesi ve yüzden fazla ülke temsilcisiyle küresel bir harekete dönüşen Yavaş Yemek Hareketi, Yavaş Hareketi (Slow Movement) altında yeni yavaş akımlarının doğmasını sağlamıştır. Başka bir ifadeyle Yavaş Yemek anlayışını temel alarak yeni yavaş hareketler ortaya çıkmıştır (Ünal ve Zavalı, 2016, s. 895). Bu çerçevede Sakin Şehir Hareketinin amacı ve kapsamına değinmeden önce sırasıyla Yavaş Hareketi ve Yavaş Yemek Hareketinin açıklanması daha doğru olacaktır.

2.6.1. Yavaş hareketi

Gıda üretiminde kullanılan katkı maddelerinin zararı, gıdaların genetiğinin değiştirilmesi, menşenin bilinmemesi, gıdaların lezzetlerindeki değişim gibi olumsuzlukların yarattığı rahatsızlık küresel boyuta taşındığı için Yavaş Yemek Hareketi geniş kitleler arasında kayda değer bir etki yaratmıştır (Meneley, 2004, s. 170). Bu etki dünyanın birçok bölgesinde kabul görmüş ve Yavaş Yemek Hareketi, Yavaş Hareketi'nin (Slow Movement) doğmasını sağlamıştır. Bir başka ifadeyle Yavaş Yemek Hareketini temel alarak yeni “yavaş hareketler” ortaya çıkmıştır (Güven, 2011, s. 116). Yavaş Hareketini “Yavaşlığa Övgü” kitabında ele alan Carl Honoré (2004), hayata dair her türlü aktivitenin, limitsiz bir hızda değil, akla uygun ve keyifli bir şekilde yapılmasını önermiştir. Bu fikir Yavaş Hareketinin ilk adımı olmuş ve zaman geçtikçe Yavaş Hareketi, yemekten eğlenceye, iş dünyasından sosyal ilişkilere kadar uzanan geniş bir alanda insanların benimsediği bir akım haline gelmiştir (Şahin, 2017, s. 12). “Yavaşlık”, herhangi bir konuda ne kadar hızlı olunması gerektiğine kişinin kendi iradesiyle karar vermesi halidir. Başka bir ifadeyle “kendi hayatımızın ritmini kontrol altına alma” anlamına gelir. Bu süreçte mücadele edilen şey kendi tempomuzu belirleyebilme hakkıdır. Yavaş Hareketini özetleyebilecek en doğru kelime ise “denge”dir (Honoré, 2004, s. 15-16).

Ahlaki yönelimler, dürüstlük, sabır, cesaret ve saygı gibi erdemler Yavaş Hareketinin merkezinde yer alır. Yavaş Yemek Hareketiyle uyumlu olarak, niceliğe karşı niteliği, küresel pazar akımına karşı yerel kimliği ve kültürü sürdürmeyi içeren “erdemli küreselleşme” fikrini savunmaktadır. Erdemli küreselleşme engelleri yıkarak farklılıkları kabul etmeyi, ortak bir yaşam alanı ya da en azından ortak bir uzlaşma zemini oluşturmayı gerektirir (Gallagher, 2013, s. 3). Küreselleşmeyi zaman açısından ele alan bu akım, bireyleri daha fazla teknoloji kullanmaya ve aynı anda birden fazla iş yapmaya yönelten hızlı yaşam anlayışına karşılık, daha yavaş bir yaşam ritminin kabul edilmesi gerektiğini savunur (Çerçi, 2013, s. 81). Bu bakımdan Yavaş Hareketi insanların yaşamdan keyif alarak ve anın farkına vararak hayatını sürdürmesini savunmaktadır. Sadece serbest zamanda değil, çalışırken, evde, okulda özetle yaşamın her anında uygulanacak yavaşlamanın insanların hayata karşı doyuma ulaşarak yaşamlarını devam ettirmesi gerektiğini ileri sürmektedir (Ünal ve Zavalı, 2016, s. 894). Seyahatten ekonomiye, sosyal ilişkilerden hayat tarzına, yeme içme biçiminden kent yaşamına kadar hızlı tüketim alışkanlıklarını her alanda sorgulayan bu hareket, yerelliği, doğallığı ve insan doğasıyla uyumlu olan yavaşlığı destekleme amacı taşımaktadır (Güven, 2011, s. 113). Sağlıklı ve kaliteli bir hayatın tesisi, sosyal katılım, sosyal iletişim ve adaletin gelişmesi, kültürel mirasın ve ekolojik sistemin korunması gibi ortak hedefleri olan Yavaş Hareketi artık kentlerde ve hayatın bir çok alanında görülmeye başlanmıştır (Acuner, 2014, s. 23). Yavaş Yemek Hareketinin yemekten haz alınacak şekilde tüketilmesi anlayışı, ortaya çıkan yeni hareketlerin de yönünü belirlemiş ve yaşamın diğer alanlarında gelişmeye başlayan; yavaş işletmecilik, yavaş para, yavaş eğitim, yavaş ticaret, yavaş seyahat, yavaş turizm, yavaş yemek, yavaş (sakin) şehir gibi yeni akımlar ortaya çıkmaya başlamıştır (Ünal ve Zavalı, 2016, s. 895-899).

2.6.2. Yavaş yemek hareketi

Küreselleşmeye ait uzantıların meydana getirdiği güçlü etkiye karşı kültürel bir bariyer olarak ortaya çıkan Yavaş Yemek Hareketi, bir fastfood zinciri olan McDonald's'ın 1986 yılında Roma'nın turistik bölgelerinden biri olan İspanyol Merdivenleri yakınında restoran açmak istemesiyle ortaya çıktı (Görkem ve Öztürk, 2014, s. 12). İtalyan yazar Carlo Petrini'nin önderliğinde bir grup eylemci tarafından açılan restoran protesto edildi. Eylemciler yeme-içme alanına nüfuz eden fastfood anlayışına karşı yerelliği ve yavaşlığı simgeleyen yavaş yemek anlayışını savundular ve böylece

Yavaş Yemek Hareketi (Slow Food Movement) doğmuş oldu (Güven, 2011, s. 114). Yavaş Yemek Hareketi, 1989 yılında 15 kurucu ülkenin Paris’te bir araya gelerek Slow Food Manifestosunu imzalamasıyla uluslararası düzeyde ve resmi olarak tanınan bir oluşum haline geldi (Rogovska ve Lacková, 2015, s. 1). Yavaş Yemek Hareketi, yöreye ait gıda kültürünün ortadan kalmasına ve hızlı yaşamın yükselişine karşı koymak için; insanların yediklerinin nereden geldiği ve tercihlerinin dünyayı nasıl etkilediği konusunda oluşan duyarsızlıkla mücadele etmek için ortaya çıkan bir halk hareketidir. Bu çerçevede, bölge geleneğini, iyi yemeği, gastronomik zevkleri ve yavaş tempoda yaşamı savunan Yavaş Yemek Hareketi günümüzde binlerce projenin, milyonlarca insanın dâhil olduğu 160’ın üzerinde ülkede faaliyet gösteren küresel bir hareketi temsil etmektedir (www.slowfood.com, 2018). Yavaş Yemek Hareketi, gıda ve tarım mirasını korurken aynı zamanda yöre ürünlerini tüketen tüketicileri yerel ve geleneksel yiyecekler konusunda bilgilendirmeyi amaçlamaktadır. Bunun sonucunda çevre, etik, sosyal ve sağlık konusunda bilinçlenen ve kaygı duyan tüketici talepleri, doğal tarım ve çiftçiliğe dayanan Yavaş Yemek Hareketine yönelmektedir (Jung, vd., 2014, s. 434). Yavaş Yemek Hareketi, sürdürülebilirlik ve sosyal adalet konusunda farkındalık yaratarak ve bilinç düzeyini artırarak geleneksel gıdaları ve biyolojik çeşitliliği korumayı; gıda eğitimini ve yerel ekonomiyi desteklemeyi amaçlamaktadır. Böylece, doğaya saygı gösteren, ne yediğini bilen ve sağlıklı beslenen, yediği yemekten keyif alırken bu sayede sosyalleşen bir kitle yaratarak yeni bir akım ortaya çıkmış oldu (Kavas ve Kavas, 2018).

Fransız Sosyolog Paul Aries “McDonald’s Çocukları” adlı kitabında fastfood yaşam tarzını şu şekilde açıklamıştır: “Hamburger ergenlik çağındaki insanlara yönelik bir Amerikan yiyeceği değildir, kültürü ve yaşı olmayan ilk yiyecek olma özelliği taşır, ulusal ya da uluslararası olma özelliğine sahip değildir, kozmopolit bir kimliği vardır ve var olan bütün mutfak kültürlerinin inkâr edilmesine dayanır” (Petrini ve Padovani, 2012’den aktaran Acuner, 2014, s. 8). Bu açıdan Yavaş Yemek Hareketi; tehdit altındaki gıda ve kültürel çeşitliliğin korunması gerektiğine (Leitch, 2010, s. 441), sürdürülebilir çiftçilik ve organik gıdalar sisteminin önemine, artan sanayileşme ve bozulan kaliteye, tüm insanlara sürdürülebilir temiz, iyi ve adil gıdanın sağlanması gerekliliğine dikkat çeker (Andarabi, 2012, s. 15). Çünkü bu hareket tüm insanların tadını çıkarabildiği, hem kendilerine hem de gezegene iyi gelen yiyeceğe ulaşabildiği bir dünya öngörmektedir. Bu sebeple, Yavaş Yemek Hareketi kendini birbirine bağlı üç ilkeyle ifade etmektedir: iyi, temiz ve adil. “İyi”: kaliteli, lezzetli ve sağlıklı gıdayı; “Temiz”: çevreye zarar vermeyen

üretimi; “Adil”: tüketiciler için ödenebilir fiyatlar, küçük ölçekli üreticiler için ise uygun ücret ve çalışma koşullarını anlatmaktadır. Bu ilkeler doğrultusunda varlığını sürdüren Yavaş Yemek hareketinin logosu da yavaş bir şekilde hareket ettiği ve yaşamını sakin bir şekilde tükettiği için “salyangoz” olarak tercih edilmiştir (www.slowfood.com, 2018).

Şekil 2. *Yavaş Yemek Logosu (www.slowfood.com)*

Salyangoz, patikası boyunca yol gidebilmek için yeterince vakit harcar, acele etmez ve evini gittiği her yere kolayca götürebilir. Salyangozun yavaşlığı, ağırbaşlılığa, erdemli olmaya ve akıllıca yaşamaya işaret eder. Kısaca salyangoz insanoğlunun doğa hakkında sahip olduğu bilginin değerini ortaya koyar (Yurtseven vd., 2010, s. 24).

Yavaş Yemek Hareketine bağlı yerel temsilcilikler, ulusal ofisler ve uluslararası merkezler düzenledikleri etkinlikler, kampanyalar ve geniş çaplı projelerle esas amaçlarını gerçekleştirmek üzere aşağıdaki çalışmaları yapmaktadır:

1. Biyoçeşitlilik üzerine geliştirilen projelerle nesli tükenmekte olan yiyecekleri kurtarma ve gastronomi geleneklerini koruma altına alma,
2. Yemek ve tat eğitimi yoluyla iyi, temiz ve adil seçimler yapmayı ve yemek zevkini öğretme,
3. Avrupa ve Asyanın gastronomi geleneği ve zanaatkar peynir ve balık üretimine yönelik kutlamalar aracılığıyla dünya çapındaki ağda faaliyet gösterenlerin uluslararası etkinliklerde buluşturulması,
4. Hayvanların yaşamından işgal ettiğimiz toprağa kadar önemseydiğimiz tüm konular için fikir üretme,
5. Uluslararası ağ aracılığıyla yemek sistemini değiştirmeye tutkulu insanların bir araya getirilmesi (www.slowfood.com, 2018).

Ağda yer alan yaklaşık yüz bin üye bu tür geleneklerin korunması ve ürünlerin tanıtılması amacıyla çeşitli etkinlikler düzenlemektedir. Her yıl organize edilen

13.000’den fazla küçük üreticinin katıldığı biyoçeşitliliği koruma altına almayı amaçlayan 500 Presidia projesi, nesli tükenmekte olan 2.500’ün üzerinde ürünü tanıtmayı amaçlayan Ark of Taste kataloğu, Yavaş Yemek anlayışı ve ilkeleriyle yerli üreticilerin ürünlerinin satıldığı 65 adet Dünya Marketi, Afrika Kıtasında 10.000 yiyecek bahçesi projesi, sürdürülebilir kaliteli yiyecek üretimini amaçlayan Terra Madre (Toprak Ana) ağının bir araya getirdiği 2.000’den fazla küçük ölçekli topluluk, tüm dünyada biyoçeşitliliği savunan ve mutfaklarında topluluğun ürünlerini kullanan 1.000’in üzerinde ağı kayıtlı aşçı, ağ bünyesinde kurulan Gastronomi Bilimleri Üniversitesi, Yavaş Yemek Gençlik Birliği, ağdaki faaliyetleri ve gelişmeleri gündeme taşıyan Slow Food Editör adında yayınevi şeklindeki oluşumlar ve etkinlikler bu amaca hizmet eden girişimlerdir. Türkiye’de de Yavaş Yemek Hareketi ağında faaliyet gösteren kayıtlı 24 temsilci bulunmaktadır (www.slowfood.com, 2018). Hareket “yöresellik” esasına dayanmakta olup geleneksel üretim biçimi, yemekler, şarap, peynir, sebze ve meyve gibi yetiştirilebilen ürünler sayesinde bir bölgenin karakteristiği ve yerel zenginliği ön plana çıkarılmaktadır. Bu ürünlerle yerel halk tarafından işletilen restoran ve çiftlik gibi iş alanları ortaya çıkmakta ve yereldeki topluluğun ekonomisi de canlanmaktadır (Özcan, 2011, s. 17). Yavaş Yemek Hareketi ekonomik sebeplerle unutulmakta olan ve ustalık gerektiren yemek türlerini ortaya çıkarmayı ve bunların global pazarlara sunulmasını amaçlamaktadır. Bununla birlikte yerel ve küçük üreticilerin bir ağda buluşmasını sağlayarak bürokrasinin getirdiği zorlukları aşmalarına katkı sunmaktadır. Tüm bunlara ek olarak Yavaş Yemek Hareketi kültürel ve gastronomik sürdürülebilirliği amaç edinen bir akım olarak yoluna devam etmektedir (Ekincek, 2014, s. 15).

2.6.3. Sakin şehir (Cittaslow) hareketi ve amacı

Endüstri Devrimine bağlı olarak hızla gelişen dünyada insanların yaşam biçimleri gibi yemek yeme alışkanlıkları da değişime uğramıştır. İnsanların telaş içinde hızla yaşayıp yoğun tempoda çalışması, yaşamı katlanılmaz ve zevk alınamaz bir hale getirmiştir. Bu duruma maruz kalan insanlar gibi artık şehirler de hızlı yaşar, hızlı tüketir ve hızla tükenir olmuştur. Tüm bu olumsuzluklar dünyanın farklı bölgelerinde insanlar tarafından tepkiyle karşılanmaya başlamıştır (Günerhan, vd., 2010, s. 32). Yavaş Hareketiyle, artık bu anlayışın sadece beslenme alışkanlıklarına değil aynı zamanda bir bütün olarak hayata uygulanabilir olduğu görülmüştür. Hareketin zirve noktası ise hareketi kurallarına göre yaşamayı taahhüt eden tüm şehirlerin dâhil olabileceği Sakin

Şehir fikri olmuştur (Reis ve Wolf, 2010, s. 2). Yavaş Yemek Hareketinin kurucusu Carlo Petrini, Yavaş Hareketi anlayışının bir ağ üzerinden kasabalar için de uygulanabileceği fikrini 1997 yılında düzenlenen bir kongrede ilk kez duyurdu (Miele, 2008, s. 136). Bunun üzerine, 1999 yılında Toskana bölgesinde küçük bir kasaba olan Greve in Chianti'nin eski belediye başkanı Paolo Saturnini, Sakin Şehir Hareketini başlattı. Son olarak, Yavaş Yemek Hareketinin kurucusu Carlo Petrini ve ilk dört kurucu kasabanın (Orvieto, Bra, Positano, Greve in Chianti) belediye başkanı tarafından imzalanan bir beyanname sonucu Sakin Şehir Hareketi Orvieto şehrinde resmi bir kimliğe kavuştu (www.cittaslow.org, Association, 2018). Cittaslow, İtalyanca Citta (Şehir) ve İngilizce Slow (Yavaş) kelimelerinin bir araya gelmesiyle ortaya çıkmıştır. “Citta” kelimesi hareketin ortaya çıktığı yer olan İtalya'yı, “Slow” kelimesi ise İngilizcenin evrensel bir dil olarak kabul görmesiyle tüm dünyayı işaret etmektedir. Türkçe karşılığı olarak nasıl bir çeviri kullanılması gerektiğini, hareketi Türkiye’de başlatan ve halen Türkiye temsilci olan Tunç Soyer şu şekilde açıklamıştır: “Elbette “yavaş” kavramının ardında derin bir felsefe, çağın hız fetişizmine karşı bir duruş var ve o nedenle kullanmak çok anlamlı olabilirdi. Ancak İngilizce anlamından biraz farklı olarak “yavaş” sözcüğünün Türkçe algısının biraz miskinlik ve tembellik çağrıştırdığını düşünüp “Sakin Şehir” de karar kılmıştık. Üstelik sakin sözcüğü yavaşa göre biraz daha zengin bir içerik taşıyordu.” (Özür, 2016, s. 158). Türkiyede yapılan akademik çalışmalara bakıldığında Cittaslow kelimesine karşılık daha çok “Yavaş Şehir” ya da “Sakin Şehir” çevirilerinin kullanıldığı görülmüştür. Hareketin Türkiye’de doğmasını sağlayan girişimci Tunç Soyer’in yukarıda aktarılan açıklamasından yola çıkarak bu tez çalışmasında Cittaslow kelimesi için Sakin Şehir çevirisi tercih edilmiştir.

Sakin Şehir Hareketinin temel amacı, Yavaş Yemek Hareketinin felsefesinde yer alan ekogastronomi konseptini gündelik yaşama uygulayarak yerel topluluklara ve kentsel boyuta taşımaktır (www.cittaslow.org, Association, 2018). Yavaş Yemek Hareketi restoran ve çiftlik gibi yerel işletmelerin varlıklarını korumak amacıyla kurulmuştur. Hareketin özünde “yöre” vardır. Buna karşın Sakin Şehir Hareketinde yöresel ayırım ortadan kalkmakta ve daha geniş bir bölgenin gelişimi amaçlanmaktadır (Mayer ve Knox, 2006: 326-237). Yavaş Yemek Hareketi yerel kimliklerin ortadan kalkmasına karşı yerel yemek kültürünü, yerleşim yerinin önemini ve konukseverliği odak noktasına alırken Sakin Şehir Hareketi ise yavaş yemek felsefesini küçük şehirlerin tasarımı ve uluslararası

bir ağın oluşunu için kullanır (Kazançoğlu ve Dirsehan, 2016, s. 142). şehirler bu amaçla planlanırken ulaşılmak istenen temel amaçlar şu şekilde sıralanabilir;

- Standartlaşmayı değil çeşitliliği teşvik etmek
- Yerel kültürü ve gelenekleri devamlılığı için desteklemek
- Daha sürdürülebilir bir evre için çaba göstermek
- Yerel retimi ve ürünlerini desteklemek
- Özellikle ocuklar ve gençler arasında sağlıklı yaşamı teşvik etmek
- Değerleri oluştururken yerel halkı sürece dâhil etmek ve beraber çalışmak (Sezgin ve nvar, 2011'den aktaran Ekincek, 2014, s. 28).

Sakin şehir Hareketi, yöreyi özel kılan gıda türlerinin koruma altına alınmasına, şehrin dokusunu ve evre kalitesini geliştirmeye yönelik teknoloji kullanımına katkı sunmaktadır. Buna ek olarak, yerel tüketiciler ile yerel üreticilerin iletişime geçmesini sağlamaktadır. Çevrenin korunması, sürdürülebilir kalkınmanın desteklenmesi, kentsel yaşamın iyileştirilmesi üzerine geliştirilen kapsamlı fikirlerle Sakin şehir Hareketi doğal ve evre dostu gıda üretiminin teşvik edilmesine katkı sağlar (www.cittaslow.org, Philosophy, 2018). Sakin şehirler kendisini çevresine karşı kapatan bir hareket değildir. Aksine küreselleşen dünyaya entegre olan şehirlerin ruhlarını kaybetmeden bu sürece nasıl dahil olabileceklerinin kaygısını taşıyan bir harekettir. Bu amaçla hareketin arkasında, yerel evre ve gastronomik kaynakların kalitesine bağlı iyi yaşam ve ortak refah için teknoloji kullanımı fikri yatmaktadır (Miele, 2008, s. 136 -137).

Sakin şehir Logosu, bir kentin evlerini ve kulelerini taşıyan sola doğru yönelmiş turuncu renkli bir salyangozdur. Uluslararası Koordinasyon Komitesinin yönetmeliği doğrultusunda hazırlanan ve kullanılabilen logo aynı zamanda birliğin tescilli bir markası ve mirasıdır. Sakin şehir Hareketinin bir de sloganı vardır. “Yaşamın güzel olduğu şehirlerin küresel ağı: Sakin şehir” şeklinde Türkçe'ye çevirebileceğimiz slogan ve logo aşağıda yer almaktadır (www.cittaslow.org, Charter, 2018).

Şekil 3. *Sakin Şehir Sloganı ve Logosu (www.cittaslow.org, Charter, 2018.)*

“Sakin Şehir Hareketi, hayatın, yaşamdan zevk alacak şekilde yaşanmasını savunmaktadır. Bu hareket; insanların birbiriyle iletişim kurabilecekleri, kendine yeten, sürdürülebilir, el sanatlarına, doğasına, gelenek ve göreneklerine sahip çıkan ama aynı zamanda alt yapı sorunları olmayan, yenilenebilir enerji kaynaklarını kullanan, teknolojinin kaynaklarından yararlanan kentlerin gerçekçi bir alternatifi olma hedefiyle yola çıkmıştır” (www.cittaslowturkiye.org, 2018). Sakin Şehirlerde yerel kültürü temsil eden ürünler üretilmekte, yöredeki kadınlar tarafından el emeğiyle işlenmekte, gençlerin de katkısıyla bu ürünler yöreye gelen turistlerin hizmetine sunulmaktadır. Yerel halk bölgede; ev pansiyonculuğu, halıcılık, lokantacılık, çay ve kahvaltı salonu işletmeciliği, konserve, tarhana, reçel, vb. ürünlerle organik tarım ve hayvancılık gibi alanlarda faaliyet göstermektedir (Kazançoğlu ve Dirsehan, 2016, s. 143). Yukarıda da vurgulandığı üzere Sakin Şehir Hareketi sosyal bir girişim olup bölgesel kalkınmanın sağlanmasına yönelik bir amaç taşımaktadır. Böylece yerel ekonomiler güç kazanmakta ve aynı zamanda küreselleşme sürecinde şehirlerin kendine has özelliklerini yitirme ihtimaline karşı alternatif bir yaşam modeli oluşturulmaktadır.

2.6.4. Sakin şehir yönetim organı

Cittaslow Birliğinin organizasyon yapısı 3 temel organdan oluşur. Bu organlar, Ulusal ağların temsilcilerinden oluşan ve aynı zamanda karar merci olan Koordinasyon Komitesi, hareketin bilimsel altyapısını ve çerçevesini oluşturan Bilim Komitesi ve son olarak birliğin faaliyetlerine ilişkin güncel çalışmalardan sorumlu Sekretarya (Genel Merkez) şeklinde sıralanabilir (www.cittaslowturkiye.org, 2018). Üç yıl süreyle atanan ve yönetim organında yer alan bütün birimlere ilişkin bilgiler aşağıda yer almaktadır (www.cittaslow.org, Charter, 2018):

- **Uluslararası Kurul:** Sakin Şehir olmak için gerekli koşulları yerine getiren şehirlerin temsilcilerinin yıllık olarak bir araya geldiği bir yapıya sahiptir. Bu kurulun temel amacı, Sakin Şehirler için stratejiler geliştirmek, uluslararası koordinasyon sorunlarını ve tanıtım faaliyetleri hakkında görüşmeler yapmaktır. Faaliyet yılı süresince belirlenen hedeflere, çalışmaları kapsayan kılavuzun çerçevesine, elde edilen çıktıların değerlendirilmesine ilişkin parametrelere, yıllık dernek ücretlerine, yıllık yatırım fonlarına ve bütçeye karar verir. Uluslararası Koordinasyon Komitesini seçer ve Garantörler Kurulunu atar.
- **Uluslararası Koordinasyon Komitesi:** Sakin Şehir başvuru ve üyelik süreci, üyelikten çıkarılmaya ilişkin şartları, yatırım fonlarının yönetimi, ağda yer alan üyelerin faaliyetleri arasında uyum sağlanması, Sakin Şehir ödülünün verilmesine ilişkin kriterleri, birliğin proje ve etkinlik takvimini ve operasyonu hakkında görüşmek üzere yılda en az bir kez bir Sakin Şehir kentinde toplantı düzenler.
- **Uluslararası Başkan:** Sakin Şehir belediye başkanları arasından üç yıl süreyle seçilen başkan, birliğin resmi ve yasal temsilciliğini yapar, faaliyetlerini denetler, Kurulu ve Koordinasyon Komitesini toplar ve başkanlık eder, Başkanlık Konseyinin atamasını yapar. Seçilen bir başkan bir kereye mahsus yeniden başkan olarak seçilebilir.
- **Başkanlık Konseyi:** Başkan, başkan vekili ve yardımcısından oluşur. Koordinasyon komitesi ve kurulun faaliyetlerine ilişkin toplantılarında başkana eşlik eder. Üye toplantılarında alınan kararların uygulanmasına ilişkin atılacak adımları değerlendirir. Herhangi bir koordinasyon biriminin faaliyetleri için destek verir ya da kurula fesih önerisinde bulunur. Bütçe ve hesapların yönetimini müzakere eder. Genel Sekreteri atar.
- **Garantörler Kurulu:** Üç üyeden oluşur. Birliğin yasal ve yargısal süreçlere ilişkin yetkili mercidir. Üyeler tarafından sunulan disiplin davalarını inceler ve 60 gün içinde karara bağlar.
- **Uluslararası Bilim Komitesi:** Başkanlık tarafından atanan bilim komitesi farklı disiplinlerde deneyimi olan uzman ve akademisyenlerden oluşmaktadır. Birliğin tüm organlarına faaliyetlerini geliştirebilmesi için güncel bilimsel ve kültürel bilgiler sağlar. Uluslararası Sakin Şehir projelerinin desteklenmesi, denetlenmesi, ödüllendirilmesi gibi süreçlere ilişkin profesyonel destek verir.

- **Muhasebe Sorumlusu:** Üç yılda bir atanan muhasebe birimi birliğin operasyonlarına ilişkin harcamaları denetler ve bu konuda genel kurula rapor hazırlar.

2.6.5. Sakin şehir mükemmeliyet koşulları

Bir kentin Sakin Şehir Hareketine katılabilmesi için sağlaması gereken kriterler Sakin Şehir Yönetmeliğinde geçen Mükemmeliyet Koşulları başlığı altında belirlenmiştir. Harekete dahil olan bir kent, Mükemmeliyet Koşullarındaki 7 temel alanı ilgilendiren 72 kriterin en az %50’ni ve her temel alandan en az bir kriteri yerine getirmesi gerekmektedir. Sakin Şehir Yönetmeliği Ek/C’de geçen bu temel alanlar ve içeriğindeki 72 kriter aşağıda maddeler halinde sıralanmıştır. (www.cittaslow.org, Charter, 2018).

“*” ile belirtilen kriterler aday şehirler tarafından ilgili alanda atılması gereken adımların zorunluluğuna işaret eder.

“***” ile belirtilen kriterler ise perspektif kriter şeklinde değerlendirilmekte ve aday kente yönelik daha imtiyazlı taahhütlerin yer aldığı kriterleri ifade etmektedir. Perspektif kriterlerinin hayata geçirilmesi halinde kriter, yer aldığı temel alana %15 oranında bir puan artışı sağlayarak aday kenti avantajlı duruma taşımaktadır (Kartal ve Öztürk, 2016, s. 365).

A. Enerji ve Çevre Politikaları

1. Hava kalitesinin korunması*, 2. Su kalitesinin korunması*, 3. Kent sakinleri için içilebilir su tüketiminin dikkate alınması, 4. Kentsel katı atıkların toplanması, 5. Endüstriyel ve evsel atıkların toplanması, 6. Atık suların arıtılması*, 7. Binalarda ve kamuda enerji tasarrufunun sağlanması, 8. Kamuda enerji tüketiminin yenilenebilir enerji kaynaklarından sağlanması, 9. Görsel kirliliğin ve trafik gürültüsünün azaltılması, 10. Kamuda ışıklandırmalara bağlı kirliliğin azaltılması, 11. Kent sakinlerinin elektrik tüketiminin dikkate alınması, 12. Biyoçeşitliliğin korunması.

B. Altyapı Politikaları

1. Kamu binalarına bağlanan bisiklet yollarının yapımı, 2. Kent yollarının km’si boyunca oluşturulan bisiklet yolları*, 3. Kavşak bölgelerinde bisiklet park yerlerinin yapımı, 4. Özel araçlara alternatif olarak ekotaşımıcılığın planlanması*, 5. Mimari engellerin kaldırılması*, 6. Aile hayatı ve hamile kadınlar için girişimler*, 7. Tıbbi

hizmetlere erişim, 8. Kent merkezlerinde ticari ürünlerin dağıtımında sürdürülebilirlik, 9. Başka bir kente çalışmak için gidip gelen yerel sakinlerin yüzdesi*

C. Kentsel Yaşam Kalitesi Politikaları

1. Kentin dayanıklılığının planlanması*, 2. Sivil yaşam alanlarının değerinin artırılması*, 3. Verimli bitki ve meyve ağaçlarının yer aldığı sosyal yeşil alanların oluşturulması**, 4. Kentsel canlılığın sağlanması, 5. Atıl kalmış bölgelerin kullanıma açılması*, 6. Kent sakinleri ve turistler için interaktif hizmetlerin gelişimi için bilgi ve bilişim teknolojilerinin kullanımı*, 7. Sürdürülebilir mimari için danışma sevisinin kurulması*, 8. Kablolı ağ kenti*, 9. Her türlü kirliliğin azaltılması ve izlenmesi*, 10. İletişimin geliştirilmesi, 11. Özel alanlarda sürdürülebilir kentsel planlamanın teşvik edilmesi, 12. Sosyal altyapının teşvik edilmesi (ücretsiz bisiklet projesi, vb.), 13. Kamuda sürdürülebilir kentsel planlamanın teşvik edilmesi* 14. Kent içinde verimli bitki ve meyve ağaçlarının olduğu yeşil alanların oluşturulması*, 15. Yerel ürünlerin ticarileştirilmesi için yeni alanların oluşturulması*, 16. Doğal alışveriş yerlerinin oluşturulması ve atölyelerin korunması ve artırılması*, 17. Yeşil kent alanlarında çimento kullanımı

D. Tarım, Turizm ve Sanat Politikaları

1. Tarıma dayalı ekolojinin geliştirilmesi**, 2. El yapımı ve etiketli zanaat üretiminin korunması*, 3. Geleneksel el sanatlarının ve çalışma tekniklerinin değerini artırmak, 4. Kırsal alanların değerinin artırılması*, 5. Halka açık lokantalarda, okul kantinlerinde mümkünse organik olacak şekilde yerel ürünlerin kullanımı*, 6. Yiyecek içecek hizmetlerinde mümkünse organik olacak şekilde yerel ürünlerin tüketiminin teşvik edilmesi ve ve lezzet eğitiminin verilmesi*, 7. Yerel ve kültürel etkinliklerin korunması ve artırılması*, 8. Yıllık yatak, misafir ve otel kapasitesinin artırılması*, 9. Tarımda genetiği değiştirilmiş ürünlerin kullanımının yasaklanması, 10. Daha önce tarım için kullanılmış arazilere yönelik uygulanacak planlar için yeni fikirlerin geliştirilmesi.

E. Eğitim, Farkındalık ve Ağırlandırma Politikaları

1. Uygun altyapı ve saatlerde, sembollerle ve sorumlu kişilerin eğitilmesiyle hoş karşılama*, 2. Şeffaflık konusunda yereldeki faaliyetlerden sorumlu kişilerin ve işletmecilerin farkındalığını artırma*, 3. Kente ait yavaş güzergahların kullanılabilir hale getirilmesi, 4. Yönetimi ilgilendiren önemli kararlarda aşağıdan-yukarı süreçlerinin başlatılması için uygun tekniklerin benimsenmesi, 5. Sakin Şehirler için “yavaş” teması üzerine, eğitmenlerin ve/veya yöneticilerin ve çalışanların eğitimlerinin sürekli hale

getirilmesi**, 6. Obezite ve diyabet gibi sağlık sorunlarıyla mücadelede eğitim verilmesi, 7. Sakin Şehir konusunda kent sakinlerinin sürekli ve sistematik bir şekilde bilgilendirilmesi*, 8. Sakin Şehir anlayışı üzerine yönetimle uyumlu hareket eden aktif derneklerin varlığı, 9. Sakin Şehir kampanyalarına gereken desteğin verilmesi*, 10. Broşür ve internet sitesi gibi yerlerde Sakin Şehir logosunun kullanılması*.

F. Sosyal Dayanışma Politikaları

1. Azınlıklar konusunda ayrımcılık, 2. Komşuluk ilişkileri 3. Engelli bireylerin entegrasyonu, 4. Çocuk bakımı, 5. Gençlik, 6. Yoksulluk, 7. Topluluk örgütlerinin oluşumu, 8. Çok kültürlülüğün entegrasyonu, 9. Siyasi katılım, 10. Toplu konut, 11. Gençlik faaliyet alanlarının artırılması ve gençlik merkezinin oluşumu

G. Ortaklık Politikaları

1. Sakin Şehir kampanyaları ve etkinlikleri için gereken desteğin verilmesi, 2. Doğal ve yöresel yiyecekleri teşvik eden kuruluşlarla işbirliği yapılması, 3. Sakin Şehir anlayışının yaygınlaştığı gelişmekte olan ülkelerin ilerlemesi için ikili projelerle işbirliğinin desteklenmesi.

Mükemmelliyet Koşulları başlığı altında yer alan gereklilikleri yerine getirerek Sakin Şehir üyesi olmaya hak kazanan kentlerden daha sonraki süreçte aşağıda maddeler halinde sıralanan taahhütleri yerine getirmesi beklenir:

- Hareketin amacına ulaşabilmesi için Sakin Şehir girişimlerini yaygınlaştırmak ve uygulanan girişimleri duyurmak,
- Yerel düzeydeki başarılı projeleri ve uygulamaları paylaşmak,
- Projelere ilişkin geliştirilen politikalara ve kararlara gençlerin katılımını sağlayacak bir gençlik konseyi kurmak,
- Sakin Şehirler arasında gençleri de dahil ederek işbirliği ve değişimi teşvik etmek,
- Sakin Şehirde uygulanacak olan politilalar için kalıcı bir temsilci atamak,
- Yereldeki temsilci kuruluşun birliğe katılımını sağlayan yönetim içinden teknik konularda bir irtibat kişisi belirlemek,
- Genel çıkarlar doğrultusunda üzerinde anlaşılan girişimlerin değerlendirilmesine gönüllü olarak katkı sağlamak,
- Ulusal ya da Uluslararası Koordinasyon Komitesi tarafından onay verilen yerel özelliklere uygun önemli bireysel girişimlerin sertifikasyon sürecini yürütmek ve bu sürece düzenli olarak katkı sağlamak (www.cittaslow.org, Charter, 2018).

2.6.6. Sakin şehir üyelik süreci

Sakin Şehir Hareketi ortaya çıktığı andan bu yana gerek yayılmacı politikasını doğru bir şekilde uyguladığı için gerekse dünyanın her bölgesinden küçük kentlerin ilgisini çekmeyi başardığı için yeni katılımlarla her yıl daha da büyüyen bir ağ olmayı başarmıştır. Cittaslow Birliği ulusal ağlardan oluşmaktadır. Bir ülkede 3 sakin şehir olması durumunda ulusal bir ağ kurulabilir. Türkiye de bu ağa dâhil olarak Sakin Şehir Hareketinde görev almaktadır. Ulusal ağlar kendi ülkelerindeki adaylık sürecini yönetirler ve Genel Merkezle kendi ülkelerindeki sakin şehirlerin iletişimini sağlarlar. Ayrıca bu hareketin yaygınlaşması ve gelişmesi için üyelerle birlikte projeler gerçekleştirirler (www.cittaslowturkiye.org, 2018). Sakin Şehir felsefesiyle uyumlu yönetim anlayışına ve 50.000’den az nüfusa sahip olan bir kent, bağlı olduğu ülke ağında faaliyet gösteren Sakin Şehir Koordinatörlüğüne başvuru yapabilir. Başvuru sürecine ilişkin süreç şu şekildedir (www.cittaslowturkiye.org, 2018):

- *Başvuru Mektubunun Sunulması:* Aday kent, bağlı olduğu ülke ağında faaliyet gösteren Sakin Şehir Koordinatörlüğüne üye olma niyetini içeren gerekçeli bir başvuru mektubu sunar.
- *Başvuru Mektubunun Değerlendirilmesi:* Sakin Şehir Kriterleri ve anlayışına uygunluğu açısından kapsamlı bir değerlendirmeye tabi tutulan kente değerlendirme sonucu gerekçeleriyle birlikte iletilir.
- *Adaylık Değerlendirme Ziyareti ve Raporu:* Aday kentin başvuru yaptığı ülkenin koordinasyon birimi (Sakin Şehir Türkiye Bilim Komitesi ve Yavaş Yaşamı Deskteleme Derneği) ilgili kente bir Adaylık Değerlendirme Ziyaretinde bulunur. Daha sonra bu ziyarete ilişkin bir Adaylık Değerlendirme Raporu hazırlanır ve raporun olumlu sonuçlanmasıyla birlikte ilgili kent, Aday Kent ünvanını alır.
- *Adaylık Süreci ve Hazırlık Raporu:* İlgili Koordinasyon birimi aday kentin Sakin Şehir Kriterlerine ilişkin eksik olduğu noktaları ve bu hususta bir yıl içinde atması gereken adımları içeren bir hazırlık raporu sunar. Kendisi için ayrılan sürede eksikliklerini tamamlayamayan kentin adaylığı sonlandırılır ve bu kent bir yıl süreyle yeni bir başvuruda bulunamaz.
- *Üyelik Değerlendirmesi ve Başvuru Süreci:* Hazırlık Raporunda yer alan eksiklikleri tamamlayan kent, ülkenin koordinasyon birimi tarafından ziyaret edilir ve adaylık sürecinde gerçekleştirilen faaliyetler değerlendirilir. Bu değerlendirmeden olumlu sonuçlar elde eden aday kent Başvuru Dosyası’nı

hazırlar ve Sakin Şehir Genel Merkezine (Cittaslow International-İtalya) üyelik başvurusunu yapar.

- *Sakin Şehir Genel Merkezin Değerlendirmesi:* Aday kent başvuru dosyası Sakin Şehir Genel Merkezi tarafından incelenir ve daha sonra kentin Sakin Şehir üyeliği onaylanır.

Üyeliğin onaylanmasıyla birlikte Sakin Şehirler nüfus büyüklüğüne göre değişen tutarda yıllık üyelik aidatı öderler. Buna göre nüfusu 1.000'den az olan kentler 600€, 1.000-5.000 arasında olan kentler 750€, 5.000-15.000 arasında olan kentler 1.500€, 15.000-30.000 arasında olan kentler 2.500€, 30.000'den fazla olan kentler ise 3.500€ yıllık üyelik aidatı öderler. Ayrıca Sakin Şehir üyeliği onaylanan kent, Sakin Şehir Sertifikasına sahip olabilmek için bir kereye mahsus 600€ öder. Sakin Şehirler, faaliyetleri açısından kriterlere uygun hareket edip etmediklerine yönelik aynı süreçten geçerek 5 yılda bir denetime tabi tutulur (www.cittaslow.org, Charter, Ek/B, 2018).

Mayıs 2020 itibarıyla dünya ve Türkiye'deki Sakin Şehir sayısına bakıldığında, 30 ülkede 20 Sakin Şehir ağına kayıtlı 264 küçük kent ve kasaba Sakin Şehir Sertifikasına sahiptir. Ülkelerdeki ağlar ve üye kasabaların sayıları; Avustralya (4), Avusturya (4), Belçika (8), Kanada (5), Çin (12), Kolombiya (1), Danimarka (2), Finlandiya (1), Fransa (11), Almanya (22), İngiltere (6), Macaristan (1), İzlanda (1), İrlanda (1), İtalya (85), Japonya (2), Hollanda (12), Yeni Zelanda (1), Norveç (3), Polonya (33), Portekiz (5), Rusya (1), Güney Afrika (1), Güney Kore (16), İspanya (8), İsveç (1), Tayvan (5), Türkiye (18), KKTC (6), ABD (2) şeklinde sıralanabilir (www.cittaslow.org, 2020).

Türkiye'de Sakin Şehir unvanını alan ilk yer 2009 yılında İzmir'in Seferihisar ilçesi olmuştur. Daha sonraki süreçte Muğla'nın Akyaka, Aydın'ın Yenipazar, Çanakkale'nin Gökçeada, Sakarya'nın Taraklı ilçeleri bu oluşuma katılmış ve sayı 2011 yılına beşe yükselmiştir. Bir yıl sonra Ordu'nun Perşembe, Kırklareli'nin Vize, Isparta'nın Yalvaç ilçeleri de bu ağa katılmış ve Türkiye'deki sakın şehir sayısı sekize ulaşmıştır. Halfeti (Şanlıurfa), Gerze (Sinop), Şavşat (Artvin), Eğirdir (Isparta), Göynük (Bolu), Uzundere (Erzurum), Mudurnu (Bolu), Ahlat (Van), Köyceğiz (Muğla), Gündül (Ankara) ilçelerinin Sakin Şehir ağına dâhil olmasıyla birlikte Türkiye'deki Sakin Şehir sayısı toplamda 18 olmuştur (www.cittaslowturkiye.org, 2020).

2.7.Sürdürülebilir Turizm ve Sakin Şehir Hareketi

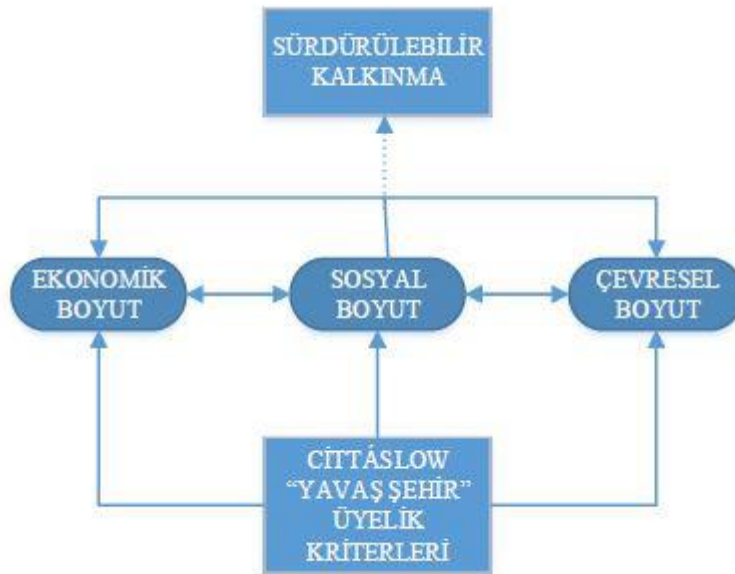
Sakin Şehir Hareketinde bölgesel planlama yerel kimlik açısından ele alınmakta ve her kentin kendine özgü niteliklerinin korunduğu bir yerleşim yeri tasarlanmaktadır. Sakin Şehir ağındaki kentler kendi geleceklerini tarihi değerlerine dayanarak biçimlendirmekte ve bunu sıradan bir şehir merkezi olmamak için ortak çabayla yapmaktadır (Radstrom, 2011, s. 91). Sakin Şehir Hareketi hem yayılmacı bir politika izlediği için yerel bir yönetim modelidir hem de kendi hareketini yürütebildiği için kente dair sosyal bir harekettir. Günümüzün ihtiyaçlarını gelecek nesillerin ihtiyaçlarını engellemeden karşılamayı amaçladığı için hareketin özü sürdürülebilir kalkınma ekseninde oluşmaktadır (Pink, 2008, s. 97-99). Sürdürülebilir kalkınma kavramı ilk kez 1980 yılında Birleşmiş Milletler başta olmak üzere birçok uluslararası kuruluşun ortak çalışmasıyla üretilen Dünya Koruma Stratejisi raporunda kullanılmıştır (Bozdoğan, 2008, s. 1017-1018). Birleşmiş Milletler bünyesinde faaliyet gösteren Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu tarafından 1983 yılında hazırlanan “Ortak Geleceğimiz (Brundtland)” isimli rapora göre sürdürülebilir kalkınma en genel haliyle “gelecek kuşakların ihtiyaçlarını karşılayabilmesi olanağından ödün vermeksizin bugünün ihtiyaçlarının karşılanabilmesi” şeklinde ifade edilmiştir (Dinçer ve Can, 2016, s. 19). Bu kavram, nüfus, kaynaklar, çevre ve kalkınma arasındaki karşılıklı ilişkilerin tam olarak bilinmesi, uygun şekilde düzenlenmesi ve bunlar arasında uyumlu, dinamik bir denge kurulması gerektiğini savunmaktadır. Bu açıdan sürdürülebilir kalkınma; çevresel, ekonomik ve sosyal boyutları olan bir içeriğe sahiptir (Kahraman ve Türkay, 2011). Başka bir ifadeyle sürdürülebilir kalkınma, birey açısından değerlendirildiğinde sosyal; toplum için değerlendirildiğinde ekonomik ve kültürel; doğal kaynaklar bakımından değerlendirildiğinde ise ekolojik bir önem taşımaktadır (Özmete, 2010, s. 80).

Sürdürülebilir kalkınmanın ekonomik boyutu kıt kaynakların kullanımıyla ilgilidir. Ekonomik olarak sürdürülebilir bir sistemden söz edebilmek için mal ve hizmetlerin devamlılık esasına göre üretilmesi, tarımsal ve endüstriyel üretimi olumsuz etkileyen sektörel dengesizlikten uzaklaşılması, iç ve dış borçların yönetilebilir düzeyde sürdürülebilirliğinin sağlanması gerekmektedir (Tıraş, 2012, s. 61). Günümüz piyasası bireylerin doğası gereği tüketim odaklıdır. Bununla birlikte modern yaşam her geçen gün daha fazla kaynağa ihtiyaç duymaktadır. Bu açıdan ekonomik kalkınma, özellikle gelişmekte olan ülkelerde yaşam kalitesinden ödün vermeden insanlara istediklerini vermekle ilgilenir (Muralikrishna ve Manickam, 2017, s. 7). Sürdürülebilir kalkınmanın

çevresel boyutu ise hem günümüzdeki hem de gelecekteki kuşakların kaynak ve hizmet ihtiyaçlarının çevre sağlığı göz ardı edilmeden karşılanmasıyla ilgilidir. Bu açıdan çevresel sürdürülebilirlik, ekosistemlerin kendi kapasitesini aşmadan insan ihtiyaçlarını karşılamak için gerekli hizmet üretiminin devamlılığı ile biyoçeşitliliği azaltan eylemlerimiz arasındaki ilişki, esneklik ve denge durumlarını sağlamaktadır (Morelli, 2011, s. 6). Çevresel sürdürülebilirlik ile amaçlanan ekosistemlerin değişen koşullara adapte olabilmelerini sağlamaktır. Çevresel olarak sürdürülebilir bir sistem, yenilenebilir kaynaklara yönelir ve böylece mevcut kaynakların tükenmesi engellenmiş olur. Bu sistem aynı zamanda ekonomik kaynak olarak görülmeyen biyolojik çeşitlilik, atmosferik denge ve diğer ekosistem bileşenlerinin de korunması gerekliliğini savunur (Tıraş, 2012, s. 61). Son olarak sürdürülebilir kalkınmanın sosyal boyutu, sağlık ve eğitim, cinsiyet eşitliği, şeffaflık ve katılımcılık gibi konuları içine alan çeşitli sosyal hizmetlerin fırsat eşitliğine dayalı, adaletli ve yeterli bir şekilde topluma dağıtılmasıyla ilgilidir (Assefa ve Frostell, 2007, s. 65). Sosyal sürdürülebilirlik, toplumsal duyarlılığı ve sosyal refahı geliştiren fiziksel, kültürel ve sosyal alanların oluşturulması, bu alanlardaki bireylerle etkileşimin sağlanmasına yönelik çabaları kapsar. Bir bakıma fiziksel alan tasarımının, toplumsal alan tasarımıyla uyumlaştırılması sürecidir. Sosyal sürdürülebilirlik; insan hakları, katılımcılık ve birlikte yönetim anlayışı, iş hakları gibi alanları kapsamakta ve gelecek kuşakların en az mevcut kuşaklar kadar sosyal kaynaklara erişim sağlaması için çabalamaktadır (Bilgili, 2017, s. 565).

Sürdürülebilir kalkınma yolunda atılan en önemli adımlardan biri, 182 ülke temsilcisinin ve gönüllü kuruluşların katıldığı 1992 yılında Rio’da düzenlenen Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı (Rio Konferansı) olmuştur. Konferanstan çıkan sonuçlardan biri Gündem 21’dir. Gündem 21, 21. yüzyılda sürdürülebilir kalkınmanın eylem planını oluşturması bakımından küresel anlamda çok önemli bir belgedir. Gündem 21’i temel alan STK’lar, hükümetler, yerel yönetimler ve iş dünyasının karar vericileri Gündem 21’e uygun olarak kendi eylem planlarını oluşturmaktadır (Kahraman ve Türkay, 2011). Gündem 21’in 28. Bölümü, sürdürülebilir kalkınmaya yönelik taahhütlerin yerel düzeyde de hayata geçirilmesi için yerel yönetimlerin uluslararası makamlar tarafından teşvik edilmesi gerektiğine vurgu yapmaktadır (UNEP, 2003, s. 8). Yerel bir kalkınma modeli olarak tasarlanan Sakin Şehir Hareketinin hedef ve kriterleri irdelendiğinde Gündem 21 raporunda yer alan kriterlerle paralellik gösterdiği, sürdürülebilirlik anlayışı ve sürdürülebilir kalkınma ile doğrudan ilişkili olduğu görülmektedir (Ekincek, 2014, s.

51; Mayer ve Knox, 2006, s. 321; Güneş, 2015, s. 314; Pink, 2008, s. 97; Arslan, 2017, s. 248). Sakin Şehir Hareketinin temel amacı gelecek nesilleri dikkate alarak insanların yaşam kalitesinin artırıldığı, yerel değerler üzerinden çevreye duyarlı, sürdürülebilir bir kent ekonomisi yaratmaktır. Üyelik kriterlerini yerine getiren şehirlerde yaşayan yerel halk sürdürülebilir kent bilinciyle hareket etmekte ve şehrin çehresini değiştirmektedir. Böylece, söz konusu bölgede sosyal, kültürel ve ekonomik olarak birçok alanda olumlu etkiler görülmektedir (Kartal ve Öztürk, 2016, s. 350). Sakin Şehir Hareketi sayesinde kriterlere uyan ve kendine özgü değerlere sahip kentler, hem doğasını ve beşeri özelliklerini kaybetmeden gelişebilme hem de sürdürülebilir yerel kalkınma için gerekli olan özelliklere sahip olma gibi önemli potansiyeli bünyesinde taşımaktadır (Arslan, 2017, s. 262). Gündeminde sürdürülebilirlik ve refah artışı olan, kenti daha yaşanılabilir kılan, yaşam kalitesini korumayı ve geliştirmeyi amaçlayan ve yerel farklılıklara odaklanan Sakin Şehir Hareketinin temel varsayımları yerel sürdürülebilir kalkınmaya dayanmakta olup çevre, ekonomi ve sosyal adalet arasındaki ilişkiyi ele almaktadır (Mayer ve Knox, 2006, s. 322).

Şekil 4. Sakin Şehir Üyelik Kriterleri ve Sürdürülebilir Kalkınmanın Ekonomik, Sosyal ve Çevresel” Boyutlarıyla İlişkisi (Kartal ve Öztürk, 2016, s. 358)

Ülke ve bölge düzeyinde sürdürülebilir gelişme sağlamak amacıyla hazırlanan eylem planı Gündem 21 esas alınarak hayata geçirilen ve Birleşmiş Milletler bünyesindeki Sürdürülebilir Kalkınma Komisyonu tarafından yürütülen bir diğer uygulama ise sürdürülebilir turizmdir (Duran, 2009, s. 40). Dünya Turizm Örgütünün (World Tourism

Organization - UNWTO) yaptığı tanıma göre sürdürülebilir turizm: “Günümüz turistleriyle yerel halkın ihtiyaçlarını karşılarken aynı anda gelecek kuşakları ilgilendiren fırsatların korunması ve geliştirilmesidir. Bu süreçte, kültürel bütünlük, ekolojik döngü, biyolojik çeşitlilik ve yaşam destek sistemleri korunurken tüm kaynakların ekonomik, sosyal ve estetik ihtiyaçlar göz önüne alınarak yönetilmesi beklenmektedir” (aktaran Steck, 1999, s. 2). Bu beklentiler doğrultusunda sürdürülebilir turizmin geliştirilmesi için UNWTO tarafından sürdürülebilirliğin çevresel, sosyal ve ekonomik boyutlarına ilişkin bir takım gereklilikler belirlenmiştir. Buna göre:

- ✓ Temel ekolojik süreçlerin, doğal mirasın ve biyoçeşitliliğin korunarak turizmin gelişiminde önemli bir unsur olan çevresel kaynaklardan optimum şekilde faydalanılması gerekmektedir.
- ✓ Yerel toplulukların sosyo- kültürel özgünlüğüne saygı gösterilmesi, onların yerleşik ve yaşayan kültürel mirasının ve geleneksel değerlerinin korunması, kültürlerarası anlayış ve hoşgörünün sağlanması gerekmektedir.
- ✓ Sürekli istihdam ve gelir elde etme fırsatının ve bireyleri barındıracak sosyal hizmetlerin yaratılması, yoksulluğun azaltılması ve tüm paydaşlara adil bir şekilde dağıtılmak üzere düzenli olarak sosyo-ekonomik katkı sağlayacak uzun dönemli uygulamaların oluşturulması gerekmektedir (UNWTO, 2013, s. 17).

Yerelin önemini göz ardı etmeyen ve turizmin ekonomik faydalarını en üst düzeye çıkarmayı hedefleyen sürdürülebilir turizm anlayışı, turizm endüstrisi, ziyaretçiler, çevre ve bölge sakinleri arasındaki yakın ilişkilerden kaynaklı olumsuz etkileri en aza indirmeyi amaçlamaktır. Böylece, gerek doğal gerekse beşeri kaynakların kalitesinden ödün vermeden gelecek nesillere aktarılması sağlanmaktadır (Dinçer, vd., 2015, s. 327). Bu çerçevede sürdürülebilir turizmin en belirgin özellikleri, yöre sakinlerine gereken önemin verilmesi; hizmet alanında istihdam edilenlerin davranışlarında standartlaşmaya gidilmesi; yöre sakinleri için ekonomik dönüşümün optimum düzeye çıkarılması; ekolojik kaynakların korunması; büyümenin makul bir hızda seyretmesi, bölgeyi ziyaret eden turistlerin sorumlu davranışlar sergilemesi şeklinde sıralanabilir (Yurtseven, 2010, s. 53). Turizm sektörü için Gündem 21 kriterleri doğrultusunda uluslararası düzeyde girişimler başlatılmış ve tüm kamu seviyelerinde geçerli olan kılavuzlar oluşturulmuştur. Sürdürülebilir turizm uygulamasının, turistik yerlerin kalkınmasında somut bir kanıt olması sebebiyle yerele dönük uygulamalara daha fazla odaklanma ihtiyacı doğmuştur (UNEP, 2003, s. 7). Bu şekilde bölgesel kalkınmayı ve gelişmeyi destekleyen ve

sürdürülebilirliğe katkı sağlayan ulusal ve uluslararası uygulamalarla turizme yön vermek amaçlanmaktadır. Uluslararası bir ağ olan Sakin Şehir Hareketi de sürdürülebilir turizme katkı sağlayabilecek türden uygulamalar arasında yerini almıştır (Dinçer, vd., 2015, s. 327).

Sürdürülebilirliğin her boyutu Sakin Şehir kavramına uyarlandığında bu hareket sürdürülebilir kalkınma, sürdürülebilir şehircilik ve sürdürülebilir turizm anlamına gelmektedir. Çünkü bu hareket aynı zamanda ekonomik kaynaklarını koruyan, sosyal açıdan güçlü ve çevreye duyarlı bir şehircilik ve turizm anlayışına sahiptir. Bu kapsamda Sakin Şehirlerde yerel kültür ve kimliğin korunduğu ve güçlendirildiği yeni bir bilinç ve değer kavramı oluşturulmaktadır (Karadeniz, 2014, s. 85). Türkiye’de birçok kasaba ve yerleşim yeri sahip olduğu yerel değerleri harekete geçirerek sosyo-ekonomik ve kültürel gelişimlerine katkı sağlaması için üretim, gelir ve refah düzeylerini artıracak türden etkinlik, stratejiler ve örgütlenmelere ihtiyaç duymaktadır. Bu açıdan sürdürülebilir turizm ve sakin şehir uygulamaları bu tür yerleşim yerleri için yerel kalkınma stratejisi olarak gün geçtikçe önem arz etmektedir (Yılmaz, 2016, s. 2). Çünkü Sakin Şehir Hareketi, sürdürülebilir turizmin gelişimi için alternatif bir yaklaşım olarak tasarlanmıştır. Bu açıdan yerel turizm destinasyonlarındaki paydaşların bu durumdan fayda sağlaması için faaliyete geçmesi onların başarısı adına oldukça önemlidir (Jung, vd., 2014, s. 433). Bu hareket aynı zamanda, kendine has özelliklerini korumuş kentlerin hem ülke içinde hem de ülke dışında tanınmasını sağlayacak bir marka görevi üstlenmektedir (Arslan, 2017, s. 262). Sakin Şehir Hareketi ve sürdürülebilir turizm anlayışının bir araya gelmesi bölge açısından bir sinerji yaratmaktır. Sakin Şehir Hareketiyle ortaya çıkan yerellik, sakinlik ve yöreye özgün yiyecekler gibi durumlar bölge ziyaretçileri için birer çekicilik unsuru haline gelmekte ve aynı zamanda yöre halkı, çevre ve işletmeler üzerinde önemli etkiler yaratabilmektedir. Bu açıdan turizm faaliyetlerinin yarattığı olumlu etkiler ile olumsuz etkiler arasında denge kurulması sürdürülebilir turizmin başarısı için oldukça önemlidir (Jung, vd., 2014, s. 433-442). Bu anlamda sürdürülebilirliğin boyutları Sakin Şehirlerdeki yaşam kalitesinin sınırları açısından belirleyici bir rol oynamaktadır. Çünkü Sakin Şehir üyeliği için şartlar ve kriterler önceden açık bir şekilde belirlendiği için turistlerin beklentileri de bu doğrultuda şekillenmektedir (Güneş, 2015, s. 315). Sonuçta iyi, temiz ve adil beslenme ilkeleriyle yerel üretimi destekleyen Yavaş Yemek Hareketinden doğan Sakin Şehir Hareketi, sürdürülebilir turizmin önemli bir aracı haline gelmekte (Karadeniz,

2014, s. 104); turizm faaliyetlerini canlandırırken doğal ve kültürel unsurları da koruma altına almaktadır (Arslan, 2017, s. 258).

Sakin Şehir üyeliği için çevre politikaları, altyapını sağlanması, kent dokusunun korunması, yerel üretimin ve ürünlerin desteklenmesi ve konukseverlik gibi koşulların yerine getirilmesi gerekmektedir. Sürdürülebilir turizmin amacı da önceliklerin yerel halka verilerek turizm planlamasının çevreye, topluma, tarihsel, doğal ve kültürel varlıklara zarar vermeden yöre ekonomisine ve bölge sakinlerinin yaşantısına katkı sunacak şekilde geliştirilmesidir. Bu açıdan sürdürülebilir turizmin ilkeleriyle Sakin Şehir Hareketinin ilkeleri tamamen örtüşmektedir (Karadeniz, 2014, s. 104). Bu benzerliği ortaya koymak adına Güneş ve arkadaşları (2015, s. 318) Küresel Sürdürülebilir Turizm Konseyinin (Global Sustainable Tourism Council – GSTC) turizmde sürdürülebilirliğin sağlanması, sektörün sosyal sorumluluğu, çevresel etkileşimi, ekonomik ve kültürel etkilerini izlemek için belirlediği 32 maddelik sürdürülebilir turizm kriterini, Sakin Şehir kriterleri ile karşılaştırmıştır. Bunun dışında Kartal ve Öztürk, (2016, s. 362) Küresel Sürdürülebilir Turizm Konseyinin (GSTC) belirlediği kriterlerin yanı sıra Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) ve Dünya Turizm Örgütü'nün (UNWTO) ortak belirlediği Sürdürülebilir Turizm Hedeflerini, Sakin Şehir kriterleriyle karşılaştırmış ve sürdürülebilir turizm anlayışıyla Sakin Şehir Hareketi arasındaki paralelliliğe dikkat çekmiştir. Sakin Şehir üyeliği için gerekli olan kriterlerle Küresel Sürdürülebilir Turizm Konseyi, Birleşmiş Milletler Çevre Programı ve Dünya Turizm Örgütü tarafından belirlenen sürdürülebilir turizm kriter ve hedefleri bütünlüğün sağlanması adına Tablo 3.'te birarada gösterilmiştir.

Tablo 3. Sakin Şehir Kriterlerinin GSTC, UNEP ve UNWTO Tarafından Belirlenen Sürdürülebilir Turizm Kriterleriyle Karşılaştırılması

Sakin Şehir Üyelik Kriterleri		GTSC Sürdürülebilir Turizm Kriterleri		UNEP ve UNWTO Sürdürülebilir Turizm Hedefleri	
Enerji ve Çevre Politikaları	1. Hava kalitesinin korunması, 2. Su kalitesinin korunması, 3. Kent sakinleri için içilebilir su tüketiminin dikkate alınması, 4. Kentsel katı atıkların toplanması, 5. Endüstriyel ve evsel atıkların toplanması, 6. Atık suların arıtılması, 7. Binalarda ve kamuda enerji tasarrufunun sağlanması, 8. Kamuda enerji tüketiminin yenilenebilir enerji kaynaklarından sağlanması, 9. Görsel kirliliğin ve trafik gürültüsünün azaltılması, 10. Kamuda ışıklandırmalara bağlı kirliliğin azaltılması, 11. Kent sakinlerinin elektrik tüketiminin dikkate alınması, 12. Biyoçeşitliliğin korunması	Çevre Politikaları	1. Satın alma politikalarının yerel yapıya uyumu 2. Tek kullanımlık sarf malzemelerinin tüketiminin kontrolü 3. Ölçülebilir enerji kaynaklarının tüketiminin kontrolü 4. Su kaynaklarının tüketiminin azaltılması 5. Sera gazı emisyonlarının azaltılması 6. Ulaştırmadan kaynaklanan sera gazı emisyonlarının azaltılması için teşvik 7. Atık suyun arıtılması 8. Temizlik malzemelerinde kullanılan kimyasalların kontrolü 9. Kirliliğin azaltılmasına yönelik tedbirler 10. Yaban hayatı türlerinin toplanmaması 11. Yaban hayatı türlerinin esir tutulmaması 12. Biyoçeşitliliğin korunması	Biyolojik Çeşitlilik; Kaynakları Verimli Kullanma; Çevresel Etki Hedefleri	1. Doğal alanların, yaşam alanlarının, yaban hayatının, türlerin ve endemizmin korunmasını desteklemek ve bunlara verilen zararı asgari düzeye indirmek, bu uygulamalar süresince ve sonrasında koruma-kullanma dengesi gözeterek bunların bilinirliğini artırmak, 2. Turizm tesislerinin ve hizmetlerinin gelişimi ve işletiminde, kısıtlı ve yenilenmeyen kaynakların (temiz su gibi) kullanımını asgari düzeye indirmek, doğal, kültürel ve tarihi değerler söz konusu olduğunda yerel sahiplenmeyi ve ulusal ve uluslararası bilinirliği artırmak, bu uygulamalar süresince ve sonrasında koruma-kullanma dengesi gözeterek bunların bilinirliğini artırmak, 3. Turizm işletmeleri ve ziyaretçilerden kaynaklanan hava, su ve toprak kirliliğini ve atık üretimini asgari düzeye indirmek, yerel halkı, işletme çalışanlarını ve misafirleri çevresel etki bağlamında bilgilendirmek ve “sorumlu işletme”, “sorumlu turist” gibi kavramları yaygınlaştırmak.

Tablo 3. Sakin Şehir Kriterlerinin GSTC, UNEP ve UNWTO Tarafından Belirlenen Sürdürülebilir Turizm Kriterleriyle Karşılaştırılması (Devam)

Sakin Şehir Üyelik Kriterleri		GTSC Sürdürülebilir Turizm Kriterleri		UNEP ve UNWTO Sürdürülebilir Turizm Hedefleri	
Kentsel Yaşam Kalitesi Politikaları	1. Kentin dayanıklılığının planlanması, 2. Sivil yaşam alanlarının değerinin artırılması, 3. Verimli bitki ve meyve ağaçlarının yer aldığı sosyal yeşil alanların oluşturulması, 4. Kentsel canlılığın sağlanması, 5. Atıl kalmış bölgelerin kullanıma açılması, 6. Kent sakinleri ve turistler için interaktif hizmetlerin gelişimi için bilgi ve bilişim teknolojilerinin kullanımı, 7. Sürdürülebilir mimari için danışma sevisinin kurulması, 8. Kablolu ağ kenti, 9. Her türlü kirliliğin azaltılması ve izlenmesi, 10. İletişimin geliştirilmesi, 11. Özel alanlarda sürdürülebilir kentsel planlamanın teşvik edilmesi, 12. Sosyal altyapının teşvik edilmesi (ücretsiz bisiklet projesi, vb.), 13. Kamuda sürdürülebilir kentsel planlamanın teşvik edilmesi 14. Kent içinde verimli bitki ve meyve ağaçlarının olduğu yeşil alanların oluşturulması, 15. Yerel ürünlerin ticarileştirilmesi için yeni alanların oluşturulması, 16. Doğal alışveriş yerlerinin oluşturulması ve atölyelerin korunması ve artırılması, 17. Yeşil kent alanlarında çimento kullanımı	Sürdürülebilir Yönetim Politikaları	1. Çevresel, kültürel ve ekonomik yönetim 2. Sağlık, güvenlik ve çevre mevzuatına uyum 3. Personelin çevresel, sosyal ve kültürel konularda eğitimi 4. Müşteri memnuniyetinin ölçümü 5. Ürün ve hizmet promosyonlarında sürdürülebilirlik mesajları verilmesi 6. İnşaat ve tadilatlarda doğal ve kültürel mirasa uyum 7. Mülkiyet ve su hakkı kullanımında yerele saygı	Ekonomik Süreklilik; Yerel Kalkınma; İstihdam; Sosyal Refah Hedefleri	1. Turizm destinasyonlarının ve işletmelerinin başarılarını sürdürebilmeleri, uzun vadede fayda sağlamaya devam edebilmeleri için tasarlanan politikaların yerelde uygulanabilirliğini ve işletmelerin ulusal ve uluslararası düzeyde ve tematik bağlamda rekabet edebilirliğini sağlamak, 2. Ziyaretçilerin yerelde geceleme, yerel üretici ve hizmet sağlayıcı ile buluşma, yerelde harcama oranını çoğaltıcı önlemleri destekleyerek, turizmin ev sahibi destinasyona katkısını arttırmak, 3. Irk, cinsiyet, engellilik gibi konularda ayrımcılık yapılmaksızın, mesleki uzmanlaşmayı desteklemek, ücret ve hizmet kalitesini iyileştirilerek turizm ile yaratılan yerel istihdamın sayısını ve kalitesini arttırmak, 4. Sosyal bozulma ve istismara yol açmadan yerel halkın sosyal yapı ve kaynaklara, imkânlarla ve yaşam destek sistemlerine erişimlerini sağlayarak, yaşam kalitelerini muhafaza etmek ve iyileştirmek,

Tablo 3. Sakin Şehir Kriterlerinin GSTC, UNEP ve UNWTO Tarafından Belirlenen Sürdürülebilir Turizm Kriterleriyle Karşılaştırılması (Devam)

Sakin Şehir Üyelik Kriterleri		GTSC Sürdürülebilir Turizm Kriterleri		UNEP ve UNWTO Sürdürülebilir Turizm Hedefleri	
Tarım, Turizm ve Sanat Politikaları	1. Tarıma dayalı ekolojinin geliştirilmesi, 2. El yapımı ve etiketli zanaat üretiminin korunması, 3. Geleneksel el sanatlarının ve çalışma tekniklerinin değerini artırmak, 4. Kırsal alanların değerinin artırılması, 5. Halka açık lokantalarda, okul kantinlerinde mümkünse organik olacak şekilde yerel ürünlerin kullanımı, 6. Yiyecek içecek hizmetlerinde mümkünse organik olacak şekilde yerel ürünlerin tüketiminin teşvik edilmesi ve ve lezzet eğitiminin verilmesi, 7. Yerel ve kültürel etkinliklerin korunması ve artırılması, 8. Yıllık yatak, misafir ve otel kapasitesinin artırılması, 9. Tarımda genetiği değiştirilmiş ürünlerin kullanımının yasaklanması, 10. Daha önce tarım için kullanılmış arazilere yönelik uygulanacak planlar için yeni fikirlerin geliştirilmesi.	Kültürel Mirası Koruma Politikaları	1. Kültürel ve tarihi mekânların ziyaretçi yoğunluğundan korunması 2. Tarihi ve arkeolojik eserlerin ticaretinde hukuka uygunluğu 3. Tarihi ve arkeolojik varlıkların korunması 4. Yerel toplulukların fikri mülkiyet hakkına saygı	Kültürel Zenginlik Hedefleri	1. Tarihi mirasa, özgün kültüre, geleneklere ve ev sahibi toplumların ayırt edici özelliklerine saygı duymak ve bunların değerlerini artırmak,

Tablo 3. Sakin Şehir Kriterlerinin GSTC, UNEP ve UNWTO Tarafından Belirlenen Sürdürülebilir Turizm Kriterleriyle Karşılaştırılması (Devam)

Sakin Şehir Üyelik Kriterleri		GTSC Sürdürülebilir Turizm Kriterleri		UNEP ve UNWTO Sürdürülebilir Turizm Hedefleri	
Eğitim, Farkındalık ve Ağırhlama Politikaları	1. Uygun altyapı ve saatlerde, sembollerle ve sorumlu kişilerin eğitilmesiyle hoş karşılama, 2. Şeffaflık konusunda yereldeki faaliyetlerden sorumlu kişilerin ve işletmecilerin farkındalığını artırma, 3. Kente ait yavaş güzergahların kullanılabilir hale getirilmesi, 4.Yönetimi ilgilendiren önemli kararlarda aşağıdan-yukarı süreçlerinin başlatılması için uygun tekniklerin benimsenmesi, 5. Sakin Şehirler için “yavaş” teması üzerine, eğitimcilerin ve/veya yöneticilerin ve çalışanların eğitimlerinin sürekli hale getirilmesi, 6. Obezite ve diyabet gibi sağlık sorunlarıyla mücadelede eğitim verilmesi, 7. Sakin Şehir konusunda kent sakinlerinin sürekli ve sistematik bir şekilde bilgilendirilmesi, 8. Sakin Şehir anlayışı üzerine yönetimle uyumlu hareket eden aktif derneklerin varlığı, 9. Sakin Şehir kampanyalarına gereken desteğin verilmesi, 10. Broşür ve internet sitesi gibi yerlerde Sakin Şehir logosunun kullanılması.			Ziyaretçi Memnuniyetine Yönelik Hedefler	1. Irk, cinsiyet, engellilik hali, yaş veya başka bir ayrımcılık yapılmaksızın, ziyaretçilere güvenli, tatmin edici, sürdürülebilir ve yenilikçi bir deneyim sunmak, “sorumlu turist” olgusunu desteklemek,

Tablo 3. Sakin Şehir Kriterlerinin GSTC, UNEP ve UNWTO Tarafından Belirlenen Sürdürülebilir Turizm Kriterleriyle Karşılaştırılması (Devam)

Sakin Şehir Üyelik Kriterleri		GTSC Sürdürülebilir Turizm Kriterleri		UNEP ve UNWTO Sürdürülebilir Turizm Hedefleri	
Ortaklık Politikaları	Sosyal Dayanışma Politikaları	Yerle Özel Ekonomik ve Sosyal Politikalar	1. Yerel kalkınmanın desteklenmesi 2. Yerel personel için eşit istihdam şansı 3. Mal ve hizmet alımlarında yerel tedarikçilerin kullanılması 4. Organizasyonların yerel yapıyı temsil etmesi 5. Gençler, kadınlar ve azınlıklar için politikalar oluşturulması 6. Çocuk işçiliğinin engellenmesi 7. Çalışanların ulusal, uluslararası hukuk normlarıyla korunması 8. Komşu toplulukların desteklenmesi 9. Arazi ve su kaynaklarının korunması	Sosyal Katılım ve Cinsiyet Eşitliği; Yerel Kontrol Hedefleri	1. Turizm faaliyetlerinden elde edilen ekonomik ve sosyal faydaların genele yaygın ve adil bir biçimde dağıtılmasına çalışmak, ekonomik ve sosyal olarak dezavantajlı kesime sağlanan fırsatları, gelir ve hizmetleri iyileştirmek, 2. Yerel yönetimlerin planlama, yönetim ve uygulama aşamalarında turizmin diğer paydaşları ile istişare içerisinde olmasını sağlamak, bölgede turizmin gelişimi konularında yerel halkı/toplulukları ve sivil toplumu güçlendirmek ve süreçlere dâhil etmek,
	Ortaklık Politikaları				

Tablo 3. Sakin Şehir Kriterlerinin GSTC, UNEP ve UNWTO Tarafından Belirlenen Sürdürülebilir Turizm Kriterleriyle Karşılaştırılması (Devam)

Sakin Şehir Üyelik Kriterleri		GTSC Sürdürülebilir Turizm Kriterleri		UNEP ve UNWTO Sürdürülebilir Turizm Hedefleri	
Altyapı Kriterleri	1. Kamu binalarına bağlanan bisiklet yollarının yapımı, 2. Kent yollarının km'si boyunca oluşturulan bisiklet yolları, 3. Kavşak bölgelerinde bisiklet park yerlerinin yapımı, 4. Özel araçlara alternatif olarak ekotaşımıcılığın planlanması, 5. Mimari engellerin kaldırılması, 6. Aile hayatı ve hamile kadınlar için girişimler, 7. Tıbbi hizmetlere erişim, 8. Kent merkezlerinde ticari ürünlerin dağıtımında sürdürülebilirlik, 9. Başka bir kente çalışmak için gidip gelen yerel sakinlerin yüzdesi			Fiziki Bütünlüğe İlişkin Hedefler	1. Kentsel ve kırsal alanların kalitesini muhafaza etmek, iyileştirmek ve çevrenin fiziki ve görsel açıdan bozulmasını önlemek,

Kaynak: (Güneş, vd., 2015, S. 318; Kartal ve Öztürk, 2016, S. 362 çalışmalarından derlenmiştir.)

Farklı araştırmalardan derlenerek oluşturulan tablodan anlaşılacağı üzere Sakin Şehir üyeliği için belirlenen kriterler ile turizmde sürdürülebilirliğin sağlanması için belirlenen kriterler büyük oranda benzerlik göstermektedir. Doğal, kültürel ve tarihi değerleri, geleneksel lezzetleri kısaca yöreyi çekici kılan kendine has özellikleriyle, kselleşme sürecine özgünlüğünden ödün vermeden entegre olamaya çabalayan Sakin Şehirler, sosyo-kültürel, ekolojik ve doğal zenginliklerini koruyarak bu kaynaklardan optimum fayda sağlayamayı ve gelecek nesillere taşımayı amaçlamaktadır. Bu amaçlarla sürekli istihdam ve gelir elde etme imkânı yaratan sürdürülebilir turizm anlayışıyla Sakin Şehir Hareketi, sürdürülebilir kalkınma yolunda birbirini tamamlayan çok önemli iki uygulamadır.

2.8.İlgili Araştırmalar

Sakin Şehir uygulaması her ne kadar Yavaş Hareketi ve Yavaş Yemek Hareketinden sonra ortaya çıksa da bu araştırmada sosyal girişimcilik ve sosyal inovasyonun sürdürülebilir turizme etkisi, Sakin Şehirler üzerinden irdelenmiştir. Bu sebeple bu başlık altında sadece Sakin Şehir Hareketi ve sürdürülebilirlik üzerine yapılan çalışmalar aktarılmıştır.

Loades (2005), İtalya'nın Orvieto kasabası için yaptığı çalışmada, yerel halkın Sakin Şehir Hareketi fikrine ve uygulamasına destek olup olmadığını araştırmıştır. Çalışmada temel olarak, şehrin yeniden canlandırılması sonucu küreselleşmenin, kasabanın kültürel çeşitliliği üzerindeki algılanan tehditleri ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Çalışmanın sonunda yerel topluluğun, gerek festivaller gerekse şarap ve yerel yiyeceklerin üretimi ve tüketimi yoluyla kasabanın canlandırılması gerektiğini savunmaktadırlar. Araştırmacının önemle vurguladığı noktalardan bir diğerisi ise hareketin giderek yayılması sonucu etnik-merkezcilik ve dar görüşlülük gibi çağrışımlar azalmakta ve bölge yerel değerleri koruyarak küreselleşmeye entegre olmaktadır.

Mayer ve Knox (2006), iki farklı Alman kasabasında yaptıkları çalışmada, ekonomik, kültürel ve tarihi değerlerden oluşan yerel kaynaklar bağlamında kentsel gelişime alternatif bir yaklaşım olarak Sakin Şehir Hareketini ele almışlardır. Çalışmada bir grup aktör tarafından alternatif kentsel gelişim çalışmaları gündeme alınarak Sakin Şehirlerin diğer şehirlerden farklı bir noktaya taşınabileceği ortaya çıkarılmıştır. Ayrıca çalışmada bu hareketle birlikte yerel ekonomiyi güçlendiren, çevreye duyarlı ve yerel kalkınma stratejilerini teşvik eden alternatif toplum-temelli ve yerel güdümlü uygulamalar

üretilebileceği vurgulanmıştır. Son olarak Sakin Şehir Hareketinin turistleri çekmek için bir etiket olarak kullanılabilirliği; çevrenin korunması, yerel ekonomi ve sürdürülebilirlik gibi temel hedeflerle paydaşların ve yerel iş dünyasının daha fazla tatmin edilebileceği ileri sürülmüştür.

Pink (2009), yaptığı çalışmada yerel kaygıları çevresel sorunlarla ilişkilendirerek Sakin Şehir Hareketinin sosyal değişim sürecindeki yerini incelemiştir. Çalışmanın sonucunda Sakin Şehir Hareketinin bireysel, yerel, ulusal ve uluslararası düzeyde Sakin Şehir ağı sayesinde toplulukları ve yerel grupları sosyal dönüşüm sürecinde etkilediği ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte yerel aktivistlerin Sakin Şehir Hareketini yerelin yaşam kalitesini artırmak için kullandıklarını da ileri sürmüştür.

Keskin (2010), Sakin Şehirleri sürdürülebilir kentleşme kavramına alternatif bir düşünce olarak ele almış ve bu hareketi ortaya çıkaran nedenleri incelemiştir. Çalışmasında Sakin Şehir üyeleri ve adayları için belirlenen kriterlerin sürdürülebilir kentleşme ilkeleriyle paralellik gösterdiğini bu açıdan bu bölgelerin “alternatif sürdürülebilir kent modeli” örneği olduğunu ileri sürmüştür. Araştırmada dile getirilen diğer sonuçlar şu şekilde sıralanabilir: yerel üreticilerin teşvik edilerek organik ürünlerin değer kazanmasıyla yerel ekonominin canlanması; organik üretime bağlı olarak sürdürülebilirliğin “çevre ve kalkınma arasında denge” ilkesiyle örtüşmesi; ağırlama alanında yapılan çalışmalarla Sakin Şehirlerin turizm hareketleri için bir çekim merkezi olması; gerek kent sakinleri gerekse ziyaretçileri için Sakin Şehirlerin yaşama kalitesinin artması; ülke ekonomisinin gelişmesi için bir fırsat olarak görülmesi.

Nilsson, vd. (2011), Sakin Şehirleri sahip oldukları eko-gastronomik mirasıyla bir destinasyonun gelişim aracı olarak ele almıştır. Araştırmacılar Sakin Şehir Hareketi bağlamında destinasyon gelişiminin ticari etkileri ile bu hareketin ticari olmayan anlayışı arasındaki bazı çelişkileri ortaya çıkarmıştır. Araştırılan üç farklı İtalyan kasabası için sahip oldukları yerel kimlik ve yerel gastronomik değerler gibi belirli destinasyon kaynaklarıyla Sakin Şehir Hareketinin yerel düzeyde bölge gelişimine katkı sağladığı ileri sürülmüştür. Araştırmadan çıkan diğer bir sonuç ise Sakin Şehir konsepti bir destinasyonun ürün gelişimine ve imajına etki edebilmektedir. Ancak o destinasyon, belirli bir sınıfın zevkine uygun hale getirilmek için kentleşme ve istismar edilme riskini de beraberinde taşımaktadır. Çalışma aynı zamanda Sakin Şehir felsefesinin arkasındaki temel hedefin turistler değil yerli halk olduğunu ve bu hedef doğrultusunda yerel karar alıcıların destinasyonun pazarlanmasına çok istekli olmadığını ve kitle turizm

faaliyetlerine karşı direnç gösterdiğini ortaya koymaktadır. Sakin Şehir Hareketinin destinasyon üzerindeki etkisinin genel olarak eko-gastronomi temalı yerel etkinliklerden kaynaklandığı bu sebeple hareketin bölge üzerinde doğrudan değil dolaylı bir etkisinin olduğu da çalışmada vurgulanan diğer bir noktadır.

Andarabi (2012), sakin şehir Seferihisar’da yerel halkın turizme yaklaşımı üzerine bir araştırma yürütmüştür. Araştırmaya katılan yerel halk yaşadığı şehrin Sakin Şehir olmasından memnun olduğunu ve bu değişimde turist sayısının artışının da etkili olduğunu dile getirmiştir. Araştırmacı Sakin Şehir markasına sahip yörelerde turizmin sürdürülebilir olabilmesi için yerel halkın memnuniyet düzeyinin yüksek düzeyde tutulması gerektiğini vurgulamıştır. Araştırma, turizm faaliyetlerinin gelenek ve göreneklerin bozulmasında olumsuz bir etkisinin olmadığını; yerel ürünler ön planda tutularak ve yerel kültür koruma altına alınarak turizm faaliyetlerine yönelik sürdürülebilir ekonomik ve kültürel politikaların başarılı bir şekilde yürütüldüğünü ortaya koymaktadır. Bununla birlikte araştırmaya katılan belli gruplar, turizm faaliyetlerinin bölgede ses kirliliği ve trafik sıkışıklığı, enflasyon etkisinin oluşması, ikinci konut satışının artması gibi olumsuz durumların ortaya çıktığını da dile getirmiştir. Son olarak yerel halk artan turist sayısından endişe etmediğini dile getirmiş araştırmacı ise bu durumu turist profillerinin bilinçli olmasından kaynaklanabileceğini ifade etmiştir.

Coşar (2013), Seferihisar’da Sakin Şehir olgusunun turist davranışları ve yerel halkın kentsel yaşam kalitesi algısına etkilerini ortaya koyan bir çalışma yürütmüştür. Araştırmacı yaptığı çalışmada Sakin Şehir olgusunun turistlerin destinasyon seçiminde ne düzeyde bir motivasyon kaynağı olduğunu; turistlerin tatil deneyimini nasıl etkilediğini; yerel halkın kentsel yaşam kalitesini nasıl etkilediğini; sakin şehir hareketinin turizm destinasyonu üzerindeki etkilerini ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Çalışmada nitel araştırma yöntemi uygulanmış ve veriler Seferihisar’da yaşayan halktan, yöredeki turizm işletmelerinden, turislerden ve Seferihisar Belediye Başkanından görüşmeler yapılarak toplanmıştır. Araştırmacı yaptığı çalışmanın sonunda sürdürülebilir yaşam ve sürdürülebilir turizm açısından Sakin Şehir kavramının turizm sektörü ile yakından ilişkili olduğunu ifade etmiştir. Çalışmanın bir sonucuna göre, yerel halkın organik üretime katılması, ev pansiyonculuğunun gelişmesi, kadınların hediyelik eşya üretimi yaparak iş hayatına atılması gibi gelişmeler halkta turizm bilincinin oluşmasına buna bağlı olarak yerel değerlerin korunmasına etki etmiştir. Bununla birlikte araştırmacı yerel halkın turizm faaliyetlerini zamanla gelir yaratıcı bir unsur olarak görebileceğine buna bağlı

olarak geleneksel değerlerin ticarileşebileceği, sosyal dayanışmanın bozulabileceği ve yerli-turist ilişkilerinin daha çok ticari bir değere dayanabileceği gibi olumsuz durumların ortaya çıkabileceğine dikkat çekmiştir. Araştırma sonuçlarına göre kentsel yaşam kalitesi üzerindeki olumlu etkiler: yeni istihdam alanlarının oluşması, çevre düzenlemesi ve planlı yapılaşma, doğal yaşamın korunması, kültürel değerlere sahip çıkılması şeklinde sıralanabilir. Kentin yaşam kalitesi üzerindeki olumsuz etkiler ise diğer şehirlerden gelen göç, nüfus artışına bağlı olarak gürültü ve trafik sorunu, yörenin değerlenmesi sonucu yapılaşmanın artması, hayat pahalılığı, günübirlikçi ziyaretçilerin sayısındaki artış ve hizmet kalitesinin düşmesi şeklinde sıralanabilir.

Karadeniz (2014), yaptığı araştırmada sürdürülebilir turizm bağlamında sektöre hizmet etmek, çevresel ve kültürel değerleri muhafaza etmek, yöreye ait lezzet, müzik, sanat ve folklor öğelerini ön plana çıkarmak amacıyla geliştirilen yerel kalkınma modeli olan “Sakin Şehir Perşembe” ve turizm potansiyeli üzerinde incelemeler yapmıştır. Araştırmacı Perşembe’yi turistik bir destinasyon olarak pazarlamak adına Sakin Şehir markasının kullanılabileceğini dile getirmiştir. Sakin Şehir kriterlerinin, sürdürülebilir turizm ilkeleriyle örtüşmesi sonucu yöreye ait tüm değerlerin gelecek nesillere aktarılabilmesi ve bu sayede sürdürülebilir turizm stratejilerinin izlenebileceğini ifade eden araştırmacı Perşembe’nin gelecekte karşılaşılabileceği ekonomik, çevresel ve toplumsal bir takım olumsuzluklara karşı da uyarmaktadır.

Sünnetçioğlu, vd. (2014), Seferihisar’da yaşayan halkın Sakin Şehir anlayışını sürdürülebilir kalkınma açısından değerlendirmelerini, sürece olan katkısını ve nasıl fayda sağladığını araştırmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu ile halktan topladığı verileri analiz eden araştırmacı, çalışmasının sonunda halkın sürdürülebilir kalkınma açısından ekonomik faaliyetlerden memnun olduğunu tespit etmiştir. Araştırmacı bu durumun nedenini yöresel üretime, kadınların iş hayatına atılmalarına ve buna bağlı olarak ekonomik gelirlerinde oluşan artışa bağlamıştır. Ekonomik açıdan ortaya çıkan bu olumlu duruma karşın yöredeki hızlı gelişime bağlı olarak çevresel ve sosyal yönden birtakım sorunların ortaya çıkması da yöre açısından olumsuz etkiler olarak değerlendirilebilir. Yöre halkının bölgede her şey dahil sistemin varlığından endişe ettiğini aktaran araştırmacı turizm faaliyetlerinin gelecekte kitle turizmine doğru kayabileceği ihtimalini dile getirmiştir. Son olarak aşırı göç ve nüfus artışına bağlı sosyal sorunların, aşırı yapılaşma ve doğal yapının bozulmasına bağlı çevresel sorunların ortaya çıktığını tespit eden araştırmacı, şehir merkezindeki trafik ve otopark sorunu, inşaat sektöründeki artan

faaliyetler, lüks daire ve iş yeri reklamlarının ulusal basında yer alması ve mandalina bahçelerinin yapılaşmaya açılma riski gibi diğer olumsuz durumları da çalışmasına aktarmıştır.

Ekinci (2014), Sakin Şehir anlayışını sürdürülebilir turizm açısından ele almış ve mevcut Sakin Şehirler ile potansiyel şehirleri karşılaştırarak Türkiye için yeni sakin şehir önerilerinde bulunmuştur. Çalışmada Sakin Şehir üyesi olan Seferihisar ve Vize (Grup A), adaylık özelliklerini taşıyan Uzungöl, Hasankeyf, Safranbolu, Ürgüp ve İznik (Grup B) son olarak nüfus kriterini sağlamamasına rağmen doğal, kültürel ve tarihi zenginliklerinden dolayı Tatvan, Midyat, Alanya ve Fethiye (Grup C) sınıflandırılmıştır. Araştırmacı bu üç gurubu koruyucu ve yerli üretim, farkındalık, misafirperverlik ve kentsel yaşam kalitesi açısından teknoloji ve tesisler olarak dört başlıkta karşılaştırmalı olarak analiz etmiştir. Çalışmanın sonunda Grup B’de yer alan şehirler sahip oldukları özelliklerden dolayı iyi birer Sakin Şehir adayı oldukları, Grup C’de yer alan şehirler ise 50.000’den fazla nüfusu olsa da potansiyel Sakin Şehirler oldukları dile getirilmiştir. Araştırmacı, yeterli kapasiteye sahip potansiyel şehirlerin aslında Sakin Şehir olma kriterleri ile sürdürülebilir turizm gerekliliklerini taşıdıklarını dile getirse de aynı zamanda Sakin Şehir Hareketi ve etkilerinin derinlemesine araştırılması gerektiğini de ifade etmiştir.

Çakıcı, vd. (2014), Seferihisar’da yaşayan halkın Sakin Şehir Hareketi’ni nasıl algıladıklarını ve bu algının yaşam doyumlarını etkileyip etkilemediğini ortaya koyan nicel bir çalışma yapmıştır. Sakin Şehir Hareketini doğal çevreye etkisi, refah düzeyine etkisi, kültürel ve ekonomik etkisi şeklinde dört başlık altında ve olumlu yönde algılayan halk bu hareketin aynı zamanda yaşam doyumlarına da olumlu yönde katkı sağladığını dile getirmiştir. Başka bir ifadeyle, Sakin Şehir Hareketini olumlu karşılayan halk bu hareketin, şehirlerin doğal çevre, refah, kültür ve ekonomik gelişimi üzerinde olumlu etkilerinin daha fazla olacağını düşünmektedir.

Güneş vd. (2015), Sakin Şehir kriterlerini sürdürülebilirlik anlayışı kapsamında irdelemiş ve bu kapsamda Sakin Şehir ağı üyelik kriterleri ile sürdürülebilir turizm ilkelerinin benzeyen ve farklılaşan yönleri ortaya konmuştur. Çalışmanın sonucunda sürdürülebilir turizm ilkeleri ile Sakin Şehir üyelik kriterlerinin paralellik gösterdiği ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte araştırmacı, taşıma kapasitesi ve çevre koruma konularına özellikle dikkat çekerek Sakin Şehirlerin turizm faaliyetleri için bir cazibe

merkezi olmasından kaynaklı doğabilecek sorunlara karşı sürdürülebilir turizm anlayışının benimsenmesi gerektiğini dile getirmiştir.

Sarıbaş, vd. (2015) sürdürülebilir doğa, Sakin Şehir, çölleşme, çevre dostu planlamalar ve azot emisyonu gibi bir çok kavramın önem arz ettiği destinasyonda yaşayan gençlerin, söz konusu bu kavramlara ve bölgedeki gelişmelere olan ilgi ve bilgilerini ölçmeyi amaçlayan bir araştırma yapmıştır. Seferihisar’da anket çalışması yapılarak veri toplanan bu çalışmanın sonuçlarına göre 15-24 yaş aralığındaki gençlerin eğitim gördükleri kurumlarda bu kavramlara ilişkin bir eğitim almadıkları, araştırma sorularında yer alan birçok kavrama uzak oldukları belirlenmiştir. Buna karşın, bölgede faaliyet gösteren bazı STK’ların gençleri bilinçlendirme çalışmalarının olduğu da çalışmada dile getirilen bir başka sonuçtur.

Aslan ve Güneş (2016), Sakin Şehir üyesi Taraklı’da sürdürülebilir turizmin ekonomik ve kültürel boyutunu ve önemini irdeleyen bir çalışma yapmıştır. Nitel ve nicel yöntemin birarada kullanıldığı bu çalışmada ortaya çıkan en temel sonuç Taraklı’da tarihi ve kültürel değerlerin yok olmasını engelleyecek ve ekonomik yapıyı güçlendirecek türden projelere ihtiyaç duyulmaktadır.

Park ve Kim (2016), sürdürülebilir turizm anlayışının hakim olduğu turizm sektöründe yerel topluluğun katılımını ve güçlenmesini artırmayı amaçlayan Sakin Şehir felsefesini ve uygulamalarını araştırmıştır. Nitel araştırma yönteminin yürütüldüğü bu çalışmada Sakin Şehir uygulamasının yöre halkının karar alma süreçlerine katılımını teşvik ettiği aynı zamanda o yöreyi sahip olduğu değerler ve yerel lezzetler aracılığıyla canlandığı ortaya çıkmıştır. Başka bir ifadeyle Sakin Şehir Hareketi yerel halkın turizm planlaması ve gelişimine yönelik karar alma süreçlerine katılımı için önemli bir fırsat olarak değerlendirilmektedir.

Alanyazındaki çalışmalardan anlaşılabileceği üzere önemli birer destinasyon haline gelen Sakin Şehirlerin sürdürülebilir turizm açısından durumunu ortaya koyan araştırma sayısı oldukça kısıtlıdır. Mevcut çalışmalar ise daha çok nitel yöntem aracılığıyla yürütülmüştür. Araştırmalardan çıkarılacak bir başka genel sonuç ise Sakin Şehir Hareketinin, sürdürülebilirliğin daha çok ekonomik boyutu üzerindeki etkisi ön plana çıkarılmıştır. Buna karşın hareketin, sürdürülebilirliğin sosyal boyutu üzerindeki etkisine yönelik sonuçlar oldukça kısıtlıdır. Daha dikkat çekici bir sonuç ise sürdürülebilirliğin çevresel boyutuyla ilgilidir. Çünkü Sakin Şehirlerin, sürdürülebilirliğin çevre boyutu üzerinde olumlu etkileri olduğunu ileri süren çalışmalar olduğu gibi olumsuz etkilerinin

olduğunu ortaya koyan çalışmalar da yapılmıştır. Ulusal çalışmalara yönelik bir değerlendirme yapıldığı takdirde ortaya çıkan diğer önemli bir sonuç ise Sakin Şehir Hareketine yönelik araştırmaların büyük bir çoğunluğu Türkiye'nin ilk Sakin Şehri olan Seferihisar'da yapılmış olmasıdır. Bu durum sürdürülebilir turizmin boyutlarına yönelik olacak şekilde Türkiye'deki Sakin Şehiri kapsayacak türden genel bir çalışma yapılmasının gerekliliğini de ortaya koymaktadır.

3. YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümünde öncelikle karma yöntem kapsamında yer alan araştırma desenine yer verilmiştir. Tez çalışmasının amacına yönelik benimsenen araştırma deseni doğrultusunda sırasıyla nitel ve nicel araştırma süreçleri anlatılmıştır. Bu doğrultuda veri toplama araçlarının geliştirilmesi, veri toplama süreçleri, verilerin analizi ve geçerlilik ve güvenirliğin sağlanması gibi alt başlıklara yer verilmiştir.

3.1.Araştırmanın Deseni

Nitel ve nicel araştırmaların bir arada yürütüldüğü bu çalışmada karma yöntem yaklaşımı benimsenmiştir. Karma yöntemler alanında kullanılan başlıca üç araştırma deseni olduğunu ifade eden Creswell, (2017, s. 15-16) bu desenleri şu şekilde tanımlamıştır:

- *Yakınsayan paralel karma yöntemler:* Bu desende genellikle nicel ve nitel veri türleri yaklaşık olarak aynı zaman aralığında toplanır. Elde edilen verilerin bütünleştirilerek yorumlandığı bu desende çelişkiler ya da birbiriyle uyuşmayan bulgular açıklanır veya daha detaylı bir incelemeye tabi tutulur.
- *Açımlayıcı sıralı karma yöntemler:* Bu desen, nicel araştırmanın nitel araştırmayla devam ettirildiği için sıralı; nicel veri sonuçları nitel verilerle açıklandığı için ise açımlayıcı olarak adlandırılır. Buna göre araştırmacı öncelikle nicel araştırma sürecinin tamamlar elde edilen sonuçları nitel araştırmayla daha detaylı bir şekilde yorumlayarak çalışmasını yeniden yapılandırır.
- *Keşfedici sıralı karma yöntemler:* Bu araştırma deseninde araştırmacı öncelikle nitel araştırma yapar ve katılımcıların araştırılan konu hakkındaki düşüncelerini keşfeder. Bu araştırmada elde edilen veriler analiz edilerek bir sonraki aşama olan nicel araştırma sürecinin temelleri atılmış olur. Başka bir ifadeyle nitel araştırma, devam çalışması olarak yapılacak olan bir nicel araştırmada irdelenmesi gereken değişkenleri belirlemek amacıyla kullanılır.

Yukarıda aktarılan bilgiler ışığında sosyal girişimcilerin öncülüğünde oraya çıkan ve bir tür sosyal inovasyon olan sakin şehirlerde sürdürülebilir turizmin araştırıldığı bu çalışmanın deseni, keşfedici sıralı karma yöntem olarak belirlenmiştir. Buna göre, öncelikle sakin şehir hareketini ülkemize taşıyan sosyal girişimcilerle bir nitel araştırma yürütülmüştür. Bu kapsamda yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak sosyal

girişimcilerin sakin şehir hareketiyle ekonomik, sosyal ve çevresel açıdan neyi amaçladıkları ortaya çıkarılmıştır. Bir sonraki aşamada nitel araştırmayla elde edilen verilerden yola çıkarak bir ölçek geliştirilmiş ve bu ölçek aracılığıyla sosyal girişimcilerin başlangıçta belirlediğı amaçların sakin şehirlerdeki yansımaları ortaya çıkarılmıştır.

3.2.Çalışma 1: Nitel Araştırma Süreci

Araştırma sürecinin ilk aşaması nitel araştırma yöntemiyle yürütölmüştür. Bu kapsamda Türkiye’de sakin şehir uygulamasının hayata geçmesini sağılayan sosyal girişimcilerle yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmelerle öncelikli olarak sosyal girişimcilik ve sosyal inovasyon kavramları arasındaki ilişkinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Elde edilen bilgilerden yola çıkarak literatürde yer alan sosyal girişimcilerin motivasyonları, yaratıcılıkları, geleneksel girişimciden farklılıkları ve kâr beklentileri gibi tartışmalı konulara ışık tutulması amaçlanmıştır. Görüşmelerin yapılmasındaki diğeri bir amaç sosyal girişimcilik ve sosyal inovasyon örneğı olan sakin şehir uygulamasının sürdürülebilir turizm üzerindeki etkilerini ortaya çıkarmaktır. Görüşmeler sonucu elde edilen verilere içerik analizi uygulanarak bir anket formunun oluşturulması ve bu anket formu aracılığıyla sakin şehir uygulamasının etkilerini ölçmek üzere ilgili şehirlerde yaşıyan halktan veri toplanması amaçlanmıştır. Sonuç olarak tez çalışmasının nitel araştırma sürecinde sakin şehir uygulamasını hayata geçiren sosyal girişimcilerin hedef ve beklentileri ile sürecin sonunda ortaya çıkan gerçek etkilerin karşılaştırılması için gereken altyapı oluşturulmuştur.

3.2.1. Yarı yapılandırılmış görüşme formunun oluşturulması

Nitel araştırma sürecinde çalışmanın amacı doğrultusunda veri elde etmek için yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formu yönteminde benzer konulara yönelmek üzere farklı insanlardan aynı tür bilgilerin elde edilmesi amaçlanmaktadır. Bu teknikte araştırmacı önceden belirlediğı konulara sadık kalarak hem hazırlamış olduğı soruları sorabilir hem de ilgili konuda daha ayrıntılı bilgi edinme amacıyla katılımcıya ek sorular yöneltebilir. Böylece belirli bir forma dayalı yapılan görüşmeler farklı bireylerden daha sistematik ve karşılaştırılabilir bilgilerin ortaya çıkmasını sağılar (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğı

araştırmacıya bir takım avantajlar sağlar. Buna göre araştırmacı sormayı planladığı soruları içeren görüşme formunu önceden hazırlar. Ancak araştırmacı isterse görüşmenin akışına bağlı olarak farklı ya da alt sorularla görüşmenin akışını etkileyebilir ve katılımcıdan verdiği yanıtları açmasını ve detaylandırmasını isteyebilir. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği sahip olduğu belirli düzeyde standartlık ve aynı zamanda esneklik nedeniyle keşfedici araştırmalar için daha uygun bir tekniktir (Ekiz, 2003). Bu açıklamalar ışığında araştırmanın amacına en uygun veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme tekniği tercih edilmiştir.

Yarı yapılandırılmış görüşme formu üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm sosyal girişimcilerin demografik özelliklerini ortaya çıkarmaya yönelik üç temel sorudan oluşmaktadır. Bu bölümde genel olarak bir sosyal girişimciyi tanımak, turizm alanındaki iş deneyimlerini ve sosyal girişimcilik alanındaki tecrübelerini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Görüşme formunun ikinci bölümü sosyal girişimcilerin sakin şehir hareketini ülkemize kazandırmalarındaki amacı sosyal, ekonomik ve çevresel açıdan irdeleyen üç temel sorudan oluşmaktadır. Bu bölümdeki sorular Karadeniz (2014) ve Güneş (2015) tarafından ilişkisi ortaya koyulan sürdürülebilir turizm ilkeleri ve sakin şehir kriterleri esas alınarak hazırlanmıştır. Bu ilişki, adı geçen araştırmacıların çalışmalarından yola çıkarak derlenen Tablo 3'te sunulmuştur. Bu soruların sosyal girişimcilere yöneltilmesindeki temel amaç nicel araştırma aşamasında sakin şehirlere yönelik sürdürülebilir yerel kalkınma ölçeğinin geliştirilmesi için gerekli olan verilerin elde edilmesidir. Görüşme formunun üçüncü bölümü sosyal girişimcilik ve sosyal inovasyon kavramları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Bu kapsamda üçüncü bölüm sosyal girişimcilerin motivasyonları, yaratıcılıkları, geleneksel girişimciden farklılıkları ve kâr beklentileri gibi tartışmalı konuları içeren yedi sorudan oluşmaktadır.

Görüşme formu inovasyon ve girişimcilik, sürdürülebilir turizm, kırsal turizm gibi konular üzerine çalışan ve bunun yanı çalışmalarını nitel yöntemle yürüten akademisyenlere gösterilerek uzman görüşü alınmıştır. Uzmanlardan gelen geribildirimler doğrultusunda görüşme formu son halini alarak veri toplama süreci için hazır hale getirilmiştir. Tüm görüşme sorularının yer aldığı yarı yapılandırılmış görüşme formu Ek 1'de sunulmuştur.

3.2.2. Nitel veri toplama süreci

Görüşme formunun hazır hale getirilmesinden sonra görüşülecek kişiler, görüşmenin yapılacağı yerler ve son olarak görüşme gün ve saatleri belirlenmiştir. Görüşme yapılması planlanan kişiler, Türkiye’de sayısı dokuz olan ve sakin şehir uygulamasını Türkiye’de hayata geçirip yaygınlaşmasını sağlayan sosyal girişimcilerden oluşmaktadır. Sözü geçen bu kişilerin birisinden iş yoğunluğu sebebiyle randevu alınamamıştır. Buna göre görüşmeler geriye kalan sekiz sosyal girişimciyle 18.05.2019 – 28.06.2019 tarihleri arasında farklı şehirlerde yapılmıştır. Görüşme formunda yer alan sorular sosyal girişimcilere yöneltilmeden önce etik açıdan bir sorun oluşmaması adına “Araştırma Katılım İzin Formu” oluşturulmuş ve katılımcılardan araştırmaya gönüllü olarak katıldıklarına dair form doldurmaları istenmiştir. “Araştırma Katılım İzin Formu” kullanılmasının nedeni, etik açılardan oluşabilecek kaygıların önüne geçmek için nitel araştırmalarda sıklıkla kullanılan bir uygulama olmasıdır (Creswell, 2013, s. 56). Görüşme formundaki sorular çerçevesinde 8 katılımcıyla yürütülen görüşmeler toplamda 8 saat 33 dakika sürmüş ve tüm görüşmeler ses kayıt cihazıyla kayıt altına alınmıştır. Yapılan görüşmelere ilişkin yer, tarih, saat ve katılımcının görev bilgilerini içeren Tablo 4. aşağıda görülmektedir.

Tablo 4. *Görüşme Yer ve Tarihlerine İlişkin Bilgiler*

	Katılımcı Kodu	Organizasyondaki Görevi	Görüşmenin Yapıldığı Şehir	Görüşme Tarihi ve Saati
1	K1	Bilim Komitesi	Eskişehir	15.05.2019 - 09.30
2	K2	Sekretarya	İzmir	17.06.2019 - 11.00
3	K3	Bilim Komitesi	İzmir	17.06.2019 - 15.45
4	K4	Teknik Koordinatör	İzmir	18.06.2019 - 10.20
5	K5	Sekretarya	İzmir	18.06.2019 - 13.00
6	K6	Bilim Komitesi	Eskişehir	20.06.2019 - 14.00
7	K7	Bilim Komitesi	İstanbul	27.06.2019 - 17.30
8	K8	Bilim Komitesi	İstanbul	28.06.2019 - 10.00

Sakin şehirlere yönelik geliştirilmesi amaçlanan ölçme aracı için ihtiyaç duyulan verileri toplamak adına Tablo 4’te yer alan katılımcılarla görüşülmesinin temel nedeni bu kişilerin literatürde tanımı yapılan sosyal girişimcilik kavramının özelliklerini taşıyor

olmasıdır. Ayrıca alanyazında Sakin Şehir Hareketinin sosyal girişimciler tarafından hayata geçirilmiş bir tür sosyal inovasyon olduğu da belirtilmiştir (Manzini, 2013, s. 3; Dumitru, vd., 2016, s. 6-13). Bu açıdan sosyal inovasyon kavramının literatürdeki tartışmalı yönlerine ilişkin faydalı bilgiler üretebilmek için Sakin Şehir Hareketi olarak hayata geçen sosyal inovasyon süreci hakkında veriler elde edilmesi büyük önem arz etmektedir. Bu gerekçeler tez araştırmasının sosyal inovasyon ve sosyal girişimcilik kavramları kapsamında yürütülmesinin en temel nedeni olarak görülmektedir.

3.2.3. Nitel verilerin analizi

Ses kayıt cihazında yer alan ses dosyaları VoiceDocs isimli bilgisayar yazılımıyla deşifre edilmiştir. Deşifre işlemi sonrasında elde edilen yazılı metinler düzeltme işlemine tabi tutulmuş, yazılımın algılayamadığı ifadeler manuel olarak yeniden yazılmıştır. Ses dosyaları metne dönüştürülürken ifadeleri dile getiren katılımcılar için kimlik bilgileri yerine K1, K2, ..., K8 şeklinde kod numaraları kullanılmıştır. Deşifre süreci sonunda oluşturulan metinlerin analizi için nitel araştırma yönteminde kullanılan içerik analizi ve betimsel analiz teknikleri tercih edilmiştir.

İçerik analizi görüşme metnlerinin karakterize edilmesi ve karşılaştırılması için kullanılan bir tekniktir. Temel amacı görüşme sonunda katılımcıların aktardığı görüşleri sistematik olarak tanımlamak, araştırmacıyı toplanan verilere aşina etmek ve verilerin daha ileri analiz teknikleri için kullanılmasını kolaylaştırmaktır. İçerik analizindeki temel işleyiş araştırma süreci sonunda ortaya çıkan metindeki birçok kelimenin daha az sayıda içerik kategorisine indirgenmesidir (Altunışık, vd., 2012, s. 325). Bu sayede araştırmacı ham veriler üzerinden ilk başta görülemeyen ancak kavramsal kodlama ve kategorilendirme sonucunda ortaya çıkan ilişkilere ulaşabilmektedir. Bu amaçla veriler öncelikle kavramsallaştırılır ve kodlanır. Kodlanan verilerden ilişkili olanların bir araya getirildiği temalar oluşturulur. Daha sonra kodlar ve temalar düzenlenerek elde edilen bulgular yorumlanır (Saruhan ve Özdemirci, 2013, s. 335).

Nitel veri toplama sürecinde elde edilen verilerin analizi için tercih edilen bir diğer teknik olan betimsel analiz doğrudan bir konunun resmedilmesi, tanımlanması ve açıklanmasını ifade eder. Buna göre araştırmacı veri toplama aracında yer alan soru, konu ya da temaları esas alarak analizi gerçekleştirir (Ekiz, 2009, s. 75). Betimsel analizde katılımcıların görüşlerini dikkat çekecek şekilde aktarabilmek amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilir. Bu sayede elde edilen veriler düzenlenmiş ve yorumlanmış bir

biçimde okuyucuya aktarılabilir. Bu amaçla elde edilen veriler öncelikle sistematik ve açık bir şekilde betimlenir. Daha sonra yapılan betimlemeler açıklanır ve yorumlanır. Son olarak neden-sonuç ilişkileri irdelenerek bir takım sonuçlara ulaşılır (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 240).

Görüşme formunda, sakin şehir hareketinin etkilerini sosyal, ekonomik ve çevresel açıdan irdelemek amacıyla hazırlanan ikinci bölümden elde edilen verilere içerik analizi uygulanmıştır. Elde edilen verileri analiz etmek için NVivo nitel veri analiz programı tercih edilmiştir. Düzenlenmiş verilerin ilgili programa aktarılmasından sonra benzer ya da aynı anlamı ifade eden ham veriler bir araya getirilerek bölümler oluşturulmuştur. Bu bölümler bir sözcük, bir cümle ya da bir sayfalık verilerden oluşabilir (Saruhan ve Özdemirci, 2013, s. 336). Bir sonraki aşamada, elde edilen bölümlere yönelik kodlama işlemi yapılmıştır. Bölümlerin isimlendirilmesi olarak da bilinen kodlama işleminde tercih edilen üç farklı teknik vardır. Bunlar, araştırmanın temelini oluşturan bir kuramı esas alarak daha önceden belirlenmiş kavramlara göre yapılan kodlama, analiz esnasında verilerden çıkarılan kavramlara göre yapılan kodlama ve son olarak ilk iki tür kodlamanın birleşimiyle ortaya çıkan genel bir çerçeve içinde yapılan kodlama şeklinde sıralanabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 246). Buna göre kodlama süreci çalışmanın temel konuları olan ayrıca Karadeniz (2014) ve Güneş (2015) tarafından ilişkisi ortaya konulan sürdürülebilir turizm ilkeleri ve sakin şehir kriterleri esas alınarak yapılmıştır. Kodlama sürecinin tamamlanmasıyla birlikte benzerlik gösteren kodlar bir araya getirilerek yorumlanmak üzere çeşitli temalar altında toplanmıştır. Ortaya çıkan temalar çalışmanın ana konusu olan sürdürülebilir kalkınmanın sosyal, ekonomik ve çevre boyutları esas alınarak isimlendirilmiştir.

Son olarak görüşme formunda, sosyal girişimcilerin demografik özelliklerini ortaya çıkarmak amacıyla hazırlanan birinci bölümden ve sosyal girişimcilik ile sosyal inovasyon arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla hazırlanan üçüncü bölümden elde edilen verilere betimsel analiz uygulanmıştır. Bu sayede sosyal girişimcilerin temel özellikleri, motivasyonları, yaratıcılıkları, geleneksel girişimciden farklılıkları ve kar beklentileri gibi tartışmalı konular derinlemesine tartışılarak yorumlanması sağlanmıştır.

3.2.4. Nitel verilerin geçerliği ve güvenirliği

Bilimsel araştırmalarda sonuçların inandırıcılığı için dikkate alınması gereken en önemli iki ölçüt geçerlik ve güvenirliktir (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 269). Nitel

araştırmalarda geçerlik bir takım süreçler vasıtasıyla bulguların doğruluğunun araştırmacının kontrolüyle sağlanması anlamına gelmektedir (Creswell, 2017, s. 201). Nitel araştırma sonuçlarının geçerliği konusunda yaygın kullanılan iç geçerlik ve dış geçerlik olmak üzere iki tür strateji bulunmaktadır. İç geçerlik konusunda araştırmacıdan gerek veri toplama sürecinde gerekse verilerin analizi ve yorumlanması konusunda tutarlı olması ve bu tutarlılığı nasıl sağladığını açıklaması beklenir (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 269). Nitel araştırmalarda araştırmacıların, çalışmalarının doğruluğunu kanıtlaması için kabul görmüş stratejileri uygulamaları gerekmektedir. Bu bağlamda nitel araştırmacılar tarafından sıklıkla kullanılan ve iç geçerliliğin sağlanması için en az ikisinin uygulaması tavsiye edilen sekiz strateji aşağıda yer almaktadır (Creswell, 2013, s. 250 - 252):

1. *Uzun Süreli Katılım ve Sürekli Gözlem:* Araştırma alanında katılımcılara yönelik güven oluşturmayı ve kültürü öğrenmeyi gerektirir. Ayrıca araştırmacı veya katılımcıdan kaynaklı oluşabilecek yanlış bilgilerin karşılıklı olarak kontrol edilmesi sürecini de kapsar.
2. *Üçgenleme:* Bu süreç bir konuyu aydınlatmak için farklı kaynaklardan destekleyici kanıtları kullanmayı gerektirir. Bu kapsamda araştırmacı çoklu ve farklı kaynakları, yöntemleri, araştırmacıları ve teorileri kanıtlayıcı unsur olarak kullanır.
3. *Akran İncelemesi veya Sorgulaması:* Araştırma sürecinin dışarıdan kontrol edilmesini gerektirmektedir. Akran sorgulayıcısı araştırmacının dürüst kalmasını sağlayan “şeytanın avukatı” rolünü üstlenen kişi olarak nitelendirilebilir.
4. *Olumsuz Durum Analizi:* Araştırma ilerledikçe olumsuz veya uymayan kanıtlar ışığında hipotezlerin geliştirilmeye devam edilmesidir.
5. *Araştırmacının Önyargılarının Açıklanması:* Bu durum araştırmacının pozisyonunun ve araştırmayı etkileyen bir eğiliminin veya varsayımının olup olmadığının okuyucu tarafından anlaşılmasını sağlar.
6. *Üye Kontrolü:* Araştırmacının ortaya çıkan bulguların veya yorumların inandırıcılığına ilişkin katılımcılardan görüş almasını ifade etmektedir.
7. *Zengin, Yoğun Betimleme:* Araştırmacının katılımcıları veya çalışılan ortamı detaylı bir şekilde betimlemesini ifade etmektedir.
8. *Dış Denetimler:* Dışarıdan bir danışmanın veya uzmanın hem süreci hem de araştırma sürecinin sonunda elde edilen çıktıları incelemesi ve doğruluklarını değerlendirmesini ifade etmektedir.

Tezin nitel araştırma sürecinde iç geçerliliğin sağlanması adına yukarıda aktarılan stratejiler doğrultusunda hareket edilmiştir. Buna göre uzun katılım ve sürekli gözlem kapsamında sakin şehirlerde turizm faaliyetlerinin etkileri gözlemlenmiştir. Ayrıca katılımcılarla yapılan görüşmeler dışında ziyaret edilen birkaç sakin şehirde yerel halkın da görüşlerine başvurulmuştur. Son olarak hem nitel hem de nicel araştırmalardan elde edilen bulgulardan da yararlanılmıştır. Olumsuz durum analizi kapsamında ortaya çıkan bulguların literatüre uygunluğu konusunda gerekli incelemeler yapılmıştır. Dış denetimler kapsamında tez danışmanı ve tez izleme komitesinde yer alan öğretim üyelerinin araştırma sürecine ilişkin geri bildirimlerinden yararlanılmıştır. Zengin ve yoğun betimleme kapsamında katılımcılara ve araştırma sürecine ilişkin tüm detaylar tablolarla da destelenerek aktarılmıştır. Araştırmacının önyargılarına ilişkin strateji için tez araştırma süreci boyunca yanlı değerlendirmeler yapmamaya özen gösterilmiştir. Bu açıklamalar ışığında nitel araştırma süreci aşamasında iç geçerliliğin sağlandığı ileri sürülebilir.

Dış geçerlik araştırma sonuçlarının genellenebilirliğini ortaya koyan bir durumdur. Bu kapsamda araştırma bulgularının genellenebilirliğini sağlamak adına ayrıntılı betimleme ve amaçlı örnekleme şeklinde iki yöntemden bahsedilmektedir. Ayrıntılı betimleme ham verilerin belirlenen temalara göre yeniden düzenlenmesi ve yorum katılmadan aktarılmasını ifade etmektedir. Amaçlı örnekleme nitel araştırmalarda genellenebilirliği sağlamak adına hem tipik olarak karşılaşılan olayları hem de bu olayların değişkenlik gösteren özelliklerini ortaya koymak adına kullanılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 269).

Bu açıklamalar ışığında sosyal girişimcilerden elde edilen ham veriler analiz edildikten sonra yeniden düzenlenmiş ve bulgular ayrıntılı bir şekilde yorum katılmadan aktarılmıştır. Ayrıca nitel aşamadaki araştırma sürecinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme türü tercih edilmiştir. Ölçüt örnekleme önceden belirlenen bir takım ölçütü karşılayan durumların araştırmaya dâhil edilmesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 269). Bu kapsamda araştırma sakin şehirler üzerine olduğu için sadece sakin şehir hareketinin hayata geçmesini sağlayan sosyal girişimciler örnekleme dâhil edilmiştir. Buna göre araştırma süreci yukarıda aktarılan stratejiler doğrultusunda yürütülmüş olup çalışmanın dış geçerliliği sağlanmıştır.

Güvenirlik bir araştırmanın bulgularının gerçeği ne düzeyde yansıttığını ortaya koyar. Bununla birlikte araştırmada benimsenen yaklaşımın başka zamanlarda farklı araştırmacılar tarafından benimsenmesi durumunda aynı ya da benzer sonuçlara

ulaşılması anlamına gelir (Ekiz, 2009, s. 38). Bu şartın sağlanabilmesi için iç güvenirlilik ve dış güvenirlilik aşamalarının tamamlanması gerekmektedir. Buna göre iç güvenirlilik aşamasında araştırmacı, araştırma yaklaşımını, veri toplama süreci ve veri analizi gibi araştırma aşamalarında yaptığı kontrolleri açık bir şekilde okuyucuya aktarmalıdır. Dış geçerlilik aşamasında ise araştırmacı ulaştığı sonuçları ham verilerle karşılaştırarak bir çeşit teyit mekanizması geliştirir. Dışarıdan bir uzman araştırma sonunda ulaşılan sonuçların ve önerilerin ham verilerle karşılaştırdığında teyit edilip edilmediğine ilişkin bir değerlendirme yapar (Yıldırım ve şimşek, 2018, s. 283).

Mevcut çalışmada nitel araştırmanın iç güvenirliliğini sağlamak adına araştırma yaklaşımı, görüşme formunun oluşturulması, veri toplama süreci ve verilerin analizi şeklindeki araştırmanın tüm aşamalarında tutarlı bir yol izlendiği okuyucuya açık bir şekilde aktarılmıştır. Aynı şekilde nitel araştırmanın dış güvenirliliğin sağlaması için araştırma sonunda ortaya çıkan bulgular ve yorumlar, tez danışmanı tarafından ham verilerle karşılaştırılarak teyit edilmiştir. Sonuç olarak nitel araştırmayla elde edilen bulguların nicel araştırma sürecinde kullanılabilmesi için gerekli olan geçerlik ve güvenirlilik koşulları sağlanmıştır.

3.3. Çalışma 2: Nicel Araştırma Süreci

Araştırma sürecinin ikinci aşaması nicel araştırma yöntemiyle yürütölmüştür. Nitel araştırma süreci sonunda elde edilen verilerden bir anket formu hazırlanmış ve bu anket formu aracılığıyla belirli sakin şehirlerde yaşayan halktan veri toplanmıştır. Elde edilen veriler sayesinde turizm açısından tüm sakin şehirlerde uygulanabilen sürdürölebilir yerel kalkınma ölçeği geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu ölçek sayesinde sakin şehir uygulamasını hayata geçiren sosyal girişimcilerin hedef ve beklentileri ile sürecin sonunda ortaya çıkan gerçek etkileri karşılaştırmak mümkün hale gelmiştir. Bu amaç doğrultusunda araştırmanın nicel aşamasında gerçekleştirilen evren ve örneklemin belirlenmesi, veri toplama aracının oluşturulması, verilerin toplanması ve verilerin analizi gibi yöntemsel bilgiler bu bölümde aktarılmıştır.

3.3.1. Evren ve örnekleme süreci

Evren, araştırmaya konu olan problemin ortaya çıktığı veya problemin ait olduğu, bu problemin herhangi bir nedenle parçası olan insanlar, olgular, fenomenler ve temalar

bütünüdür. Evren zaman ve yer ölçülerine göre belirlenemediği için araştırmacıya her zaman yol gösteremeyebilir. Bu sebeple evreni oluşturan kuramsal nüfusun ve araştırma nüfusunun da belirlenmesi gerekmektedir (Erdoğan, 2012). Buna göre tez çalışmasının evreni sakin şehir unvanına sahip kasaba/ilçe sınırları içinde yaşayan tüm bireylerden oluşmaktadır. Araştırmanın zaman ve yer ölçülerine göre belirlenen kuramsal nüfusu Türkiye'deki sakin şehirlerde yaşayan insanları kapsamaktadır. Tez çalışmasının araştırma nüfusunu ise Türkiye'de sakin şehir unvanı alan ilk dokuz ilçede yaşayan yerel halk oluşturmaktadır. Araştırma nüfusunun bu şekilde belirlenmesinin nedeni sakin şehirlerin, kriterlere uygun hareket edip etmediklerini tespit etmek amacıyla 5 yılda bir denetleniyor olmasından kaynaklanmaktadır (www.cittaslow.org, 2019). Bu durum adı geçen dokuz ilçenin denetimden geçerek sakin şehir kriterleri doğrultusunda hareket etikleri ve unvanlarını korudukları anlamına gelmektedir. Aksi takdirde sakin şehir kriterlerine göre hareket etmeyen şehirler, sakin şehir yönetim organınca alınan kararlar doğrultusunda bu unvanı kaybedebilmektedir (www.cittaslow.org, 2019). Araştırma nüfusunun sakin şehir unvanı alan ilk dokuz şehir olarak belirlenmesindeki bir diğer neden ise unvanın alınmasıyla birlikte sosyal, ekonomik ve çevresel etkilerin yeterince ortaya çıkması adına bu şehirlerde daha uzun bir sürenin geçmiş olmasıdır.

Araştırma evreninden belirli kriterler doğrultusunda seçilmiş olan ve seçildiği araştırma evrenini temsil ettiği düşünülen küçük kümeye örneklem denir. Bilimsel araştırmalarda örnekleme ihtiyaç duyulmasının nedeni tüm araştırma evrenine ulaşılmasının zaman, maliyet, kontrol ve enerji açısından oldukça güç olmasıdır. Araştırma evreninden belirlenen kriterler doğrultusunda örneklem alma işlemine de örnekleme denir (Ekiz, 2009, s. 103). Örnekleme, bir araştırmada seçildikleri evreni temsil edecek şekilde belli sayıda denekten oluşan bir alt denek grubu oluşturulması sürecidir. Örneklemenin temel amacı araştırmacıya evren hakkında genellemeler yapabileceği bilgiyi, evrenin tamamını tek tek araştırmasına gerek kalmadan sağlamasıdır. Örnekleme sürecinin yürütülmesinde olasılığa dayalı olan ve olasılığa dayalı olmayan iki teknik kullanılmaktadır (Altunışık, vd, 2012, s. 133).

Örnekleme tekniği olarak evreni oluşturan her bir elemanın seçilme şansının bilinemediği durumlarda tercih edilen ve olasılığa dayalı olmayan örnekleme tekniklerinden olan (Gegez, 2010, s. 216) kolayda örnekleme tercih edilmiştir. Örneğe seçilecek bireylerden sadece ulaşılabilir olanların örnek kapsamına dâhil edilmesi ve

zaman ve bütçe kısıtının söz konusu olması gibi durumlar bu örnekleme tekniğinin seçilmesindeki nedenler olarak görülebilir (Gegez, 2010, s. 217).

Örneklem ne kadar büyük ve evrenin farklı yönlerini temsil eden çeşitlilikte bireylerden oluşursa araştırma sonuçlarının genelleme gücü de o ölçüde artmaktadır. Ancak her araştırmada geniş örneklemelere ulaşılamadığı durumlarda özellikle bir hedef kitlenin belirli bir konudaki yaygın görüşünü ve eğilimini ortaya çıkarmak için yapılan çalışmalarda en az 350 katılımcı olması gerekmektedir (Akbulut, 2010, s. 6). Bununla birlikte bir araştırmada faktör analizi gibi testler yapabilmek için ve düşük eş kökenlilik olma ihtimalini de göz önünde bulundurarak en az 300 katılımcıdan oluşan bir örneklem büyüklüğünün olması gerekmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2013, s. 618). Örneklem büyüklüğü olarak Sekaran (1992) tarafından geliştirilen ve Tablo 5.'te gösterilen belirli evrenler için kabul edilebilir örneklem büyüklükleri dikkate alınmış ve bu tez çalışmasında 384 sayısının üzerinde bir örneklem hacmine ulaşılması hedeflenmiştir. Son olarak Erdoğan (2012, s. 205) araştırmacılar tarafından ulaşılamayan deneklerin olması durumunda ortaya çıkacak problemi gidermek için örneklem sayısının %10 geniş tutulması gerektiğini ifade etmiştir. Bu açıklamadan hareketle hedeflenen örneklem hacmi %10 genişletilerek tez çalışması için ulaşılması gereken katılımcı sayısının 422'nin üzerinde olması planlanmıştır.

Tablo 5. *Belirli Evrenler İçin Kabul Edilebilir Örneklem Büyüklükleri* (Sekaran, 1992, s. 253, akt.: Altunışık, vd, 2012).

N	S	N	S	N	S	N	S
10	10	190	127	1100	285	5.000	357
20	19	200	132	1200	291	6.000	361
30	28	250	152	1300	297	7.000	364
40	36	300	169	1400	302	8.000	367
50	44	350	185	1500	306	9.000	368
60	52	400	196	1600	310	10.000	370
70	59	450	212	1700	313	15.000	375
80	66	500	217	1800	317	20.000	377
90	73	550	226	1900	320	30.000	379
100	80	600	234	2000	322	40.000	380
110	86	650	242	2200	327	50.000	381
120	92	700	248	2400	331	75.000	382
130	97	750	254	2600	335	100.000	384
140	103	800	260	2800	338	1.000.000	384
150	108	850	265	3000	341	10.000.000	384
160	113	900	269	3500	346		
170	118	950	274	4000	351		
180	123	1000	278	4500	354		

(N: Evren Büyüklüğü, S: Örneklem Büyüklüğü)

3.3.2. Nicel veri toplama aracının oluşturulması

Tez çalışmasının temel amacı sosyal girişimcilerin Türkiye’de hayata geçirdiği ve yaygınlaşmasını sağladığı sakin şehir hareketinin etkilerini sosyal, çevresel ve ekonomik açıdan ölçen bir ölçme aracının geliştirilmesidir. Bu amaç doğrultusunda ihtiyaç duyulan verilerin elde edilebilmesi adına veri toplama aracı olarak anket tekniği tercih edilmiştir. Maliyetinin düşük olması, önyargı ve kişisel eğilim gibi durumlarda hataları minimize etmesi, katılımcı açısından ulaşımın yüksek olması ve katılımcıların gizliliğini korumada etkili olması gibi nedenler (Ekiz, 2009, s. 116) veri toplama aracı olarak anket tekniğinin tercih edilmesinde etkili olmuştur.

Anket formu, nitel araştırma aşamasında kullanılan görüşme formundaki ikinci bölüm soruları çerçevesinde elde edilen verilerden yola çıkarak hazırlanmıştır. Bu verilere uygulanan içerik analizi sonucu ortaya çıkan kodlanmış ifadeler soru formatına dönüştürülmüş ve böylece anket formunda yer alması gerektiği düşünülen ölçek ifadeleri belirlenmiştir. Bu ifadeler belirlendikten sonra ifadelerin düzeltilmesi, gerekli görülmeyen ifadelerin çıkarılması ya da yeni ifadelerin eklenmesine yönelik değerlendirmelerin yapılabilmesi için uzman görüşüne başvurulmuştur. Bu çerçevede bir uzman görüşü formu oluşturulmuştur. Ölçek ifadelerinin yer aldığı bu form temel pazarlama, turizm pazarlaması, destinasyon yönetimi ve pazarlaması, sürdürülebilir turizm, Sahin Şehir Hareketi, inovasyon ve girişimcilik, iletişim, araştırma yöntemleri konuları üzerine çalışmaları olan 11 alan uzmanı tarafından incelenmiştir. Uzman görüşü almak adına ulaşılan bu sayı ölçek ifadelerinin gerektiği kadar değerlendirilebilmesi için yeterli görülmüştür (Şencan, 2005, s. 748). Alan uzmanları ölçekte yer alan ifadeleri; ifadenin ölçekte bulunması gerektiğini düşünüyorsa “gerekli”; ifadenin ölçekte bulunması gerektiğini düşünmekle birlikte yeniden düzenlenmesini talep ediyorsa “gerekli ancak yetersiz”; ifadenin ölçekte bulunmasının bir fayda sağlamayacağını düşünüyorsa “gereksiz” şeklinde değerlendirmiştir. Bu çerçevede kullanılan “Uzman Görüşü Formu” Ek 2’de yer almaktadır. Uzman görüşü alma süreci tamamlanmış ancak ikinci bir değerlendirme daha yapılmasının doğru olacağı düşünülmüştür. Bu kapsamda akademik takvime göre her dönem sonunda yapılan olağan tez izleme komite toplantısından bağımsız olarak aynı komite tarafından yeni bir toplantı düzenlenmiştir. Bu toplantıda uzman görüşleri doğrultusunda tüm ifadeler yeniden değerlendirilmiş ve ölçek ifadelerinin yer aldığı anket formuna bu şekilde son hali verilmiştir. İfadelere yönelik tüm bu değerlendirmelerin yanı sıra uzmanların ve tez izleme komitesinin önerisi

doğrultusunda anket formunda yer alan soruların yerleri, anlaşılabilirliği ve anket formunun tasarımı gibi konularda da gerekli düzenlemeler yapılmıştır.

Anket formu iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm görüşmeler sonucu elde edilen ve sakin şehir hareketinin etkilerini sosyal, ekonomik ve çevresel açıdan ölçmeyi amaçlayan 55 ifadeden oluşmaktadır. Bu ifadelere yönelik sakin şehirlerde yaşayan halkın algıları, Likert tipinde “1 Kesinlikle Katılmıyorum” – “5 Kesinlikle Katılıyorum” şeklinde 5’li derecelendirmeyeyle ölçülmesi planlanmıştır. Anket formunun ikinci bölümünde katılımcıların yaş, cinsiyet ve iş durumu gibi demografik yapılarını ortaya çıkarmayı amaçlayan ifadeler yer almaktadır.

Anket formu, son şeklini almasından sonra ölçeğin güvenilirliğini incelemek üzere pilot test uygulamasına tabi tutulmuştur. Ölçek güvenilirliği, bir ölçeğin ölçmek istediği şeyi tutarlı ve istikrarlı bir biçimde ölçme derecesini ortaya çıkarmaktadır (Altunışık, 2012, s. 124). Bir ölçeğin güvenilirliğini belirlemek amacıyla en sık kullanılan yöntemlerden biri Cronbach Alpha katsayısının hesaplanmasıdır (Saruhan ve Özdemirci, 2013, s. 178). Alpha katsayısının 0,60 ile 0,80 arasında olması güvenilirliğin iyi, 0,80 ile 1,00 arasında olması durumunda ise güvenilirliğin yüksek olması anlamına gelmektedir (Kozak, 2014, s. 146). Bu kapsamda, sakin şehir Taraklı’da yaşayan 32 kişilik bir katılımcı grubuyla 07.09.2019 tarihinde pilot test uygulaması gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların sosyo-ekonomik durumları, yaş ve cinsiyet gibi özellikleri açısından farklılık göstermelerine özen gösterilmiştir. Elde edilen veriler üzerinden Cronbach Alpha katsayısı 0.92 olarak hesaplanmış ve ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğu belirlenmiştir. Sonuç olarak nicel veri toplama aracı son şeklini almış ve asıl testlerin uygulanabilmesi için gerekli olan verilerin toplanmasına hazır hale getirilmiştir.

3.3.3. Nicel veri toplama süreci

Veri toplama süreci 25.12.2019 tarihinde başlamıştır. Araştırma verileri kriterler doğrultusunda 5 yıllık denetimden geçen sakin şehir unvanına sahip ilk dokuz ilçeden toplanmıştır. Her ilçeden yaklaşık olarak 50 anket toplanmasına özen gösterilmiştir. Böylece hem araştırma örneklemini için hedeflenen 422 sayısının üzerinde katılımcıya ulaşılmış hem de katılımcı sayısı bakımından sakin şehirler arasında eşit dağılım sağlanmıştır. Verilerin toplanması sürecinde zaman ve maliyet konusu önem kazandığı için ilçelerin coğrafi konumu dikkate alınarak verilerin bir kısmı araştırmacı tarafından diğer kısmı ise referansla belirlenen bir araştırma şirketi tarafından toplanmıştır.

Araştırmacının meslektaşlarından bir kaçının daha önce bu şirketle çalışmış olması ve şirketin sunduğu hizmetten memnun kalmaları araştırma şirketinin belirlenmesinde etkili olmuştur. Veri toplama sürecinde katılımcılara ilişkin sosyo-ekonomik durum, yaş, cinsiyet dağılımı ve eksik işaretleme yapılmaması gibi dikkat edilmesi gereken hususlar araştırma şirketine özenli bir şekilde anlatılmıştır.

Araştırma verileri, sakin şehirler Gökçeada, Vize, Perşembe ve Halfeti’de araştırma şirketi tarafından toplanmıştır. Bu ilçeler coğrafi olarak Türkiye’nin uç noktalarında yer almakta ve bu durum araştırmacı için zaman ve maliyet açısından önem arz etmektedir. Buna karşılık sakin şehirler Taraklı ve Yalvaç araştırmacının yaşadığı şehre yaklaşık 2 saat mesafede yer almaktadır. Ayrıca aynı bölgede konumlanan sakin şehirler Seferihisar, Yenipazar ve Akyaka’nın da kendi aralarındaki mesafenin yaklaşık 2’şer saat olduğu bilinmektedir. Bu sebeple en son adı geçen 5 sakin şehirden veriler araştırmacı tarafından toplanmıştır. Veri toplama süreci sonunda 439 kişilik bir örneklem hacmine ulaşılmıştır. Veri toplama sürecine ilişkin detaylı bilgileri içeren Tablo 6. aşağıda görülmektedir.

Tablo 6. *Veri Toplama Sürecine İlişkin Bilgiler*

Sakin Şehir	Unvan Yılı	Anketi Toplayan	Veri Toplama Tarihi	Toplanan Anket
Seferihisar	2009	Araştırmacı	02.01.2020	51
Yenipazar	2011	Araştırmacı	03.01.2020	43
Akyaka	2011	Araştırmacı	04.01.2020	50
Yalvaç	2012	Araştırmacı	05.01.2020	48
Taraklı	2011	Araştırmacı	09.01.2020	47
Gökçeada	2011	Araştırma Şirketi	25.12.2019/ 15.03.2020	50
Vize	2012	Araştırma Şirketi		50
Perşembe	2012	Araştırma Şirketi		50
Halfeti	2013	Araştırma Şirketi		50

3.3.4. Nicel veri analizi

Veri toplama süreci sonunda hedeflenen örneklem hacmine ulaşılmasıyla elde edilen verilerin analizini gerçekleştirmek üzere gerekli kodlamalar titizlikle yapılmış ve daha sonra AFA için istatistik paket programı olan SPSS 24.0, DFA için AMOS 24 kullanılmıştır. Verilerin adı geçen istatistik programlarına aktarılmasından sonra verilere

ilişkin veri kaybı, aşırı değer ve verilerin normal dağılım sergileyip sergilemediği gibi durumlar detaylıca irdelenmiştir.

Belirli büyüklükte örneklem hacmine sahip araştırmalarda veri setinde önemli oranda kayıp veri olması uygulanacak analizler açısından sorun yaratabilir (Çokluk vd., 2014, s. 11). Bu tür durumlarda eksik verilerin olduğu değişkenlere, yaklaşık değer atama yöntemlerinden biri olan Seriler Ortalaması yöntemiyle değer ataması yapılabilir (Mertler ve Reinhart, 2002, s. 37). Bu açıklamalar doğrultusunda eksik verilerin olduğu değişkenler için Seriler Ortalaması yöntemiyle değer ataması yapılmıştır.

Aşırı değerler katılımcının seçildiği evreni temsil etmemesi, veri girişinin hatalı olması ve katılımcının örneklemin geri kalanından farklı olmasına bağlı olarak ortaya çıkabilir (Tabachnick ve Fidell, 2013, s. 76). Verilerin dağılımı sonucundan uç noktalarda yer alan değerler istatistiki analizlerin sonuçlarına olumsuz yönde etki edebilir (Çokluk vd., 2014, s. 12). Aykırı değer olarak da adlandırılan bu gözlemlere ilişkin değişkenlerin histogramları ve grafikleri incelenebilir (Alpar, 2013, s. 132). Bu açıklamalar ışığında SPSS programının Boxplot özelliğinden yararlanılarak değişkenleri yansıtan histogram ve grafikler incelenmiş ve 22 gözleme ait verilerin aşırı değer sergilediği görülmüştür. Bu sebeple ilgili gözlemlerden elde edilen veriler analizlere tabi tutulmamıştır. Buna göre, ölçeğin güvenirlik ve yapı geçerliğine ilişkin tüm analizler 417 gözleme ait veri üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Verilerin normal dağılım sergileyip sergilemediği hem tek değişken hem de çok değişken esasına göre incelenmiştir. Tek değişkenli normallik bağlamında her bir ifadeye ilişkin dağılımın basıklık (skewness) ve çarpıklık (kurtosis) değerleri gözden geçirilmiştir. Literatürde bu değerlere ilişkin farklı görüşler ileriye sürülmekle birlikte Cameron (2004: 544) basıklık ve çarpıklık değerlerinin ± 2 aralığında olması durumunda verilerin normal dağılım sergilediğini ifade etmiştir. Mevcut tez araştırmasının verileri incelendiğinde basıklık ve çarpıklık değerlerinin ± 2 aralığında olduğu tespit edilmiştir. Bu değerlerin yer aldığı tablo, Ek 4'te sunulmuştur. Tek değişkenli normallik koşulunun sağlanmasıyla birlikte verilerin çok değişkenli normal dağılım sergileyip sergilemediklerini gösteren ve bu gösterge ışığında korelasyon matrisinden anlamlı faktörlerin çıkarılabileceğini ifade eden Bartlett Küresellik Testi sonuçları da kontrol edilmiştir. Bartlett Küresellik Testi verilerin çok değişkenli normal dağılımdan gelip gelmediğini ortaya koymaktadır (Çokluk vd., 2014, s. 208). Buna göre veriler üzerinden gerekli analizlerin gerçekleştirilebilmesi için 11515,349 Ki-kare ve $p=0,000$ değerleriyle Bartlett Küresellik Testinde anlamlı

sonuçlar elde edilmiştir. Ayrıca anakütlede yer alan değişkenlere ilişkin ortaya çıkan bilgiler verilere uygulanan istatistiki analizlerle değil, verilerin elde edildiği kuramsal dağılımlardan yola çıkarak üretilmektedir. Bu bağlamda Merkezi Limit Teoremi anakütlede yer alan verilerin dağılımına bakılmaksızın örneklem hacminin 30’dan büyük olması halinde verilerin normal dağılım sergilediğini ifade etmektedir (Kalaycı, 2008, s. 73).

Mevcut tez çalışmasında verilerin analize hazır hale getirilmesinden sonra veriler üzerinden AFA ve DFA gerçekleştirilmiştir. Böylece tez çalışmasının esas amacı olan tüm sakin şehirlerde uygulanabilir özelliğe sahip bir sürdürülebilir turizm ölçeği geliştirilmiştir.

3.3.4.1. Açımlayıcı faktör analizi (AFA)

Faktör analizi birçok değişkeni içinde barındıran bir ölçme aracını, değişkenlerin gösterdiği benzer özellikler doğrultusunda alt gruplara ayırarak belli temalara bölmeye yarayan bir tekniktir (Akbulut, 2010, s. 84). Faktör analizinin değişkenler arasındaki ilişkiyi korelasyon testleriyle belirlemek ve çok sayıdaki değişken arasından veri azaltarak yeni boyutlar bulmak şeklinde iki temel amacı vardır (Erdoğan, 2012, s. 358).

3.3.4.2.Doğrulamayı faktör analizi (DFA)

DFA daha önceden tanımlanmış ve sınırlandırılmış bir yapının bir model olarak doğrulanıp doğrulanmadığının test edildiği bir analizdir. Bu bağlamda DFA yapı geçerliğini doğrulamak amacıyla kullanılan bir tekniktir. AFA ile belirlenen değişkenlerin hangi faktörle yüksek düzeyde ilişkili olduğunu test etmek için belirli sayıda faktöre katkıda bulunan değişkenlerin bu faktörlerce yeterince temsil edilip edilmediğinin belirlenmesinde DFA kullanılır (okluk, vd., 2014, s. 275). Kısaca yapı geçerliliği açısından ölçeğin sahip olduğu faktör yapısını belirlemek için AFA, belirlenen ölçeğin faktör yapısını doğrulamak için DFA uygulanmaktadır (Büyüköztürk, vd., 2017, s. 119).

4. BULGULAR ve YORUM

Veri toplama süreci sonunda elde edilen verilerin analiz edilmesiyle çıkan bulgular bu bölümde aktarılmıştır. Buna göre öncelikle nicel araştırma aşamasının temelini oluşturan nitel araştırma bulguları ve daha sonra nicel araştırma bulguları sunulmuştur.

4.1.Nitel Araştırma Bulguları

Nitel araştırmayla elde edilen verilere iki tür analiz uygulanmıştır. Görüşme formunun 1. bölümünde yer alan sosyal girişimcilerin demografik özelliklerine ilişkin elde edilen verilere betimsel analiz uygulanmıştır. Aynı şekilde 3. bölümünde yer alan sosyal girişimcilik ve sosyal inovasyon kavramları arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik elde edilen veriler de betimsel analize tabi tutulmuştur. Son olarak sosyal girişimcilerin sakin şehir hareketini ülkemize kazandırmalarındaki amacın sosyal, ekonomik ve çevresel açıdan irdelendiği 2. bölüm verilerine içerik analizi uygulanmıştır. Bu doğrultuda aşağıda öncelikle 1. ve 3. bölüm bulgularına ilişkin değerlendirmeler yapılmış ve daha sonra 2. bölüm bulguları yorumlanmak üzere aktarılmıştır.

4.1.1. Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bulgular

Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bilgiler, Tablo 7.'de sunulmuştur. Buna göre araştırmaya katılan sosyal girişimcilerin tamamı erkektir. Katılımcıların ikisi 30, birisi 39 yaşında olup geriye kalan beş katılımcı ise 60 yaş ve üstündedir. Eğitim durumları açısından iki katılımcı lisans, bir katılımcı ise yüksek lisans mezunudur. Bununla birlikte beş katılımcı ise doktora derecesinde eğitim görmüştür. Son olarak görüşme yapılan bireylerin genelinin kariyerist meslek gruplarında yer aldığı görülmektedir.

Tablo 7. *Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bilgiler*

Kod	İsim	Cinsiyet	Yaş	Eğitim Durumu	Meslek
K1		Erkek	61	Doktora	Akademisyen
K2		Erkek	30	Lisans	Belediye/Dış İlişkiler
K3		Erkek	70	Doktora	Akademisyen
K4		Erkek	39	Lisans	Dernek Yöneticisi
K5		Erkek	30	Yüksek Lisans	Belediye/Dış İlişkiler
K6		Erkek	67	Doktora	Akademisyen
K7		Erkek	60	Doktora	Akademisyen
K8		Erkek	67	Doktora	Akademisyen

“Turizm alanında yürüttüğünüz görevler veya faaliyetler oldu mu?” sorusuna katılımcıların verdiği cevaplar aşağıda sıralanmıştır.

K1: “Yani bir turizm işletmecisi değilim. Ama turizmin bu temalar geliştirme temalarını kurgulama, tasarımılama yani iletişim bilimleri ile ilgili olan kısmında epeyce çalıştık. Bu sakinşehir projesi aslında başı sonu belli netleşmiş bir alan oldu.”

K2: “Bu belediyede çalıştığım süre zarfında Cittaslow süreci açıkçası görevimin parçası olması nedeniyle turizm alanında da açıkçası aktif şekilde projeler hayata geçirdik. Bunların en önemlileri Açıkçası bakarsanız mavi bayraklı plajlar oldu.”

K4: “EXPO 2015 adaylığı vardı, İzmir’in dünya fuarı diye geçiyor, onu yapan, adaylık sürecini yöneten şirkettik biz biraz turizmle ilgili bir iş orada proje yönetici yardımcısıydım. Daha sonra 2009 yılında Seferihisar Belediyesinde dış ilişkiler Koordinatörü, satış geliştirme koordinatörü gibi çeşitli sıfatlarım oldu. 2009’da Cittaslow işinden sonra 2015’de ayrıldım.”

K5: “Mesleğim açıkçası hiç ilgimi çekmedi su ürünleri mühendisliğini severek okudum aslında birinci tercihimdi ama Türkiye’deki olanaklarını ve bakış açısını fark ettikten sonra turizm ve organizasyonla ilgileneyim hem daha aktif olabiliyorsunuz hem de diğer yönetsel becerileri ve sosyal ilişkilerinizi geliştirebiliyorsunuz bu şekilde önce rehberlik ve mihmandarlıkla başladım. Sonra saha koordinatörlüğü sonrasında da ise Milano da pasif olan bir şirket var bir de ortağım var, onunla birlikte fuarlara katıldım, hatta bu EXPO’nun en son 2015’te Milano Expo’da da görevliydim.”

K6: “Turizme olan ilğim merakımla 1974 yılında Ülkesel Profesyonel Turist Rehberliği Kokartı’nı aldım. Uzunca bir süre profesyonel turist rehberi olarak çeşitli acenteler de çalıştım. 1984 yılında Boğaziçi Üniversitesi’nde öğretim görevlisi olarak ders vermeye başladım.”

K7: “Türkiye Seyahat Acentaları Birliği Hukuk Başdanışmanlığı görevini sürdürüyorum. Cittaslow Bilim Kurulu üyeliği görevini sürdürüyorum. Turizm Bakanlığı mevzuat hazırlama ile ilgili görevlerim var. Turizm şurası üyeliğim devam etmekte unuttuğum başka görevlerde mutlaka vardır.”

K8: “Doçentliğim ve profesörlüğüm turizm üzerinedir daha çok sürdürülebilir turizm konusunda çalıştım, bunun dışında 3 adet Avrupa Birliği projesi yürüttüm.”

Yapılan açıklamalar ışığında katılımcıların tamamına yakını turizm alanında etkin rol aldıkları görülmektedir. Bununla birlikte katılımcıların hem teoride hem de uygulamada oldukça deneyimli oldukları anlaşılmaktadır. Bu durum sakin şehir projesine yönelik turizm faaliyetlerinin sosyal girişimciler tarafından bilinçli bir şekilde yürütüldüğüne işaret etmektedir.

“Ne zamandan bu yana bu tür sosyal girişimcilik faaliyetlerinde yer alıyorsunuz?” sorusuna katılımcıların verdiği dikkat çeken cevaplar aşağıda sıralanmıştır.

K2: *“...2019 yılına geldiğimizde aradan geçen 10 yıllık süreçte de şuanda Türkiye genelinde 17 tane kentimiz var. Birçok alanda yani Cittaslow'un felsefesini ortaya koyacak birçok turizm ve yerel kalkınma modeli ve sosyal çalışmalarla da bunun içindeki diğer paydaşlarla olan çalışmalarda görev alıyoruz.”*

K3: *“Temasım 2010'dan itibaren oldu. 2010 da biz ilk tohum takas şenliğini yaptık 2011'de Seferihisar'da oldu.”*

K5: *“3 - 4 sendir sakin şehir projelerinde yer alıyorum ve birebir kendimin yürüttüğü çok sayıda etkinlik var. Festivaller var, çalıştaylar var, çocuklarla ilgili olur tamamen sosyal sorumlulukla alakalı ama ondan da öncesi var asıl sosyal sorumluluklarla ilgili konuşacak olursak dediğim gibi ortaokulda dernekçiliğe başladım STK'lara burada sivil toplum kuruluşlarıyla alakalı eğitimler aldım proje eğitimleri aldım sanıyorum 15 yıldan fazla bu sosyal girişimcilik içerisindeyim.”*

K6: *“...2008 yılından beri diyelim sakin şehir Cittaslow uygulamalarına yönelik bu Türkiye'ye nasıl getirilir ne yaparız nereleri olur hani bir de şu var insan rehberlik yapınca Anadolu'da rehber olduğum için Türkiye'nin hemen hemen çoğu yerini tanıyorum ve bir an insanın gözünün önüne geliyor “haa şurası çok iyi, sakin şehir olabilecek bir destinasyon” diye dolayısıyla işte 2008'den beri diyelim.”*

K7: *“...Bu alandaki kontrolsüzlüğün yol açabileceği sıkıntılar ortada olduğu için aslında benim sosyal girişimci gözüyle turizm faaliyetine iktisadi kısmına bakışım hep müdahaleci olmuştur. ...Şimdi bacasız sanayi vesaire dediğimiz şey de buradan bir enerji çıkıyor bir ekonomik faaliyet, bir sonuç çıkıyor o zaman o enerjinin girdisi ne bakmak lazım ne yiyor. ...Benim yaklaşımımın temeli turizm neleri yiyerek üretiyor o varlıkları yediği şeylerden bir tanesi kadim ekonomik ilişkiler, balıkçılık ölüyor, tarım ölüyor, diğeri kadim sosyal ilişkiler herkes kendi evini pansiyon yapmaya başladı, rakip olmaya başlıyor*

komşu olmaktan çok, para kazanma modeli, üretmekten ve paylaşmaktan geçmiyor. Geleni misafir olarak değil, parasını cebinden alacağın insan olarak görmeye başlıyorsun o zaman sosyal ilişkilerin ölüyor ve sen geleneklerini öldürmeye başlıyorsun çünkü geleneklerini artık iktisadi bir ürün haline getirdin. Çevresel faktörleri geçtim yani sosyal faktörlerdeki bu mesele benim bu korumacı anlayışımı geliştirdi bu anlayışımı bir baktım ki çok karşılayan bir akım var. Cittaslow akımı.”

K8: “... Cittaslow bu yıl yeni tamamladı 20. yılını kuruluşunun ben de 20 yıldan beri Cittaslow'un içerisindeyim önce şeyden başladı. Benim aslında Cittaslow hareketine girmem Slowfood ile başlıyor. Benim bir kitabım var Slowfood ve Gökçeada diye o kitabı ben Slowfood'un kurucusu Carlo Petrini 'nin desteğiyle yazdım, Carlo Petrini bundan 18 sene önce Gökçeada'ya geldi ve benimle konuştu orada tanıştık, gelme nedeni de bu kitaptır. Yani o yavaş hareketi içerisinde yaklaşık 20 yıldan beri aktif olarak bulunuyorum.”

Yapılan açıklamalardan anlaşılacağı üzere aslında katılımcıların çoğu bu tür sosyal girişimcilik faaliyetlerine sakin şehir projesiyle başlamıştır. Sosyal girişimcilerin turizm faaliyetlerinin olumsuz etkilerini ortadan kaldırmak adına sakin şehir hareketini bir fırsat olarak gördükleri ileri sürülebilir. Başka bir ifadeyle sakin şehir hareketi fikrinin ortaya atılması toplum yararına girişimde bulunmak isteyenler için önemli bir motivasyon unsuru olmuştur.

“Peki, bu tür sosyal inovasyon süreçlerinin yürütülmesinde bir eğitim aldınız mı? Sizce böyle bir eğitim gerekli mi?” şeklindeki soruya katılımcılardan gelen dikkate değer cevaplar aşağıda sunulmuştur.

K1: “Spesifik olarak değil. Ama benim bilim adamı ve araştırmacı tarafım harekete geçti. Nasıl olur? Bunu yapanlar nasıl yapmışlar? Buradaki potansiyeller nasıl harekete geçirilmiş? Bunları analiz ettim. Buradan kendimce bir model geliştirdim. Şimdiye kadar da işe yaramış gözüküyor. Ayrıca kesinlikle bu süreçte eğitimi gerekli görüyorum.”

K2: “Herhangi bir resmi olarak bir eğitim söz konusu değil. Ama tabii de bu Cittaslow'un ortaya koymuş olduğu felsefe ve kentlere kazandırmış olduğu kimlik modelleri tabi ki de bu süreçte öğrenmenizi ve öğrendikçe de örnek çalışmalar hayata geçmenizde fayda sağlıyor.”

K3: “Yani şöyle sosyal inovasyonla alakalı bir eğitim almadım, tamamen Cittaslowun bana kattığı vizyonla gelişti. Ama sosyal girişimcilikle ilgili eğitimler aldım ulusal ajanstan aldım. Çeşitli kuruluşlardan aldım psikologlar derneğinden aldığım. Yani eğitimsiz de illaki oluyordur ama eğitilmiş olunca planlı ilerliyorsunuz. Neyi nerede yapacağınızı biliyorsunuz.”

K6: “Şöyle söyleyeyim: eğitim direk olarak almadım ancak tabii şey bu konuda çok literatür taraması yaptım. ...Eğitim de aslında gerekli, neden gerekli? Zaten hep biz şunu söylüyoruz sakın şehir cittaslow sürecinin başarılı olması için öncelikle yerel yönetimlerin eğitilmesi sonra da yerel halkın bu konuda eğitilmesi gerekli. Bu eğitim olmadığı zaman bakıyorsunuz yerel yöneticiler değişiyor halk zaten bunu benimsememişse veya bu konuda bir eğitimi, bilgisi yoksa bu konuyu anlayamıyor ki.”

K8: “Kendi eğitim geçmişime dayanarak. Tabii, pek çok konu da Cittaslow'dan öğrendiklerimiz oluyor. Bir de bizim 20 kişilik bir bilim kurulu var, İtalya'da oradan çok şey öğreniyoruz, birbirimize çok iyi aktarabiliyoruz.”

Aktarılan ifadelerden anlaşılacağı üzere aslında sosyal girişimcilerin neredeyse tamamı sosyal inovasyonun gerçekleşmesi sürecine dair herhangi bir eğitim almamıştır. Buna karşın mesleki tecrübelerine dayanarak sakın şehir projesini hayata geçirmişler ve yaygınlaşmasını sağlamışlardır.

4.1.2. Sosyal girişimcilik ve sosyal inovasyon arasındaki ilişkiye yönelik bulgular

Bu başlık altında katılımcıların sosyal girişimcilik ve sosyal inovasyon kavramları arasındaki ilişkiye yönelik düşünceleri aktarılmıştır. Bu doğrultuda sosyal girişimcilerin motivasyonları, yaratıcılıkları, geleneksel girişimciden farklılıkları ve kar beklentileri gibi literatürde tartışmalı olan konulara ilişkin elde edilen önemli bulgular aşağıda sunulmuştur.

Katılımcılara öncelikle “*Sakin şehir uygulamasını hayata geçiren süreci ana hatlarıyla kısaca anlatır mısınız?*” şeklinde temel bir sorulmuş ve konuşmanın ilerleyen kısımlarında “*ihtiyaçları olan kaynağa erişilmesi, yerel paydaşların desteği, ekonomik beklentileri*” gibi sonda sorulara da yer verilmiştir. Katılımcılardan gelen kayda değer cevaplar aşağıda sunulmuştur.

K1: “Tezini yapmak istediğin bu alan en başından itibaren nasıl bir ihtiyacı karşılamak için yola çıktı öncelikle bunu bir konuşalım. Başlangıçta Seferihisar Belediyesinin Cittaslow olma yolunda en başından bu yana bütün teknik ve yazılı süreçlerini şuan Sakin Şehirler derneğinin başkanı olan K4 yürüttü. Ben bilim kurulu üyesiyim. İletişim stratejileri ve iletişim uygulamaları ile ilgili çalışmaları başlattım ve yönettim. K6, bu işin senin de uzmanı olduğun turizm, yerel bölgesel ulusal ve uluslararası alanda turizm boyutlarıyla spesifik ve tematik bir turizmle ilgili olan kısmını yönetti. K8, ağırlıklı olarak gastronomi ve yaşam bilimleriyle ilgili olan, o da bir turizmcidir, ama tematik turizm içerisinde Cittaslow diye bir marka değeri üredi ve bunun nasıl kurgulanacağı ve yapılandırılacağıyla ilgili çalıştı. K7, bu işin uluslararası hukuk, ulusal Türkiye ölçeğinde hukuki alt yapı ve mevzuatlarını yöneterek katkı sağladı. Çağdaş, bir koordinatördür, aktif bir koordinatördür. K5 de bu işin operasyonel kısımlarıyla ilgili olan misyonu üstlendi. ...Citta Slow neden çıktı? İzmir’deki görevim sırasında o zamanın Seferihisar Belediye Başkanı Seferihisar’da ismi cismi duyulmayan, tarım potansiyeli olan ama bu potansiyelden yararlanamadığı için bir yerel ekonomik ve sosyal mağduriyet yaşayan Seferihisar’da ne yapabiliriz diye görüşmeye geldiler. ...Seferihisar’ın küçüklüğü sosyal organizasyonların aktive edilme kabiliyeti açısından bir avantajdı. ...Bir şeyler yapıp önce ekonomiyi sonra sosyal hayatı ve kültürel yapıyı bu işi angaje etmek için çok ihtiyaç sahibiydiler bir şeyler yapmayı herkes istiyordu ama nasıl olacağını ve nasıl yapılacağını birlikte konuşmamız gerekiyordu. Bu konuda çok çabuk bir araya gelebildik, analizler yapabildik, bunları paylaşabildik ve birbirimizi küçük bir organizasyon olması sebebiyle Seferihisar’ı çok hızlı ve etkin sonuçlar alabilecek hale dönüştürdük. ...dezavantajlı kesimler içine ekonomik mağduriyeti olan bölge halkı bunun içine deaktive olan kadın üretkenliği ki kadın üretkenliği aynı zamanda erkek üretkenliğine de entegre olmak durumundaydı ve bunu turizme nasıl yansıttık. Bu noktada Seferihisar’ın potansiyellerini analiz ettik. Ben iletişim açısından, turizmciler turizm açısından, ekonomik açıdan, hukuki açıdan bu şeyler elde edildi. Türkiye’de kolay kolay bulunmayacak bir birliktelik burada analizler sonucunda ortaya çıktı. ...Ancak bir şey fark ettik Seferihisar’da evler turistleri kabul edecek halde değil. Herkes birbiriyle bir imece sistemi kuruldu. Tabi ki yerel yönetimler ve üniversitelerde buna destek verdiler. ...Buraya yabancı ülkelere gelecekler ama bizim onları ağırlayacak insanların İngilizcesi yok. Sonra dedik orasını Yaşar Üniversitesi çözer benim rektörü olduğum bizim yabancı diller yüksekokulu o teyzelere o amcalara o ev sahiplerine İngilizce eğitimi

verdiler. İlk turist kafilesi geldiğinde biz de bilim kurulu olarak biz de deneyimleri izleyelim diye oradaydık. ...Şimdi geldiğimiz bu nokta ekonomik yapılanmaların Türkiye'deki modeli oturdu. Hatta bazı uluslararası alandan gelerek nasıl becerdiniz bu işi diye bize görüş soranlar oldu. Hukuki açıdan son derece yetkin durumdayız. İletişim falan filan bunların hepsi tamam. Ama bunun bir eksiği var. İzmir'de bunu yaşadık ama diğer beldelerde pek görülmedi. O da bilim ve eğitim desteği. Onun üzerinde Sakin Şehir önce bir sosyal organizasyon haline dönüşebilmeliydi. Dernek kuruldu. Başına da teknik koordinatörümüz K4 geçti. ...Burada bu işe kalkışanların beklentileri, kendi yaşam beklentileri ve özelemleriyle o insanları buluşturabilmek ve bu işi yaparak olumlu sonuçlar elde ettiklerinde kendilerinin ve paydaşlarının mutluluğuna katma değer sağlayabilmektir. Burada parasal hiçbir beklenti olmadı.”

K2: “Türkiye'deki tüm kentler aslında bir Cittaslow cenneti, aslında genel olarak baktığımızda, çünkü birçok kent, hatta neredeyse hepsi kendi kimliğini korumaya devam ediyor, kendi kültürleri bulunuyor, kendi lezzetleri var ve kendi sosyalleşmeleri aktif bu süreç aslında bir cazibe ortaya koyuyor yani neden olmasın diyorsunuz ve bu süreçte uluslararası bir birlik olması nedeniyle Cittaslow kentlerinin de prestiji ve tanıtımı Türkiye'deki kentler açısından bir olumluluk arz ediyor bu nedenden dolayı Cittaslow Türkiye'de 2009 yılında başladı Seferihisar'la başladı. ...İlk olarak Cittaslowun ne olduğunu anlatmak gerekiyor ulaşmadan önce insanları bu süreci bilmesi ve bildikten sonra bu süreçten fayda sağlanması ya da desteklerini almamız gerekiyor bu tüm Türkiye'deki kentler de aynı şekilde olur yani her kent Seferihisar'da dahi kahvehaneleri gidildi. İnsanlarla toplantılar yapıldı yerel vatandaşlarla toplantılar yapıldı ve Cittaslow anlatıldı. ...Bu sürecin başlangıcı yerel halktı, yerel vatandaştı ve zaten bir belediye verimli olabildiği bir süreç olması nedeniyle bunun en önemlisi Seferihisar'daki yerel halktı ve tabi ki de sivil toplum kuruluşlarıyla kooperatiflerle ya da üniversitelerle birlikte ortaklaşa çalışmalar yaptık. ...Şu anda Cittaslow da herhangi bir kar söz konusu değil. Yani, Bilim Kurulumuz da tamamen gönüllülük üzerine yapıyor. Türkiye'deki tüm kentlerin temsilcileri de gönüllülük üzerine yapıyor, teknik koordinatörlerimiz de bu süreci tamamen gönüllülük esasına göre yapıyor, ekonomik getirisi yok.”

K5: “Seferihisar çok, çok demeyelim ama daha ilkel, daha az gelişmiş bir yerdi 2009 yılından bahsediyorum ben o zaman yoktum ama hikâyeyi biliyorum dönemin belediye

başkanı ve K4 İtalya'da böyle bir şey var nedir diye bir baktılar sürdürülebilir kalkınma modeli olduğunu gördüler. ...Bu süreçte bilgi kaynağı İtalya'dan malum kriterler oradan bu işin sonuçta bir prosedürü var onu uyguladılar bir de bizim bilim kurulumuz var profesörler onların turizm, çevre ve hukuki anlamda gibi birkaç dalda profesör olan akademisyenlerle çalıştık bilgi kaynaklarımız onlardı. Ekonomiyle alakalı da dışarıdan halkın yardımı, belediyenin öz kaynağı sponsor bazı yerlerde böyle imece usulüyle yapılması gereken şeyler yapıldı.”

K7: “...Benim bir mottom var bu konuda hız hazzı yok eder yani haz mühim bir şey yerken içerken okurken yazarken her neyse o aldığın haz hızın karşısında yok olur gider. Dolayısıyla hız iyi bir şey değil, çünkü yaşamı bir sonuç odaklı düşünmeye çok alışkınsınız, hâlbuki süreç odaklı düşünmek zorundayız, yaşamın bizatihi kendisi bir süreç sonuç değil, sonucun ne olduğunu biliyoruz ölüm sonuç bu yol bir ömürse varmak mı istiyoruz, gitmek mi istiyoruz peki biz bu kadar kesin bir bilginin ışığında niye Bodrum'a varmak için hızlı gidiyoruz da yolculuğun kendisini bizatihi güzel bir şey olarak yaşamıyoruz Bafa'da dur, Akhisar'da dur niye bunu yapmıyoruz yani algılarımız sistem tarafından çok şekillendiriliyor sonuç odaklı olma hali bir fetişe dönüştü. ...Sakin şehir meselesi, süreçlerin kutsandığı mesele sonuçların değil, biz orada süreçleri korumaya çalışıyoruz. ...Bu süreçte fedakârlık yaptık mesela bilim kurulu hiçbir maddi beklentisi olmadan çalışan 5 tane hocadan oluşuyor. Hatta an geliyor bu nedenle yapmak zorunda olduğumuz yolculukları bile kendimiz finanse ediyoruz niye? Çünkü bundan kaynak kullanmayan yani bu ideal meselesi bu dünyada iz bırakmakla ilgili bir şey yani ben sümüklü böcek diyorum salyangoza, giderken iz bırakıyor, biz de arkamızda bir iz bırakıyoruz ve biz bu izin peşindeyiz.”

K8: “Bir Migros fotoğrafında bakın hangi ilde olduğunu bilemezsiniz artık hepsi birbirine benziyor yeme içme alışkanlıklarımız da benzeşti zaten benim de böyle başladı. İtalya'daki bir oluşumu izleyince onlarla ilgili makaleler yazmaya ve onlarla görüşmeye başladım. Bu süreçte de gerçekten Cittaslow bir model yerel kalkınma modeli ve iyi uygulanırsa ve tabii ki toplum ve yerel topluluk benimserse kazancı oluyor şey arkasından geliyor turizm ve üretim ve benzeri konular siz ne kadar çok kendiniz kalırsanız bu modelde o kadar çok kazancınız artıyor. Yani kendi üretim şeklimiz, kendi yaşam biçiminiz, kendi geleneklerimiz, bunları koruduğunuz zaman yaşadığınız yerde, insanlar sizi yaşamak için geliyorlar, şeyden farklı mass turizminden farklı, sizi yaşamak için sizi

tanımak için geliyorlar Cittaslow modelini görmek için de geliyorlar, bu da bu değerleri artırıyor. Tunç Bey bunu çok iyi yakalamış, Seferihisar için Türkiye de ilk örneği oldu zaten Cittaslow Türkiye'nin Cittaslow başkenti Seferihisar'dır. ...Bazıları çok büyük bir destek sunuyorlar ki genelde o desteği sunan sivil toplum olsun yönetimler olsun, oranın belediye başkanı eğer bu işe inanmışsa insanlar etrafında toplanıyor ama inanmamış sadece marka gibi işte amblemler görüyorsunuz o kadar. ...Bana sadece ekonomik değil moral faydası var. Ben bir bilim adamı olarak bu alanda çalıştığım için dolayı çok mutluyum.”

Elde edilen bulgulara göre kendine has değerleri olan belirli yörelerde bu tür değerlerin gerek sosyo-kültürel gerekse ekonomik açıdan değerlendirilememesi ve bununla birlikte bu değerlerin yok olmaya yüz tutması sosyal girişimciler tarafından sakin şehir hareketinin hayata geçmesine zemin hazırlayan en önemli etken olarak görülmüştür. Sosyal girişimciler bu sorunu daha çok kendi aralarında geliştirdikleri diyalog ve iş birliğine dayalı süreçte deneme yanılma yoluyla gidermeye çalışmışlardır. Sosyal girişimciler bu çabayı ortaya koyarken herhangi bir beklenti içine girmemiş ve süreç devam ederken gerek yerel halkın gerekse ilgili kurum ve kuruluşların desteğini almışlardır.

“Sizi Sakin Şehir uygulamasını ortaya çıkarmaya yönelten nedenler neler?” sorusuna katılımcılardan gelen cevaplar aşağıda sunulmuştur.

K1: *“Mutluluk konusundaki doyumsuzluğumuz diyelim. Daha fazla biz nasıl bir yaşamı istiyoruz. Bu sakin yaşam nasıl formatlanırsa, nasıl kurgulanırsa nasıl yaşanırsa biz mutlu olabiliriz. Sonra farkına vardık ki sadece bizim mutlu olmamız yetmiyor. Paydaşlarımızın da mutlu olması gerekiyor.”*

K3: *“10 – 12 sene önce mesela ya dedik biz kendimiz ne yapıyoruz yani ben kendim ne yapıyorum ondan sonra ya gidip herkes gibi aynı şeyleri yiyorsak hiçbir anlamı yok onun üzerine yani bu ekolojik üretim yapanlarla temas etmeye başladım. ...Kişisel olarak yani zarar görmemek gibi bir ilke daha temiz bir şeyler yemek gibi bir şeyin içindeyiz, bu da tabii sürekli bizim gibi davranan insanlarla temas etmeyi gerektiriyor. ...Şöyle bir şey tabii hani bunu sadece kendimiz için istemeyip bütün toplum için isteme noktasındayız yani.”*

K4: *“Mevcut durumdan memnun değilsen bir şey yapmak gerekiyor, bu da iyi bir yöntem. Yani sonuçta atıyorum yereldeki insanları güçlendirmesi mesela Seferihisar Orhanlı*

Köyü'nde insanların organik tarım yapması beni etkiliyor, şahıs olarak ben sağlıklı besin yiyebiliyorum bu aslında. Yani onların kalkındırılması hepimizin kalkması anlamına geliyor. ...En temel motivasyon aslında biraz şahsi ilişkiler belediyede de çalışırken edindiğim ilişkileri devam ettirmek istemem ve prestijli bir iş olması. O açıdan manevi olarak beni doyurması...”

K6: *“Bu benim Türkiye sevgimden kaynaklanıyor. ...Maalesef biz Türkiye'yi yok ediyoruz? Çünkü biz her yere beton yıldık maalesef o biz eski Türkiye güzelliğini koruyamadık yani bu kitle turizm dediğimiz olay ucuz Türkiye haline getirdik. Dolayısıyla hani bu sürdürülebilirliğe tam karşı bir akım o zaman ne yapıyorsunuz ya bari şu sakin şehirlere sarılalım da buraları kalsın, buraları kurtaralım. Hadi bizden sonraki nesiller de bu güzelliklerden faydalansın.”*

K7: *“Dünyaya iz bırakmak. Yani bu dünyadaki herkesin varolma sebebi izini bırakmak, fiziksel olarak sürmeyeceğiz düşünce boyutunda ölümsüzlüğe varmak istiyoruz, onun için kitap yazıyoruz, onun için hep bir şey bırakıyoruz.”*

Katılımcılara ait düşüncelerden anlaşılmaktadır ki bu kişilerin böyle bir sosyal inovasyonu hayata geçirmek istemelerindeki en temel motivasyon mutluluk ve kendilerinden sonra gelenler tarafından anılma isteğidir. Bu bulgu sosyal girişimcilik tanımına katkı sağlaması için büyük önem arz etmektedir. Bununla birlikte daha iyi yaşama ve topluma faydalı olma arzusu da öne çıkan bulgular olarak tespit edilmiştir.

Katılımcılara öncelikle **“Bahsedilen olumsuz durumların ortadan kalkması ya da iyileşmesi konusunda neden kendinizi sorumlu tuttunuz?”** şeklinde temel bir sorulmuş ve konuşmanın ilerleyen kısımlarında **“Hiç vazgeçmeyi düşündünüz mü? Öyleyse neden?”** gibi sonda sorulara da yer verilmiştir. Katılımcılardan gelen kayda değer cevaplar aşağıda sunulmuştur.

K1: *“Tekrar söylüyorum, mutluluk konusundaki doyumsuzluğum. ...9-10 yıl evvel yola çıktığımız arkadaşların aynı iştahla çalışıyor olduğunu görerek onların olmamış. ...Evet zorluklar var tıkanığımızı hissettiğimiz yerler var e o zamanda kafa kafaya verip “baba bu işi nasıl hallederiz” deyip buradan yolumuza devam edebiliriz.”*

K7: *“İnsan hayvandan bu anlamda ayrılıyor işte ahlak ve vicdan diye bir kavram var yani sadece ego alterego falan değil bir tarafta var olmak için kimi zengin olmaya çalışır zenginlikle iz bırakmaya çalışır ama bakıyoruz şimdi Sakıp Sabancı iz bırakmak için*

çok para kazandı ama Aşık Veysel kadar iz bırakamadı o ya da Neşet Ertaş'a kadar iz bırakamadı o zaman ya da ben öğrencilerime verdiğim bir örneği vereyim Florance Nightingale bir hemşireydi değil mi o dönemde yaşayan hiçbir doktor ismini bilmiyoruz sizi kim bırakmış bir hemşire. ...Zaman zaman anlattığımız şeylerin karşı tarafça hala biz bunu bir alalım verin siz bize bu unvanı biz de zengin olalım bu şekilde algılandığı zaman insan bir motivasyon kaybına uğruyor ama vazgeçmiyoruz çünkü bunun öğretici bir iş olma özelliği var.”

K8: *“İşte mutlu oluyorum sadece mutlu oluyorum ve onunla ilgili bir makale yazmakta beni daha çok mutlu ediyor işte ve özellikle bazı şehirlerin Cittaslow olmak istiyoruz olabilir miyiz veya biz şunu yapmak istiyoruz, yapabilir miyiz diye gelmeleri ve benim onlara yardımcı olmam beni çok mutlu ediyor. ...Yani gönül gücüm bozuluyor, moralim bozuluyor. Engelleniyorsunuz veya dinlenmiyorsunuz bunu özellikle Gökçeada'da çok yaşadım örneğin işte eski yemekleri ortaya çıkarıyoruz, bu restoran sahibi kızıyor belediye Başkanı'na şikâyet ediyor. Belediye Başkanı'nın tavrı size değişiyor.”*

Katılımcıların sosyal inovasyon sürecinde her ne kadar zaman zaman motivasyonları azalsa da aslında bütün zorluklara rağmen hiç vazgeçmedikleri görülmektedir. Bu kararlılığın nedeni olarak mevcut sistemin olumsuz etkilerine karşı duyarsız kalamayan kişiler olmaları görülebilir. Buna ek olarak bu süreçte birbirlerinin desteğini alarak iş birliği içinde çalışmaktan mutlu oldukları da anlaşılmaktadır.

Katılımcılara öncelikle **“Sosyal girişimcilik deyince aklınıza neler geliyor?”** şeklinde temel bir sorulmuş ve konuşmanın ilerleyen kısımlarında **“İyi bir sosyal girişimcide bulunması gereken özellikler konusunda neler düşünüyorsunuz?”**, **“Sosyal girişimcilerin geleneksel girişimcilerden farklı olan temel özellikleri konusunda neler düşünüyorsunuz?”** şeklinde sonda sorulara da yer verilmiştir. Katılımcılardan gelen önemli cevaplar aşağıda aktarılmıştır.

K2: *“Kimlik sadece insanlar üzerinde değil, kimlik kentler üzerinde çünkü bir arada yaşayabilmek ve mevcut sorunları bir arada çözüyor olabilmek, bu yapılan sosyal çalışmalarla gerçekleşecektir, bu da kentlerle ve halkla beraber yapıldığı zaman sürdürülebilirlik ortaya koyacak. ...Sürdürülebilirliğin farkındalığın ve aktif bir birey olmanın ne olduğunun bilinmesi gerektiğine inanıyorum. ...Sosyal girişimci olarak aslında o kadar çok fayda sağlarsınız kar amaçlı değil sosyal amaçlı çok fazla fayda sağlarsınız çünkü sizden sonra gelecekler de vardır.”*

K3: “Sosyal girişimcilik deyince benim bildiğim şey ya kendisi için doğrudan bir çıkar aramadan toplumdaki bazı şeyleri değiştirmek için çabalamak bu konuda işte yenilikler getirmek ve onları uygulamak. ...Yani bu kişi bir kere konformist olmamalı yani işte içinde bulunduğu kurum ve mesela diyelim ki ona belli şeyleri dikte edebilir ne onun dışına çıkma cesareti olması lazım. azınlıkta kalma cesareti olması lazım onu savunabilme cesareti olması lazım. ...Ticari girişimci tabi şey peşinde koşuyordur yani kişisel çıkarını veya karını maksimize etmek ama sosyal girişimci toplumun faydasını en çoğa çıkarmaya çalışır.”

K5: “Gerek kar amacı ya da bir beklenti olmadan bir taraftar olmadan yani yerdeki çöpü yani açıkçası çok amiyane olur mu benim bildiğim tanrı doğa ana işte bi tanrı varsa o olmalı bence onun için de insanda var hayvanda ve bitkide var her şey var oradaki ona zarar verdiğine inandığın bir şey varsa ve engel olmaya çalışıyorsan sen sosyal girişimcisin. ...Sosyal girişimcide olması gereken özelliklerden birincisi öz güven çünkü eksik hissetmediğimiz zaman fazladan arayışa geçmezsiniz. Belli bir doygunluk mesela bu da ikincisi. ...Geleneksel girişimciden farkı ise kâr mantığıdır.”

K6: “Innovation diyorlar yenilik. Hani madem ki işte bu saha da çalışıyorsunuz burada nasıl bir yaratıcılık, nasıl bir yenilik yahut, nasıl bir farklılık ortaya koyarsınız diye tabi bu yenilik yani insanın kendisi için değil yani sonuçta. Öncelikle ben her şeyi söylüyorum yerel yöresel, yani orada yaşayanlar için olmalı, çünkü o önemli. O destinasyon orada yaşayanlarıdır. ...Özellik deyince öncelikle bence yaratıcılık yani yaratıcılık önemli, yeniliğe açık olma, önemli, sonra yöreyi tanımak çok önemli yani bunu dışarıdan gelen birisi yapamaz, ha birde tabi şey ben hep onu söylerim, bu da sevmesi lazım. yani sevgiyle oluyor. ...Tabi şimdi geleneksel deyince bence amaç kar. Yani ama şimdi işte ilk amaç kar olmamalı, neden ilk amaç kar olduğu zaman hiçbir zaman sürdürülebilir olmuyor.”

K7: “Biz para kazanmadığımız ve kazanma hedefinde olmadığımız bu işi yapıyoruz. çünkü yapmazsan gösteremezsin kim için yapıyorsunuz peki? Kendim için tabii egosal bir şey bu yani o izi bırakmak için topluma bir şey vermek lazım bu kendim için derken benim egomu besleyen bir sonuç oluyor. ...Birinci özellik gözlem ve geçmişe saygı, ikinci özellik orada koyduğun ilkelerden bozmayan, yani o ilkeleri bozmayan bir şeyi modellemek üçüncüsü fedakarlık, fedakarlıksız olmaz, para insanların çok sonra icat ettiği bir şey para hedefli bilanço hedefli hiç bir girişim sosyal değildir ekonomik bir girişimdir. ...Bir tanesi para için her şeyi feda edebilir, bir tanesi parayı kaybetme uğruna her şeyi koruyabilir.”

K8: “Para kazanmayı amaçlamayan belli bir amaç uğruna aynı işletmeler gibi faaliyet gösteren ama sonunda kar elde etmeyen organizasyonları ve bunun için yapılan girişimcileri anlıyorum ki Cittaslow bunlardan önemli bir örnektir aslında sosyal girişimciliğin. ...Özellikleri bakımından liderlik bence birincisi ve mentörlük yol gösterme, onlara liderlik dışında koçluk yapma ve bulunduğu toplumu tanıma, yani liderlik yapacağı yerel topluluğu tanıma. Sürdürülebilirlik değerlerine sahip ve belli bir felsefesi olan kişiler olmalı bunlar.”

Aktarılan bilgiler ışığında anlaşılmaktadır ki katılımcılar bu süreci maddi bir kazanç beklemeden fedakarlık göstererek topluma yarar sağlayan işler yapmak amacıyla yürütülmesi gereken bir durum olarak görmektedir. Ayrıca her katılımcı bir sosyal girişimcinin taşıması gereken özellikleri kendi bakış açısına göre değerlendirerek farklı görüşler dile getirmişlerdir.

“Sosyal inovasyon deyince aklınıza neler geliyor? Sürecin sağlıklı yürümesi için gerekli olan temel koşullar neler olmalıdır?” sorusuna katılımcılardan gelen önemli cevaplar aşağıda sunulmuştur.

K2: “Aslında geçmişle geleceğin bir arada buluşması olarak görüyorum aslında Seferihisar'ın tarihi iyon kentinde örnek veriyorum Teos antik kentte dolaşırken cep telefonunuzdan bu sürecin tarihin nasıl olduğu ile ilgili bir uygulama ile süreci takip edebiliyorsanız kentte o kadar çok geçmiş ve geleceği bir arada yaşatabilirsiniz sadece bu teknolojik açıyla değil sosyal açıdan alakalı ve çevresel açıdan alakalı aslında. ...Bu süreçte dikkat edilmesi gerekenler, kimliği iyi bilmek Cittaslow felsefesini bilmek ya da sürdürülebilirlik felsefesini bilmek.”

K3: “Bir grup insanın bir araya gelerek temiz gıdayı temin etmesi bu arada adil olmasını bunu üreticiler için de adil olmasını sağlamak değil mi? Yani bunun gibi şeyler yani yenilikler illa ki teknik olacak diye bir şey değil sosyal yönden de olur. ...Yani bunu başlatacak olan kişinin ve kişilerin bunu iyi incelemesi lazım yani ne gibi bir iş yapacaklarını çok iyi incelemeleri lazım bu konuda hani başka Türkiye de örnekler varsa onları incelemeleri lazım o bilgileri aldıktan sonra harekete geçmeleri lazım, harekete geçerken de önce çok büyük ile başlamamaları lazım küçük bir örnek ile başlamak lazım giderek onu büyütme gerekiyor.”

K4: “Toplunun yararına olabilecek yenilikler gibi. ...Süreç açısından ise benim aklıma gelen ilk şey bence stratejik plan yani adı olmasa bile hedefin ne planın neyi ne zaman

yapmak istediğini belirlemek, neyi ne zaman, nasıl yapmak istiyorsun, kaç kişiye ihtiyacım var, kimlerle birlikte çalışmam lazım.”

K5: “Yani sosyal dediğimiz zaman toplumsal toplumu ilgilendiren konular da, yani bu anlamda teknik inovasyondan farklılaşıyor. Cittaslowun tamamı aslında sosyal inovasyon. Eğitimi teşvik ediyor, katılımcılığı teşvik ediyor, onun için de üretimi ekonomiye, hepsini de teşvik ediyor bu yeni bir yöntem aslında tam olarak Cittaslow sosyal inovasyon sonucunda doğan bir kalkınma modeli. ...Sürecin sağlıklı yürümesi için eğitimi verilmeli, oryantasyon verilmeli, anlatılmalı ne yapılmasıyla ilgili yol haritası izlenmeli ama bunların hepsini yaparken birbirlerine dirsek teması olmalı işte kadın çocuk, işletme, yerel yönetim ve kahveci gibi.”

K8: “İşte toplum için yapılan yenilikler. Sürecin sağlık yürümesi için de toplum temelli olması insanların ona ikna olması yani inanması gerekir.”

Katılımcılar sosyal inovasyonun teknolojiyi ilgilendiren bir yenilik olmasa da toplumun yararına olacak bir yenilik için teknolojiden yararlanılabileceğini dile getirmiştir. Bu durum sosyal inovasyonun tanımına katkı yapmak için önemli bir bulgudur. Ayrıca sosyal inovasyon sürecinin sağlıklı bir şekilde işletilmesi için dikkate alınması gereken özellikler konusunu her katılımcı kendi perspektifinden ele alarak önerilerde bulunmuştur.

Katılımcıların “*Türkiye’de bir yörenin sakin şehir olduktan sonra gerek diğer sakin şehirler gerekse bulunduğu bölgedeki diğer şehirlere göre ulaştığı konum açısından düşünceleriniz neler?*” sorusuna verdiği dikkati çeken cevaplar aşağıda görülmektedir.

K2: “Bu süreçte aradan geçen 10 yıllık süreçte Türkiye olarak baktığımız zaman kentler kendini bir prestiji ortaya koydular aslında çünkü bir marka kent olmaya başladılar ve bu marka kent olması sonrası sadece Türkiye’de değil, uluslararası olarak baktığımızda tanınır bir kent olmaya başladılar. ...Cittaslow logosu bile üye olan kentlere birçok kapıyı açabiliyor, bu nedenle Cittaslow Türkiye’de üye olan kentler daha kolay bir şekilde hibe alabiliyorlar ve kentlerini daha kolay bir şekilde tanıtabiliyorlar yada daha kolay bir şekilde ziyaretçi alabiliyorlar, bu farkları ortaya koyabiliyor ama tabii ki herhangi bir yani Cittaslow’un vermiş olduğu bir kar yok aslında maddi olan bir geri dönüş yok ama bu sosyal anlamda ya da felsefi anlamda kendi çok farklı bir kimlik kazandırması nedeniyle yeni bir prestij ortaya koyuyor.”

K3: “Şimdi benim görebildiğim kadarıyla Türkiye’de yani temel ilkelere çok fazla inanmadan insanlar bunun üzerine böyle atlıyorlar Ya da belediye başkanları ve yöneticiler o yüzden mesela çok olumlu bir gidiş yok. Şuanda mesela belediyeler başka belediyelerin yaptıkları şeyleri taklit ediyorlar ki olabilir tabi taklit etsinler ama yani yetersiz. ...Bir de tabii yani cittaslow sakın şehir öncesi bunun tabi slowfood yani slowfood olduğu için önce o ilkeleri benimsemeleri lazım yani o ilkeleri benimsemeden sakın şehir üzerine atlamış olmaları bu işin biraz yozlaşmasına neden oluyor. İşte meşhur bir şarap firması sponsor oldu. Slowfood grubu içinde çatışmalar, tartışmalar falan oldu yani böyle bir yozlaşma var yani bir takım insanlar çok hızlı parlayalım başarı elde edelim falan derken ya mesela bu ilkeleri çiğneyebiliyorlar.”

K5: “İzmir’de Alaçatı var herkes bilir Alaçatı insan selidir, son 5 senede Alaçatı’nın ziyaretçileri Seferihisar’a kaydı. Çünkü Alaçatı da denetlenmediği için Cittaslow mantığıyla ilerlemediği için dışarıdan etki çok olduğu için bozulma oldu. Artık meyhaneler sokağına dönmeye başladı. İnsanlar eskiden Alaçatı’nın doğasını ve yemeğini gastronomisini, kültürünü birlikte sokakta, kadınların, evlerin önünde oturup muhabbet etmesi geçenlere laf atmasını ücretsiz bir çiçek vermesini özliyordu, ona gidiyordu. ...Sığacık’ta şimdi insanlar geldikleri zaman beklentileri az, o kültürü gördüklerinde tarihi bir şeyler gördükleri zaman kafalarında bir hikâye oluşturabildikleri zaman mutlu olabiliyorlar oraya gitmelerinin sebebi o. ...Başka kentler mesela Taraklı, Göynük, Mudurnu bu İpekyolu’nda bir akstır, Osmanlı’nın tarihi kalıntılarının olduğu üç kent eskiden bunlar sakın şehir olmadan önce bilinmezdi sakın şehir oldular, finans sağladılar evler yenilendi işte oradaki kalıntılar tarihi kalıntılar belirgin hale geldi, hepsi restorasyon gördü şimdi insanlar oraya daha çok gitmeye başladı.”

K6: “Şöyle sakın şehirleri gözden geçirdiğimiz zaman şunu söyleyebilirim tabii ki sakın şehir olduktan sonra ha yaptıkları çalışmalarla ziyaretçi sayısını arttıran sakın şehirler var çünkü neden doğru olarak çalıştılar yani bunlar sakın şehir felsefesine olumlu yaklaştılar. Doğal ve kaynaklarını korumak için çalışmalar yaptılar, tarihi miraslarını korumak için restorasyonlar yaptılar. Orada iş sahası yaratmak için çalışmalar yaptılar ve daha önce bahsettiğimiz hem kadınlara yönelik hem gençlere yönelik iş sahaları açtılar.”

K7: “Derhal ayrıcalıklı oluyor, özendirici oluyor. Bir marka ya öyle bir şey ki sakın şehir olduğunu o ana kadar fark edilmeyen yani şöyle söyleyeyim siz kir pas içinde veya çok

kötü giyinen bir kızın güzelliğini fark ediyorsunuz, doğru ışığa getiriyorsun vay bu neymiş diyor sakin şehir markası böyle bir şey oluyor. En önce komşularının dikkatini çekiyor ve şuna bakın K4 doğrulayacaktır biri sakin şehir olunca komşuların hepsi sakin şehir olmak için başvuruyor hemen o çevreden onlarca başvuru talep geliyor.”

K8: *“Gökçeada diyelim gelenekleri yaşatıp gastronomide iyi ne yapıyor diğer Cittaslow'lar geliyorlar bunu nasıl yaptın diye öğreniyorlar örneğin şey Seferihisar narenciye fabrikası kurdu ve diğer Cittaslow ona gidiyor, ben de elma var sen bunu nasıl yaptın diye böylelikle en iyiler paylaşıldığında herkes en iyi oluyor. ...Ama yine de Türkiye gibi bir ülkede maalesef her şey belediye başkanında.”*

Aktarılan bilgiler ışığında bazı yörelerin kendilerine özgü sosyo-kültürel değerleri sayesinde sakin şehir unvanı almasıyla birlikte tanınırlık açısından ön plana çıkmaya başladığı ve bu durumdan fayda sağladığı görülmektedir. Buna karşın birkaç katılımcı sakin şehir unvanının sadece markalaşmak adına kullanıldığını ve bu hareketin amacına uygun olarak yürütülmesi konusunda inisiyatifin çoğunlukla belediye başkanında olmasının bir dezavantaj olabileceğini dile getirmiştir.

Sakin Şehir uygulamasının ülke kalkınması ve refahı açısından çıktıları konusunda ne düşünüyorsunuz? sorusuna katılımcılardan gelen önemli cevaplar aşağıda aktarılmıştır.

K1: *“Biz hep merkezden merkez dışına doğru düşünüyoruz. Yani ülke kalkınması dediğimiz zaman yani kamu ve sektörler bir varlık üretecekler bu varlığı uca kadar yayacağız ve bu konuda sinir hatlarının ucundaki insanlar hep bekleyen, alan ve tüketen hale geliyorlar. Tersini düşünürsek bu genel küçük ölçekli hızlı hareket edebilen insanlardan üretebilen bir değeri merkezde buluşturmaya çalışırsak o zaman ne kamu açığı kalır ne de ticaret açığı kalır. Çünkü orada az bir birikim de yok.”*

K2: *“Çıktıları olarak bakarsak unutulmaya yüz tutmuş birçok şeyin aslında Cittaslow felsefesi ile yeniden hayata geçirebileceğini gösteriyor. Bazı şeyler başladı gibi Türkiye'de yani bu tohumlarla alakalı, turizmle alakalı altyapıyla alakalı çevreyle alakalı bu kenti ne kadar Türkiye genelinde korumaya çalışırsanız her bir kenti Cittaslow size o kadar katkı sağlayabilir. ...Şuanda tüm kentlerle yıl bazında en az iki defa toplantı ve her yıl bir festival gerçekleştiriyoruz ve bu süreçler bunun dışında da her yıl ne uluslararası bazda toplantı var. Bu da tüm dünya genelinde 262 Cittaslow kentin bir arada olması demek bu da şunu ortaya koyuyor: 260 aşkın tüm kentin orada olması*

Cittaslow yerel yönetimler için yeni fikirler ortaya koymasına neden oluyor bu Türkiye için de geçerli.”

K3: *“Bu slowfoodun iyi temiz adil ilkelerine inanarak bu yöneticiler veya sakin şehir hareketini yürütenler iyi bir program önlerine koyabilirlerse bu yönde adım atarlarsa ilkeleri iyi tespit edip onu devam ettirebilirlerse çok faydalı olur tabii yani Eğirdir gölü mesela şuanda temiz görünüyor ama kirlilik başlamış. 10 sene sonra belki geri dönülmez noktayı aşacaklar ama gel gör ki belediye başkanı üreticiler hiç öyle bir zihniyet yok onlarda. Yani mesela biz işte Isparta’nın Eğirdir gölü var elması var mesela bu gölü gül yağını biz ekolojik olarak üretelim, öyle bir anlayış yok.”*

K4: *“Yerelin güçlendirilmesi şart yani bunun başka çıkış yolu yok. Yani insanlar İstanbul’a Ankara, İzmir’e taşımaya devam edip orada tezgahlar olmaya devam etmenin sonu yok. Yani bizim, çünkü bu şekilde yaşam bir distopyaya doğru gider, bizim tam tersi yereli güçlendirip insanı yerele döndürmemiz lazım bir şey üretilmesi için hayvancılık yapılması için tarım yapılması için. Yani her açıdan bizim geleceğimiz orada yatıyor.”*

K5: *“Bu politikayı ülkeye yayarsan ülke bazında konuşuyorum tarihini korursan lalene sahip çıkarsan dönerine, kebabına, baklavaya, cacığına işte rakına sahip çıkarsan olur. Bu işi tamamıyla bu modele uygulayamazsınız bir yere varamazsınız. Şimdi burada başarmış küçük kentler var, kendi ekonomilerine yetiyorlar, yerel yöneticisini koruyor, tarımı koruyor tarım gelişmiş, suyunu koruyor, imara açarken dikkat ediyor. İşte belli kriterler var bunları küçük yerlerde yapıyorsanız büyük yerlerde de yapabilirsiniz. Sürdürülebilir ekonomiyi sağlığı çevreyi onu da sağlarsanız.”*

K6: *“Cittaslow’a bir arama yapan Google’a giren bir kişi ne yapıyor hala Türkiye’de 17 tane varmış diye görüyor. Dolayısıyla işte bir yerde bu nedir bu ülke reklamıdır aslında eğer Cittaslow’da tatil yapan bir kişi ise bu aramayı yapanlar ne oluyor? Siz yeni bir tane ziyaretçi kazanmış oluyorsunuz Türkiye’ye ziyaretçi geldiği zaman para harcıyor yani en basit buradan gidebiliriz. Türkiye’ye katkısı var mı var imaj olarak var mı var demek ki Türkiye’de de korumaya yönelik çalışmalar var, yoksa bunlar cittaslow olamazdı, bu unvanı alamazdı.”*

K7: *“Kimseye yük olmayan, kendi içinde göçü önleyen bir model ülkenin sahip olduğu değerleri orada koruyan, yerinde koruyan bir model alıp başka yere hapsetmeyen refahsa bu refahı ekonomik bir ölçüt olarak kullanmıyorum, zenginlikse bu zenginliği parasal bir*

kavram olarak kullanmıyorum ve ülkenin katma değerine çok fazla şey aktaran bir şey. Yani sakin şehir bir göç vermiyor, ülkenin zenginliği olan kadim ilişkileri modelleri, biçimleri, sosyal, kültürel vesaire her şeyi koruyor, çevreyi koruyor, dolayısıyla ülkeden almıyor da kendine yettiği gibi kendisi de kendi içindeki tatmin nedeniyle etrafa böyle iyilik ışıltılar ya ışığı çevresine de yayılıyor.”

Katılımcılar sakin şehir hareketini yerel kalkınmanın bir aracı olarak görmektedir. Bununla birlikte yerelin sahip olduğu değerleri ekonomik çıktıya dönüştürerek ülke kalkınmasını da yerelden başlatmanın daha doğru olacağını düşünmektedirler. Böylece kaybolmaya yüz tutmuş yerele özgü değerlerin yeniden canlanarak ülke imajına olumlu katkı yapacağına inanmaktadırlar.

4.1.3. Sosyal girişimcilik ve sosyal inovasyonun sürdürülebilir turizm üzerindeki etkilerine yönelik bulgular

Bu bölümde sosyal girişimcilerin sakin şehir hareketini Türkiye’de hayata geçirmelerindeki amacı sosyal, ekonomik ve çevresel açıdan irdeleyen içerik analizi bulgularına yer verilmiştir. Elde edilen bulgular sonucu 3 tema ile bu temaları oluşturan 55 kod tespit edilmiştir. İlgili temalar çalışmanın ana konusu olan sürdürülebilir kalkınmanın sosyal, ekonomik ve çevre boyutları esas alınarak isimlendirilmiştir. Kapsadığı kodlarla birlikte her bir tema aşağıda aktarılmıştır.

4.1.3.1. Ekonomi temasına ilişkin bulgular

“Ekonomik alanla ilgili olan sakin şehir kriterlerini hayata geçirerek neleri hedeflediniz?” sorusuna karşılık katılımcıların verdiği cevaplar ve bu doğrultuda elde edilen kodlar “Ekonomi” teması altında Tablo 8’de aktarılmıştır.

Tablo 8. *Ekonomi Temasına İlişkin Kodlar ve Doğrudan Alıntılar*

Kod	Doğrudan Alıntı
Yerel ürünlerin yeniden üretilmesi	K2: “...Geçmişte üretilmeyen yerel ürünlerin yeniden üretilmesine neden oldu. ...17 kentle birlikte de her yıl artık bir Cittaslow Türkiye Festivali hayata geçiriyoruz, bu kapsamda ortaya tüm kentlerle geçmiş yerel yemeklerin tanıtımını koyuyoruz. Ya da geçmiş etnik kökenleri ile bir arada buluşturuyoruz” K8: “...Benim anladığım anlamda ben bunu Gökçeada da şey yaptık, gerçekleştirdik ürünleri ortaya çıkardık, geleneksel ürünleri ortaya çıkardık.”
Yerel üretici sayısında artış	K1: “...Yat limanı açtık yatlar geldi. Sonra bir şey gelişti. Gelen teknelerin arızası oluyor. E o zaman yan sanayinin de gelişmesi lazım. Efendim bu insanların teknelerine petrol sağlayacaksınız. Yani bir şey yaptığında bu paydaş ekonomik segmentleri otomatikman harekete geçirdi.” K4: “...Oldu tabii dükkân açıldı, dükkânı açılınca insanlar çalışmaya başladı, tarım gelişti, tarım gelişince insanlar çalışmaya başladı.” K5: “...Üretimle alakalı olan kısımlarda şu şekilde davrandık: Öncelikle bir analiz yaptık, o bölgede ne en iyi yetişir ya da hangi el işi iyi işte hangi avantajı var, hangi dezavantajı var örnek veriyorum işte Göynükte ahşap oymacılığı iyi.”
Yöresel yemeklerin satışı	K2: “...Mandalina reçeli işte Seferihisar’ın üzümü üzerinden yapılan pekmezler ve ya da yerel yemekleri ya da Seferihisar’ı yerel otları bu süreçler belli bir kooperatifin içerisinde birleşip Türkiye’deki tüm halka satışının gerçekleşmesi imkânı var.” K6: “...Yerel ürünlerin yapıldığı, yerel yemeklerin sunulduğu restoranlar açtığınız zaman bir defa bir farklılık sağlıyorsunuz dolayısıyla hem iş gücü hem de o ürünlerin değerlendirilmesine ekonomiye katılmasına yönelik iyi.”

Tablo 8. Ekonomi Temasına İlişkin Kodlar ve Doğrudan Alıntılar (Devamı)

Kod	Doğrudan Alıntı
Geleneksel mesleklerin canlanması	K5: “...Bir analiz yaptık, o bölgede ne en iyi yetişir ya da hangi el işi iyi işte hangi avantajı var, örnek veriyorum işte Göynükte ahşap oymacılığı iyi, Seferihisar'da organik ürünler iyi Halfeti'de gül çok öndedir.” K7: “...Çin'de yapılmış ucuz malları satıyor tüketiciye şimdi orada kaşıkçılık mı var kardeşim. O bir liraya sattığın kaşık yerine yani 10 liraya el işçiliğiyle ver orada önümde yapılmış bir kaşığı ben alırım.” K8: “...Ekonomik açıdan baktığımız zaman ziyaretçileri için kentin içinde yaşayanları mutlu edecek tek yöntem geleneklere bağlı üretim ve geleneklere bağlı yaşam biçimidir ve bunun en güzel örneğini de Orvieto'da görebilirsiniz.”
Tarımsal üretimde artış	K1: “...Orada insanlar bu işleri yerel bölgesel ekonomik tarım ne ise ekonomik faaliyetlerini geliştirerek kendi topraklarında olabildiler.” K3: “...Yerel domates patlıcan vesaire gibi yerel ürünlerle üretimler falan arttı.” K4: “...Gerçekten inanılmaz şekilde arttı bu pazarın gücü yani insanlar domates ekmeye başladığı. Dağlardan şevketi bostan toplayıp satmaya başladı yani üretim ciddi bir şekilde arttı.” K8: “...Tarımla desteklenen turizm bence ekonomik model olarak Cittaslowlarda alınıyor fakat şu var bunu geliştireceğiniz en güzel örnek Earth marketlerdir yani yeryüzü pazarlarıdır.” K8: “...Cittaslow'un üretim şekli tarımsal üretim şeklidir bence öyle olmalıdır tarım.”
Yerel üreticilerin kendi ürünlerini satması	K2: “...Yerel üreticilerin Seferihisar'da kendi üretmiş oldukları ürünleri doğrudan aracısız bir şekilde satabiliyor olmalarıydı.” K3: “...Zaman içinde birçok kişi oraya ürün getirmeye başladı mesela eski kooperatif başkanı işte karısı mesela ekmek yapıyor onu satıyor.”

Tablo 8. *Ekonomi Temasına İlişkin Kodlar ve Doğrudan Alıntılar (Devamı)*

Kod	Doğrudan Alıntı
Turist sayısında artış	K2: “...Cittaslow da bir turizmi de beraberinde getiren bir proje aslında genel olarak baktığımızda. İnsanların merak edip kentleri ziyaret etmesi ihtimali yüzde 90 ya da daha fazla bu nedenden dolayı da nüfus çok fazla artabiliyor” K6: “...Bu hareketi benimsemiş olan kitleye yönelik ürünleri de çıkardığınız zaman zaten size gelen yabancı ziyaretçi sayısını otomatikman arttırmış oluyorsunuz.”
Turizm türlerinde artış	K1: “... Yat limanı açtık yatlar geldi. ...Yunan adalarından purpur pervaneli deniz uçakları kalkıp Seferihisar’a geldiler. Ondan sonra bavul turizmi başladı. ... Egeli atların ki o Egeli at denilen bir Ege at türü var. Bunun üretildiği yer. Bunları sadece sünnet düğünlerinde kullanmasak da atlı doğa turizmi desek yapabilir miyiz? Yaparız.”
Halkın üretime katılması	K4: “...Yerli üretimi destekleme, insanlara ürünlerini satabilme imkânı sağlama üzerine kurulu.” K5: “...İstihdam için yerli kişilerin çalışmasıyla ilgili uygulamalar yaptırıldı.”
Küçük konaklama işletmelerinde artış	K1: “...Bu potansiyelleri algılayıp buna göre uygun yaşam modelleri geliştirmek. Oteller burada çok işe yaramıyor. Otelse de bireysel konaklama yani bu bungalov türü şeyler çok tutuyor. Köyceğiz bunu kullanıyor.” K4: “...İşte butik otel yapılıyor şimdi insanlar para kazanmadan oraya atıyorum 200 bin tl 300 bin tl tabiki masraf yapmayacak.” K6: “...Bir takım hediyelik eşya satılan mekânlara yakın konaklama birimlerine ya da yiyecek içecek mekânlara dönüştürüldü.” K8: “...Gökçeada da teşvik veriliyor, ladolya zeytin yetiştirenlere teşvik veriliyor, geleneksel pansiyonculuk teşvik ediliyor. yani uzun bir süreç bu.”

Tablo 8. *Ekonomi Temasına İlişkin Kodlar ve Doğrudan Alıntılar (Devamı)*

Kod	Doğrudan Alıntı
Aracıların ortadan kalkması	K1: “...Devam edecek olursak üretimin tüketime aracısız doğrudan ulaştığı. Yani bir mandalina festivali yapıldı. Sırbistan’dan frigo kamyonlar geldi. Festivalde kamyon şoförleri oynadılar eğlendiler. Sonra yerel halkın desteğiyle mandalinaları kamyonu yüklediler. Orada paraları ellerine şakır şakır sayıldı. Böylece aracıyı def ettiler.” K5: “...Normalde şöyle bir şey vardır: tüccarlar ve araçlar vardı, parayı da araçlar kazanır bu acıları doğrudan egale ettik sistemin dışına çıkarttık öyle olunca zaten fiyat düştü alıcı da mutlu üretici de mutlu”
Turist memnuniyeti	K2: “Müşterilerin orada ya da gelen ziyaretçilerin orada gerçek bir tatil köyü havası yaşayarak memnuniyetlerini ortaya koyuyor.” K5: “...Tamamen yerli üretim olabilsin diye şimdi bütün bu bileşenler sonucunda zaten gelen müşteriler ya da gelen ziyaretçiler şu şekilde memnun kaldı.” K6: “...Tabii ziyaretçilerin de ekonomik açıdan memnun kalmaları önemli.” K8: “...Sakin şehir kriterlerine ekonomik açıdan baktığımız zaman ziyaretçileri için kentin içinde yaşayanları mutlu edecek tek yöntem”
Yerel üreticilerin kazanması	K2: “İlk başladığımızda biz üretici pazarları ile başladık. ...Tabi 45 tezgâh ile başladık. Fakat günümüzde 2019 yılına geldiğimizde ise şu anda 450’in üzerinde tezgâh var.” K5: “...Onları, saat ücretinin üstünde kadınların da tatmin olabileceği ve evlerine götürdüklerinde bir işe yarayabileceği parayı onlara verdiklerini biliyorum.”

Tablo 8. *Ekonomi Temasına İlişkin Kodlar ve Doğrudan Alıntılar (Devamı)*

Kod	Doğrudan Alıntı
İstihdamın artması	K4: “...Biz dışardan istihdamı pek hedeflemedik. O bölgenin insanların istihdam nedeniyle başka yerle kaçmasını engellemek gibi bir imkânımız olduğunu idrak ettik.” K2: “...Her bir üretici artık kendileri para kazanırken artık yanlarında başka insanlar da çalıştırmaya başladılar. Tabii ki bu yeni bir istihdamı da ortaya koydu.” K4: “...Oldu tabii dükkân açıldı, dükkânı açılınca insanlar çalışmaya başladı, tarım gelişti, tarım gelişince insanlar çalışmaya başladı.”
Kadın girişimcilerin ortaya çıkması	K2: “Cittaslow öncesi yani üye olmadıkları zaman kentlerde kadınların çok fazla dezavantajları vardı. Fakat bu kooperatifler ve kadın evi emekleri sonrası artık daha fazla sosyal geçebiliyorlar ve kendi ürettikleri ürünleri satıp kendi ekonomilerine katkısı sağlıyorlar.” K4: “...Kadınlar şimdi gözleme tezgâhı açmaya başladı ve yanında 3 tane kadın çalışıyor.” K6: “...Mesela kadınlar çok önemli, kadınların bu ürünlerden işlenebilen bir kooperatif kurarak hani reçel yapmaktan tutun.” K7: “...El sanatları, kadın emeğinin paraya dönebilmesi zaten doğal bir sonucu bu.”

Tablo 8. *Ekonomi Temasına İlişkin Kodlar ve Doğrudan Alıntılar (Devamı)*

Kod	Doğrudan Alıntı
Geleneksel ürünlerin değerlendirilmesi	K5: “...Sirkülasyonu artınca üretim de arttığı, üretimin arttığını görünce zaten bizde bu sefer köylü şöyle teşvik ettik, örnek veriyorum işte bizim karakılçık buğdayımız var. Siz üretin, biz devletin verdiği taban fiyatı yaklaşık sanıyorum bir buçuk ya da iki katına sizden almayı taahhüt ediyoruz.” K6: “...Yani sadece orada yerel mutfağı sunarak değil ama giderken hediyelik olarak yanlarında götürmeleri de ekonomik açıdan getirisi oluyor. ...Yani önemli olan yerel ürünün değerlendirilmesi hani ben yiyecek içecek mekânlarında yerel olarak ürettiğim neyi sunabilirim.” K7: “...Ekonomik anlamda gelişme senin bir kiloluk ürettiğin yerel yoğurdun değerinin 3 katına çıkması olmalı, bir kiloyu 10 kilo yapmakla gelişemezsin. Oraya gelen ziyaretçilerde bu bahsettiğiniz doğallık için geliyorlar.” K8: “...Önemli olan var olan kadar üretmek, var olanı satmak, geleneksel yöntemlerle üretip satmak, kimliğini korumak ve bunun geleneğini de kullanarak bir üretim metoduna gitmek az olan pahalıdır hala bunun farkında değil insanlar .”
Bilinçli yerel girişimciler	K2: “...Ev sahiplerine dedik ki gelin size bir ev pansiyonculuğu eğitimleri verelim. Küçük ölçekli girişimci kursuyla birlikte mevcut adayları yani talepte bulunan girişimcilere sonrada sertifika verdik ve bu sertifikaları ile birlikte kendileri şuanda pansiyonlarını işletiyor. ...Yerel esnafa biz öncesinde bu bilgilendirmeyi yapıyoruz yani ne diyoruz burası bir sakin kent buranın mevcut kriterleri bulunuyor bu kriterler doğrultusunda ilerlemesi...” K1: “...“Tamam, ben bu işe varım. İmkânlarım da var. Tarlam var. Evim denizin dibinde.” gibi fiziksel, sosyal ve ekonomik imkânlarına karar verip ben bu işi yaparım diyenlerin ilişkilerini yönetmekte yardımcı olduk.”

Tablo 8. *Ekonomi Temasına İlişkin Kodlar ve Doğrudan Alıntılar (Devamı)*

Kod	Doğrudan Alıntı
Ürünlerde markalaşma	K5: “...Mesela tarım zaten kendi toprakları var kendi bahçeleri var biz onları teşvik etti, koparıp da müteahhitte vermesinler diye marka yaptık mesela zeytin ile alakalı da bir marka yarattık.” K8: “...Sertifika veriyorduk burası Slowfood dostu bir alandır, burada güvenli şekilde yemek yiyebilirsiniz diye yemeklerin tarifleri yazıyordu menülerde fakat son gittiğimde adada bu uygulamaların da kalktığını gördüm.”
Yöre tanınırlığının artması	K3: “...Şimdi bu yapmış olduğunuz girişimle birlikte bir cazibe merkezi olmaya başladı.” K6: “...Sonra ilçeyi tanıtan afiş, broşür hazırlayıp hatta TV kanallarını çeşitli ulusal TV kanallarını, ilçeye davet edip onlara sakin şehir olarak neler yaptıklarını anlatan belediyeler oldu.” K8: “...Bana göre, cazibe merkezi haline gelen Cittaslow'lar Gökçeada da dahil buna cittaslow olma özelliklerini bu nedenle hızla kaybetmektedirler.”
Atıl alanların değerlendirilmesi	K5: “...Evler eskiden harabe yerlerken insanlar yaşıyordu orasının talebi arttıkça insanlara oraları butik ev pansiyonculuğuna çevirmelerini teşvik ettik. ... Eski binaları mesela kaldırdık ve park yaptık.”
Üretici kooperatiflerinin ortaya çıkması	K2: “...Yeni bir kooperatif kuruyoruz şuanda aslında kurduk kooperatifi yenilenebilir enerji üzerine. ...İlk hedefimiz her bir kentin bir kooperatifin olması bu hedef Akyaka 'da da var bu hedef Erzurum Uzundere de de var.”

Tablo 8. *Ekonomi Temasına İlişkin Kodlar ve Doğrudan Alıntılar (Devamı)*

Kod	Doğrudan Alıntı
Yerel tohumların korunması	K2: “...Dedik ki elinizde bulunan yerel tohumları bize verin biz onları çoğaltacağız ve belli bir bankamızda onları saklayacağız çoğaltarak koruma altına alacağız.” K3: “...Karakılçık buğday tohumu Gödençe Köyü'nde saplanıldı hani kaybolmaktan kurtarıldı.”
Yöre dışı girişimci sayısında artış	K1: “...Yani gelsin de çok daha fazla gelsin demeyeceğiz, alabileceğimiz ve verebileceğimiz kadarını vereceğiz. Buraya yatırım yapmak isteyen yerel ya da yerel olmayan unsurlara da bazı bölgesel kısıtları yapacağız.” K2: “...Üretici pazarlarında yerel üreticinin dışında başka üreticilerin olmaması.” K4: “...Ticari amaçla gelen girişimciler için kötünün yasaklanması değil iyinin teşvik edilmesiyle ilgili bir girişimimiz oldu.” K5: “...Dışarıdan yatırımcılar geldi fark etti bunu bize satın ya da devredin dediler otel olarak.”

Yukarıda aktarılan katılımcı görüşlerinden anlaşılaçağı üzere sosyal girişimcilerin sakin şehir hareketini başlatarak yerel ekonominin kalkınmasına 23 noktada olumlu katkı sağlamayı hedefledikleri tespit edilmiştir. Ekonomi teması altında adı geçen bu 23 nokta Cittaslow sürdürülebilir turizm ölçeğı ifadelerinin ilk bölümünü oluşturmaktadır.

4.1.3.2. Çevre temasına ilişkin bulgular

“Çevreyle ilgili olan sakin şehir kriterlerini hayata geçirerek neleri hedeflediniz?” sorusuna karşılık katılımcıların verdiği cevaplar ve bu doğrultuda elde edilen kodlar “Çevre” teması altında Tablo 9’da aktarılmıştır.

Tablo 9. Çevre Temasına İlişkin Kodlar ve Doğrudan Alıntılar

Kod	Doğrudan Alıntı
Yenilenebilir enerji kullanımı	K1: “Egenin potansiyelleri yüksek, tamam eğer bir yer deprem bölgesiyse demek ki oranın altında bir jeotermal kaynak olma olasılığı yüksek. E oranını rüzgârı var. Rüzgârın yanında jeotermal var. Güneşi var. Yani birinin bittiği yerde diğerinin başlayabildiği bir enerji kaynağı rezervinin olduğunu mesela o bölgenin insanları bizi yönlendirdiler.” K2: “...Belediyemizin yanında bir kapalı pazar yerimiz bulunuyor, o kapalı pazar yeri üzerinde bir güneş panelleri ortaya koyduk.” K4: “...Yenilenebilir enerji kurulmasının teşvik edilmesi var.”
Hava, toprak ve su temizliği	K2: “...Sera gazının yüzde 20 azaltılması söz konusu anlaşmaya imza atan belediyeden bir tanesiyiz.” K3: “...Füsün Hanım var. O bir kitap yazmıştı ev yapımı ilaçlar için börtü ve böcek için doğa dostu ev yapımı ilaçlar diye.” K4: “...Yani şuana kadar bilmem kaç yüz sene balıkçılık yapan bir toplum bir anda balıkçılığı bitirirse bütün kimliğini boşaltmış oluyor. Çevrenin korunmasını teşvik edilmesinin sebeplerinden biri bu yani kendi kimliği olmasıdır.” K5: “...Gerze de var Seferihisar'da Sığacık körfezinde orkinos çiftliklerine engel olduk Gökçeada'da maden ocağı açacaklardı ona engel olduk bu tip işlerle mesela çevreyi suyu, doğayı bu şekilde korumaya yönelik işler yaptık. K6: “...Çevre deyince havada temiz olsun, su da temiz olsun, kara da temiz olsun, hatta bina kirliliği olmasın bunlar hepsi çevre faktörü dolayısıyla insanlara bunu anlatıyoruz.”
Arıtma tesisi yapımı	K7: “Şimdi Mudanya Tirilye ile ilgili bir inceleme yapıyoruz Cittaslow olması konusunda Tirilye'de Cittaslow olabilmesi için her şey var neredeyse ama arıtma tesisi yok. Bu tesisi yap kardeşim diyoruz belediye başkanı yoksa alamazsın.”

Tablo 9. Çevre Temasına İlişkin Kodlar ve Doğrudan Alıntılar (Devamı)

Kod	Doğrudan Alıntı
Yapılaşmanın artması	K1: “...Burada yerel halk ve yerel yönetimler zaten sahip çıktı. Yerel yönetim: “Kardeşim bak gel sen de benim şuradaki tarlama zeytinini mandalinanı dik. Su da veriyoruz. Elektriğini de bağlayacağız. Ama şu evler gibi bir ev yapacaksın ya da beş tane ev yapacaksın. O kadar. Tamam mı? Bunun ötesine geçmeyeceksin.” K2: “...Değişen yapılaşma kentin görüntüsünü de etkilemek zorunda kalabiliyor. Aslında tabi belediye olarak biz bu sorumluluğun farkındayız, bununla ilgili önlemler almaya başlıyoruz.” K3: “...Tabi tabi yapılaşma çok hızlı bir şekilde arttı yani son 5 - 6 yıldır.”
Tarihi yapıların değerlendirilmesi	K2: “...Almış oldukları hibe sonucunda da bu restorasyon çalışmasını yaparak zaten yerel kentlerinde bulunan tarihi süreçleri korumayı sağlıyorlar.” K4: “...Yine Taraklı örneği vereyim yanılmıyorsam 50 – 60 tane restore edilmiş konak var bunlar restore ediliyor çünkü müze yapılıyor.” K6: “...Eski evler bu tarihi mirasın kurtarılması için restore edildi.”
Arkeolojik eserlerin gün yüzüne çıkarılması	K1: “...Teos harabelerinin restorasyonu ile ilgili olarak bir proje teklifi sunduk.” K2: “...Bizim bir Kaleiçi'miz var, o kale içerisinde biz restorasyon çalışması yaptık.” K4: “...Seferihisar'ın marka değeri artınca adı duyulmaya başlayınca kazı tekrar başladı, kazı başkanı atandı işte kazı evi yaptı sponsorlar bulundu bir liman ortaya çıktı falan.” K5: “...Vize'de dünyanın bilinen en eski kilisesi var. Mesela onlar da bununla ilgili proje buldular ve orayı bilinir hale getirdiler.”

Tablo 9. Çevre Temasına İlişkin Kodlar ve Doğrudan Alıntılar (Devamı)

Kod	Doğrudan Alıntı
Ahşap kullanımında artış	K5: “...Belediyenin tesislerini genelde ahşap yani çok elzem olmadığı sürece ahşap kulübelerle karşılamaya çalıştık. ...Tek tip ahşap olsun özellikle işte bu restoranlarda...” K8: “...Yani somut örnekler örneğin girişe ürünlerin fiyatları tek tek yazıldı şeyler plastik masalar kaldırıldı o önce bi direndiler ucuz diye ama biz de şey yaptık Slowfood dostudur dedik bu tahta yerlere belge verdik.”
Bisiklet kullanımında artış	K1: “...Gelene bedava bisiklet vereceğim. Bisiklet binmeyi bilmeyene de ben orada öğretirim.” K2: “...Bisiklet teşvikinin ortaya koyuyoruz ve bununla ilgili zaten yol da yapım aşamasında sağlıyoruz, bunlarla ilgili önlemlerimiz var.”
Ziyaretçi araç sayısında artış	K1: “...Seferihisar'da ki çok fazla trafiğin olması çok fazla araç kullanım olması.” K4: “...Atıyorum otopark kapasitesi var arabaların park edemeyince gelmemesi gerektiği gibi düşünüyorsunuz ama geliyorlar.”
Yöreye özgü bitki ve hayvan türlerinin korunması	K3: “...Tarımsal bioçeşitliliğe bir katkısı olmuştur ama yapan hayatına katkısı olmamıştır.” K5: “...Mesela Halfeti'de karagül Eğirdir'de tatlı su kereviti, Seferihisar'da lavanta, lavanta ki sonradan geldi ve onu ürettik şuan bioçeşitliliğe katkısı var onun çünkü Turgutlu mesela şey lavanta köyü olarak geçer.” K8: “...Adadaki bütün bitkilerin listelerini çıkarttık, var olan endemik yapıyı ortaya çıkardık işte tarihi ağaçları ortaya çıkardık.”
Tarımsal faaliyetlerde doğal yöntemler	K1: “...Kimyasal yabancı maddeyi işin içine katmayacağız. Yani ısınmaysa bunu güneş enerjisi ile yapacağız. ...Tarımın içinde daha önce kullandığımız bir takım zararlı gidericileri kullanmayacağız.” K3: “...işte yerel tohum olduğu için ilaç kullanılmasına ihtiyaç kalmıyor, hatta biz de agroekolojik tarımı öneriyoruz.”
Yeşil alanların korunması	K5: “...Yeni yerleri imara açmadık ve açılmasını engelledik yeşil kalsın artmasın nüfus diye”

Katılımcı ifadelerinden anlaşılacağı üzere sosyal girişimciler hayata geçirdikleri sakin şehir hareketinin, yerelin çevresel anlamda kalkınmasına 12 noktada olumlu katkı sağlayacağını düşünmektedirler. Çevre teması altında adı geçen bu 12 nokta Cittaslow sürdürülebilir turizm ölçeği ifadelerinin ikinci bölümünü oluşturmaktadır.

4.1.3.3. Sosyal temasına ilişkin bulgular

“Sosyal alanla ilgili olan sakin şehir kriterlerini hayata geçirerek neleri hedeflediniz?” sorusuna karşılık katılımcıların verdiği cevaplar ve bu doğrultuda elde edilen kodlar “Sosyal” teması altında Tablo 10’da aktarılmıştır.

Tablo 10. Sosyal Temasına İlişkin Kodlar ve Doğrudan Alıntılar

Kod	Doğrudan Alıntı
Ücretsiz kreş hizmeti	K2: “...Kadınlar çocuklarını bırakabiliyorlar kreşlerde kreşler ücretsiz zaten tamamen belediye kontrolünde çocuklarını bırakılıyorlar.”
Engelli ve yaşlıların yaşam kalitesi	K2: “...Engellilere yönelik ulaşım kapsamında çalışmalarımız var. Bir eğitim bölgemiz var engelliler üzerinden bu engellilerle birlikte zaten yıl bazında ortak çalışmalar yapıyoruz.” K5: “...Aslında ilk başta çocuklar olur ya da kadınlar diyeyim, engellilerimizi ayırmadık asla bu sistemin hep içerisinde...” K7: “...Sosyal teşvik getiriyorsun yayalaştırma meselesi zaten bizatihi yaşlılar içinde engelliler içinde özellikle fiziksel engelliler içinde çok önemli bir kriter getiriyor.”
Kadınlar için çeşitli topluluklar	K3: “...Kadın Emeli evleri kuruldu, yani kentlerin yerel ürünleri, yerel eşyaları ya da yerel yemeklerini üretiminin yapıldığı evler oluyor, bu evler Şavşat'ta da var, Göynük'te de var .”
Çocuklar için daha iyi şartlar	K5: “...Çocuk Belediyesinin de böyle uygulamayla da hem çocukların sosyal sürdürülebilirliği işte fiziki sürdürülebilirliği sağlıklı sağlıkları ile ilgili sürdürülebilirliğini sağladık. ...Milli eğitim müfredatında olmayan dersleri de aynı zamanda verdik. Keman çalmak resim aklıma şuan tabii biz hani psikolog dernekleriyle de çalıştık. Çocuklar bazıları sorunlu da olabiliyorlar” K6: “...Sakin şehir hareketinde gençler ve çocuklar nasıl faydalı olabilir, neler yapılabilir işte bu uçurtma şenliği olabilir, misal örnek verim perşembe belediyesi uçurtma şenliği yapıyor.” K8: “...Birtakım küçük seminerler düzenleniyor sürekli işte okul bahçeleri işte bitkilerin nasıl büyüdüğünü görmek, canlı olduğunu anlatma efendim işte demokrasi algılamaları çocuk meclisleriyle bu tür çalışmalar oluyor.”

Tablo 10. Sosyal Temasına İlişkin Kodlar ve Doğrudan Alıntılar (Devamı)

Kod	Doğrudan Alıntı
Kadınların iş gücüne katılması	K2: “...Kooperatif kadın kooperatifi yani sadece kadınlardan oluşan 2009 yılında kurulan bir kooperatif şu anda ilk 7 kadınla başladı. Ama günümüzde 88’i aşkın kadın şu anda içerisinde yer alıyor.” K5: “...İstihdam ederken de genelde ev kadınlarımıza öncelik verdik. ...Aynı zamanda annelerin, çocukları o sistemin içerisinde entegre olmuş eğitilirken annelere de bir istihdam yarattık, onlar da para kazanmaya başladı.” K8: “...Ekonomik olarak Cittaslow anlayışına uygun modellerle kadınların ekonomik hayata girmesini sağlamak, aynı zamanda yani evde ev çalışanı dışında üretim paydaşı olmasına yardım etmek.”
Genç ve çocukları için karar alma süreçlerine katılım	K2: “...Çocuk belediyesi kurduk bu çocuk belediyesi gerçekten bir belediye kavramı taşıyor, kendi yönetmelikleri var, kendi bütçeleri var, çocuk belediye başkanları var ve meclis üyeleri bulunuyor.”
Göç eden gençlerin sayısı azalma	K1: “...İnsanlarının istihdam nedeniyle başka yerlere kaçmasını engellemek gibi bir imkânımız olduğunu idrak ettik.” K6: “...İlk duyduğunuz şey ne oluyor gençler büyük şehirlere gidiyorlar, neden iş arıyorlar burada iş yok hatta işte Şavşat mesela sakin şehir Şavşat’a köyde incin top atıyor.” K7: “...Yani genç zaten babasının yaptığı balıkçılığın sonucunda veya oradaki bir pideciliğin aynı sistemde pide yapmaya devam etmesiyle geçimini sağlayabildiği zaman o mesleği de sürdürüyor, o işletmeyi de sürdürüyor. O zaman işte Aydın Yenipazar’dan dönüp İzmir’e göç etmiyor.” K8: “...Sakin şehir gençlere yaşadıkları yerin değerlerini öğreterek sevdirmek, oraya ekonomik ve sosyal canlılığı getirerek orada kalmalarını, çalıştıkları yerleri, yaşadıkları yerleri çalışma alanları haline getirip benimsemelerini sağlamak.”

Tablo 10. Sosyal Temasına İlişkin Kodlar ve Doğrudan Alıntılar (Devamı)

Kod	Doğrudan Alıntı
Dışarıdan göçün artması	K3: “...Yani Seferihisar'ın kendisini bu şekilde tanıtmış olması orada daha yüksek bir göçe neden oldu.”
Otoritenin halkla birlikte hareket etmesi	K1: “...“Ya bu çocuklar bir şeyler yapmaya başladı. Bir dinleyelim bakalım şunları.” diyen bir kitle oluştu. Bu kitlenin oluşumunda yerel yönetimler, belediyelerin fonksiyonunu yerine koymak lazım.” K4: “...Yani orda belediyenin binası vardı merkezde yıkalım yapalım diye halka sordular facebooktan, internet sitesinden anket yaptı. İşte park çıktı park yapıldı.” K5: “...Mesela bunu da halk seçti, ne yapılsın diye bir anket yaptık halk seçti onu uyguladık.” K7: “...Tam da o çocuk meclisi, kadın üyesi veya kent konseyleri gibi kavramların gerçek anlamda çalışıyor olması.” K8: “...Biz Gökçeada'da iki kez seçim yaptırдық. ve bir tanesi üniversiteye bir okul binası verilecekti insanlar da ilk okula verilsin dendi işte üniversite mi ilkokul mu belediye bir seçim yaptırdı.”
Kaynakların üreticilere adil dağıtımı	K1: “...Daha önce sözünü ettiğimiz kentlerin en güzel yerinde açık alanlar yaptık ve oralarda vergisiz yerel yönetimlerin gölgelik, elektrik ve su sağladı. Bunun içine çocuklar da satış yaptı, gençler de geldiler, teyzeler de, analar da, babalar da yani orası bir toplam üretim ve tüketim mekânına dönüşebildi.” K3: “...Adil olması açısından da büyük tohum şirketlerine karşıyız. K4: “...Atıyorum 5 yıldız otel yerine halkın ev pansiyonculuğu yapıp onlara dağılması bunun. İşte orada Migros'un para kazanması değil insanların üretip kendi ürettiğini satması gibi” K5: “...Fiyat politikalarının standartlarını diğerleri ile rekabeti sağlasın diye öyle bir hakkaniyet sağlamaya çalıştık.” K6: “...Herkes aynı şekilde faydalanmalı, yerel yönetimin ne diyelim siyasi açıdan onun yakın olanlar değil o partiye oy versin vermesin önemli değil ama yerel bir arada yaşıyor.”

Tablo 10. Sosyal Temasına İlişkin Kodlar ve Doğrudan Alıntılar (Devamı)

Kod	Doğrudan Alıntı
Geleneksel etkinliklerde artış	K2: “...Ortaya koyduğumuz festivaller de aslında yerel halkın bir arada olmasıyla alakalı.” K3: “Ben tarım açısından ilgileniyordum. Zaten ilişkimiz de tohum takas şenlikleri nedeniyle olmuştu, yerel tohum takas şenliği düzenledik.”
Kültürel unsurların değerlendirilmesi	K6: “...Doğal kültürel değerimiz varsa onu öne çıkaralım, onu pazarlayalım hayır onun dışında birtakım mimari değerlerimiz var, folklorik değerlerimiz var ya da ne bileyim işte yemek yöreye özgü çok bilinen, çok sevilen ve bunları öne çıkaralım ki farklılık yaratalım.” K7: “...Şavşat'ta buz üzerinde yapılan kar üzerinde yapılan güreşler görmüştük mesela çok ilgimi çekmişti yani herkese anlatıyorum adamlar karın üzerinde güreşiyor. ...değerli olan bu, bunu yok etmemek konusunda ölçülü biçimde buradan kentin beslenmesini ve dolayısıyla bundan vazgeçmemesini sağlamak lazım”
Halkın sosyalleşmesi	K2: “Sosyal çalışmalar da var yani piyano eğitimi de alabiliyorlar. İşte sanatsal çalışmalardan da eğitim alabiliyorlar, resim eğitimi de alabiliyorlar, bunun dışında toprakla da buluşuyorlar. Yani kendilerine özel bir seraları var ve orada da sera yetiştiriciliği de yapabiliyorlar.” K5: “...Çocuk belediyesinden bahsetmiştim az önce aslında çocuk belediyesi sadece bir lafta belediye değil, hem spor yaptırıyor, hem fiziksel aktiviteler, kadınlara yoga vesairede yaptırırken çocuklara dans, spor ve yüzme gibi eğitimlerle...”

Tablo 10. Sosyal Temasına İlişkin Kodlar ve Doğrudan Alıntılar (Devamı)

Kod	Doğrudan Alıntı
Halkın bilgilendirilmesi	K1: “Gülsevim teyze nereden bilsin vergi mevzuat bilmem nesini doldurmayı. Onu ona öğreteceksin. Yani genel doğruları empoze etmek yerine onun işine yarayabilecek yerel doğruları birlikte üretip benimseyebilecekleri bir ekonomik işletmecilik formatını birlikte tasarımılayıp geliştirmek.” K3: “...Kaç tane toplantı oldu, o toplantılara epeyce sayıda insan katıldı, bizim ziyaretlerimiz oldu, köylülerle görüşmelerimiz oldu.” K6: “...Planlama koruma, çevresel, tarih, turizm, kültürel gibi komiteler kuruluyor mesela bunu yapan sakin şehirler var civardaki üniversitelerden öğretim üyeleri, çağrılıp burada bilgi vermeleri sağlanıyor.”
Halkın bilinçlendirilmesi	K2: “...Yerel halkın bu süreçten faydalanması ve aslında aktif olmaları yani bu süreçten farkındalık kazanmalarını da aslında teşvik ederek bu çalışmalarını hayata geçirdik.” K6: “...Şunu gördük belediyeler bilgilendirme ve bilinçlendirme toplantıları yapıyorlar yani evet bu önemli.”
Tarihi ve kültürel dokuya uygun yeni yapılar	K2: “...Seferihisar'ın dokusunu bozabilecek herhangi bir görüntü söz konusuysa, o yapılaşmayı da onun engellenmesi çalışması şu anda.” K8: “...Cittaslow olan o yapıya uymayan şeyler yapabiliyorlar. Yani o var çok güzel, Cittaslow ruhuna uygun otellerde yapılıyor.”
Yeni otoparkların yapımı	K1: “...Bazı yerlerde isim vermeyeceğim abartmışlar “buraya araba giremez”e filan varmış. İyi ama herkesin havaalanında bisikletle gelecek hali yok. “O zaman beldenin girişine otopark koyacağız arabasını oraya bırakacak.”

Tablo 10. Sosyal Temasına İlişkin Kodlar ve Doğrudan Alıntılar (Devamı)

Kod	Doğrudan Alıntı
Kent tabela yönlendirmesi	K2: “...Yeni yöntemler bulmaya çalışıyor belediye olarak bunun dışında tabelalarla ilgili de bu süreçlerimiz devam ediyor.” K4: “...Afişler, tabelalar yerleştirilmesi gibi doğrudan ziyaretçiye yönelik birçok uygulama var.” K5: “...Bütün bu dükkanların, restoranların ve eserlerin tabelaları olsun standart olsun.” K8: “...Tabelalarda birlik dedik hatta önce şeyle başladık yavaşlayın işte şehrin adı neyse o mesela Gökçeada'da gemiden indiğinizde yavaşlayın Gökçeada'dasınız diye yazar işte önce her şehre tek tip girişine ve çıkışına tabela ile başlandı ama sonra şeyler, dükkanlar, satış yerlerine tek tip tabela şekline geçtik.”
Turizme karşı hoşgörü	K1: “...Bu süreçte birbirleriyle öğrendikleri o kadar çok şey var ki! İşte burada ayırıştırıcı şeyler inançlar, görüşler falan filan herkesin inancı kendine. Böylece aslında yerel kalkınma modelinden çıkıp bir yerel, bölgesel yaşam modeli üreyebildi Citta Slow sayesinde.” K1: “...Büyük bir tekne sahibi olan adam 10 -15 gün sonra ayrılırken Gülsevrim teyze ile birlikte bulaşık yıkıyordu. O yarım yamalak İngilizce ile “aslanım güzelim, koçum güzelim bilemem ne falan filan böyle bir sevgi yumağı içinde oradan giderken şekil şemal her şey değişmişti.”
Emlak sektöründe rant fırsatçılığı	K3: “...Tabi spekülasyon, tabii ki arsa değerlerinin zıplaması falan filan söz konusu.” K5: “...Eskiden şu an çok reel rakamlar için konuşuyorum eskiden 80 bin TL, 50 bin TL iken oradaki evler şimdi 1,5 milyon TL.”

Katılımcılardan gelen cevaplardan anlaşılacağı üzere sosyal girişimciler sakin şehir hareketinin sosyal açıdan yerelin kalkınmasına 20 noktada olumlu katkı sağlayacağını düşünmektedir. Sosyal teması altında adı geçen bu 20 nokta Cittaslow Sürdürülebilir Turizm Ölçeği ifadelerinin son bölümünü oluşturmaktadır.

4.2.Nicel Araştırma Bulguları

Nicel araştırma süreci sonunda elde edilen verilerden yola çıkarak sakin şehirlere yönelik sürdürülebilir turizm ölçeği geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda elde edilen veriler üzerinden gerçekleştirilerek ölçeğin güvenilirlik analizi ve yapı geçerliğini ortaya koyan AFA ile DFA bulguları aşağıda aktarılmıştır.

4.2.1. Cittaslow sürdürülebilir turizm ölçeği güvenilirlik analizi bulguları

Güvenirlik ölçümü araştırmada kullanılan ölçeğin aynı şartlar altında aynı sonuçlara ulaşılıp ulaşılamadığını ve ölçeği oluşturan ifadelerin kendi içinde tutarlı olup olmadığını test etmek amacıyla uygulanmaktadır. Güvenirlik ölçümünde en çok tercih edilen yöntem Cronbach's Alfa katsayısının hesaplanmasıdır (Saruhan ve Özdemirci, 2013, s. 178). Alfa katsayısı 0 ile 1 arasında değerler alır. Güvenirliğin anlamlı bir düzeyde olması için en az 0,70 değerinin elde edilmesi gerekmektedir. Bununla birlikte araştırma türünde çalışmalar için bu değerin 0.50 düzeyine kadar kabul edilebileceği ileri sürülmektedir (Altunışık, vd., 2012, s. 126). Güvenirlik analizinde göz önünde bulundurulması gereken diğer katsayılar ise *madde bütün korelasyon değeri* ve *madde silindiği zaman alpha değeri*'dir. Madde bütün korelasyon değeri her bir maddenin toplam puan ile bağıntı gösterip göstermediğini belirtir ve o maddenin ölçeğin genelinden farklı bir şey ölçüp ölçmediğini ortaya koyar. Madde silindiği zaman ortaya çıkan alpha değeri ise ölçüm aracındaki bir maddenin silinmesi halinde ölçeğin alpha değerinde ne tür bir değişim olacağını ortaya koyar (Akbulut, 2010, s. 83). Madde bütün korelasyon katsayısının pozitif ve yüksek olması maddelerin benzer davranışları örneklediğini gösterir. Genel olarak 0.30 ve daha yüksek maddelerin bireyleri iyi derecede ayırt ettiği, 0,20 ve 0,30 arasındaki maddelerin zorunlu görülmesi halinde teste tabi tutulabileceği, 0,20 ve daha düşük maddelerin ölçekten çıkarılması gerektiği söylenebilir (Büyüköztürk, 2014, s. 183). Yapılan açıklamalardan hareketle ölçeğin güvenilirliğinin sağlanması adına öncelikle ilgili ölçek madde bütün korelasyon değeri bakımından incelenmiştir. Ölçekte yer alan “*Yöremizdeki emlak sektöründe rant fırsatçılığı artmaya başladı.*” ifadesinin 0,20 katsayısı ile kabul edilebilir sınırlar aralığında olmadığı tespit edilmiştir. Bu ifade yapı geçerliğini sağlamak adına yapılacak olan analizlere dahil edilmemiştir. Geriye kalan ifadelerin ise madde bütün korelasyon değerleri ve Cronbach's Alfa katsayıları açısından kabul edilebilir sınırlar içinde olduğu görülmüştür. Cronbach's Alfa katsayılarına ilişkin faktör değerleri AFA sonuçlarını gösteren Tablo 11.'de de ayrıca aktarılmıştır. Ölçme aracından bir ifadenin

çıkartılmasından sonra geriye kalan ifadeler üzerinden ölçeğin yapı geçerliğini sağlamak adına sonraki analiz aşamasına geçilmiştir.

4.2.2. Cittaslow sürdürülebilir turizm ölçeğinin yapı geçerliği

Yapı, kuramsal açıdan birbiriyle ilişkili olduğu düşünülen belli öğelerin bir araya gelerek oluşturduğu bir bütün olarak tanımlanabilir. Geçerlik ise, bir ölçeğin ölçmek istediği özelliği doğru bir şekilde ölçebilme derecesini ortaya koyar. Bu bağlamda yapı geçerliği, doğrudan ölçülemeyen bir özelliği ölçen bir testin, ölçme derecesi şeklinde tanımlanabilir. Geçerli bir testte olması gereken özellik ise ölçeğin güvenilir olmasıdır (Alpar, 2016, s. 504-526). Buna göre, bir önceki başlıkta güvenilirliği sağlanan ölçeğin yapı geçerliğini test etmek için eldeki verilere öncelikle AFA ve daha sonra belirlenen ölçeğin faktör yapısını doğrulamak için DFA uygulanmıştır. Adı geçen analizlere ilişkin bulgular aşağıda sırasıyla aktarılmıştır.

4.2.2.1.Cittaslow sürdürülebilir turizm ölçeğine ilişkin AFA bulguları

Faktör analizi birbiriyle ilişkili çok sayıda değişkeni bir arada değerlendirerek kavramsal olarak anlamlı daha az sayıda yeni değişkenler bulmayı, keşfetmeyi amaçlayan çok değişkenli bir istatistik aracı olarak tanımlanabilir (Çokluk, vd., 2014, s. 177). Bu analiz türünün uygulanabilmesi için öncelikle ölçme aracında sağlanması gereken bir takım koşullar vardır. Buna göre öncelikle veri setinin yeteri kadar örneklem büyüklüğüne sahip olup olmadığını ortaya koyan Kaiser-Mayer-Olkin (KMO) değerinin hesaplanması gerekir. Ortaya çıkan KMO değerinin ise 0,50 ile 1,00 arasında olması beklenir (Malhotra, 2010, s. 606). Veri setinin AFA için uygun olup olmadığını ölçen bir diğer test tekniği de Bartlett Küresellik testidir. Bu açıdan evrende yer alan değişkenler arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını ortaya koyan Bartlett Küresellik katsayısı incelenir (Altunışık, vd., 2012, s. 266) ve bu katsayının $p < 0,5$ değerinde olması beklenir (Saruhan ve Özdemirci, 2013, s. 203). Bu açıklamalar ışığında analizler sonucu elde edilen 0,915 KMO değeriyle veri setinin yeterli seviyede örneklem büyüklüğüne sahip olduğu anlaşılmıştır. Bununla birlikte 11515,349 Ki-kare ve $p = 0,000$ değerleriyle Bartlett Küresellik Testinin anlamlı sonuçlar ürettiği ve faktör analizi için değişkenler arasında ideal seviyede bir ilişkinin bulunduğu görülmüştür.

Faktör analizi uygulanırken faktör çıkartma yönteminin ve kaç tane faktör olması gerektiğinin önceden belirlenmesi gerekmektedir. Buna göre mevcut çalışmada faktör

çıkartma yöntemi olarak Maksimum Olabilirlik (Maximum Likelihood) tercih edilmiştir. Doğrulayıcı faktör analizinde de sıklıkla kullanılan bu yöntem, faktörler ve değişkenler arasındaki ilişkiyi maksimum seviyeye çıkarmaktadır (Tabachnick ve Fidell, 2013, s. 641). Faktör çıkartma yöntemi belirlendikten sonra faktör sayısına karar vermek için faktörlerin öz değerine bakılmıştır. Faktör analizinde uygun faktör sayısına karar vermek için genellikle öz değeri 1'den büyük olan faktörler tercih edilir (Altunışık vd., 2012, s. 274). Çünkü faktörle değişkenleri arasındaki gücü yansıtan öz değer, 1 ve üzeri değerlerde faktörlerin kararlı olduğunu gösterir (Çokluk, vd., 2014, s. 192). Bu açıklamaya göre verilere faktör analizi uygulanırken öz değeri 1 ve üzerinde olan faktörler dikkate alınmıştır.

Faktör analizi sürecinde ortaya çıkan faktörlerin daha iyi yorumlanabilmesi için ilgili faktörler döndürme işlemine tabi tutulur (Alpar, 2013, s. 298). Faktör analizinde birçok değişken tek faktörde daha yüksek değerde bir yüke sahipken diğer faktörlerde ise daha düşük bir faktör yüküne sahip olabilir. Bu durum sonuçların yorumlanmasını zorlaştırdığı için faktör döndürme yöntemine başvurulmakta ve böylece faktörler arasında daha net bir ayrım yapılabilir (Field, 2009, s. 642). Faktör döndürme işlemi için en çok tercih edilen dikey döndürme tekniklerinden Varimax döndürme tekniği kullanılmıştır. Bu teknikte faktör varyansının maksimum olması için bazı yük değerler 1'e yaklaştırılırken geri kalan değerler 0'a yaklaştırılır (Çokluk, vd., 2014, s. 202). Böylece faktörler kendileriyle yüksek ilişki veren değişkenlerle eşleşir ve faktörler daha net yorumlanabilir (Büyüköztürk, 2014, s. 136).

Faktör analizinde faktörlerin her bir değişken üzerinde yol açtığı ortak varyansın en yüksek seviyeye çıkarılması amaçlanır. Bu değer, değişkenlerin her bir faktördeki yük değerlerine bağlıdır. Faktör yük değeri, değişkenlerin faktörle olan ilişkisini açıklayan bir katsayıdır (Büyüköztürk, 2014, s. 134). Pozitif ya da negatif yönde olduğu fark etmeksizin değişkenlere ait faktör yükü 0,30 üzerindeki bir değerde az önemli, 0,40 üzerindeki bir değerde önemli ve 0,50 üzerindeki bir değerde ise anlamlı olarak değerlendirilebilir (Altunışık vd., 2012, s. 282). Ayrıca Netemeyer, vd. (2003, s.123) faktör yük değerlerinin 0.40 ve üzerinde olması halinde daha güçlü bir faktör yapısı elde edileceğini belirtmiştir. Bu açıklamalardan hareketle gerek önemli bir değer ortaya koyduğu için gerekse açıklanan varyansın daha yüksek çıkmasına katkı sağladığı için faktör yük değeri 0.40 ve üzeri olan değişkenler AFA'ya dâhil edilmiştir.

Faktör yük değerleriyle ilgili dikkate alınması gereken bir nokta da değişkenlerin binişik faktör yükü özelliği taşıyıp taşımadığıdır. İki farklı faktör altında yüksek yüklere sahip olan ve yükleri arasında 0,10'dan daha az fark olan bir değişken, binişik faktör yükü özelliği taşımaktadır ve hangi amaca hizmet ettiği belirsiz olduğu için ölçekten çıkarılmalıdır (Akbulut, 2010, s. 93). Faktör yük değerlerine ilişkin yapılan bu açıklamalar ışığında 11 madde düşük faktör yüküne sahip olduğu ve 2 madde ise binişik faktör yükü özelliği taşıdığı için AFA'ya dâhil edilmemiştir. Bunların dışında ölçekte yer alan bir maddenin yüksek faktör yük değerine sahip olmasına rağmen herhangi bir faktör altında yer almayarak tek değişkenli bir yapı oluşturduğu görülmüştür. Johnson (1996, s. 156) tek başına anlamlı yükleme yapan faktörlerin analizden çıkarılmasını önermiş, Hatcher (1994, s. 73) ise her bir faktörün en az üç veya daha fazla değişkeni içermesi gerektiğini dile getirmiştir (akt. Altunışık vd., 2012, s. 283). Bu açıklamalardan hareketle tek değişkenli yapı oluşturan ilgili madde de analizden çıkartılmıştır.

Güçlü bir faktör yapısı elde etmek için seçilmiş olan önemli faktör yüküne sahip değişkenlerin açıkladığı varyans değerlerinin de hangi aralıkta olduğu önem arz etmektedir. Buna göre, Altunışık vd., (2012, s. 275) açıklanan varyans değerinin %60'dan fazla olmasının beklendiğini dile getirirken, Çokluk, vd., (2014, s. 197) sosyal bilimlerde açıklanan varyansın %40 ile %60 arasında olmasının yeterli olacağını ileri sürmüştür.

Sonuç olarak 55 maddeyle başlanan AFA sonucunda 40 maddeden oluşan sekiz faktörlü bir yapı elde edilmiştir. AFA sonuçlarına ilişkin özet bilgiler Tablo 11'de aktarılmıştır.

Tablo 11. *Cittaslow Sürdürülebilir Turizm Ölçeğine İlişkin AFA Bulguları*

Faktörler ve İfadeler	Varyans (%)	Ort.	S.S	Faktör Yüğü
Tarihi ve Kültürel Mirasın Değerlenmesi ($\alpha=0,940$)	11.830			
Tarihi yapılar restore edilerek günümüze kazandırılmaya başlandı.		2.751	1.2423	.893
Yerel tohumlar koruma altına alınmaya başladı.		2.825	1.3176	.811
Yeni yapılarda ahşap kullanımı artmaya başladı.		2.791	1.3630	.795
Yöremizdeki harabeler ve boş alanlar ekonomiye kazandırıldı.		2.832	1.2425	.710
Yöreye özgü bitki ve hayvan türleri koruma altına alınmaya başladı.		2.887	1.3986	.705
Arkeolojik eserler gün yüzüne çıkarılarak koruma altına alınmaya başladı.		2.926	1.2735	.659
Üretim Artışı ($\alpha=0,896$)	11.314			
Tarımsal üretim artmaya başladı.		2.904	1.2899	.718
Yerel üreticilerin sayısı artmaya başladı.		3.153	1.3321	.710
Geçmişte üretilen yerel ürünler (yiyecek-içecek, geleneksel kıyafetler, el sanatları, vb.) yeniden üretilmeye başladı.		3.012	1.4403	.709
Yöremize gelen turist sayısı artmaya başladı.		3.415	1.3039	.689
Yerel üreticiler pazarda kendi ürünlerini satmaya başladı.		3.252	1.2847	.639
Yöresel yemeklerimiz lokantalarda veya tezgâhlarda satılmaya başladı.		3.161	1.3411	.611
Yöremizin özelliklerine uygun turizm türleri (yat turizmi, yayla turizmi, kültür turizmi, vb.) ortaya çıkmaya başladı.		3.245	1.2510	.564
Unutulmaya başlayan geleneksel meslekler yeniden ortaya çıkmaya başladı.		2.839	1.2012	.465
Yerel-Kültürel Aidiyet ($\alpha=0,875$)	7.868			
Yöremizde geleneksel etkinlikler (festival, şenlik, yarışma, vb.) düzenlenmeye başladı.		3.374	1.2630	.843
Kültürel değerlerimiz (müzik, dans, yöresel eşya, vb.) değer kazanmaya başladı.		3.456	1.2985	.759
Spor, dans ve kültürel aktivitelerle halkın sosyalleşmesine destek verilmeye başladı.		3.177	1.2961	.672
Yöredeki çocuklar ve gençler karar alma süreçlerinde söz sahibi olmaya başladılar.		3.096	1.2806	.645
Belediye aldığı kararlarda halkla birlikte hareket etmeye başladı.		3.173	1.2282	.539

Tablo 11. *Cittaslow Sürdürülebilir Turizm Ölçeğine İlişkin AFA Bulguları (Devamı)*

Faktörler ve İfadeler	Varyans (%)	Ort.	S.S	Faktör Yüğü
Ekonomik Büyüme ($\alpha=0,840$)	7.131			
Yöremizde geleneksel ürünler fiyat bakımından değér kazanmaya başladı.		3.322	1.2546	.739
Kadın girişimciler ortaya çıkmaya başladı.		3.492	1.1886	.659
Yöremizde istihdam olanakları artmaya başladı.		3.230	1.2008	.571
Yerel girişimciler ekonomik faaliyetler konusunda bilinçlendirilmeye başladı.		3.149	1.2793	.536
Yerel üreticiler para kazanmaya başladı.		3.402	1.2285	.502
Çevre Bilincinin Oluşması ($\alpha=0,864$)	6.863			
Tarımsal faaliyetler doğal yöntemlerle yapılmaya başladı.		2.986	1.2934	.845
Yöremize arıtma tesisleri yapılmaya başladı.		2.938	1.2271	.670
Hava, su ve topraklarımız daha temiz olmaya başladı.		3.144	1.2455	.542
Yöremizdeki ağaçlar ve yeşil alanlar korunmaya başladı.		3.072	1.2746	.540
Yöremizde güneş, rüzgâr vb. yenilenebilir enerji kaynakları kullanılmaya başladı.		2.962	1.2123	.481
Fırsat Eşitliği ($\alpha=0,848$)	6.472			
Yöremizde büyük şehirlere göç eden gençlerin sayısı azalmaya başladı.		3.189	1.2228	.745
Yöremizdeki kadınlar iş gücüne katılmaya başladı.		3.405	1.2252	.664
Üretim için gerekli kaynaklar (enerji, bilgi, fiziki alan, vb.) üreticilere adil bir şekilde dağıtılmaya başladı.		3.141	1.2254	.620
Halk sakin şehir süreci hakkında yeterince bilgilendirildi.		3.403	1.2329	.592
Yerelin Güçlenmesi ($\alpha=0,865$)	6.047			
Butik otel ve pansiyon gibi küçük işletmeler ortaya çıkmaya başladı.		3.424	1.2727	.735
Yerel üreticiler ürünlerini aracısız bir şekilde satmaya başladı.		3.207	1.2541	.645
Yerel halk üretime katılması için teşvik edilmeye başladı.		3.108	1.2992	.611
Yöremizde üretici kooperatifleri açılmaya başladı.		3.164	1.2547	.576
Kentsel Yaşam Kalitesi ($\alpha=0,887$)	4.792			
Yöredeki yeni yapılar tarihi ve kültürel dokuya uygun olarak yapılmaya başladı.		3.163	1.2079	.870
Yöremize gelen araçlar nedeniyle yeni otoparklar yapılmaya başladı.		3.242	1.2115	.614
Sokak ve dükkânlarla yerleştirilen tabelalarla kente dair bilgilendirme yapılmaya başladı.		3.182	1.2501	.598
Toplam ($\alpha=0,951$)	% 62.317			

Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterlilik Ölçümü: 0,915

Bartlett Küresellik Testi/ Ki-kare değeri: 11515,349, sd:780, p:0,000

AFA sonuçlarına ilişkin özet bilgileri içeren Tablo 11.'den anlaşılabacağı üzere kırk ifade içeren sekiz faktörlü bir yapı ortaya çıkmıştır. Ölçekte yer alan tüm ifadelerin 0.465 ile 0.893 arasında değişen faktör yüklerine sahip olduğu ve kabul edilebilir sınırlar içerisinde yer aldığı görülmektedir. Sekiz faktörün her biri için hesaplanan Cronbach's Alfa değerlerinin 0,84 ile 0,94 aralığında olması ve yapının toplam α değerinin 0,95 çıkması ölçme aracının güvenilir olduğuna işaret etmektedir. Sekiz faktörden oluşan bu ölçme aracı toplam varyansın %62,13'ünü açıklamakta ve bu oran ideal bir değer olarak görülmektedir (Altunışık vd., 2012, s. 275). Ortaya çıkan faktörlerin isimlendirilmesi aşamasında Küresel Sürdürülebilir Turizm Konseyi (GSTC), Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) ve Dünya Turizm Örgütü (UNWTO) tarafından belirlenen sürdürülebilir turizm kriter ve hedefleri ile Sakin Şehir kriterlerini kapsayan ve Tablo 3.'te gösterilen boyutlardan yararlanılmıştır. Bu seçeneğin yetersiz kalması halinde ise Çokluk, vd., 'nin (2014, s. 197) önerisi doğrultusunda faktördeki en yüksek değere sahip maddeden veya maddeleri küme yapan ortak özellikten yararlanılmıştır.

4.2.2.2.Cittaslow sürdürülebilir turizm ölçeğine ilişkin DFA bulguları

AFA sonucunda ortaya çıkan kırk değişkeni temsil eden sekiz faktörlü yapıyı doğrulamak amacıyla DFA uygulanmıştır. DFA'da temel fikir önceden ortaya koyulan belirli sayıdaki faktör yük yapılarını değişkenlerin varyans ve ortak-varyanslarını inceleyerek doğrusal ilişki setleri üzerinden bu değişkenlerin ilişkili olup olmadıklarını test etmektir (Erdoğan, 2012, s.367). DFA aşamasında faktör kestirim yöntemi olarak sıklıkla kullanılan ve faktörler ile değişkenler arasındaki ilişkiyi maksimum seviyeye çıkardığı ileri sürülen (Tabachnick ve Fidell, 2013, s. 641) Maksimum Olabilirlik (Maximum Likelihood) yöntemi tercih edilmiştir.

DFA'da ortaya çıkan ve dikkate alınması gereken en temel göstergelerden bir tanesi de değişkenlere ait standardize edilmiş faktör yük değeridir. Bu değer her bir değişkenin ait olduğu faktörü (gizil değişkeni) ne düzeyde temsil ettiğini ortaya koymaktadır. Buna göre standardize edilmiş faktör yük değerlerinin ± 1 aralığında olması beklenmektedir (Hair, vd., 2014, s. 614). Faktör yük değerlerinin istatistiksel olarak anlamlı çıkması ve en az 0,50 olmakla birlikte ideal seviye olan 0,70 ve üzerinde bir değer taşıması beklenmektedir. Faktör yük değerinin 0,50'den az olması halinde ise ilgili değişkenlerin analizden çıkarılması önerilmektedir (Malhotra, 2010, s. 703). Faktör yüklerinin istatistiksel açıdan anlamlı sonuçlar ortaya koyup koymadığını tespit etmek için ise faktör

yüklerine ilişkin *t*-değerleri incelenmelidir. Buna göre *t*-değeri 1,96 üzerinde olan sonuçlar, değişkenlerin istatistiksel açıdan $p=0,05$ düzeyinde anlamlı sonuçlar ürettiğini ortaya koymaktadır (Şimşek, 2007, s.12).

DFA’da geçerlik ve güvenirliğin sağlanması adına ortaya çıkan faktör yapısının bir takım değerler doğrultusunda incelenmesi de önem arz etmektedir. Buna göre yapı geçerliğini sağlamak adına analiz sonucunda hesaplanan AVE (Average Variance Extracted – Hesaplanan Ortalama Varyans) değerinin 0,50 üzerinde olması beklenir. Buna ek olarak geçerliğin sağlanması için incelenmesi gereken bir diğer gösterge ise CR (Composite Reliability – Birleşik Güvenirlik) değeridir. Buna göre hesaplanan CR değerinin 0,70 ve üzerinde olması arzu edilir (Malhotra, 2010, s. 702). CR değeri aynı zamanda ölçme aracının güvenirlik açısından değerlendirilmesine de olanak sağlamaktadır (Hair, vd., 2014, s. 123).

DFA sonuçlarının değerlendirilmesi için dikkate alınması gereken göstergelere yönelik yukarıda yapılan açıklamalar ışığında, faktör yüklerine ilişkin standardize edilmiş değerler, bu değerlerin anlamlı sonuçlar ürettiğini gösteren *t*-değerleri, geçerlik ve güvenirliği ortaya koyan AVE ile CR değerleri Tablo 12’de aktarılmıştır.

Tablo 12. *Cittaslow Sürdürülebilir Turizm Ölçeğine İlişkin DFA Bulguları*

Kod	Faktörler ve İfadeler	Faktör Yüğü	t-değeri	CR	AVE
TKMD	Tarihi ve Kùltürel Mirasın Değerlenmesi			0.923	0.668
TKMD1	Tarihi yapılar restore edilerek günümüze kazandırılmaya başladı.	.929			
TKMD2	Yerel tohumlar koruma altına alınmaya başladı.	.850	25.875		
TKMD2	Yeni yapılarda ahşap kullanımı artmaya başladı.	.841	25.258		
TKMD3	Yöremizdeki harabeler ve boş alanlar ekonomiye kazandırıldı.	.776	21.333		
TKMD4	Yöreye özgü bitki ve hayvan türleri koruma altına alınmaya başladı.	.764	20.720		
TKMD5	Arkeolojik eserler gün yüzüne çıkarılarak koruma altına alınmaya başladı.	.728	18.942		
UA	Üretim Artışı			0.895	0.519
UA1	Tarımsal üretim artmaya başladı.	.759			
UA2	Yerel üreticilerin sayısı artmaya başladı.	.774	16.114		
UA3	Geçmişte üretilen yerel ürünler (yiyecek-içecek, geleneksel kıyafetler, el sanatları, vb.) yeniden üretilmeye başladı.	.802	16.757		
UA4	Yöremize gelen turist sayısı artmaya başladı.	.742	15.324		
UA5	Yerel üreticiler pazarda kendi ürünlerini satmaya başladı.	.707	14.542		
UA6	Yöresel yemeklerimiz lokantalarda veya tezgâhlarda satılmaya başladı.	.697	14.330		
UA7	Yöremizin özelliklerine uygun turizm türleri (yat turizmi, yayla turizmi, kùltür turizmi, vb.) ortaya çıkmaya başladı.	.646	13.113		
UA8	Unutulmaya başlayan geleneksel meslekler yeniden ortaya çıkmaya başladı.	.616	12.498		
YKA	Yerel-Kùltürel Aidiyet			0.868	0.575
YKA1	Yöremizde geleneksel etkinlikler (festival, şenlik, yarışma, vb.) düzenlenmeye başladı.	.883			
YKA2	Kùltürel değerlerimiz (müzik, dans, yöresel eşya, vb.) değer kazanmaya başladı.	.872	22.604		
YKA3	Spor, dans ve kùltürel aktivitelerle halkın sosyalleşmesine destek verilmeye başladı.	.757	18.341		
YKA4	Yöredeki çocuklar ve gençler karar alma süreçlerinde söz sahibi olmaya başladılar.	.653	14.820		
YKA5	Belediye aldığı kararlarda halkla birlikte hareket etmeye başladı.	.579	12.625		

Tablo 12. *Cittaslow Sürdürülebilir Turizm Ölçeğine İlişkin DFA Bulguları (Devamı)*

Kod	Faktörler ve İfadeler	Faktör Yüğü	t-değeri	CR	AVE
EB	Ekonomik Büyüme			0.844	0.521
EB1	Yöremizde geleneksel ürünler fiyat bakımından değer kazanmaya başladı.	.798			
EB2	Kadın girişimciler ortaya çıkmaya başladı.	.732	15.263		
EB3	Yöremizde istihdam olanakları artmaya başladı.	.729	15.197		
EB4	Yerel girişimciler ekonomik faaliyetler konusunda bilinçlendirilmeye başladı.	.689	14.239		
EB5	Yerel üreticiler para kazanmaya başladı.	.652	13.373		
CBO	Çevre Bilincinin Oluşması			0.869	0.574
CBO1	Tarımsal faaliyetler doğal yöntemlerle yapılmaya başladı.	.878			
CBO2	Yöremize arıtma tesisleri yapılmaya başladı.	.819	20.487		
CBO3	Hava, su ve topraklarımız daha temiz olmaya başladı.	.646	14.525		
CBO4	Yöremizdeki ağaçlar ve yeşil alanlar korunmaya başladı.	.733	17.324		
CBO5	Yöremizde güneş, rüzgâr vb. yenilenebilir enerji kaynakları kullanılmaya başladı.	.687	15.803		
FE	Fırsat Eşitliği			0.850	0.588
FE1	Yöremizde büyük şehirlere göç eden gençlerin sayısı azalmaya başladı.	.800			
FE2	Yöremizdeki kadınlar iş gücüne katılmaya başladı.	.809	17.306		
FE3	Üretim için gerekli kaynaklar (enerji, bilgi, fiziki alan, vb.) üreticilere adil bir şekilde dağıtılmaya başladı.	.791	16.893		
FE4	Halk sakin şehir süreci hakkında yeterince bilgilendirildi.	.656	13.564		
YG	Yerelin Güçlenmesi			0.864	0.616
YG1	Butik otel ve pansiyon gibi küçük işletmeler ortaya çıkmaya başladı.	.736			
YG2	Yerel üreticiler ürünlerini aracısız bir şekilde satmaya başladı.	.880	17.232		
YG3	Yerel halk üretime katılması için teşvik edilmeye başladı.	.768	15.189		
YG4	Yöremizde üretici kooperatifleri açılmaya başladı.	.747	14.757		
KYK	Kentsel Yaşam Kalitesi			0.893	0.736
KYK1	Yöredeki yeni yapılar tarihi ve kültürel dokuya uygun olarak yapılmaya başladı.	.930			
KYK2	Yöremize gelen araçlar nedeniyle yeni otoparklar yapılmaya başladı.	.860	24.318		
KYK3	Sokak ve dükkânlara yerleştirilen tabelalarla kente dair bilgilendirme yapılmaya başladı.	.778	20.429		

Tablo 12.'de yer alan değerler incelendiğinde faktör yapılarını oluşturan değişkenlere ilişkin standardize edilmiş yük değerlerinin 0,50 üzerinde olduğu hatta büyük çoğunluğunun ideal seviye olan 0.70 değerine yakın olduğu görülmektedir. Bununla birlikte bütün faktör yüklerine ilişkin *t*-değerlerinin 1.96'dan yüksek olduğu ve bu değişkenlerin $p=0.05$ düzeyinde istatistiksel açıdan anlamlı sonuçlar ürettiği anlaşılmaktadır. Son olarak faktör yapısının güvenilirlik ve geçerliğini ortaya koyan göstergeler, $CR>0,70$ ve $AVE>0,50$ değeriyle her bir faktör için ölçme aracının güvenilir ve geçerli olduğuna işaret etmektedir.

DFA sonucunda ölçeğin yapı geçerliği ve güvenilirliği sağlandıktan sonra ölçme modelinin iyi bir model olup olmadığına ilişkin sonuçların da ortaya koyulması gerekmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2013, s. 720). Bunun için ölçüm modeliyle mevcut veri setinin ne oranda uyum gösterdiğinin incelenmesi gerekir. Bu uyum, ölçülen değişkenlere ilişkin gözlenen kovaryans matrisi ile gizil kovaryans matrisinin karşılaştırılması sonucunda elde edilir (Çokluk, vd., 2014, s. 266). Bu iki matrise ilişkin değerler birbirine ne kadar yaklaşırsa model o kadar iyi uyum göstermektedir (Malhotra, 2010, s. 699). Ölçme aracının mevcut veri setiyle uyum düzeyini belirlemeye yönelik literatüre birçok uyum indeksi kazandırılmıştır. Malhotra, (2010, s. 699) bu indeksleri üç temel başlık altında gruplandırmıştır:

1. Mutlak Uyum:
 - Uyum İyiliği: GFI, AGFI
 - Uyum Kötülüğü: χ^2 , RMSR, SRMR, RMSEA
2. Artımlı Uyum: NFI, NNFI, CFI, TLI, RNI,
3. Yalın Uyum: PGFI, PNFI

Boomsma (2000) ve Kline (2005) yukarıdaki uyum indekslerinden dikkate alınması gerekenleri χ^2/sd , SRMR, RMSEA ve CFI şeklinde olması gerektiğini özellikle vurgulamıştır. Çünkü araştırmacılara göre diğer indeksler örneklem hacmine aşırı duyarlı olduğu için sübjektif değerler üretebilmektedir (akt. Hooper, vd., 2008, s. 56). Buna karşılık Huck, (2012, s. 520) dikkate alınması gereken popüler uyum indekslerinin TLI, RMSEA, GFI, CFI, NNFI, AGFI ve χ^2/sd olduğunu aktarmıştır. Meydan ve Şeşen (2011, s. 37) hangi uyum indekslerinin raporlanacağını kesin olarak belli olmadığını dile getirirse de genel olarak χ^2/sd , GFI ve AFGI gibi iyilik uyum indekslerinin verildiğini dile getirmiştir. Thompson ise (2004, s. 128-130) günümüzde en yaygın olarak kullanılan uyum indekslerinin χ^2/sd , NFI, CFI ve RMSEA olduğunu ifade etmiştir.

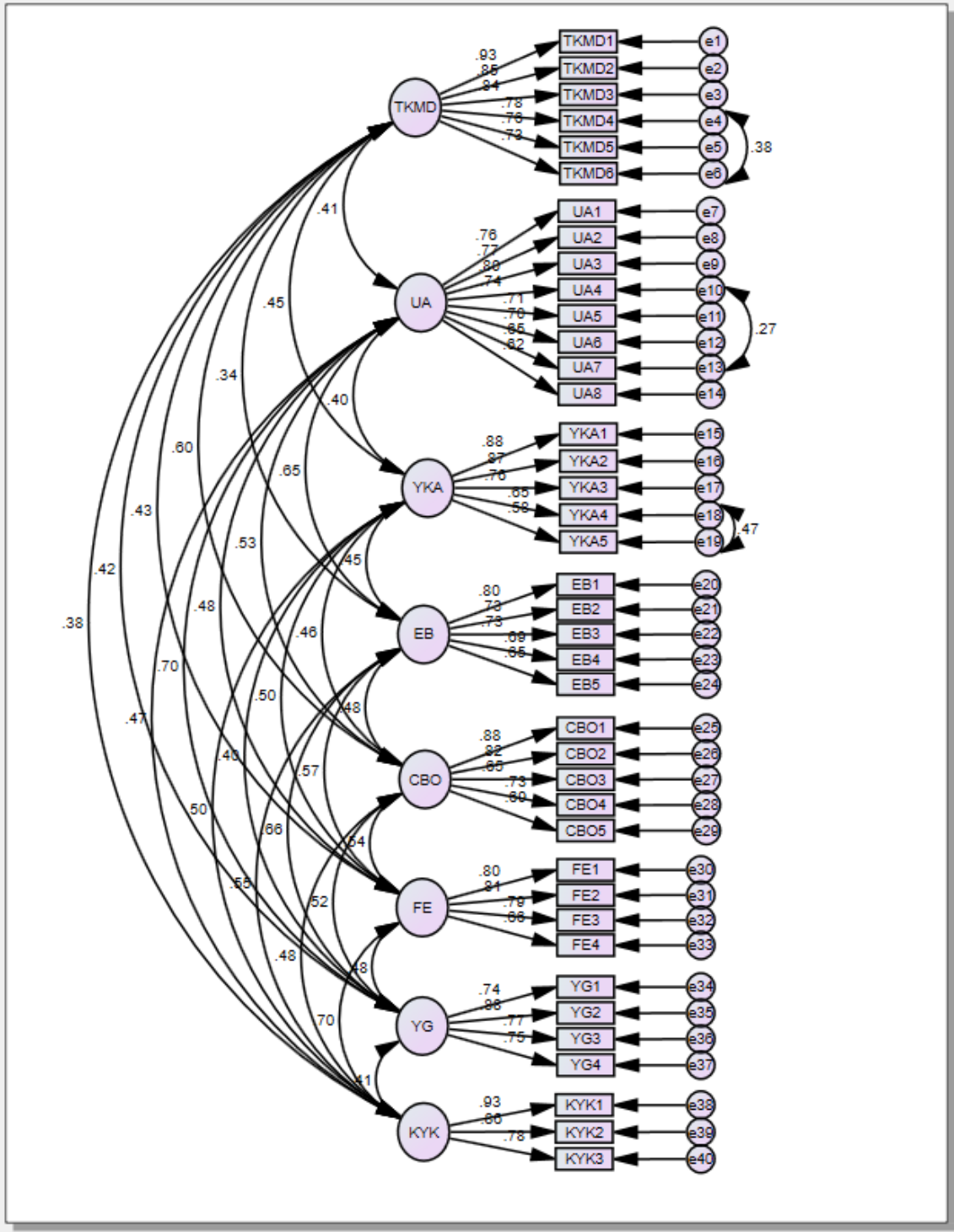
Yukarıda sözü geçen indekslerle birlikte bu indekslerin hangi değerleri taşıması gerektiği de önem arz etmektedir. Buna göre RMSEA göstergesi için Thompson, (2004, s. 130) $\leq 0,06$ değerini en iyi uyum olarak kabul ederken McDonald ve Ho, (2002, s. 72) ise $\leq 0,08$ değerinin kabul edilebilir uyum olduğunu belirtmiştir. GFI ve AGFI göstergesi için Meydan ve Şeşen (2011, s. 37) $\geq 0,85$ değerinin kabul edilebilir uyum olduğunu dile getirmiş buna karşılık MacCallum ve Sehee (1997) ile Blunch (2008) $GFI > AGFI$ değerini iyi uyum olarak kabul etmiştir (akt. Göksün, 2016, s. 72). SRMR göstergesi için Kline, (2005, s. 140) $\leq 0,10$ değerini kabul edilebilir olarak görürken Malhotra, (2010, s. 700) $\leq 0,08$ değerini iyi uyum olarak değerlendirmiştir. CFI göstergesi için Hair, vd., (2014, s. 614). $\geq 0,90$ değerini iyi uyum olarak kabul ederken Bollen (1989 akt. Doraisamy, vd., 2016, s.91) ise $\geq 0,85$ değerini kabul edilebilir uyum göstergesi olarak değerlendirmiştir. NNFI göstergesi için Hooper, vd., (2008), $\geq 0,80$ 'e kadar olan değerlerin kabul edilebileceğini önerirken Malhotra, (2010, s. 700) bu değer > 90 olması halinde iyi uyum göstereceğine işaret etmiştir. Son olarak χ^2/sd göstergesi için Çokluk, vd., (2014, s. 268). ≤ 3 oranını iyi uyum değeri olarak kabul ederken Kline (2005, s. 137) ise ≤ 5 oranına kadar olan değerleri kabul edilebilir uyum aralığında görmüştür.

Yukarıdaki açıklamalardan anlaşılacağı üzere hangi uyum indekslerinin ve bu indekslere ilişkin hangi değerlerin dikkate alınması gerektiği hususu literatürde oldukça tartışmalı bir konudur ve net bir uzlaşım söz konusu değildir. Buradan hareketle, yukarıda belirtildiği üzere diğer bazı indekslerin örneklem hacmine aşırı duyarlı olması sebebiyle subjektif değerler üretebileceği fikrinden yola çıkarak Boomsma (2000) ile Kline (2005) referans alınmış ve χ^2/sd , SRMR, RMSEA ve CFI göstergeleri bu tez araştırmasında dikkate alınması gereken uyum indeksleri olarak belirlenmiştir. Ancak daha objektif olmak adına McDonald ve Ho (2002)'nin belirttiği gibi araştırmalarda yaygın olarak verilen GFI, NFI ve NNFI gibi göstergeler de sunulmuştur. Burada göz önünde bulundurulması gereken nokta, örneğin GFI gibi bazı göstergelerin sık raporlaştırılmasının nedeni aslında sofistike bir gösterge olmasından değil sadece tarihsel açıdan uzun bir geçmişe sahip olmasından kaynaklanmaktadır (Hooper, vd., 2008, s. 56). Söz konusu indeksler ve bu indekslere ilişkin değerler referanslarıyla birlikte Tablo 13'de özetlenmiştir.

Tablo 13. Cittaslow Sürdürülebilir Turizm Ölçeğine İlişkin Uyum İyiliği Değerleri

Uyum İndeksi	Kabul Edilen Değer	Gözlenen Değer	Kaynak
χ^2/sd	≤ 3	2,983	(Kline, 2005; Çokluk, vd. 2014)
SRMR	$\leq 0,08$	0,0611	(Malhotra, 2010; Kline, 2005)
RMSEA	$\leq 0,08$	0,069	(McDonald ve Ho, 2002; Hair, 2014)
CFI	$\geq 0,85$	0,874	(Bollen, 1989; Reisinger ve Mavono, 2006)
NFI	$\geq 0,90$	0,823	Malhotra (2010)
TLI*	$\geq 0,80$	0,861	(Reisinger ve Mavono, 2006; Hooper, vd., 2008)
GFI ve AGFI	GFI > AGFI	0,799 > 0,767	(MacCallum ve Sehee, 1997; Blunch, 2008)
$\chi^2=2114,870$ sd=709 * NNFI indeksi AMOS Programında TLI olan diğer adıyla verilir.			

Tablo 13. incelendiğinde NFI dışındaki tüm göstergelerin kabul edilen uyum aralığındaki değerlere sahip olduğu görülmektedir. Örneklem hacmine aşırı duyarlı olması sebebiyle bazı indekslerin yanıltıcı olabileceğini dile getiren Boomsma (2000) ile Kline (2005)'i destekler nitelikte Çokluk vd. (2014)' de küçük örneklem hacimlerinde NFI ve NNFI'nın zayıf uyum sergileyebileceğini ifade etmiştir. Thompson (2004) ise DFA gerçekleştirilirken mümkün olduğunca az düzeltme yapılarak ideal değerlere yaklaşılmaması halinde DFA için yeterli olacağını dile getirmiştir (akt. Göksün, 2016, s. 72). İlgili düzeltmeler Şekil 5'de görülebilir. Bununla birlikte bu tez araştırması için değerlendirme kriteri olarak dikkate alınan esas göstergeler incelendiğinde ise tüm değerlerin kabul edilebilir sınırlar içinde olduğu görülmektedir. Buradan hareketle ölçüm modelinin genel olarak mevcut veri setiyle uyum gösterdiği ifade edilebilir. Uyum değerlerinin yanı sıra ölçme aracının güvenilirlik ve yapı geçerliği açısından da ideal değerleri taşıdığı söylenebilir. Ölçeğin güvenilirlik ve yapı geçerliğine ilişkin yukarıda aktarılan analiz bulguları ışığında bu ölçme aracının, Sakin Şehir Hareketinin evrende yer alan katılımcılar üzerindeki etkisini, belirlenen faktör yapısıyla ölçebileceğini söylemek mümkündür. Cittaslow Sürdürülebilir Turizm Ölçeğine ilişkin faktör yapısını gösteren AMOS program çıktısı Şekil 5'te sunulmuştur.

Şekil 5. Cittaslow Sürdürülebilir Turizm Ölçeğine İlişkin Faktör Yapısı

Ölçme aracının mevcut veri setiyle uyum düzeyini belirlemeye yönelik dikkate alınan uyum indeksleri uygulanırken yapının daha iyi uyum değerleri sağlaması istendiği için analiz sonrasında üretilen modele ilişkin düzeltme önerileri de dikkate alınmalıdır (Şimşek, 2007, s.70). Bunun için modifikasyon indekslerine bakılır ve yapılacak olan düzeltmenin kabul edilebilir bir kavramsal mantığa dayanması gerekir. Ayrıca yapılacak düzeltmeyle modelin ki-kare değerinde kayda değer bir düşüş meydana geliyorsa bu durum önerilen düzeltmenin model açısından önem arz ettiğine işaret eder (Çokluk, vd., 2014, s. 273). Bu açıklamalar ışığında kuramsal açıdan kabul edilebilir gerekçelere dayanarak modelin χ^2/sd oranında kayda değer bir düşüş meydana getirdiği ve uyum indeksi değerlerini iyi uyum aralığına taşıdığı için üç adet değişken üzerinde düzeltme önerisi uygulanmıştır. İlgili düzeltmeler yukarıda yer alan Şekil 5'te görülebilir. Tez araştırmasının nihai çıktısı olarak son aşamada elde edilen geçerlik ve güvenilirliği sağlanmış Cittaslow Sürdürülebilir Turizm Ölçeği EK 3'te sunulmuştur.

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Tez çalışmasının bu kısmı sonuç ve tartışma ile öneriler şeklindeki alt bölümlerden oluşmaktadır. Sonuç ve tartışma bölümünde sırasıyla nitel ve nicel araştırma sürecine ilişkin sonuçlara yer verilmiş ve literatürde yer alan araştırmalar kapsamında gerekli tartışmalar yapılmıştır. Son bölümde ise araştırmacılara ve alanda faaliyet gösteren uygulayıcılara yönelik çeşitli önerilere yer verilmiştir.

Bu bölümde öncelikle görüşme formunun birinci bölümünde yer alan ve betimsel analiz uygulanan sosyal girişimcilerin demografik özelliklerine ilişkin sonuçlar aktarılmıştır. Buna göre, cinsiyetleri bakımından katılımcıların tamamının erkek olması dikkat çeken bir bulgudur. Kadınların gerek iş hayatına gerekse sosyal hayata katılımını amaçlayan bir sosyal inovasyon sürecini yürüten ekipte kadın bir sosyal girişimcinin olmaması önemli bir eksiklik olarak değerlendirilebilir. Katılımcılar, turizm alanında yürüttükleri görevler ve faaliyetler bakımından değerlendirildiğinde tamamına yakınının turizm endüstrisinin farklı kollarında çeşitli görevler yürüttüğü görülmektedir. Turizm faaliyetlerinin gerçekleştiği bölgelerde çevresel, sosyal ve ekonomik açıdan çeşitli olumsuzlukların ortaya çıkabileceği bilinmektedir. Ancak Sakin Şehir Hareketinin bu olumsuzluklara sebebiyet vermeyecek şekilde tasarlanabilmesi adına katılımcıların turizm endüstrisine yönelik yeterli bilgi ve deneyime sahip olduğu anlaşılmaktadır. Genel olarak katılımcıların sosyal inovasyon ve sosyal girişimcilik sürecine yönelik herhangi bir eğitim almadığı ve bu deneyimi Sakin Şehir Hareketiyle elde ettiği görülmüştür. Bu durum her ne kadar sosyal inovasyon sürecinin sağlıklı bir şekilde yürütülmesi için bir dezavantaj gibi gözükse de katılımcıların çoğunun akademisyen olması ve alanlarında deneyimli olması Sakin Şehir Hareketinin ülkemize başarılı bir şekilde kazandırılması için yeterli olmuştur. Nitekim K1 bu durumu şu şekilde ifade etmiştir: “...Benim bilim adamı ve araştırmacı tarafım harekete geçti. Nasıl olur? Bunu yapanlar nasıl yapmışlar? Buradaki potansiyeller nasıl harekete geçirilmiş? Bunları analiz ettim. Buradan kendimce bir model geliştirdim. Şimdiye kadar da işe yaramış gözüküyor.” Ancak her ne kadar bu süreci başarıyla sonuçlanmış bir kazanım olarak değerlendirseler de bütün katılımcılar sosyal girişimcilik ve sosyal inovasyon süreçlerine yönelik bir eğitimin gerekliliğini savunmaktadır.

Görüşme formunun üçüncü bölümünde betimsel analiz uygulanan sosyal girişimcilik ile sosyal inovasyon arasındaki ilişkiye yönelik kayda değer bulgular aşağıda tartışılmıştır. “Sakin şehir uygulamasını hayata geçiren süreci ana hatlarıyla kısaca

anlatır mısınız?” sorusuna karşılık katılımcı yanıtları irdelendiğinde bu sürecin alanında uzman kişilerden oluşan bir ekip tarafından yürütüldüğü anlaşılmaktadır. K1 bu süreçte diğer katılımcıların rollerini tek tek anlatmış ve daha sonra durumu şu şekilde özetlemiştir: “...Bu noktada Seferihisar’ın potansiyellerini analiz ettik. Ben iletişim açısından, turizmciler turizm açısından, ekonomik açıdan, hukuki açıdan bu şeyler elde edildi. Türkiye’de kolay kolay bulunmayacak bir birliktelik burada analizler sonucunda ortaya çıktı.” Burada bir sosyal inovasyon sürecinin daha en başında sosyal sermayenin oluşmaya başladığı görülmektedir. Fujisawa ve Ishida (2015)’nin da belirttiği gibi sosyal üretkenliğin artmasına katkı sağlayan bu sosyal yapıda sosyal işbirliğinin önemi bir kez daha bu çalışmayla ortaya konmuştur.

Sakin Şehir Hareketi üretimin, tüketimin ve ticaretin yeni bir yolunu açmaktadır. Çünkü toplumu sosyal sorumluluğun paylaşımı konusunda eğiten Sakin Şehir Hareketi, sosyal adalet ve dayanışmayla birlikte yaşam kalitesini yükselten kilit projelerden biridir (Dündar Arikan ve Arikan, 2017). Burada sözü geçen sosyal dayanışma ve iş birliğinin aynı şekilde Sakin Şehir Hareketiyle ortaya çıktığı ve zamanla büyüdüğü görülmektedir. K2 bu durumu şu şekilde özetlemiştir: “...verimli olabildiği bir süreç olması nedeniyle bunun en önemlisi Seferihisar’daki yerel halktı ve tabi ki de sivil toplum kuruluşlarıyla, kooperatiflerle ya da üniversitelerle birlikte ortaklaşa çalışmalar yaptık.” Buradan da anlaşılacağı üzere Sakin Şehir Hareketinin hayata geçtiği süreçte örgütün etki alanı zamanla genişleyerek sosyal sermayenin artması ve yaşam kalitesinin artması adına toplumsal bir dönüşümün başlaması söz konusu olmuştur.

Sakin şehir hareketi gibi toplumsal hareketlerde, stratejik iletişim yaklaşımı, yatay ilişkilerin daha çekici ve etkili olması sebebiyle başarıya ulaşmak ve ayakta kalmak için önem arz etmektedir. Bu noktada dikey iletişim yaklaşımının büyük sayıları yönlendirme konusunda artık etkili olmadığı da unutulmamalıdır (Barkan, 2019). Bu bağlamda sosyal girişimciler tarafından yatay ilişkilerin tercih edilerek yerel halkın sürece dâhil edilmesi ve bu süreçte katılımcı politikalar izlenmesinin, sosyal sermayenin genişlemesinde ve sosyal inovasyonun başarıya ulaşmasında oldukça etkili yöntemler olduğu görülmüştür.

Bu tür sosyal inovasyon süreçlerinde en çok ihtiyaç duyulan ve sosyal girişimcilerin yaratıcılıklarını ortaya çıkaran en önemli unsurlardan biri maddi, beşeri, bilgi, vb. kaynakların yaratılmasıdır. K5 ihtiyaç duyulan kaynaklara erişim sürecini şu şekilde aktarmıştır: “...bizim bilim kurulumuz var profesörler onların turizm, çevre ve hukuki anlamda gibi birkaç dalda profesör olan akademisyenlerle çalıştık bilgi kaynaklarımız

onlardı. Ekonomiyle alakalı da dışarıdan halkın yardımı, belediyenin öz kaynağı, sponsor, bazı yerlerde böyle imece usulüyle yapılması gereken şeyler yapıldı.” Budak (2015)’ın dile getirdiği gibi sosyal değer yaratmak amacıyla yatırım yaptıkları süreçte kaynak yaratma konusunda yeni modelleri hayata geçirip yeni yaklaşımlara liderlik ettikleri için sosyal girişimcilerin inovatif oldukları bu çalışmada da anlaşılmıştır. Çünkü hem mevcut sınırlı kaynakları hem de atıl olan potansiyel kaynakları bir araya getirip bunları harekete geçirebildikleri için sosyal girişimcilik yaratıcılığı içinde barındıran bir süreçtir. Nitekim K1 karşılaştıkları bir sorunu yaratıcı bir çözüm üreterek nasıl aştılarını şu şekilde anlatmıştır: “...Buraya yabancı ülkelerden gelecekler ama bizim onları ağırlayacak insanların İngilizcesi yok. Sonra dedik orasını Yaşar Üniversitesi çözer benim rektörü olduğum bizim yabancı diller yüksekokulu o teyzelere o amcalara o ev sahiplerine İngilizce eğitimi verdiler.” Bir sosyal inovasyon sürecinde karşılaşılan eksiklik veya sorunların yaratıcı bir şekilde oluşturulan sosyal ağ sayesinde kaynak yaratılarak çözüme kavuşturulması sosyal girişimcileri ön plana çıkaran yaratıcılığın ve sosyal ağın oluşmasında gerekli olan liderliğin önemini ortaya koymaktadır. Bu noktada Kırılmaz (2014) kaldıraç etkisi yaratılabilecek kritik noktalara yönelik sosyal düzenlemeleri kapsayan yapısal ve zorlayıcı değişimi sosyal girişimcilerin yaratıcı bir yöntemle sunabildiklerini ve bu sürece liderlik ettiklerini dile getirmiştir.

Sosyal girişimciler için tartışılması gereken bir diğer konu ise bu tür inovasyonları hayata geçirirken ne tür bir beklentiyle hareket ettikleridir. Özdemir ve Ar (2015), sosyal inovasyonun ortaya çıkmasını sağlayan en önemli faktörün sosyal beklenti olduğunu aktarmıştır. Aynı şekilde Phills, vd. (2008), sosyal girişimcilerin kâr beklentisiyle değil, topluma fayda sağlama amacıyla hareket ettiklerini ifade etmiştir. K1, hayata geçirdikleri sosyal inovasyona yönelik sürecin başındaki beklentisini şu şekilde ifade etmiştir: “...Burada bu işe kalkışanların beklentileri, kendi yaşam beklentileri ve özlemleriyle o insanları buluşturabilmek ve bu işi yaparak olumlu sonuçlar elde ettiklerinde kendilerinin ve paydaşlarının mutluluğuna katma değer sağlayabilmektir. Burada parasal hiçbir beklenti olmadı.” Bu açıklama Kırılmaz’ın da (2014) belirttiği gibi sosyal girişimcilerin amaçları ve faaliyetleri arasında uyumlu ve dengeli bir davranış sergiledikleri şeklindeki özelliğini de yansıtmaktadır. Buna göre sosyal girişimcilerin bir sosyal inovasyon sürecinde kâr beklentisi olmadan topluma yarar sağlayacak türden sosyal değer yaratmak için bir sosyal misyon edindikleri ileri sürülebilir.

Şekerdil (2016) bir sosyal inovasyonu toplumsal bir ihtiyacın belirlenmesi ve yenilikçi fikirlerin üretilmesiyle devam eden bir süreç olduğunu Şekil 1.'de aktarmıştır. İlgili şekle yönelik yapılan açıklamaların Sakin Şehir Hareketini hayata geçiren süreçle paralellik gösterdiği görülmektedir. K1 bu benzerliği şu şekilde ifade etmiştir: “...*Citta Slow neden çıktı? İzmir’deki görevim sırasında o zamanın Seferihisar Belediye Başkanı Seferihisar’da ismi cismi duyulmayan, tarım potansiyeli olan ama bu potansiyelden yararlanamadığı için bir yerel ekonomik ve sosyal mağduriyet yaşayan Seferihisar’da ne yapabiliriz diye görüşmeye geldiler. ...Bu konuda çok çabuk bir araya gelebildik, analizler yapabildik, bunları paylaşılabildik ve birbirimizi küçük bir organizasyon olması sebebiyle Seferihisar’ı çok hızlı ve etkin sonuçlar alabilecek hale dönüştürdük.*” Açıklamalardan da anlaşılacağı üzere gerçek yaşamda faaliyete geçen ve bir sosyal inovasyon örneği olan Sakin Şehir süreci Türkiye’de de literatürde aktarılan sürece benzer şekilde yürütülmüştür.

Bir sosyal girişimcinin sosyal inovasyon yaratma sürecindeki temel motivasyonu da literatürde tartışılan bir konudur. Bu sebeple katılımcılara “*Sizi Sakin Şehir uygulamasını ortaya çıkarmaya yönelten nedenler neler?*” şeklinde bir soru sorulmuştur. Reyhanoğlu ve Akın (2012) kâr amacıyla hareket eden geleneksel girişimcilerden farklı olarak sosyal girişimcinin motivasyon kaynağının topluma yararlı olmak olduğunu dile getirmiştir. Benzer şekilde Mottiar (2014), sosyal girişimcilerin içsel bir motivasyonla olduğu gibi ulusal bir amaca hizmet etmek adına da harekete geçebileceğini ifade etmiştir. Bu tez çalışmasında da topluma ve ulusa faydalı olmak şeklinde benzer motivasyonları ortaya çıksa da sosyal girişimcilerin aslında öncelikle mutlu olmak, saygınlık kazanmak ve iz bırakmak gibi kişisel fayda motivasyonu ile hareket ettikleri belirlenmiştir. Benzer şekilde “...*toplumsal ihtiyaçların giderilmesi konusunda neden kendinizi sorumlu tuttunuz?*” sorusuna karşılık K1, K7 ve K8, mutlu olma ve iz bırakma şeklindeki motivasyon unsurlarını özellikle vurgulamıştır. Kırılmaz (2014)’ın ortaya koyduğu sonuçtan farklı olarak, sosyal girişimcilik sürecinde bir sosyal misyon sadece sosyal değer yaratma güdüsüyle değil aynı zamanda kişisel tatmin sağlamak adına da ortaya çıkabilir. Sosyal girişimcilerin bu türden ihtiyaçlarının, Maslow’un İhtiyaçlar Hiyerarşisi’ndeki son basamakta yer alan kendini gerçekleştirme ihtiyacıyla ilişkili olduğu yorumu yapılabilir (Odabaşı ve Barış, 2002). Katılımcıların çoğunun ileri yaşta ve kariyerist meslek gruplarında yer alması da bu yorumu destekler niteliktedir. Sosyal girişimcilerin motivasyonu temelinde dikkati çeken bir diğer nokta da uzun vadeli amaçlar doğrultusunda

hareket ediyor olmalarıdır. Nitekim 2009 yılında Seferihisar’la başlayarak edindikleri toplumsal dönüşüm yaratma şeklindeki bu sosyal misyon 2020 yılına gelindiğinde Türkiye’de 18 tane Sakin Şehrin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu noktada Dees (1998)’in de belirttiği gibi sosyal girişimciler değer yaratmada kârın değil yapılan yatırımların uzun vadede sosyal dönüşümler yaratmasını beklemektedirler.

Sosyal girişimciler zamanla motivasyon kaybı da yaşayabilirler. Buna ilişkin kendilerine “*Hiç vazgeçmeyi düşündünüz mü?*” şeklinde bir soru sorulmuş ve hemen hemen bütün katılımcılar bu süreçte bir motivasyon kaybına uğrasa da hiç vazgeçmediklerini dile getirmiştir. K7 bu durumu şu şekilde ifade etmiştir: “...*Zaman zaman anlattığımız şeylerin karşı tarafça hala ‘biz bunu bir alalım verin siz bize bu unvanı biz de zengin olalım’.* Bu şekilde algılandığı zaman insan bir motivasyon kaybına uğruyor ama vazgeçmiyoruz çünkü bunun öğretici bir iş olma özelliği var.” Buna göre her ne kadar motivasyon kaynağı farklılık gösterse de sosyal girişimcilerin edindikleri sosyal misyonu hayata geçirme noktasında kararlı bir kişilik özelliği taşıdıkları söylenebilir.

Mevcut tez araştırmasında sosyal girişimciliğin tanımı, sosyal girişimcilerin özellikleri ve geleneksel girişimciden farklı olan yanlarına ilişkin çeşitli bulgular da elde edilmiştir. Özdevecioğlu ve Cingöz (2009) sosyal girişimcinin geleneksel girişimciden farklı olarak kendi adına değil paydaşlar adına risk aldığını; iş veya işletme yaratma değil değişim yaratma çabasında olduğunu; kâr elde etme değil sosyal değişim yaratarak hedef kitlesinin gelişmesini sağlama amacıyla hareket ettiğini aktarmıştır. Bu tez araştırmasında da en genel haliyle sosyal girişimcilerin geleneksel girişimciden farklı olarak kâr amacıyla değil sosyal fayda sağlamak amacıyla hareket ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. K3 bu farkı şu şekilde dile getirmiştir: “...*Ticari girişimci tabi şey peşinde koşuyordur yani kişisel çıkarını veya karını maksimize etmek ama sosyal girişimci toplumun faydasını en çoğa çıkarmaya çalışır.*” Sosyal girişimcilerin temel özellikleri konusunda da oldukça yararlı sonuçlara ulaşılmıştır. Buna göre taşıması gereken özellikler bakımından bir sosyal girişimci, farkındalığı gelişmiş ve aktif bir birey; konformist olmayan ve cesur; özgüvenli, yaratıcı, inovatif ve sevmeyi bilen, gözlem gücü iyi, ilkel ve fedakâr olan, lider ve toplumu tanıyan kişi şeklinde tanımlanabilir. Bir sosyal girişimcinin temel özelliklerine ilişkin literatürde geçen proaktif olma, risk üstlenebilme, inovatif olma, fedakâr olma, mücadeleci olma (Schmitz, 2015; Phills, vd., 2008; Horsnell, 2018) gibi özelliklerine ek olarak başka özellikleri de taşıdığı bu çalışmada görülmüştür. Tüm bunlara ek olarak katılımcılar sosyal girişimciliğin tanımına ilişkin de farklı yaklaşımlar ortaya koymuştur.

Bu yaklaşımlar ışığında bir bütünlük sağlayarak sosyal girişimciliğe ilişkin bir tanım önerisi getirilebilir. Buna göre sosyal girişimcilik, maddi çıkar beklemeksizin toplumu ilgilendiren bir soruna yönelik yaratıcı yöntem ve kaynaklarla sürdürülebilir çözümler üretilerek değer yaratan, sosyal dönüşümü başlatan ve bu sayede toplumsal refahı artıran yeni uygulamaların hayata geçirilmesidir.

Bu tez araştırmasıyla sosyal inovasyon süreci ve bu sürecin sağlıklı bir şekilde yürütülmesi için gerekli olan koşullara yönelik kayda değer bulgular elde edilmiştir. Bu noktada, katılımcılar bir sosyal inovasyon sürecinin sorunsuz yürümesi adına gerekli olan koşullara yönelik farklı görüşler ortaya koymuştur. Buna göre bir sosyal inovasyon sürecinin öncelikle sürdürülebilir bir anlayışla ve adil bir yaklaşımla yürütülmesi gerekmektedir. Lin ve Chen (2016)'de benzer şekilde bir sosyal inovasyon sürecinin sürdürülebilir ve adil çözümler üretmesi gerektiğini dile getirmiştir. Sağlıklı bir sosyal inovasyon sürecinde önem arz eden bir başka koşul ise kolektif bir anlayışın benimsenmesi ve gerekli eğitimlerin verilerek sürece uyumun sağlanmasıdır. Bu duruma bağlı olarak sağlanması gereken bir başka önemli koşul ise sürece dâhil olan herkesin sosyal inovasyona inanması gerektiğidir. Bu sebeple süreç hakkında yapılan bilgilendirmelerle paydaşların ikna edilmesi oldukça önemlidir. Eren (2010)'de yaptığı çalışmada kolektif anlayışa vurgu yaparak yeni yöntemlerin geliştirilmesi sürecinde verimliliğin artması için sosyal sermayeye ihtiyaç duyulduğunu ifade etmiştir. Ayrıca bir sosyal inovasyon için harekete geçerken küçük bir örnekten yola çıkılması sürecin başarılı bir şekilde sonuçlanmasına olumlu katkılar sunmaktadır. Örnek çalışma üzerinden elde edilen deneyimden sonra stratejik planların şekillendirilmesi daha verimli sonuçların alınmasını sağlayacaktır. Radstrom, (2011)'de benzer şekilde Sakin Şehir özelinde yerel kimlik açısından bölgesel planlamanın bu süreçte önemli olacağını aktarmıştır. Bir sosyal inovasyon sürecinin sağlıklı bir şekilde yürütülmesi ve sosyal inovasyonun başarıya ulaşmasında önemli olan bir diğer unsur ise sosyal girişimcinin bulunduğu çevreyle olan sosyal etkileşiminin ne seviyede kuvvetli olduğudur. Çünkü bu durum sosyal girişimcinin sosyal ve ekonomik kaynakları bulma ve kullanabilme becerisini oldukça etkilemektedir. Başarılı bir sosyal girişim sürecinin temelinde sosyal ve kültürel değerlerin anlaşılması ve bu değerlerle örtüşen stratejiler geliştirilmesi yatmaktadır (Kantur, 2017). Buna göre, K1'in yaşadığı yer olan İzmir'de Seferihisar'ın, K8'in ise yaşadığı yer olan Çanakkale'de Gökçeada'nın Sakin Şehir olma sürecini başarıyla yürütmesi sözü geçen sosyal

girişimcilerin bulunduğu çevreye sosyal olarak yeteri kadar yerleşik oluğuğunun önemli bir göstergesidir.

Bir sakin şehrin bu unvanı aldıktan sonra geldiği nokta konusunda sosyal girişimcilerin düşünceleri, yerel halkın aynı konudaki düşünceleriyle kıyaslanması adına önem arz etmektedir. Buna göre bir yöre sakin şehir olduktan sonra uygulanan kriterler çerçevesinde halk bilinçlenmekte ve özgün değeri doğrultusunda gelişim kaydetmektedir. Bu durum o yöreyi daha farkedilir bir noktaya taşımakta ve böylece ziyaretçi sayısında bir artış beklenmektedir. Benzer şekilde Mayer ve Knox (2006), iki farklı Alman kasabası üzerinde yaptığı araştırmada bir grup aktör tarafından üretilen alternatif kentsel gelişim çabalarıyla Sakin Şehirlerin diğer şehirlerden farklı bir noktaya taşınabileceğini ortaya koymuştur. Sosyo-kültürel ve ekonomik açıdan gelişim kaydeden bir sakin şehir, zamanla ayrıcalıklı bir konuma gelerek diğer yöreler için de özendirici bir nitelik kazanmaya başlamaktadır. Bu durum beraberinde Sakin Şehir Hareketinin yaygınlaşmasını sağlamaktadır. Buna karşın sakin şehirler sürece ilişkin ilkelerden uzaklaşmaları durumunda yozlaşmış bir yapıya dönüşme riskini de taşımaktadır. Coşar (2013)'da yaptığı çalışmada bu olumsuz duruma benzer şekilde dikkat çekmiştir. Buna göre yerel halk turizm faaliyetlerini zamanla sadece gelir yaratıcı bir unsur olarak görebilir ve böylece geleneksel değeri ticarileşebilir. Ayrıca sosyal dayanışmanın bozulmasıyla yerli halk ve turist ilişkileri de daha çok ticari bir değere dayanabilir.

Sakin Şehir Hareketinin bölgesel düzeydeki etkilerinin yanı sıra ülke kalkınmasına yönelik de bir takım olumlu etkilerinin olduğu ileri sürülebilir. Bu etkiler aşağıda maddeler halinde sıralanmıştır:

- Sakin şehirler kendi kendine yetebilen ve bu sayede yerelden merkeze doğru büyümenin yolunu açarak ülke kalkınmasına olumlu katkılar sunabilmektedir.
- Yönetmelik gereği yıllık olarak düzenlenen toplantılara katılan Türkiye bu sayede, doğa ve toplum temelli bir oluşum içinde yer aldığını tüm dünyaya gösterebilmektedir. Bu da ülke imajı için olumlu bir göstergedir.
- Sakin Şehir Hareketiyle birlikte yöreye özgü değeri yeniden gün yüzüne çıkarılmaktadır. Bu durum tanıtım faaliyetlerinde ülkenin tarihi ve kültürel zenginliğine doğrudan katkı yapan bir gelişmedir.
- Ülke kalkınmasında kritik öneme sahip tarım ve hayvancılık sakin şehir hareketiyle daha etkin bir hale gelmiştir.

- Sakin Şehir Hareketinin özendiriciliği sayesinde özgün değerlerine sahip çıkan ve bunu değerlendirerek gelişen bir toplum yapısının oluşmaya başladığı ileri sürülebilir.
- Doğa ve toplum temelli turistik ürünleri tercih eden bilinçli bir yabancı turistin özellikle sakın şehirlere yönelmesi durumunda sakın şehir sayısı bakımından Türkiye dikkat çeken ülkelerden biri haline gelmiştir. Bu açıdan Sakin Şehir Hareketinin Türkiye'nin imajına olan katkısı oldukça önemlidir.

Araştırmanın temel amacı doğrultusunda sakın şehir uygulamasının ilgili şehirdeki halka yansıyan etkilerini ölçebilmek adına bir ölçek geliştirilmiştir. Güvenirliği ve yapı geçerliği sağlanan Cittaslow Sürdürülebilir Turizm Ölçeği sayesinde sakın şehir uygulamasının ilgili şehirdeki halka hangi boyutlarda etki ettiğini belirlemek mümkün hale gelmiştir. Söz konusu bu etkiler aşağıda sıralanan boyutlar çerçevesinde saptanabilecektir:

- Tarihi ve Kültürel Mirasın Değerlenmesi,
- Üretim Artışı,
- Yerel-Kültürel Aidiyet,
- Ekonomik Büyüme,
- Çevre Bilincinin Oluşması,
- Fırsat Eşitliği,
- Yerelin Güçlenmesi,
- Kentsel Yaşam Kalitesi

Tez çalışmasında keşfedilen yukarıdaki boyutlar, araştırmanın dayandırıldığı kuramsal çerçeve olan sürdürülebilir kalkınmanın boyutlarını yansıtmaktadır. Bir sakın şehrin yukarıdaki boyutlar üzerinden hangisinde ilerleme kaydettiği veya geri kaldığı o yörede gerçekleşen turizm faaliyetlerinin sürdürülebilirliğine etki etmektedir. Çünkü bu durum o yörenin cazibe merkezi olmasını sağlayan unsurların niteliğini ortaya koymaktadır. Örneğin yaşam kalitesi bakımından bir destinasyonun imkanlarından yeterince faydalanamayan yöre halkının turistlere kaliteli bir turizm deneyimi sunması da beklenemez. Buna ek olarak yüksek turist memnuniyetinin daha fazla gelir elde etmede etkisi olduğu göz önüne alınırsa yöre halkının turist memnuniyetini sağlamadaki rolü büyük önem arz eder (Türker, vd., 2016). Bu bağlamda sakın şehirlerde yaşayan halkın sosyal açıdan ne düzeyde olduklarına ilişkin düşüncelerini, geliştirilen bu ölçek

aracılığıyla ortaya çıkarmak mümkün hale gelmiştir. Sosyal açıdan örneği verilen bu durum ölçkete yer alan diğer boyutlar için de geçerlidir. Başka bir ifadeyle, ölçekte yer alan her boyut açısından halkın hangi noktada olduğu bu ölçekle tespit edilebilecektir. Bu tespitler, destinasyon yönetim örgütlerinin ziyaretçileri kendi destinasyonlarına çekmek için geliştireceği faaliyetlere ve paydaşlar arasındaki koordinasyona yön verebilecektir. Bu açıdan geliştirilen ölçeğin destinasyon planlamasında etkin bir rol oynayacağı düşünülmektedir.

Geleceğin turizm markaları olmak isteyen ve turizmi bir kalkınma modeli olarak düşünen yörelerin birçoğu tarım ekonomisine dayalı bir yaşam sürmektedir. Tarım ekonomisi ve turizm faaliyetinin eşitliği üzerine kurulacak sistem bir sinerji oluşturacak ve tarımda markalaşma ile turizmde markalaşma birlikte yol alacaktır. Turizmin, mevcut yerel, geleneksel ve kadim unsurları bozmadan, bu değerlerin yerine geçmeden yapılandırılması sürecindeki eşit ve uyumlu yaklaşım Turizm Ekinoksu olarak nitelendirilebilir (Arıkan ve Ünsever, 2014). Yılın sadece iki gününde oluşan gece ve gündüz eşitliğinden yola çıkarak ortaya atılan Turizm Ekinoksu yaklaşımına göre Sakin Şehir Hareketi, sahip olduğu doğal, kültürel ve tarihi değerlerle tam olarak bu amaca hizmet etmektedir. Çünkü Sakin Şehirler sadece bir turizm destinasyonu değil aynı zamanda sürdürülebilir kalkınmanın boyutlarıyla olan yakın ilişkisinden dolayı çevresel, ekonomik ve sosyal düzenin adil bir şekilde devam etmesini sağlayan oluşumlardır. Bu noktada bir sakin şehrin ekonomik, çevresel veya sosyal yapısında oluşacak bozulmaların erkenden belirlenebilmesi ileride karşılaşılabilecek daha büyük sorunların önüne geçmek için önem arz etmektedir. Bu aşamada, Cittaslow Sürdürülebilir Turizm Ölçeği, Turizm Ekinoksu yaklaşımının savunduğu dengeyi sağlamada önemli bir işlevi yerine getirecektir. Çünkü bu ölçek sadece turizme yönelik üretim faaliyetlerinin değil aynı zamanda tarım, el sanatları, geleneksel mutfak ürünleri gibi alanlara yönelik üretim faaliyetlerinin de sonuçlarına ilişkin bulguları ortaya çıkarabilmektedir.

Coşar (2013) yereldeki paydaşlar üzerinden yaptığı nitel araştırmada ev pansiyonculuğu ve hediyelik eşya üretimi gibi çeşitli iş alanlarının ortaya çıkmasıyla Seferihisar halkında turizm bilincinin oluştuğunu ve buna bağlı olarak yerel değerlerin korunmaya başladığını dile getirmiştir. Geliştirilen ölçekle birlikte bir sakin şehrin bu unvanı aldıktan sonra ne düzeyde ilerleme kaydettiği, hangi alanlarda geliştiği veya geri kaldığı nicel yöntemle daha geniş kitlelere ulaşılarak farklı şehirlerde yaşayan halkın gözünden tespit edilebilecektir.

S nnet io lu, vd. (2014)'de benzer şekilde Seferihisar'da yapt ı nitel araştırmada ekonomik açıdan ortaya çıkan olumlu gelişmelere karşın hızlı büyümeye bağlı çevresel ve sosyal açıdan birtakım sorunların ortaya çıkmaya ba lad ıını ifade etmiştir. Yukarıdaki Seferihisar'a yönelik yapılan nitel araştırmalarda elde edilen bulgulara ek olarak bu tez çalışmasında nicel araştırmayla geliştirilen ölçekle birlikte daha fazla sakin şehirde daha geniş örneklem hacmine ula ılabilecektir. Böylece Türkiye genelinde Sakin  ehir Hareketinin etkileri daha kapsamlı bir şekilde saptanabilecektir.

Daha çok turist daha çok turizm gelirini ifade edebilmektedir. Ancak bu denklem zamanla bir destinasyondaki görülmeye değer her şeyin küçülmesine ve yok olmasına yol açabilecektir. Bu durum Turizm Paradoksu olarak nitelendirilebilir. Turizm Paradoksu endüstriyel anlamda turizm faaliyetlerinin, turizmin varlığı için gerekli doğal ve kültürel ortamı bozması ve/veya yok etmesi anlamına gelmektedir. Bu açıdan Sakin  ehri Hareketi Turizm Paradoksundan bir çıkış yöntemi olarak görülmektedir (Arıkan ve  nsever, 2012). Bu noktada Cittaslow Sürdürülebilir Turizm  l e i, Turizm Paradoksundan  ıkabilmek için önemli bir işlevi yerine getirecektir. Çünkü araştırmacıların da belirttiği gibi bölgenin sahip olduğu doğal, kültürel ve tarihi potansiyelin kitle turizminin olumsuz etkilerinden korunarak, sürdürülebilir bir turizm destinasyonu olarak geliştirilebilmesi için ürün geliştirme, hizmet ve tanıtım faaliyetlerine ilişkin süreçler önem arz eder. İlgili süreçlerde bir sakin  ehrin hangi alanlarda eksik olduğu veya geri kald ıını belirlemek için ihtiyaç duyulan verilerin ortaya çıkarılması için geliştirilen bu ölçek önemli bir araç olarak kullanılabilecektir.

Yukarıda aktarılan turizm paradoksu kavramına bağlı olarak aynı araştırmacılar yaşanan paradoks dönemini, bölgenin doğal ve kültürel kaynaklarını turizm detoksu yöntemiyle koruma altına almak için yeni bir başlangıç olarak görmektedir. Buna göre turizm detoksu, turizmin gelişimini engelleyen zararlı unsurların destinasyondan uzaklaştırılmasını amaçlayan bir tedavi yöntemidir. Bu dönüşüm sürecinde tüm altyapı tesislerinin ve eski binaların restorasyonu, tarihi bölgelerin yeniden düzenlenmesi ve kentlerin mimari tarzının yeniden canlandırılması gibi kente ait mek nsal unsurların yeniden yapılandırılması söz konusudur (Arıkan, vd. 2017). Sakin şehirlerin de birer turizm destinasyonu olduğu gerçeğinden hareketle turizm detoksu olarak adlandırılan bu dönüşüm sürecinde ele alınacak olan kente dair tarihi ve kültürel unsurların durumunu ortaya koymak için bir ölçeğe ihtiyaç duyulaca ı kuvvetli bir ihtimaldir. Bu bağlamda turizm detoksu olarak adlandırılan şehirlerin tedavi sürecinde Cittaslow Sürdürülebilir

Turizm Ölçeği, şehirlerin ihtiyaçlarının saptanması noktasında önemli bir görevi yerine getirecektir. Çünkü bu ölçek bir bölgeyi tarihi ve kültürel mirası, yöresel değerleri ve kentsel yaşam kalitesi gibi bir çok boyut açısından irdeleyebilme özelliğine sahiptir.

Gerek sakin şehir kriterlerinin gerekse sürdürülebilir turizm kriter ve hedeflerinin evresensel olduğu göz önüne alınırsa bu ölçeğin dünyadaki tüm sakin şehirlerde de aynı amaç doğrultusunda kullanılabileceğini söylemek mümkündür. Bu özelliğiyle ölçeğin uluslararası literatüre de yarar sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca her geçen yıl dünyadaki sakin şehir sayısında bir artış olduğu kabul edilirse geliştirilen ölçeğin ilerleyen yıllarda daha da önemli hale geleceği ve güncelliğini koruyacağı söylenebilir.

Tez araştırmasının temel amacı kapsamında, sakin şehir uygulamasını hayata geçiren sosyal girişimcilerin sürecin en başındaki hedef ve beklentileri ile sürecin sonunda ortaya çıkan gerçek etkilerin karşılaştırılması bu ölçekle mümkün hale gelmiştir. Bu sayede beklentiler ile sonuçlar arasındaki farklılıklar ortaya çıkarılabilecektir. Böylece farklılıkların ortaya çıktığı sosyal inovasyon sürecine ilişkin iyileştirme önerileri getirilerek sonraki dönemlerde hayata geçecek olan sosyal inovasyonların daha etkin hale gelmesi sağlanabilecektir. Ayrıca bu doğrultuda geliştirilecek olan öneriler sosyal girişimcilik ve sosyal inovasyon konularına kuramsal açıdan da katkı sunabilir.

Sonuç olarak, sakin şehir unvanı almış bir yörenin söz konusu boyutlar üzerinden hangisinde ilerleme kaydettiğini veya geri kaldığını belirleyerek, turizm faaliyetlerinin sürdürülebilirliğini ölçme özelliğine sahip bu ölçeğin, özgün bir ölçek olduğu ileri sürülebilir. Bu açıdan tez araştırmasının amacına ulaştığı ve alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

5.1.Öneriler

Yukarıda aktarıldığı üzere sosyal girişimciler hayata geçirdikleri bu sosyal inovasyon sürecine dair eğitim almadıklarını ancak daha etkin ve verimli sonuçlar almak adına bu tür süreçlere yönelik eğitim alınması gerektiğini dile getirmiştir. Bu açıdan çeşitli projelerle gençlere ve hatta daha erken yaşlarda bu bilincin oluşması adına çocuklara yönelik eğitim programları geliştirilebilir. Böylece ülkeye bilinçli sosyal girişimciler kazandırılarak daha etkili sosyal inovasyonlarla ülke kalkınmasına daha çok katkı sunulabilir.

Sosyal inovasyon insan kaynaklarının ve organizasyonların geliştirilmesi için yeni yöntemler sunmaktadır. Bu durum aynı zamanda teknolojik inovasyon süreçleri için

gerekli zeminin oluşmasını sağlamakta ve sürdürülebilir olmasına katkı sunmaktadır (Seçkin Halaç, vd., 2014, s. 184). Sosyal sermaye açısından geniş bir örgüt ve katılımcı bir politikayla yürütülen Sakin Şehir Hareketi yerel halkın birçok alanla ilgili bilgilenmesine ve daha bilinçli bir yaşam sürmesine katkı sunmuştur. Bu açıdan sakin şehir hareketiyle sosyal girişimcilerin hayata geçirdiği bu sosyal inovasyon süreci bu noktada sona ermemeli bilinçli bir yöre halkının sunacağı katkıdan yararlanarak farklı alanlarda yeni inovasyon süreçlerinin başlatılması için gerekli girişimler hayata geçirilmelidir.

Hem mevcut sınırlı kaynakları hem de atıl olan potansiyel kaynakları bir araya getirip bunları harekete geçirebildikleri için sosyal girişimciliğin yaratıcılığı içinde barındıran bir süreç olduğu anlaşılmıştır. Bu bağlamda sosyal sermaye ve kaynakların etki alanını genişletmesi ve toplumsal dönüşümün çok daha hızlı ve etkin bir şekilde gerçekleşebilmesi için yaratıcı düşünciyi ortaya çıkaran uygulamalara ve etkinliklere mutlaka önem verilmesi gerekmektedir.

Türkiye’de Sakin Şehir Hareketini hayata geçiren sosyal girişimcilerin arasında bir kadın girişimcinin olmaması dikkati çeken bir konu olmuştur. Buna göre bu tür süreçlerde kadınlara yer verilerek sosyal inovasyon sürecinin daha sağlıklı yürütmesi için gerekli olan sosyal sermayenin daha da genişlemesi sağlanabilir. Böylece kadınların hem karar alma süreçlerinde yer almasının hem de diğer kadınlar için iyi bir rol model olmasının önü açılmış olacaktır.

Bir sakin şehrin ilerlediği ya da geri kaldığı alanların belirlenmesine yönelik halkın görüşlerini almak üzere, ilgili sakin şehrin yönetim organı tarafından geliştirilen ölçek kullanılmalıdır. Böylece o sakin şehirde geri kalınmış alanlar tespit edilerek turizm faaliyetlerinin sürdürülebilir olması için gerekli adımlar bir an önce atılmış olacaktır.

Turizm açısından Türkiye’nin sahip olduğu doğal çekiciliklere, kültürel ve tarihi zenginliklere ek olarak sayısı giderek artan sakin şehirlere özgü değerler de, Türkiye’nin bir destinasyon olarak pazarlanması için destinasyon yönetim örgütlerince birer çekicilik unsuru olarak değerlendirilebilir. Bu süreçte sakin şehirlerin güçlü ve zayıf yönlerinin bilinmesi önem arz etmektedir. Bu bağlamda geliştirilen ölçek sürdürülebilir turizm adına bir sakin şehirdeki güçlü ve zayıf yönlerin tespit edilmesinde önemli bir araç olarak kullanılabilir.

Turizmin soyo-kültürel, ekolojik ve ekonomik boyutları dikkate alındığında yeni turizm destinasyonlarının yaratılmasında Sakin Şehir Hareketi oldukça etkili olabilir.

Çünkü bu türden bir destinasyonun faaliyete geçmesiyle doğal, özgün ve sakin bir tatil arzulayan turistlerin talebi karşılanabilir ve bu tip turistler için yeni yaşam alanları oluşturulabilir (Uca Özer ve Arkan, 2014). Bir çekicilik unsuru olarak sakin şehirler üzerinden Türkiye'nin bir destinasyon olarak pazarlanması sürecinde destinasyon yönetim örgütlerinin Türkiye'deki sakin şehir açısından sorumlu yönetim örgütüyle birlikte hareket etmesi daha etkin sonuçlar ortaya çıkması adına önemli olabilir.

Sahip olduğu özgün değerler çerçevesinde düzenlenen çeşitli fuarlar ve etkinliklerle sakin şehirlerin Türkiye iç pazarında daha fazla tanıtılması sağlanabilir. Böylece sürdürülebilir turizm ilkeleri çerçevesinde yerel kaynaklar değerlendirilebilir. Bu durum diğer şehirler için de özendirici olacağından Sakin Şehir Hareketinin yaygınlaşması sağlanabilir.

Geliştirilen ölçekle birlikte her sakin şehrin sürdürülebilir turizm adına ilerlediği ya da geri kaldığı alanlar belirlenebilecektir. Buradan hareketle her bir şehir, ilerlediği alanlara yönelik geliştirdiği başarılı uygulamaları hem üye hem de aday sakin şehirlere aktarabilir. Bu sayede ülke genelinde tüm sakin şehirlerin her alanda iyi bir noktaya gelmesinin yolu açılabilir.

Sosyal girişimcilerin hayata geçirdikleri bir sosyal inovasyon her zaman beklenen etkiyi yaratamayabilir. Bu noktada daha önce hayata geçmiş bir kaç sosyal inovasyonun etki ve sonuçlarını belirlemeye yönelik çalışmalar yapılabilir. Böylece bir sosyal inovasyon sonucunda beklenen sosyal dönüşümün oluşmasına engel olan ortak unsurlar (kültürel, politik, vb.) tespit edilerek sürecin daha etkin hale gelmesi sağlanabilir.

Geliştirilen ölçeğin tüm dünyadaki sakin şehirlerde kullanılabiliyor olması uluslararası araştırmaların yapılmasının da önünü açmaktadır. Bu bağlamda, Sakin Şehir Hareketiyle kaydedilen gelişim noktasında ülkeler arası farklılıkların ortaya çıkmasına neden olan unsurları (kültürel, politik, vb.) belirlemek adına geliştirilecek projelerle ortak çalışmalar yürütülebilir.

Gerek sosyal girişimcilerin özellikleri gerekse sosyal inovasyon sürecine ilişkin farklı bulgulara ulaşabilmek adına eko-turizm, engelli turizm, vb. toplum ve çevre temelli farklı alanlara yönelik çalışmalar yürütülebilir. Böylece hem kuramsal açıdan hem de uygulamaya yönelik mevcut bilgilerin zenginleşmesi sağlanabilir.

Sosyal inovasyon süreçlerinin etkin ve sağlıklı bir şekilde yürütülmesinde sosyal girişimcilerin motivasyon kaybına uğraması önem arz eden bir konudur. Sadece buna yönelik farklı alanlarda çalışmalar yaparak sosyal girişimcilerin motivasyon kaybı

yaşamasına neden olan ortak unsurlar tespit edilebilir. Böylece sorun yaratan bu unsurlar ortadan kaldırılarak sosyal inovasyon sürecinin daha sağlıklı işlemesi sağlanabilir. Bu unsurlar ortadan kaldırılamıyorsa bu durumda sosyal girişimcilerin sürece yönelik daha bilinçli hareket etmeleri sağlanabilir.

Ölçekte yer alan boyutların birer bağımlı ya da bağımsız değişken olabileceği göz önüne alınırsa bu boyutlara etki eden ya da bu boyutların etki ettiği diğer alanlarla ilişkili yeni araştırmalar yapılabilir. Böylece sakin şehirlerin gelişmesine yönelik daha kapsamlı bulgular elde edilebilir.

Daha önce nitel araştırmalarda elde edilen bulgularla, geliştirilen ölçekle yapılacak olan nicel araştırma bulguları kıyaslanarak bir farklılık olup olmadığı irdelenebilir. Ayrıca bu alanda yapılacak araştırmalarda daha zengin bulgular elde etmek adına her iki yöntem bir arada kullanılabilir.

KAYNAKÇA

- Acar, M. (2016). Kamu politikası perspektifinden sivil toplum-devlet ilişkileri: Bir çerçeve önerisi. *Yasama Dergisi*, 29, 60-86.
- Acaray, A. (2007). *Küçük ve orta boy işletmelerde yenilik yönetimi yenilik yönetiminde etkili olan örgütsel yapı ve faktörlere ilişkin bir araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Acuner, E. (2014). *Çamlıhemşin için cittaslow model önerisi: Karşılaştırmalı bir analiz*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Adaçay, F. R. (2013). Girişimcilik türleri ve dış ticarete girişimcilik. F. Temizel (Ed.), *Dış Ticarete Girişimcilik* (s. 28-57). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Ağca, V., ve Böyükaslan, H. D. (2016). Aile işletmelerinde iç girişimciliğin sosyaş girişimciliğe etkisi: Afyonkarahisar'da bir araştırma. *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13, 200-220.
- Ağca, V., ve Yörük, D. (2006). Bağımsız girişimcilik ve iç girişimcilik arasındaki farklar: Kavramsal bir çerçeve. *Afyon Kocatepe Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi*, 3(2), 155-173.
- Ağcasulu, H. (2017). Sosyal sermaye kavramı ve temel bakış açılarının karşılaştırılması. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 8(17), 114-129.
- Ailin, M., ve Lindgren, P. (2008). Conceptualizing strategic innovation leadership for competitive survival and excellence. *Journal of Knowledge Globalization*, 1(2), 87-107.
- Akbulut, Y. (2010). *Sosyal bilimlerde SPSS uygulamaları*. İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık.
- Alpar, R. (2013). *Uygulmalı çok değişkenli istatistiksel yöntemler (4.Baskı)*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Alpar, R. (2016). *Spor, sağlık ve eğitim bilimlerinden örneklerle uygulamalı istatistik ve geçerlilik-güvenilirlik (4. Baskı)*. Ankara: Detay Yayıncılık.

- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S., ve Yıldırım, E. (2012). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri SPSS uygulamalı (7.Baskı)*. Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Alvord, S. H., Brown, L., ve W. Letts, C. (2004). Social entrepreneurship and societal transformation: An exploratory study. *The journal of applied behavioral science*, 40(3), 260-282.
- Andarabi, F. F. (2012). *Cittaslow markasına sahip şehirlerde yerel halkın turizme yaklaşımı üzerine bir analiz: Seferihisar örneği*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Anderson, T., Curtis, A., ve Wittig, C. (2014). *Definition and theory in social innovation*. Danube University: Krems.
- Arasti, Z., Zarei, H., ve Didehvar, F. (2014). Identifying the evaluative indicators of regulatory policies for the development of social entrepreneurship. *Public Organiz Review*, 15, 453–474.
- Arıkan, İ., ve Ünsever, İ. (2012). Turizm Paradoksu ve Turizm Paradoksundan çıkış yöntemi olarak sakin şehir hareketi. 13. *Ulusal Turizm Kongresi* (s. 181-193). Antalya: Akdeniz Üniversitesi.
- Arıkan, İ., ve Ünsever, İ. (2014). Turizm Ekinoksu: Tarım ekonomisi odaklı yörelerde turizmin gelişim modeli. *Eko-Gastronomi Dergisi*, 1(1), 9-17.
- Arıkan, İ., Ünsever, İ., ve Halioui, S. (2017). Importance of Tourism Paradox, Tourism Equinox and Tourism Detox for urban environments. *Acta Economica Et Turistica*, 2(2), 221-229.
- Arogyaswamy, B. (2017). Social entrepreneurship performance measurement: A time-based organizing framework. *Business Horizons*, 60, 603-611.
- Arslan, F. (2017). Türkiye’de sürdürülebilir yerel kalkınmada yeni bir yönetim ve şehir anlayışı: Cittaslow (sakin şehir) hareketi. M. Güler, ve M. Turan (Ed.), *Belediyelerin Geleceği ve Yeni Yaklaşımlar* (s. 248-263). İstanbul: Marmara Belediyeler Birliği Kültür Yayınları.
- Aslan, E., ve Güneş, S. (2016). Sakin Şehirler için sürdürülebilir turizmin önemi Sakarya-Taraklı örneği. *Journal of Recreation and Tourism Research*, 3 (3), 1-17.

- Assefa, G., ve Frostell, B. (2007). Social sustainability and social acceptance in technology assessment: A case study of energy technologies. *Technology in Society*, 29, 63–78.
- Atar, A. (2015). *Stratejik insan kaynakları yönetiminin örgüt inovasyonu ve iç girişimcilik üzerindeki etkisi: Otel işletmeleri üzerine bir araştırma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ateş, M. (2017). *Sosyal inovasyon ve Türkiye potansiyeli, dinamikleri ve sosyal inovatif çalışmaları desteklemede devletin rolü*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara.: Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi.
- Austin, J., Stevenson, H., ve Wei-Skillern, J. (2006). Social and commercial entrepreneurship same, different, or both. *Theory and Practice Journal*, 30(1), 1-22.
- Ayazlar, G. (2012). *Otel işletmelerinde örgütsel öğrenme ve bilgi paylaşımının hizmet inovasyon performansına etkisi: Kuşadası 5 yıldızlı otel işletmelerinde bir araştırma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ayhan, A. (2002). *Dünden bugüne Türkiye’de bilim-teknoloji ve geleceğin teknolojileri*. İstanbul: Beta Basım Yayın Dağıtım.
- Barendsen, L., ve Gardner, H. (2004). Is the social entrepreneur a new type of leader? *Leader to leader*, 34, 43-50.
- Barkan, M. (2019). Strategical Mindset for Sustainable CittaSlow Argumentation: Seferihisar Case. *Cittaslow Turkey Leave No One Behind: Sustainable Development Goals and Local Governments*, (s. 45-68). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Bento, P. (2015). Innovation in social entrepreneurship - How social enterprises innovate in their organization. *8th Annual Academy of Innovation* (s. 20-21). Canada: Ryerson University, Tsinghua University and University of Oxford.
- Besler, S. (2010). Sosyal Girişimcilik. S. Besler (Ed.), *Sosyal girişimcilik* (s. 1-30). İstanbul: Beta.

- Biçerli, K. (2010). Sosyal Girişimcilik ve istihdam. S. Besler (Ed.), *Sosyal girişimcilik* (s. 55-92). İstanbul: Beta.
- Biçkes, D. M. (2011). *Örgütsel öğrenme, inovasyon ve firma performansı arasındaki ilişkiler İnovasyonun aracılık etkisine yönelik büyük ölçekli işletmelerde bir araştırma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bilgili, M. Y. (2017). Ekonomik, ekolojik ve sosyal boyutlarıyla sürdürülebilir kalkınma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(49), 559-569.
- Bornstein, D., ve Davis, S. (2010). *Social entrepreneurship, what everyone needs to know*. New York: Oxford University Press, Inc.
- Bozdoğan, R. (2008). Sürdürülebilir gelişme düşüncesinin tarihsel arka planı. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 50, 1011 - 1028.
- Budak, G. (2015). Yoksulluğa inovatif bir çözüm: Sosyal girişimcilik . *HAK-IŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 4(8), 26-41.
- Bund, E., Gerhard, U., Hoelscher, M., ve Mildemberger, G. (2015). A methodological framework for measuring social innovation. H. Best, ve W. H. Schröder (Ed.), *Historical Social Research* (s. 48-78). Germany: Gesis.
- Büyüköztürk, Ş. (2014). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Cameron, A. C. (2004). Kurtosis. M. S. Lewis-Beck, A. Bryman, ve T. Liao (Ed.), *Encyclopedia of social science research methods*. (s. 543-544). California: SAGE Publications.
- Caulier-Grice, J., Davies, A., Patrick, R., ve Norman, W. (2012). *Social innovation overview: A deliverable of the project*. Brussels: The Young Foundation.
- Chiklyaukova, E. (2015). *Sosyal inovasyon ile büyümeyi elde etmek: Bir GSYİH ötesi denemesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi.

- Choi, N., ve Majumdar, S. (2014). Social entrepreneurship as an essentially contested concept: Opening a new avenue for systematic future research. *Journal of Business Venturing*, 29, 363–376.
- Coşar, Y. (2013). *Yavaş şehir (Cittaslow) olgusunun turist davranışları ve yerel halkın kentsel yaşam kalitesi algısına etkileri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Cravens, D. W., Piercy, N., ve Low, G. (2002). The innovation challenges of proactive cannibalisation and discontinuous technology. *European Business Review*, 14 (4), 257-267.
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri* (Çev: M. Bütün; S. B. Demir). London: Sage Publication.
- Creswell, J. W. (2017). *Araştırma Deseni: Nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları*. Ankara: (Çev. Ed: S. B. Demir). Eğiten Kitap.
- Croitoru, A. (2012). The theory of economic development: An inquiry into profits, capital, credit, interest and the business cycle. *Journal of Comparative Research in Anthropology and Sociology*, 3(2), 137-148.
- Çakıcı, A. C., Yenipinar, U., ve Benli, S. (2014). Yavaş şehir hareketi: Seferihisar halkının tutum ve algıları ile yaşam doyumları. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 11(3), 26-41.
- Çerçi, A. (2013). *Destinasyon markalama ve yavaş şehir Seferihisar'ın destinasyon marka imajı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çokluk, Ö., Güçlü Şekercioğlu, ve Büyüköztürk, Ş. (2014). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik SPSS ve LISREL uygulamaları (3. Baskı)*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Dees, J. G. (1998). *The meaning of social entrepreneurship*. Kansas City: Stanford University: Draft Report for the Kauffman Center for Entrepreneurial Leadership.
- Dees, J. G. (2007). Taking social entrepreneurship seriously. *Transaction Social Science and Modern Society*, 44(3), 24-31.

- Demirel, O. (2015). *İnovasyon performansı ölçüm kriterlerinin nitel bir araştırma ile belirlenmesi bilişim işletmeleri üzerine bir araştırma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Düzce: Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi.
- Dewar, R. D., ve Dutton, J. (1986). The adoption of radical and incremental innovations an emprical analysis. *Management Science*, 32(11) 1422-1433.
- Dinçer, D. İ., Ofloğlu, M., ve Öz, M. (2015). Sürdürülebilirlik kapsamında sakin kent felsefesi ve yönetsel sorunlar: Halfeti örneği. *Doğu Karadeniz Bölgesi Sürdürülebilir Turizm Kongresi* (s. 325-336). Gümüşhane: Gümüşhane Üniversitesi Yayınları.
- Dinçer, E. E., ve Can, A. (2016). *Kentsel yaşam ve sürdürülebilirlik*. İstanbul: Esenler Belediyesi Şehir Yayınları.
- Dogrusoy, I. T., ve Dalgakiran, A. (2011). An alternative approach in sustainable planning: Slow urbanism. *International Journal of Architectural Research*, 5(1), 127-142.
- Döm, S. (2006). *Girişimcilik ve Küçük İşletme Yöneticiliği*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Durak, İ. (2016). Sosyal girişimcilik ve ahilik teşkilatı: Teorik çerçeve. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 47, 101-120.
- Duran, E. (2009). *Sürdürülebilir turizm kapsamında toplumsal ve kültürel kimliğin korunması Gökçeada örneği*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Durukan, T. (2007). Dünden bugüne girişimcilik ve 21. yüzyılda girişimciliğin önemi. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 1(2),5-37.
- Dündar Arıkan, A., ve Arıkan, İ. (2017). Cittaslow philosophy in Yedi Bilgeler Winery - Turkey. *Innovative Approaches in Tourism and Leisure* (s. 1-8). Athens, Greece: IACUDIT.
- Dündar, S., ve Ağca, V. (2007). Afyon kocatepe üniversitesi lisans öğrencilerinin girişimcilik özelliklerinin incelenmesine ilişkin ampirik bir çalışma. *H.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 25(1), 121-142.

- Edwards-Schachter, M. E., E. Matti, C., ve Alcántara, E. (2012). Fostering quality of life through social innovation: A living lab methodology study case. *Review of Policy Research*, 29(6), 672-692.
- Ekincek, S. (2014). *Sakin şehir (Cittaslow) yöneticilerinin sakin şehir hareketine ve sürdürülebilirliğe yönelik değerlendirmeleri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ekinci, M. B. (2014). The Cittaslow philosophy in the context of sustainable tourism development: The case of Turkey. *Tourism Management*, 41, 178-189.
- Ekiz, D. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri (2. Baskı)*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Elçi, Ş. (2006). *İnovasyon kalkınmanın ve rekabetin anahtarı*. Ankara: Meteksan Bilişim Grubu.
- Eraslan, H., Bulu, M., ve Bakan, İ. (2008). Kümelenmeler ve inovasyona etkisi Türk turizm sektöründe uygulamalar. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 5(3), 15 - 28.
- Ercan, S. (2016). *Türkiye'de sosyal girişimcilik ve yarattığı etkilerin değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Erdoğan, İ. (2012). *Pozitivist metodoloji ve ötesi (3. Baskı)*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Eren, H. (2010). *Üniversite öğrencilerinin sosyal yenilikçilik kapasitelerinin teknolojik yenilikçilik eğilimlerine etkisini ölçmeye yönelik bir model önerisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü.
- Field, A. (2009). *Discovering statistics using SPSS: and sex and drugs and Rock'n'roll (3. Baskı)*. London: SAGE Publications.
- Fowler, A. (2000). NGDOs as a moment in history beyond aid to social entrepreneurship or civic innovation? *Third World Quarterly*, 21(4), 637-654.
- Franz, H.-W., Hochgerner, J., ve Howaldt, J. (2012). *Challenge social innovation: Potentials for business, social entrepreneurship, welfare and civil society*. London: Springer.

- Fruhling, A. L., ve Siau, K. (2016). Assessing organizational innovation capability and its effect on e-commerce initiatives. *Journal of Computer Information Systems*, 48(1), 133-145.
- Fujisawa, Y., ve Ishida, Y. (2015). A study of social innovation concepts A Japanese perspective. *Japan Social Innovation Journal*, 5(1), 1-13.
- Gallagher, A. (2013). Slow ethics: A sustainable approach to ethical care practices. *Clinical Ethics*, 8(4), 98–104.
- Garcia, R., ve Calantone, R. (2002). A critical look at technological innovation typology and innovativeness terminology a literature review. *The Journal of Product Innovation Management*, 19,110-132.
- Gegez, E. (2010). *Pazarlama araştırmaları (3. Baskı)*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Genç, Ö. (2017). *Avrupa Birliği üyelik sürecinde Türkiye'de KOBİ'ler ve girişimcilik*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gökçek, O. (2007). *Yenilik yönetimi süreci ve yenilik stratejileri Otomotiv sektöründe bir alan çalışması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Görkem, O., ve Öztürk, Y. (2014). Gastronomic reflections of cittaslow movement on local cuisine the case study of Seferihisar. *TURIZAM*, 18(1), 11-21.
- Gowreesunkar, V. G., Van der Sterren, J., ve Séraphin, H. (2015). Social entrepreneurship as a tool for promoting global citizenship in island tourism destination management. *ARA Journal of Tourism Research*, 5(1),7-23.
- Grameen. *Bank for the Poor Grameen Bank*. <http://www.grameen.com/introduction/>. (Erişim Tarihi: 08.10.2018).
- Groot, A., ve Dankbaar, B. (2014). Does social innovation require social entrepreneurship. *Technology Innovation Management Review*, 17-26.
- GüçBendeEkibi!. *Güç Bende!*. http://www.gucbende.org/?page_id=581 (Erişim Tarihi: 08.10.2018).

- Güler, B. K. (2008). *Sosyal girişimciliği etkileyen faktörlerin analizi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güler, B. K. (2011). Yoksullukla mücadelede sosyal girişimcilik: Ashoka üyelerinden sosyal yenilikçi örnek uygulamalar. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(3), 79-111.
- Günerhan, S. A., Erdem, Ü., ve Günerhan, H. (2010). Çevre ve enerji açısından yavaş şehir hareketlerinin gelişimi. *Tesisat Mühendisliği Dergisi*, 118, 32-37.
- Güneş, G., Çalışkan Arısoy, E., ve Aslan, E. (2015). Cittaslow ağına dâhil kentler ve sürdürülebilir turizm kriterlerine yönelik bir analiz. *Doğu Karadeniz Bölgesi Sürdürülebilir Turizm Kongresi* (s. 311-324). Gümüşhane: Gümüşhane Üniversitesi.
- Güven, E. (2011). Yavaş güzeldir “yavaş yemek”ten “yavaş medya”ya hızlı tüketime dair bir çözüm önerisi. *Selçuk İletişim Dergisi*, 7(1), 113-121.
- Hair, J. F., Black, W., Babin, B., ve Anderson, R. (2014). *Multivariate data analysis (7. Baskı)*. New Jersey: Pearson.
- Halaç, D. S., Eren, H., ve Bulut, Ç. (2014). Sosyal yenilikçilik: Bir ölçek geliştirme çalışması. *H.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*, 32(1), 165-190.
- Hamby, A., Pierce, M., ve Brinberg, D. (2010). A conceptual framework to structure research in strategic and social entrepreneurship. *Journal of Asia-Pacific Business*, 11(3) 166-178.
- Hasan, S. (2005). Social capital and social entrepreneurship in asia: Analysing the links. *Asia Pacific Journal of Public Administration*, 27(1), 1-17.
- Haugh, H. (2005). A research agenda for social entrepreneurship. *Social Enterprise Journal*, 1(1), 1-12.
- Hibbert, S. A., Hogg, G., ve Quinn, T. (2002). Consumer response to social entrepreneurship the big issue in Scotland. *International Journal of Nonprofit and Voluntary Sector Marketing*, 7(3), 288–301. .

- Hine, D., ve Kapeleris, J. (2006). *Innovation and entrepreneurship in biotechnology, an international perspective concepts, theories and cases*. USA: Edward Elgar Publishing, Inc.
- Honoré, C. (2004). *In praise of slowness how a worldwide movement is challenging the cult of speed*. Canada: Harper Collins.
- Hooper, D., Coughlan, J., ve Mullen, M. (2008). Structural equation modelling: Guidelines for determining model fit. *The Electronic Journal of Business Research Methods*, 6(1), 53-60.
- Horsnell, A. Social enterprise and social entrepreneurship. *Free Management Library*: <https://managementhelp.org/socialenterprise/index>. (Erişim Tarihi: 04.10.2018).
- Howaldt, J., ve Schwarz, M. (2010). *Social innovation: Concepts, research fields, and international trends*. Dortmund.
- Hubert, A. (2011). *Empowering people, driving change Social innovation in the European Union*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Ionescu, C. (2015). About the conceptualization of social innovation. *Theoretical and Applied Economics*, 22(3), 53-62.
- Işık, M. H. *İSSUU*. issuu.com: https://issuu.com/mustafaisik/docs/g__r_____mc__l__k-1-7-sunum.docx. (Erişim Tarihi: 19.09.2017)
- Işık, N., ve Kılınç, E. (2011). Bölgesel kalkınmada ar-ge ve inovasyonun önemi karşılaştırmalı bir analiz. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 6(2), 9-54.
- İrhan, H. B. (2016). *KOBİ'lerde kümelenme, girişimcilik ve istihdam: Bayrampaşa trikotaj sektöründe bir araştırma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İrmiş, A., ve Özdemir, L. (2011). Girişimcilik ve yenilik ilişkisi. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 9(1), 135-161.
- Jacobsen, H., ve Jostmeier, M. (2012). What is social about service innovation? Contributions of research on social innovation to understanding service

- innovation. H.-W. Franz, J. Hochgerner, ve J. Howaldt (Ed.), *Challenge social innovation*. London: Springer.
- Jung, T. H., Ineson, E., ve Miller, A. (2014). The slow food movement and sustainable tourism development: A case study of Mold, Wales. *International Journal of Culture, Tourism and Hospitality Research*, 8(4), 432-445.
- Kahraman, N., ve Türkay, O. (2011). *Turizm ve çevre*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kalaycı, Ş. (2008). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri (3. Baskı)*. Ankara: Asil Yayın.
- Kantur, D. (2017). Sosyal girişimcilikte yerleşiklik coğrafi yayılım ve kültürel değerlerin rolü. *Girişimcilik ve İnovasyon Yönetimi Dergisi*, 6(1), 173-196.
- Karadeniz, C. B. (2014). Sürdürülebilir turizm bağlamında sakin şehir Perşembe. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(29), 84-107.
- Karagül, M., ve Masca, M. (2005). Sosyal sermaye üzerine bir inceleme. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1, 37-52.
- Kartal, G., ve Öztürk, S. (2016). Sürdürülebilir turizm bağlamında cittaslow “yavaş şehir” hareketi ve bölgesel kalkınma ilişkisi. *Ünıdap Uluslararası Bölgesel Kalkınma Konferansı "Sosyal Kalkınma"* (s. 344-363). Muş: Muş Alparslan Üniversitesi .
- Kavas, N., ve Kavas, G. *Slow food (Yavaş yemek) ve Cittaslow (Yavaş şehir)*. Dünya Gıda: <http://www.dunyagida.com.tr/kose-yazisi/slow-food-yavas-yemek-ve-cittaslow-yavas-sehir/1035> (Erişim Tarihi: 10.30.2018).
- Kaygusuz, N. A. (2018). *Sosyal girişimciliğin ticari girişimcilikle ilişkisi ve bir model önerisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Giresun: Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kazançoğlu, İ., ve Dirsehan, T. (2016). Sosyal inovasyon ile sakin şehirler arasındaki ilişkinin sosyal girişim(cı)ler boyutu ile incelenmesi: Seferihisar örneği. *Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi*, (7), 135-161.
- Kement, Ü., ve Göral, M. (2015). Demografik özellikleri açısından turistlerin, cittaslow uygulaması ile ilgili tutumlarının değerlendirilmesi ve tekrar ziyaret etme

- niyetlerine etkisi Perşembe örneği. *Journal of Recreation and Tourism Research*, 2 (2), 12-19.
- Keskin, E. B. (2010). *Sürdürülebilir kent kavramına farklı bir bakış yavaş şehirler (Cittaslow). Seferihisar örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi.
- Kırılmaz, S. K. (2014). Sosyal girişimcilik boyutlarına kuramsal bir bakış. *Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 55-74.
- Kline, R. B. (2005). *Principles and Practice of Structural Equation Modeling*. New York: The Guilford Press.
- Koç, O. (2010). Toplumsal sorunlarla mücadelede bir kaldıraç olarak sosyal inovasyon ve sosyal girişimcilik. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 5(2), 205-212.
- Kök, S. B., ve Mert, E. (2016). Girişimcilikte sosyal değer inşası sosyal girişimcilik. *International Conference on Eurasian Economies*, 1, 160-169.
- Köse, S. (2013). *Sürdürülebilirlik perspektifi içinde sosyal devlet yaklaşımı: STK'ların sosyal inovasyon rolü ve yoksullukla mücadelede SON Modeli*. İstanbul: Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kozak, M. (2014). *Bilimsel araştırma: tasarım, yazım, ve yayım teknikleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kozak, M. A., ve Gül Yılmaz, E. (2010). Otel yöneticilerinin iç girişimcilik algılamaları: Frigya bölgesi örneği. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 21(1), 85-97.
- Kurt, S., ve Taş, H. (2015). Sivil toplum örgütlerinde profesyonel ve gönüllü çalışma ilişkileri: Tehditler ve fırsatlar. *Emek ve Toplum Dergisi*, 4(8), 199-214.
- Kurt, T. (2010). *Örgüt kültürünün yenilikçilik (inovasyon) performansı üzerindeki etkileri Kayseri imalat sektöründe uygulama*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Leitch, A. (2010). Slow food and the politics of pork fat: Italian food and European identity. *Ethnos*, 68(4), 437-462.

- Light, P. C. (2006). Reshaping social entrepreneurship. *Stanford Social Innovation Review*, Fall, 45-51.
- Lin, C. Y.-Y., ve Chen, J. (2016). *The impact of societal and social innovation*. Singapore: Springer.
- Loades, C. M. (2005). *Tempo giusto slow cities and the revitalization of locality in the age of globalisation*.Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Oslo: Institute of Social Anthropology.
- Luckett, J.. www.ripfa.org.uk. Research in Practice for Adults: <https://www.ripfa.org.uk/news-and-views/blog/blog-timebanking-and-co-production-an-evaluation-of-spice-time-credits/> (Erişim Tarihi: (09.10.2018)
- Luecke, R. (2008). *İş dünyasında yenilik ve yaratıcılık* (Çev. T.Parlak). London.: Harvard Business School Pres.
- Mair, J., ve Marti, I. (2006). Social entrepreneurship research: A source of explanation, prediction, and delight. *Journal of World Business*, 41, 36–44.
- Malek, A., ve Costa, C. (2014). Integrating communities into tourism planning through social innovation. *Tourism Planning ve Development*, 12(3), 281-299.
- Malhotra, N. K. (2010). *Marketing research: An applied orientation* (6. Baskı). New Jersey: Prentice Hall.
- Manzini, E. (2013). Making things happen social innovation and design. *Massachusetts Institute of Technology*, 30(1), 57-66.
- Maruyama, Y., Nishikido, M., ve Iida, T. (2007). The rise of community wind power in Japan: Enhanced acceptance through social innovation. *Energy Policy*, 35, 2761–2769.
- Maviş, F. (2006). *Otel yönetimi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Mayer, H., ve Knox, P. (2006). Slow Cities: Sustainable places in a fast world. *Journal of Urban Affairs*, 28(4), 321–334.
- Meneley, A. (2004). Extra virgin olive oil and slow food. *Anthropologica*, 46(2), 165-176.

- Mertler, C. A., ve Reinhart, R. (2002). *Advanced and multivariate statistical methods (2.Baskı)*. Los Angeles: Pyrczak Publishing.
- Meydan, C. H., ve Şeşen, H. (2011). *Yapısal eşitlik modellemesi: AMOS uygulamaları*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Miele, M. (2008). Cittàslow producing slowness against the fast life space and polity. *Space and Polity*, 12(1), 135-156.
- Morelli, J. (2011). Environmental sustainability: A definition for environmental professionals. *Journal of Environmental Sustainability*, 1(1), 1-9.
- Mort, G. M., Weerawardena, J., ve Carnegie, K. (2003). Social entrepreneurship: Towards conceptualisation. *International Journal of Nonprofit and Voluntary Sector Marketing*, 8(1), 76–88.
- Mottiar, Z. (2014). Exploring the motivations of tourism social entrepreneurs: The role of a national tourism policy as a motivator for social entrepreneurial activity in Ireland. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 28(6), 1137-1154.
- Mulgan, G. (2006). *Social silicon valleys a manifesto for social innovation what it is, why it matters and how it can be accelerated*. London: The Young Foundation.
- Mulgan, G. (2006). The process of social innovation. P. E. Auerswald, ve I. Quadir (Ed.), *The journal innovations technology, governance, globalization* (s. 145 - 162). Baltimore: The MIT Press.
- Mulgan, G. (2007). *Social innovation what it is, why it matters and how it can be accelerated*. London: The Young Foundation.
- Muralikrishna, I. V., ve Manickam , V. (2017). *Sustainable development*. USA: Elsevier.
- Murray, R., Caulier-Grice, J., ve Mulgan, G. (2010). *The open book of of social innovation*. London: NESTA .
- Murray, R., Mulgan, G., ve Caulier-Grice, J. (2008). *How to innovate: The tools for social innovation*. The Young Foundation.

- Naktiyok, A. (2007). Yenilik yönelimi ve örgütsel faktörler. *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 21(2), 211-230.
- Netemeyer, R. G., Bearden, W., ve Sharma, S. (2003). *Scaling procedures issues and applications*. London: SAGE.
- Nga, J. K., ve Shamuganathan, G. (2010). The influence of personality traits and demographic factors on social entrepreneurship start up intentions. *Journal of Business Ethics*, 95, 259–282.
- Nilsson, J. H., Svärd, A.-C., Widarsson, Å., ve Wirell, T. (2011). ‘Cittáslow’ eco-gastronomic heritage as a tool for destination development. *Current Issues in Tourism*, 14(4), 373-386.
- Noya, A. (2010). Social entrepreneurship and social innovation. OECD (Ed.), *SMEs, entrepreneurship and innovation* (s. 185-215). Paris: OECD Publishing.
- Odabaşı, Y., ve Barış, G. (2002). *Tüketici davranışı*. İstanbul: Mediacat.
- OECD. (2010). *SMEs, Entrepreneurship and Innovation*. France: OECD Publishing.
- Oslo Kılavuzu. (2005). *Oslo manual: Guidelines for collecting and interpreting innovation data*. Paris: OECD Publishing, 3. Baskı.
- Özçalışkan, D. (2012). *Dönüştürücü liderliğin düşünsel inovasyon üzerine etkisi Gaziantep ili örneği*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özcan, H. C. (2011). *Bir sürdürülebilir kent modeli yavaş şehir hareketi*. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Özdemir, B. K. (2010). Sosyal girişimcilik ve sürdürülebilir kalkınma. S. Besler (Ed.), *Sosyal Girişimcilik* (s. 93-118). İstanbul: Beta.
- Özdemir, F., ve Ar, İ. (2015). Sosyal yenilik üzerine bir alan araştırması. *Girişimcilik ve İnovasyon Yönetimi Dergisi*, 4(1), 17-43.
- Özdemir, S., Başel, H., ve Şenocak, H. (2009). Sivil toplum kuruluşları (STK)'nın artan önemi ve Üsküdar'da faaliyet gösteren bazı STK'lar üzerine bir araştırma. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 56, 151-234.

- Özdevecioğlu, M., ve Cingöz, A. (2009). Sosyal girişimcilik ve sosyal girişimciler: Teorik çerçeve. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Birimler Dergisi*, (32), 83-88.
- Özer, Ö. (2011). *Kurumsal girişimcilik ve işletme performansı ilişkisi: dört ve beş yıldızlı otel işletmelerinde uygulama*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi. Sosyal Bilimler Üniversitesi.
- Özkul, G. (2007). Kapitalist sistemin sürükleyici aktörleri: Ekonomik teoride girişimciler. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*, 12(3), 343-366.
- Özmete, E. (2010). Sosyal hizmette sürdürülebilir kalkınma anlayışı: Kavramsal analiz. *Aile ve Toplum*, 6(22), 79-90.
- Özmete, E., ve Akgül Gök, F. (2015). Sürdürülebilir kalkınma için sosyal inovasyon ve sosyal hizmet ilişkisinin değerlendirilmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 26(2), 127-143.
- Öztürk, E. (2012). *Yat limanlarında inovasyon ve performans ilişkisi: Türkiye üzerine bir araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Düzce: Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özür, N. K. (2016). Sakin şehir cittaslow hareketi ve yerleşme coğrafyası. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 37, 151-179.
- Park, E., ve Kim, S. (2016). The potential of Cittaslow for sustainable tourism development: enhancing local community's empowerment. *Tourism Planning ve Development*, 13(3), 351-369.
- Peredo, A. M., ve McLean, M. (2006). Social entrepreneurship: A critical review of the concept. *Journal of World Business*, 41, 56-65.
- Peters, M., ve Pikkemaat, B. (2006). Innovation in Tourism. *Journal of Quality Assurance in Hospitality ve Tourism*, 6(3-4),1-6.
- Petrella, F., ve Richez-Battesti, N. (2014). Social entrepreneur, social entrepreneurship and social enterprise semantics and controversies. *Journal of Innovation Economics ve Management*, 2(14),143-156.

- Phills, J. A., Deiglmeier, K., ve Miller, D. (2008). Rediscovering social innovation. *Stanford Social Innovation Review*, Fall, 33-43.
- Pink, S. (2008). Sense and sustainability: The case of the slow city. *Local Environment*, 13(2), 95-106.
- Pink, S. (2009). Urban social movements and small places slow cities as sites of activism. *City*, 13(4), 451-465.
- Pot, F., ve Vaas, F. (2008). Social innovation, the new challenge for Europe. *International Journal of Productivity and Performance Management*, 57(6), 468-473.
- Radstrom, S. (2011). A place sustaining framework for local urban identity an introduction and history of cittaslow. *Italian Journal of Planning Practice*, 1(1), 90-113.
- Reis, M. P., ve Wolf, B. (2010). Slow shopping creating meaningful experiences and relationships. *Proceedings of the LeNS Conference Sustainability in Design* (s. 1259 – 1267). Greenleaf: Greenleaf Publishing, Sheffield.
- Reisinger, Y., ve Mavondo, F. (2006). Structural equation modeling: Critical issues and new developments. *Journal of Travel ve Tourism Marketing*, 21(4), 41-71.
- Reyhanoğlu, M., ve Akın, Ö. (2012). Ticari girişimciler ne kadar sosyal girişimcidir?. *İstanbul Üniversitesi İşletme İktisadi Enstitüsü Dergisi*, 23, 8-23.
- Rogovska, V., ve Lacková, A. (2015). From slow food to slow tourism. *Quality of tourist services and promotion of healthy lifestyle* (s. 1-8). Poland: The University of Life Sciences in Lublin.
- Rüede, D., ve Lurtz, K. (2012). *Mapping the various meanings of social innovation: Towards a differentiated understanding of an emerging concept*. Almanya: EBS Business School.
- Sander-Regier, R. (2004). In the spirit of Noah, food iversity and the slow food movement. *The Canadian Organic Grower*, Fall, 10-15.
- Sarıbaş, Ö., Kömürcü, S., ve Güler, M. (2015). Yavaş şehirlerde yaşayan gençlerin çevre ve sürdürülebilir kalkınma algıları: Seferihisar örneği. *Doğu Karadeniz Bölgesi*

- Sürdürülebilir Turizm Kongresi* (s. 301-310). Gümüşhane: Gümüşhane Üniversitesi.
- Sarıkaya, M. (2010). Kar amacı gütmeyen örgütlerde sosyal girişimcilik. S. Besler (Ed.), *Sosyal Girişimcilik* (s. 31-54). İstanbul: Beta.
- Saruhan, Ş. C., ve Özdemirci, C. (2013). *Bilim, felsefe ve metodoloji (3.Baskı)*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Schmitz, B. (2015). Social entrepreneurship, social innovation, and social mission organizations: Toward a conceptualization. R. A. Cnaan (Ed.), *Cases in innovative nonprofits: Organizations that make a difference* (s. 17-42). Los Angeles: SAGE.
- Seçkin Halaç, D., Eren, H., ve Bulut, Ç. (2014). Sosyal yenilikçilik: Bir ölçek geliştirme çalışması. *H.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 32(1), 165-190.
- Semmens, J., ve Freeman, C. (2012). The value of Cittaslow as an approach to local sustainable development: A New Zealand perspective. *International Planning Studies*, 17(4), 353-375.
- Sırım, V. (2012). Çevreyle bütünleşmiş bir yerel yönetim örneği olarak “sakin şehir” hareketi ve Türkiye’nin potansiyeli. *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 1(4), 119-131.
- Situmoranga, D. B., ve Raafaldini Mirzantia, I. (2012). Social entrepreneurship to develop ecotourism. *Procedia Economics and Finance*, 4, 398-405.
- Steck, B. (1999). *Sustainable tourism as a development option*. Germany: Federal Ministry for Economic Co-operation and Development.
- Sünnetçioğlu, S., Korkmaz, H., ve Özkök, F. (2014). Yerel halkın sürdürülebilir yerel kalkınma açısından sakin şehir değerlendirmesi: Seferihisar örneği. *Eko-Gastronomi Dergisi*, 1, 143-161.
- Şahbaz, A. (2017). İnovasyon ve girişimcilik kavramlarının karşılıklı etkileşimi. *Girişimcilik İnovasyon ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 20-38.
- Şahin, Z. (2017). *Aktüel turizm türü olarak cittaslow organizasyonu, Türkiye ve dünyadaki örnekleriyle cittaslow faaliyetlerinin pazarlaması açısından bir SWOT analizi*.

- Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şekerdil, R. (2016). *İç girişimcilik eğilimlerinin sosyal inovasyon üzerine etkisi: İzmir ilinde özel banka çalışanlarına yönelik bir araştırma*. İzmir: İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şencan, H. (2005). *Sosyal ve davranışsal ölçümlerde güvenilirlik ve geçerlilik*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Şimşek, Ö. F. (2007). *Yapısal eşitlik modellemesine giriş*. Ankara: Ekinoks Yayıncılık.
- Tabachnick, B. G., ve Fidell, L. (2013). *Using multivariate statistics (6. Baskı)*. New Jersey: Pearson.
- Tanimoto, K. (2012). The emergent process of social innovation multi stakeholders perspective. *Int. J. Innovation and Regional Development*, 3(4), 267-280.
- Tıraş, H. H. (2012). Sürdürülebilir kalkınma ve çevre: Teorik bir inceleme. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(2), 57-73.
- TOG. *Toplum Gönüllüleri Vakfı*. <https://www.tog.org.tr/portfolio/gençbank-programı/>. (Erişim Tarihi: 08.10.2018).
- Top, S. (2006). *Girişimcilik keşif süreci*. İstanbul: Beta .
- Tranter, P. J. (2010). Speed kills: The complex links between transport, lack of time and urban health. *Journal of Urban Health: Bulletin of the New York Academy of Medicine*, 87(2), 155-166.
- Türker, N., Selçuk, Ş., ve Özyıldırım, A. (2016). Turizmin yerel halkın yaşam kalitesi üzerine etkisi: Safranbolu örneği. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(6), 1-13.
- TÜSİAD, T. S. (2003). *Türkiye'de ulusal inovasyon sistemi: Kavramsal çerçeve, türkiye incelemesi ve ülke örnekleri*. İstanbul: TÜSİAD Basın Bülteni.
- Uca Özer, S., ve Arıkan, İ. (2014). Turizm destinasyonlarında sürdürülebilirliğe yönelik bir yaklaşım. *Turizm və qonaqpərvərlik tədqiqatları* (s. 5-16). Bakü: Azərbaycan Turizm İnstitutu.

- UNEP. (2003). *Tourism and local agenda 21: The role of local authorities in sustainable tourism*. France: United Nations Publication.
- UNWTO, (2013). *Sustainable tourism for development guidebook* . Spain: UNWTO.
- Uzkurt, C. (2008). *Pazarlamada değer yaratma aracı olarak yenilik yönetimi ve yenilikçi örgüt kültürü*. İstanbul: Beta Basım.
- Ünal, E. U. (2015). *Firmaların bazı davranışsal özelliklerinin inovasyon yeteneği üzerindeki etkisi: ODTÜ Teknokent'teki mikro ve küçük ölçekli yazılım firmalarında bir uygulama*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Ünal, M., ve Zavalı, Y. (2016). Küreselleşme karşıtı bir hareket yavaş hareketi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(4), 889-912.
- Ürper, Y. (2015). Girişimcilik kavramı, çeşitleri ve girişimcilikte etik. Y. Ürper (Ed.), *Girişimcilik ve İş Kurma* (s. 1-21). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Ürper, Y. (2015). İş modeli, girişimciliğin süreçleri ve iş fikri. Y. Ürper (Ed.), *Girişimcilik ve İş Kurma* (s. 36-59). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Vitulli, R., ve Montemurro, P. (2013). Perspectives for foundation european union and social innovation. *Dünya Vakıflar Konferansı* (s. 241-247). İstanbul: Vakıflar Genel Müdürlüğü.
- Wearetempo. *Tempo*. <http://www.wearetempo.org/about-us>. (Erişim Tarihi: 09.10.2018).
- Westley, F., ve Antadze, N. (2010). Making a difference: Strategies for scaling social innovation for greater impact. *The Innovation Journal: The Public Sector Innovation Journal*, 15(2), 2-19.
- www.cittaslow.org. <http://www.cittaslow.org/content/association>. (Erişim Tarihi: 06.11.2018).
- www.cittaslow.org. <http://www.cittaslow.org/content/philosophy>. (Erişim Tarihi: 07.11.2018).
- www.cittaslow.org. <http://www.cittaslow.org/content/charter>. (Erişim Tarihi: 06.11.2018).

- www.cittaslowturkiye.org. <http://cittaslowturkiye.org/#cittaslow>. (Erişim Tarihi: 06.11.2018).
- www.slowfood.com. <https://www.slowfood.com/what-we-do/>. (Erişim Tarihi: 10.24.2018).
- www.slowfood.com. <https://www.slowfood.com/about-us/>. (Erişim Tarihi: 10.22.2018).
- Yalçıntaş, M. (2010). Çağımızda girişimcilik. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 5(1), 95-98.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, H. H. (2016). *AR-GE reform paketinin düşündürdükleri: Sosyal inovasyon, sosyal girişimcilik ve sosyoteknokentler*. Sağlık ve Siyaset Yazıları.
- Yılmaz, A., Tuncer , M., ve Zorlu, K. (2016). Yavaş şehir (sürdürülebilir yerel kalkınma) potansiyelinin belirlenmesine yönelik bir araştırma Güzelyurt, Aksaray. *Studies of the Ottoman Domain*, 6(10), 1-18.
- Yılmaz, N. (2004). *Sanayi işletmelerinde yenilik yönetimi ve gıda sektöründe bir araştırma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yurdagel, A. M. (2016). *Exploring the role of social innovation in the proceess of building corporate reputation*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi.
- Yurtseven, H. R., Kaya, O., ve Harman, S. (2010). *Yavaş hareketi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Zahra, S. A., Gedajlovic, E., O. Neubaum, D., ve M. Shulman, J. (2009). A typology of social entrepreneurs: Motives, search processes and ethical challenges. *Journal of Business Venturing*, 24, 519–532.

EKLER

EK-1. Nitel Veri Toplama Sürecinde Kullanılan Görüşme Formu

Sakin Şehirlerde Sürdürülebilir Turizm Üzerine Bir Ölçek Geliştirme Çalışması

Tarih: ____ / ____ / ____

Görüşme Saati (Başlangıç/Bitiş): _____ / _____

Giriş

Merhaba, ben Arş. Gör. İbrahim Taner Akkoç. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalında doktora yapıyorum. Bir tür sosyal girişimcilik ve sosyal inovasyon örneği olan Sakin Şehir uygulamasının sürdürülebilir turizm üzerindeki etkilerini ortaya çıkarmak adına bir araştırma yapmaktayım. Yaptığım araştırmanın diğer önemli bir amacı ise sosyal girişimcilik ve sosyal inovasyon arasındaki ilişkiye dair bilgiler elde etmektir. Bu bağlamda Sakin Şehir uygulamasının ortaya çıkmasına katkı sunan sizlerin görüşleri tez çalışmamda büyük önem arz etmektedir. Bu açıdan araştırmaya vereceğiniz katkılar için size şimdiden çok teşekkür ederim.

Görüşmede elde edilen veriler sadece bu araştırma için kullanılacak olup isminiz saklı tutulacak ve bir kod verilerek tez raporuna aktarılacaktır. İzin verirsiniz görüşmelerimiz ses kayıt cihazıyla kayıt altına alınacaktır. Görüşme sonunda istemediğiniz bölümler olursa dilerseniz kayıtlardan çıkarabiliriz. Görüşmemizin yaklaşık bir saat süreceğini tahmin ediyorum. İzninizle sorulara başlamak istiyorum.

Birinci Bölüm

Katılımcıyı Tanımaya Yönelik Sorular

1. Bize kısaca kendinizden bahseder misiniz?
 - a. Nerede ve ne zaman doğdunuz?
 - b. Mezun olduğunuz okullar ve eğitim yılları?
2. Varsa Turizm alanında yürüttüğünüz görevler/işler hakkında bilgi alabilir miyim?
 - a. İş yaşamına nerede ve nasıl başladınız? (Kurum isimleri ve yılları)
 - b. Hangi görevlerde bulundunuz? (Yılları ile)
3. Ne zamandan bu yana bu tür sosyal girişimcilik faaliyetlerinde yer alıyorsunuz?
 - a) Kaç yıldır Sakin Şehir projelerinde yer almaktasınız?
 - b) Bu tür sosyal inovasyon süreçlerinin yürütülmesi hakkında bir eğitim aldınız mı? Sizce gerekli mi? Neden?

İkinci Bölüm

Sosyal Girişimcilik ve Sosyal İnovasyonun Sürdürülebilir Turizm Üzerindeki Etkilerine Yönelik Sorular

1. Ekonomik alanla ilgili olan Sakin Şehir kriterlerini hayata geçirerek neleri hedeflediniz?
 - a) Üretimin artırılmasına yönelik,
 - b) İstihdamın artırılmasına yönelik,
 - c) Yerel işletmelerin gelişimine yönelik (personel eğitimi, ücretler, vb.),
 - d) Ziyaretçilerin memnuniyetine yönelik,
 - e) Ekonomik faaliyetler ve mal ve hizmetlerin teminine yönelik,
2. Çevreyle ilgili olan Sakin Şehir kriterlerini hayata geçirerek neleri hedeflediniz?
 - a) Toprak, hava ve su için çevre ve enerji politikalarına yönelik,
 - b) Biyoçeşitliliğe ve yaban hayatına yönelik,
 - c) Tarihi, arkeolojik ve kültürel değerlere yönelik,
 - d) Ziyaretçi yoğunluğundan kaynaklı oluşabilecek sorunlara yönelik,
 - e) Yukarıdaki maddede geçen duruma bağlı olarak fayda sağlamak isteyen geleneksel girişimcilerin artması ihtimaline yönelik,
 - f) Yapılaşmaya (ikincil konut, otel, vb.) yönelik
3. Sosyal alanla ilgili olan Sakin Şehir kriterlerini hayata geçirerek neleri hedeflediniz?
 - a) Fiziki ve görsel açıdan kentsel yaşamın gelişimine yönelik,
 - b) Yerel halka yönelik (eğitim, sağlık, farkındalık, karar alma, vb.),
 - c) Şehirde sağlanan fırsatların dağıtımı ve kaynakların erişimine yönelik,
 - d) Kadın, genç, yaşlı ve çocuklar gibi kesimlere yönelik,
 - e) Yönetimde katılımcı bir politikaya yönelik,

Üçüncü Bölüm

Sosyal Girişimcilik ve Sosyal İnovasyon Arasındaki İlişkiye Yönelik Sorular

1. Sakin Şehir uygulamasını hayata geçiren süreci ana hatlarıyla kısaca anlatır mısınız?
 - a) Bu süreçte ihtiyacınız olan kaynağa erişmek için neler yaptınız?
 - b) Bu süreçte yerel paydaşların desteği konusundaki düşünceleriniz neler?
 - c) Bu süreçte ortaya çıkan ekonomik getirinin kullanımı için neler söylersiniz?
2. Sizi Sakin Şehir uygulamasını ortaya çıkarmaya yönelten nedenler neler? Bu yönelimde
 - a. Bölgelerde yer alan dezavantajlı kesimlerin etkisi...
 - b. Duyarlı bir birey olmanızın etkisi...
 - c. Varsa tanık olduğunuz olumsuz durumların (çevresel, sosyal, vb.) etkisi...
 - d. Çevrenizdeki insanların veya içinde yaşadığınız ortamın etkisi...
3. Bahsettiğiniz bu durumların ortadan kalkması ya da iyileşmesi konusunda neden kendinizi sorumlu tuttunuz?
 - a. Hiç vazgeçmeyi düşündünüz mü? Öyleyse neden?
4. Sosyal girişimcilik deyince aklınıza neler geliyor?
 - a.) İyi bir sosyal girişimcide bulunması gereken özellikler konusunda neler düşünüyorsunuz?
 - b.) Sosyal girişimcilerin geleneksel girişimcilerden farklı olan temel özellikleri konusunda neler düşünüyorsunuz?
5. Sosyal inovasyon deyince aklınıza neler geliyor?
 - a) Sürecin sağlıklı yürümesi için gerekli olan temel koşullar neler olmalıdır?
6. Bir yörenin Sakin Şehir olduktan sonra gerek diğer Sakin Şehirler gerekse bulunduğu bölgedeki diğer şehirlere göre ulaştığı konum açısından düşünceleriniz neler?
7. Sakin Şehir uygulamasının ülke kalkınması ve refahı açısından çıktıları konusunda ne düşünüyorsunuz?

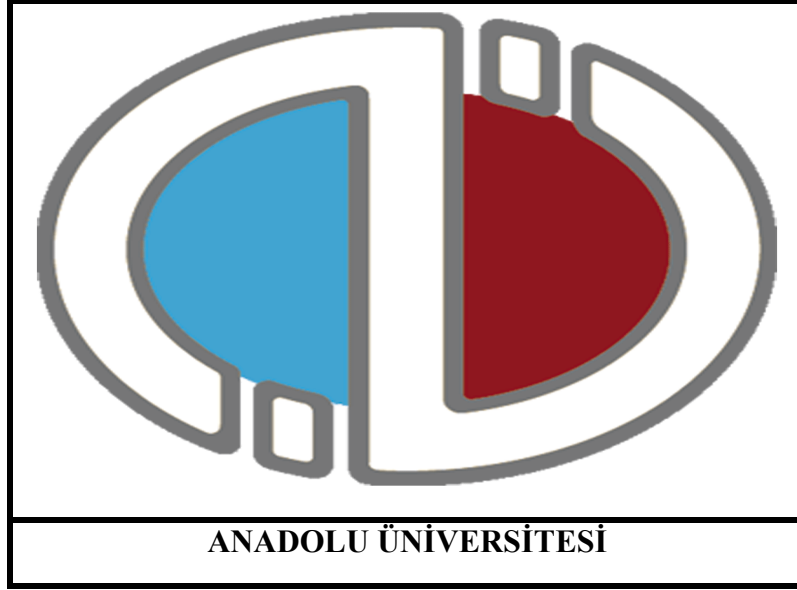
EK-2. Uzman Görüşü Formu

Lütfen aşağıda yer alan 55 maddeyi, ilgili maddenin ölçekte yer almasının doğru olduğunu düşünüyorsanız “*gerekli*”, doğru olduğunu düşünmekle birlikte düzeltilmelidir diyorsanız “*gerekli ancak yetersiz*”, ilgili maddenin ölçekte yer almasının doğru olmadığını düşünüyorsanız “*gereksiz*” seçenekleri kapsamında değerlendiriniz.

İfadeler	Gerekli	Gerekli / Yetersiz	Gereksiz	Varsa, lütfen düzeltme önerinizi yazınız.
1. Geçmişte üretilen yerel ürünler (yiyecek-içecek, geleneksel kıyafetler, el sanatları, vb.) yeniden üretilmeye başladı.				
2. Yerel üreticilerin sayısı artmaya başladı.				
3. Yöresel yemeklerimiz lokantalarda veya tezgâhlarda satılmaya başladı.				
4. Unutulmaya başlayan geleneksel meslekler yeniden ortaya çıkmaya başladı.				
5. Tarımsal üretim artmaya başladı.				
6. Yerel üreticiler pazarda kendi ürünlerini satmaya başladı.				
7. Yöremize gelen turist sayısı artmaya başladı.				
8. Yöremizin özelliklerine uygun turizm türleri (yat turizmi, yayla turizmi, kültür turizmi, vb.) ortaya çıkmaya başladı.				
9. Yerel halk üretime katılması için teşvik edilmeye başladı.				
10. Butik otel ve pansiyon gibi küçük işletmeler ortaya çıkmaya başladı.				
11. Yerel üreticiler ürünlerini aracısız bir şekilde satmaya başladı.				
12. Turistler yöremizden memnun ayrılmaya başladılar.				
13. Yerel üreticiler para kazanmaya başladı.				
14. Yöremizde istihdam olanakları artmaya başladı.				
15. Kadın girişimciler ortaya çıkmaya başladı.				
16. Yöremizde geleneksel ürünler fiyat bakımından değer kazanmaya başladı.				
17. Yerel girişimciler ekonomik faaliyetler konusunda bilinçlendirilmeye başladı.				
18. Yöresel ürünlerimiz markalaşmaya başladı.				
19. Yöremizin tanınırlığı artmaya başladı.				
20. Yöremizdeki harabeler ve boş alanlar ekonomiye kazandırılmaya başladı.				
21. Yöremizde üretici kooperatifleri açılmaya başladı.				
22. Yerel tohumlar koruma altına alınmaya başladı.				
23. Yöremize dışarıdan girişimciler gelmeye başladı.				
24. Yöremizde güneş, rüzgâr vb. yenilenebilir enerji kaynakları kullanılmaya başladı.				
25. Hava, su ve topraklarımız daha temiz olmaya başladı.				
26. Yöremize arıtma tesisleri yapılmaya başladı.				

27. Yöremizde yapılaşma artmaya başladı.				
28. Tarihi yapılar restore edilerek günümüze kazandırılmaya başlandı.				
29. Arkeolojik eserler gün yüzüne çıkarılarak koruma altına alınmaya başlandı.				
30. Yeni yapılarda ahşap kullanımı artmaya başladı.				
31. Yöremizde bisiklet kullanımı yaygınlaşmaya başladı.				
32. Yöremize gelen ziyaretçilerden kaynaklı araç sayısında artış olmaya başladı.				
33. Yöreye özgü bitki ve hayvan türleri koruma altına alınmaya başlandı.				
34. Tarımsal faaliyetler doğal yöntemlerle yapılmaya başlandı.				
35. Yöremizdeki ağaçlar ve yeşil alanlar korunmaya başlandı.				
36. Yöremizdeki çocuklar için ücretsiz kreşler hizmet vermeye başladı.				
37. Yöremizde engelliler ve yaşlıların yaşam kalitesi artmaya başladı.				
38. Yöremizde kadınlar için çeşitli topluluklar (emek evleri, kadın meclisi, kooperatif, vb.) oluşmaya başladı.				
39. Yöremizde çocuklar daha iyi şartlarda yetişmeye başladı.				
40. Yöremizdeki kadınlar iş gücüne katılmaya başladı.				
41. Yöredeki çocuklar ve gençler karar alma süreçlerinde söz sahibi olmaya başladılar.				
42. Yöremizde büyük şehirlere göç eden gençlerin sayısı azalmaya başladı.				
43. Yöremizin nüfusu dışarıdan göç aldığı için artmaya başladı.				
44. Belediye aldığı kararlarda halkla birlikte hareket etmeye başladı.				
45. Üretim için gerekli kaynaklar (enerji, bilgi, fiziki alan, vb.) üreticilere adil bir şekilde dağıtılmaya başlandı.				
46. Yöremizde geleneksel etkinlikler (festival, şenlik, yarışma, vb.) düzenlenmeye başlandı.				
47. Kültürel değerlerimiz (müzik, dans, yöresel eşya, vb.) değer kazanmaya başladı.				
48. Spor, dans ve kültürel aktivitelerle halkın sosyalleşmesine destek verilmeye başlandı.				
49. Halk sakin şehir süreci hakkında yeterince bilgilendirildi.				
50. Doğal ve sağlıklı bir yaşam konusunda halk bilinçlendirilmeye başlandı.				
51. Yöredeki yeni yapılar tarihi ve kültürel dokuya uygun olarak yapılmaya başlandı.				
52. Yöremize gelen araçlar nedeniyle yeni otoparklar yapılmaya başlandı.				
53. Sokak ve dükkânlara yerleştirilen tabelalarla kente dair bilgilendirme yapılmaya başlandı.				
54. Yöremizdeki turizm faaliyetlerine karşı hoşgörü duygusu gelişmeye başladı.				
55. Yöremizdeki emlak sektöründe rant fırsatçılığı artmaya başladı.				

EK-3. Ölçek Formu

Sakin Şehirlerde Sürdürülebilir Turizm Üzerine Bir Ölçek Geliştirme Çalışması

Sayın Katılımcı,

Sosyal girişimcilik ve sosyal inovasyonun Sakin Şehirlerde sürdürülebilir turizm üzerindeki etkisinin ortaya çıkarılması amacıyla yapılan bu araştırmada değerli görüşleriniz çalışmamıza katkı sağlayacaktır. Vereceğiniz cevaplar sadece akademik amaçlar için kullanılacak olup, özel şahıs veya kurumlarla kesinlikle paylaşılmayacaktır. Göstereceğiniz ilgi ve ayıracağınız değerli zamanınız için teşekkür ederiz.

Araştırmacı

Arş. Gör. İ. Taner AKKOÇ
Anadolu Üniversitesi, Turizm Fakültesi

Danışman

Prof. Dr. Nezihe Figen ERSOY ARCA
Anadolu Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Lütfen ifadeleri okuyup katılım düzeyinizi belirten kutucuğu işaretleyiniz.

Sakin Şehir Hareketiyle birlikte...	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1. Geçmişte üretilen yerel ürünler (yiyecek-içecek, geleneksel kıyafetler, el sanatları, vb.) yeniden üretilmeye başlandı.	①	②	③	④	⑤
2. Yerel üreticilerin sayısı artmaya başladı.	①	②	③	④	⑤
3. Yöresel yemeklerimiz lokantalarda veya tezgâhlarda satılmaya başlandı.	①	②	③	④	⑤
4. Unutulmaya başlayan geleneksel meslekler yeniden ortaya çıkmaya başladı.	①	②	③	④	⑤
5. Tarımsal üretim artmaya başladı.	①	②	③	④	⑤
6. Yerel üreticiler pazarda kendi ürünlerini satmaya başladı.	①	②	③	④	⑤
7. Yöremize gelen turist sayısı artmaya başladı.	①	②	③	④	⑤
8. Yöremizin özelliklerine uygun turizm türleri (yat turizmi, yayla turizmi, kültür turizmi, vb.) ortaya çıkmaya başladı.	①	②	③	④	⑤
9. Yerel halk üretime katılması için teşvik edilmeye başlandı.	①	②	③	④	⑤
10. Butik otel ve pansiyon gibi küçük işletmeler ortaya çıkmaya başladı.	①	②	③	④	⑤
11. Yerel üreticiler ürünlerini aracısız bir şekilde satmaya başladı.	①	②	③	④	⑤
12. Turistler yöremizden memnun ayrılmaya başladılar.	①	②	③	④	⑤
13. Yerel üreticiler para kazanmaya başladı.	①	②	③	④	⑤
14. Yöremizde istihdam olanakları artmaya başladı.	①	②	③	④	⑤
15. Kadın girişimciler ortaya çıkmaya başladı.	①	②	③	④	⑤
16. Yöremizde geleneksel ürünler fiyat bakımından değer kazanmaya başladı.	①	②	③	④	⑤
17. Yerel girişimciler ekonomik faaliyetler konusunda bilinçlendirilmeye başlandı.	①	②	③	④	⑤
18. Yöresel ürünlerimiz markalaşmaya başladı.	①	②	③	④	⑤
19. Yöremizin tanınırlığı artmaya başladı.	①	②	③	④	⑤
20. Yöremizdeki harabeler ve boş alanlar ekonomiye kazandırılmaya başlandı.	①	②	③	④	⑤
21. Yöremizde üretici kooperatifleri açılmaya başlandı.	①	②	③	④	⑤
22. Yerel tohumlar koruma altına alınmaya başlandı.	①	②	③	④	⑤
23. Yöremize dışarıdan girişimciler gelmeye başladı.	①	②	③	④	⑤
24. Yöremizde güneş, rüzgâr vb. yenilenebilir enerji kaynakları kullanılmaya başlandı.	①	②	③	④	⑤

Sakin Şehir Hareketiyle birlikte...	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
25. Hava, su ve topraklarımız daha temiz olmaya başladı.	①	②	③	④	⑤
26. Yöremize arıtma tesisleri yapılmaya başlandı.	①	②	③	④	⑤
27. Yöremizde yapılaşma artmaya başladı.	①	②	③	④	⑤
28. Tarihi yapılar restore edilerek günümüze kazandırılmaya başladı.	①	②	③	④	⑤
29. Arkeolojik eserler gün yüzüne çıkarılarak koruma altına alınmaya başlandı.	①	②	③	④	⑤
30. Yeni yapılarda ahşap kullanımı artmaya başladı.	①	②	③	④	⑤
31. Yöremizde bisiklet kullanımı yaygınlaşmaya başladı.	①	②	③	④	⑤
32. Yöremize gelen ziyaretçilerden kaynaklı araç sayısında artış olmaya başladı.	①	②	③	④	⑤
33. Yöreye özgü bitki ve hayvan türleri koruma altına alınmaya başlandı.	①	②	③	④	⑤
34. Tarımsal faaliyetler doğal yöntemlerle yapılmaya başlandı.	①	②	③	④	⑤
35. Yöremizdeki ağaçlar ve yeşil alanlar korunmaya başlandı.	①	②	③	④	⑤
36. Yöremizdeki çocuklar için ücretsiz kreşler hizmet vermeye başladı.	①	②	③	④	⑤
37. Yöremizde engelliler ve yaşlıların yaşam kalitesi artmaya başladı.	①	②	③	④	⑤
38. Yöremizde kadınlar için çeşitli topluluklar (emek evleri, kadın meclisi, kooperatif, vb.) oluşmaya başladı.	①	②	③	④	⑤
39. Yöremizde çocuklar daha iyi şartlarda yetişmeye başladı.	①	②	③	④	⑤
40. Yöremizdeki kadınlar iş gücüne katılmaya başladı.	①	②	③	④	⑤
41. Yöredeki çocuklar ve gençler karar alma süreçlerinde söz sahibi olmaya başladılar.	①	②	③	④	⑤
42. Yöremizde büyük şehirlere göç eden gençlerin sayısı azalmaya başladı.	①	②	③	④	⑤
43. Yöremizin nüfusu dışarıdan göç aldığı için artmaya başladı.	①	②	③	④	⑤
44. Belediye aldığı kararlarda halkla birlikte hareket etmeye başladı.	①	②	③	④	⑤
45. Üretim için gerekli kaynaklar (enerji, bilgi, fiziki alan, vb.) üreticilere adil bir şekilde dağıtılmaya başlandı.	①	②	③	④	⑤
46. Yöremizde geleneksel etkinlikler (festival, şenlik, yarışma, vb.) düzenlenmeye başladı.	①	②	③	④	⑤
47. Kültürel değerlerimiz (müzik, dans, yöresel eşya, vb.) değer kazanmaya başladı.	①	②	③	④	⑤

Sakin Şehir Hareketiyle birlikte...	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
48. Spor, dans ve kültürel aktivitelerle halkın sosyalleşmesine destek verilmeye başlandı.	①	②	③	④	⑤
49. Halk sakin şehir süreci hakkında yeterince bilgilendirildi.	①	②	③	④	⑤
50. Doğal ve sağlıklı bir yaşam konusunda halk bilinçlendirilmeye başlandı.	①	②	③	④	⑤
51. Yöredeki yeni yapılar tarihi ve kültürel dokuya uygun olarak yapılmaya başlandı.	①	②	③	④	⑤
52. Yöremize gelen araçlar nedeniyle yeni otoparklar yapılmaya başlandı.	①	②	③	④	⑤
53. Sokak ve dükkânlara yerleştirilen tabelalarla kente dair bilgilendirme yapılmaya başlandı.	①	②	③	④	⑤
54. Yöremizdeki turizm faaliyetlerine karşı hoşgörü duygusu gelişmeye başladı.	①	②	③	④	⑤
55. Yöremizdeki emlak sektöründe rant fırsatçılığı artmaya başladı.	①	②	③	④	⑤

Bu bölümde kişisel bilgilerinize ilişkin sorular yer almaktadır. Lütfen durumunuza en uygun düşen ifadeyi belirtiniz.

Cinsiyetiniz?

☐ Kadın ☐ Erkek

Yaşınız?

En son mezun olduğunuz okul?

☐ İlköğretim ☐ Lise ☐ Ön lisans/Lisans ☐ Yüksek
Lisans/Doktora

İş durumunuz?

☐ Esnaf ☐ Kamu Görevlisi ☐ İşçi ☐ Çiftçi
☐ Öğrenci ☐ Ev Hanımı ☐ Emekli

Kaç yıldır bu yörede yaşıyorsunuz?

Aylık hane halkı geliriniz?

EK-4. Verilerin Dağılımına İlişkin Bilgiler

Ölçek İfadeleri	N	Ortalama	Skewness	Kurtosis
Geçmişte üretilen yerel ürünler (yiyecek-içecek, geleneksel kıyafetler, el sanatları, vb.) yeniden üretilmeye başlandı.	417	3.012	-.026	-1.410
Yerel üreticilerin sayısı artmaya başladı.	417	3.153	-.167	-1.117
Yöresel yemeklerimiz lokantalarda veya tezgâhlarda satılmaya başlandı.	417	3.161	-.152	-1.252
Unutulmaya başlayan geleneksel meslekler yeniden ortaya çıkmaya başladı.	417	2.839	.062	-.836
Tarımsal üretim artmaya başladı.	417	2.904	.039	-1.131
Yerel üreticiler pazarda kendi ürünlerini satmaya başladı.	417	3.252	-.322	-.935
Yöremize gelen turist sayısı artmaya başladı.	417	3.415	-.502	-.847
Yöremizin özelliklerine uygun turizm türleri (yat turizmi, yayla turizmi, kültür turizmi, vb.) ortaya çıkmaya başladı.	417	3.245	-.317	-.839
Yerel halk üretime katılması için teşvik edilmeye başlandı.	417	3.108	-.215	-1.072
Butik otel ve pansiyon gibi küçük işletmeler ortaya çıkmaya başladı.	417	3.424	-.533	-.725
Yerel üreticiler ürünlerini aracısız bir şekilde satmaya başladı.	417	3.207	-.331	-.850
Yerel üreticiler para kazanmaya başladı.	417	3.402	-.492	-.646
Yöremizde istihdam olanakları artmaya başladı.	417	3.230	-.351	-.725
Kadın girişimciler ortaya çıkmaya başladı.	417	3.492	-.601	-.503
Yöremizde geleneksel ürünler fiyat bakımından değer kazanmaya başladı.	417	3.322	-.451	-.785
Yerel girişimciler ekonomik faaliyetler konusunda bilinçlendirilmeye başlandı.	417	3.149	-.225	-.950
Yöremizdeki harabeler ve boş alanlar ekonomiye kazandırılmaya başlandı.	417	2.832	.004	-.964
Yöremizde üretici kooperatifleri açılmaya başlandı.	417	3.164	-.298	-.920
Yerel tohumlar koruma altına alınmaya başlandı.	417	2.825	.022	-1.144
Yöremizde güneş, rüzgâr vb. yenilenebilir enerji kaynakları kullanılmaya başlandı.	417	2.962	-.032	-.810

Hava, su ve topraklarımız daha temiz olmaya başladı.	417	3.144	-.253	-.900
Yöremize arıtma tesisleri yapılmaya başladı.	417	2.938	-.108	-.951
Tarihi yapılar restore edilerek günümüze kazandırılmaya başlandı.	417	2.751	.059	-.940
Arkeolojik eserler gün yüzüne çıkarılarak koruma altına alınmaya başlandı.	417	2.926	-.050	-.991
Yeni yapılarda ahşap kullanımı artmaya başladı.	417	2.791	.124	-1.181
Yöreye özgü bitki ve hayvan türleri koruma altına alınmaya başlandı.	417	2.887	.022	-1.278
Tarımsal faaliyetler doğal yöntemlerle yapılmaya başladı.	417	2.986	-.094	-1.103
Yöremizdeki ağaçlar ve yeşil alanlar korunmaya başladı.	417	3.072	-.198	-.984
Yöremizdeki kadınlar iş gücüne katılmaya başladı.	417	3.405	-.512	-.552
Yöredeki çocuklar ve gençler karar alma süreçlerinde söz sahibi olmaya başladılar.	417	3.096	-.194	-1.004
Yöremizde büyük şehirlere göç eden gençlerin sayısı azalmaya başladı.	417	3.189	-.351	-.710
Belediye aldığı kararlarda halkla birlikte hareket etmeye başladı.	417	3.173	-.333	-.827
Üretim için gerekli kaynaklar (enerji, bilgi, fiziki alan, vb.) üreticilere adil bir şekilde dağıtılmaya başladı.	417	3.141	-.312	-.780
Yöremizde geleneksel etkinlikler (festival, şenlik, yarışma, vb.) düzenlenmeye başladı.	417	3.374	-.487	-.771
Kültürel değerlerimiz (müzik, dans, yöresel eşya, vb.) değer kazanmaya başladı.	417	3.456	-.581	-.734
Spor, dans ve kültürel aktivitelerle halkın sosyalleşmesine destek verilmeye başladı.	417	3.177	-.307	-.941
Halk sakin şehir süreci hakkında yeterince bilgilendirildi.	417	3.403	-.518	-.602
Yöredeki yeni yapılar tarihi ve kültürel dokuya uygun olarak yapılmaya başladı.	417	3.163	-.324	-.749
Yöremize gelen araçlar nedeniyle yeni otoparklar yapılmaya başlandı.	417	3.242	-.392	-.709
Sokak ve dükkânlara yerleştirilen tabelalarla kente dair bilgilendirme yapılmaya başladı.	417	3.182	-.341	-.886